✠ [illegible]
[illegible]
[illegible] և [illegible] ·

Ի Մ̅Ծ բարեկենդանի Պահոց ·

ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱՎԱՐ
քայութիւնն ̅մյ ։ Փիլ 3·20

Քանզի 'ի ներքոյ փառաւորութեան ̅մյ ծածկեն պահողայն անձինք· որք սիրեն զ̅ած սիրեն զպահս սրբութ։

Որդ՝ պահոց առաջին օրն կիրակին որ բարեկենդան ասի, և վերջին օրն կիրակէն 'ի պահոց էն. և ղեկավարութեան դրախտին և զբարի կենդանութի նշանակէն· և 'ի միջոց պահոյն է· վ̅ս զի սկիզբն պահոյն 'ի դրախտին օրինադրեցաւ· քանզի պատճիրեալ ̅աճ ադամայ թէ յամ ծառոյ դրախտիդ կերիջիր · այս է բարեկենդանութիւն· Իսկ 'ի ծառոյն գիտելոյ բարւոյ և չարի՝ ասէ ̅աճ՝ մի ուտիցես· զի յորում աւուր ուտիցես՝ մահու մեռանիցիս· այս պահք 'ի դրախտին՝ օրինակ բարի կենդանութե և պահոց· Իսկ 'ի մէջ երկու բարեկենդանութե այն աւուրք պահոց են · Որդ՝ ասի յիմաստնոց թէ ̅աճ երբ ստեղծ զադամ, ապա զինքն քառասուն աւուր մնաց 'ի դրախտն· և ուտէին 'ի ծառոյն բարւոյն և չարին զի բարի էր ոչ ուտելն՝ և չար եղև ուտելն· վ̅ս որոյ եհան զնա յերկիր չարաչարութե· որ է խորհուրդ պահոցն՝ զայն որ ասաց տրտմութ. կերիցես և քրր

տամբք մինչև դարձցիս 'ի հող որ է եօթն օրեայ
կեանքս և եօթն շաբաթ պահք առանց քարեկեն
դանայ։ Ո՛ ի յամ ծառոց ուտելն քարեկենդան
էր, իսկ 'ի միոյն որ 'ի մէջ դրախտին ոչ ուտելն՝
է պահք 'ի մէջ քարեկենդանւոյն եղանակին։ Նա՛
տունկք և բողբոջք որ են մանկունք եկեղեցւոյ·
և ծառք պտղաբերք զանազանք՝ և ծաղիկք զա
նազանք և երփն երփն գունովք զարդարեալք ա
նուշահոտ բուրմամբ՝ որ են առաքեալք և մար
գարէք և ամենասրբանիշք և ս՟ք վարդապետք եկե
ղեցւոյ· նորոգազգեստ փայլեալ և հոտ անուշ 'ի
ք՟ս ըստ պօղոսի հոտ անուշեմք 'ի ք՟ս ա՟ծ ։
Նա՛ ծառն կենաց 'ի մէջ դրախտին, ք՟ս 'ի մէջ
եկեղեցւոյ սրբոյ։ Իսկ զատիկն քարեկենդանու
թե և յարութե խնդութի հաղար ամեայ յարա
կայութի ընդ յարակայութե արձակութե վայե
լուն՟· քանզի յարեաւ ք՟ս և առաքեց զառաքեալսն
աշակերտել և մկրտել յանուն հօր և որդւոյ և
հոգւոյն սրբոյ · ուսուցանել պահել նոցա զոր
ինչ ուսոյց նոցա։ Քառասունն որ 'ի մէջ քարե
կենդանեացն պահոց առնուք են·օրինակ բազում
են. քառասուն որ պահեմք· Նախ առաջին լինե
լութի մարդոյն քառասնօրեայ յորովայնի մօրն՝
Զոր հրեայքն քն ասեն վ՟ս տաճարի մարմնոյն
իւրոյ· քառասուն և վեց ամ շինեցաւ· զոր ոմանք
յարգանդի վեց օր արին հաստատեալ ասեն քա
ռասուն օր շարժիլ աղջն և առնու գլուխ· զոր
ասաց ա՟ծ եղիցին ժամանակք մարդկան հազար
և քսան ամ· երկայնամտեալ թէ ապաշխարեսցեն ·
և զի ոչ ապաշխարեցին, փոխեաց զներելն 'ի պա
տուհաս· զի երրորդութեն կամէր կործանել ·
քառասուն օր եած անձրև· զնոյն լինելութե և

բախ

րախտին անդրադարձութեան ՚ի նոսա սպառու
հասէ զնոսա․ որպէս աբրահամ զնոյն քառասուն
թիւն յիշեցուցանէ բարեխօսութբ․ և իսահակ
քառասուն ամաց առնու կին․ քառասուն օր մով
սէս մնայրի պահօք յայս խորհուրդ, բերելով
զտախտակսն զոր խորտակեաց․ Քառասուն օր
առնու դարձեալ զնոյն տախտակսն որ վն ահա
բենի պահեաց․ քառասուն ամ ժողովուրդն յա
մեայ յանապատին․ քառասուն պահեց աբրահամ․
զի ուխտ եդ անձինն իւրոյ ոչ ճաշակել առանց
հիւրոյ․ զի ողորմած էր, վն այնորիկ եղև հաճոյ
այ․ զի սատանայ փակեաց զճանապարհն և քառա
սուն օր ոչ եկն հիւր․ մինչև միածինն առաքե
ցաւ ՚ի հօրէ․ և եա ուսուցիս որդւոյն փոխանակ ըն
դունելութ հիւրացն․ Մովսէս բ քառասուն զանձ
ևղթլեր․ զի ամենք զանձն միայն պահէն և ոչ
զթլերն․ որպէս մահմետականքն․ Քառասուն
պահեաց և հեղիաս եւեւս զոր ՚ի քորեբ․ որ ասաց
հողմ սաստիկ և ոչ տր ՚ի նմա․ իսկ յօդն տր էր և
եցոյց եղիայի զի եցոյց թէ քաղցր եմ առամենե
սեան․ պարտիս՝ և դու լինել նմանիլ առ մեղու
ցելոյն․ Նաև մաշկեակն զօրութի էառ․ զի որ
կա՛ զերեսօքն․ որպէս ոչ հանդուրժելով տես
լեանն․ որով և բաժանեաց զյորդանան․ Նմն և
եղիսէ աշակերտ նորա․ Քառասուն օրն մովսին
յերկիրն պարգևաց․ վն այնորիկ որք վհատեցու
ցին զժողովուրդն՝ սատակեցան․ և նոյա օր
ընդ տարեայ եդաւ․ Քառասուն պահեմք և մեք
ոչ լրտեսելով զայս երկիր․ այլ որոնս մարգարեն
սաէ, դու ես յոյս և բաժին իմ յերկրին կենդա
նեաց․

Քա

Քառասնօրեայ պահօք Թագաւորն հոգի և միտ և խորհուրդ. և յաղթեն պէսպէս ախտից ընթանե լոյ. քառասուն ամ սաւուղ Թագաւորեաց. դա ւիթ սողոմոն Թագաւորեցին. քառասուն անգա գանելին զյանցաւորս ըստ օրինային. իսկ մեք յան ցաւոր գոլով օրինացն քո քառասուն օր պահօք սանձեմք. Քառասուն որ ամ հրամայեաց եզե կիէլի ի միւ կողմն կալ վս յանցանացն յուդայի. Քառասուն օր հողաթաւալ զհոգի և զմարմին սրբեցանք. վերստին մնանք յեկեղեցի քո խաչե լութբ. որ է երկինք յերկրի. և ճաշակէ զյի մար մինն ի խաչին որ է ծառ գիտութե բարեաց հա ճառոյելոյ. և գայթակղութի հրէից և հեթանո սաց յիմարութի. այսոր աղագաւ քառասուն օր ոչ ճաշակեմք զպարարութի կերակրոց. պահոց որովայնն ծնանի զմարդն որդի այ. քառասուն օր եա պահք ի հեղեղէ հրոյն, ի հեղձմանէ սխ ալից պարսպէ. Նոյ՝ տես զիարդ պահքն այ հարցն աւանդէ, և եկեղեցւոյ ժառանգութի պատշաճական. Քառասուն օր սրբելով նորածը նայն մնանելին ի խաճարն. սրբեմք և մեք ի հոգ ծուլթէ հոգւոյս. Քառասնօրեայ պահօք, ո՛վ պատուիրատուքդ, այլ քաղցր բարբառովն յի. քառասն օրեայ գալն ի խաճարն ընծայիւք՝ պաշտն հաճառա ցեալս ընծայելով հօր որպէս գլուխ մարմնոյ ին քեամբ ըստ առաքելոյ. թէ այն մարմին յօ

դեալ է ի գլուխն քոյ.

Քառասնօրեայ պահօք ողորմեալ ի չարեաց և

յանդիման լինել այ հօր.

Քառասնօրեայ պահքն յի յետ մկրտութն, նշանակ է վերստին ծննդեան մերոյ. մինչև ի մահ պշն աւուրս կենաց մերոյ սգով և տա

տարփանօք անյագաբար զուարճանալի կեանս մեր
՚Քրիստոսն որ յետ յարութեն մերոյ ամբառ-
նալ ամպօք ընդ առաջ տեառն ըստ պօղոսի
բանին և ըստ ոծծաբան վարդապետին զերկնս
ծնունդս մեր նորբեարք պատմեաց քն և մաք-
րեաց ՚ի մեղաց որ ՚ի ծննդենէ աղտեղութիւնն է-
ին և արտաքս անկումն ՚ի դրախտէն ՚ի մկրտու-
թենէ. և քառասնօրեայ պահօքն մարտեաւ
ընդդէմ սատանայի որ կերակրով եհան զմեզ
՚ի դրախտէն կենաց։ Իսկ զմեզ կցորդութեամբ չոր
չորանօք խաչափայտին. որով աւազակն ՚ի դը
րախտն եմուտ. և թշնամին կործանէր. վկայ
է եւծծաբանն. պահեաց փրկիչն նախ քան զխոր
ձանս։

Իսկ մեք յառաջ քան զյարութեան օրն։
Նա ընդդէմ փորձութեան զայսօրիկ առաջի
արկանէր։

Իսկ մեք կցորդութեամբ միութեան
քն. այս ինքն չարչարակից լինել մահակից և
գերեզմանակից և յարութենակից. Իսկ զկնի
յարութեան առանց պահոց քառասնօրեայ
փայլմամբք որպէս մանկունք առագաստի ըստ
նմին յարուցեալք և ընդ նմին նստեալք յերկ
նաւորսն։

Իսկ զքառասուն աւուրս կատարեալ պահօք
զոր մովսէս օրինակօք ստուերագրեաց։
Իսկ յիսուն աւուր պահք յիսուն թուին
յոբելեան ամի որ է ամ թողութեան և ա-
զատութեան ծառայից և գերեաց, և հայ
րենեացն դարձ առ տեարսն. որով մեք

Ղ

ծ· որ պահօքս թողութիւն հաշտութիւն գտանեմք
Քի յարութեն· որ եդ մեզ յոբելեան նոր ժողովր
դոյս իւր՝ ի Մովսիսէ վեց քաղաք տուեալ քահանայ
ից ապաստան սպանողացն ակամայ· զի քահանայ
ից կոչիւր քաղաքն և ոչ ժողովրդոցն· քզի այժմ
ապաշխարօղք ՝ի ձեռն քահանայիցն առնուն զթո
ղութի մեղաց։ Իսկ ՝ի Յեսուայ քառասուն և ութն
քաղաք տուաւ ղևտացւոցն· զի առ յն բազմանա
լոց էր շնորհք թողութե պահողացն· քառասուն
և ութն որ պահք· ըստ քառասուն և ութն քաղա
քաց քահանայից· քառասուն և ութն քաղաք որո
շեալ ակամայ սպանողացն ապաստանի· յորս ակա
մայ սպանօղքն ապաստանեալք նստէին ՝ի մերձա
ւորէ արեան սպանելոյն· որ զքառասուն և ութն
որ պահոցս նշանակէ։ Ի՛րդ՝ սպանօղք ակամայ ա
դամ, և ծնունդք իւր· որ ակամայ բնութե ան
ձին սպանօղք գտաք հոգւոյ մերոյ· և ապաստա
նիմք յաւուրս պահոց իբրև ՝ի քաղաք՝ փախուցեալք
յամ հեշտութեց կենցաղոյս, ՝ի կերակրոց յագեցող
նոյ և ՝ի հանդերձից ժուժկալութե պահոց և հրակ
մամբ աղօթից· զի մի՛ մերձաւոր արեանն գտեալ
արտաքոյ սպանցէ։ Իսկ մերձաւոր արեանն մեր
ք··· որ հաւասարեաց զՔս՝ մարմնոյ և արեան կցոր
դեալ։ Նոյն ինքն է և քահանայ մեծ· զի թէ ար
տաքոյ գտցէ քառասուն և ութն քաղաքացս, այս
ինքն քառասուն և ութն որ պահոցս հաղօթից և
տաժանելի վաստակոց, սպանցէ ՝ի միւսանգամ գա
լստեանն։ Իսկ ասելն թէ մինչև ՝ի մեռանիլն մե
ծի քահանայապետի տարւոյն՝ յայնժամ դառնայ
ցեն ՝ի քաղաքս իւրեանց· ապա ազատ էր ակամայ
սպանօղն և դառնայր ՝ի տունն իւր։

Ի.յս

Այսպէս եւ մեք մինչեւ քո 'ի խաչին մեռանիլդ 'ի
կատարման պաշտօնս արժանի լինիմք խորհրդոյն
հաղորդութե, եւ առաւելք։ Ո՛րդ՛ փնտեմք
զփրկութի մեր եւ ազատութի սատանայի եւ զփր
կողն մեր քո՛ որ եղ 'ի բարձումն հպարտացելոյ եւ
փրկեաց զմեզ 'ի չար գերութե գոլոյն եւ բնակե
ցոյց 'ի հայրենիսն մեր 'ի փոխանակ դրախտին յեկե
ղեցիս։ Նայց զի տակաւին յերկրի եմք 'ի նմանի
խաւարի, ըստ մարգարէին՝ բնակեցայ ես 'ի վը
րանս կեդարու. եւ 'ի խաւարաւէտ քանդարկէն հա
լածիմք, եւ վիրաւորիմք անուիւք մեղացն հոգ
ւով եւ մարմնով։ Ա՛յ այսօրէնք յամ ամի շրջագայ
ութե 'ի նոյն ժամանակի պաշտօնց զնոյն խորհուրդ
փրկութե մերոյ վերստին կատարեմք. զոր քեզ ա
շակերտքն եւ վարդապետքն եղեն մեզ քաջալեր ա
պաստանի ամրութե ընդդէմ սատանայի։ Իսկ 'ի
տեղի Ճակատոյն կայուցին զաւուրս առաքելոյն
յակոբայ զեղբայրն տեառն զկայսերակերպն. որ
ածանման քաջութե տեառն հարկանելով զթշնա
մին հրձգեալ եղբեալ զճակատ քան սարկ-ին
եղբերեալն եղկաղեալն՝ յանդարձակութի հա
նեալ։ Ո՛ր ըստ օրինակի քոյ պատերազմի զօրակա
նօքն մովսէսի եւ առաքելովք եւ մարգարէիւք
զորս ընկենումք յեկեղեցւոջ. եւ քաջակրութե
պատրաստեալ զաւուրս հայրապետն կիւրեղ իւր
ընթերցուածագրութ։ Ո՛ր իշխանակից եօթնական
առաքելական ընթերցուածովքն լինելով. որ ի
խանականք են եկեղեցւոյ եւ առաջնորդայ. եւ մար
գարէական յառաջատես ընթերցուածոցքն. վ
այսօրէն վարդապետութե՛ 'ոյս սկսանի, զօրա
րիլ ըստ յակոբայ։ Իսկ հինգ օր պահքն առաջ
պատարագի վ՛ հինգ զգայութեց մարդկան որ

բան

բուլթք· յորոց մեղրն խնկըմանէ եմուտ և մնաց·
ոմն տեսութի ծառոյն եղբօրն օձին և անուշա
հոտութի բուռ ըն գայն եքաղցր 'ի ճաշակելն և
առումն ձեռօք· որով դատապարտեցաւ մարդ։
Իսկ ուլթն շաքաթ պտղոյն առանց բարեկենդա
նութե· և հանգեաւ ած յաւուրն ուլթն երորդի
և հրամայեաց հանգչել ծառայ կաղամխն· եղն և
եէշ եայլն ած· որ նշանակէր զորդութին ած
զոր եինքն կատարեաց արարչութքն՝ օրինակ բա
րի տալով մեզ գործոյ և տեսութեցս· զի 'ի խո
քուն զած յանխտեան տպաւորել մարթասցուք·
առ 'ի յիշատակ նոր բարերարութեն· որ ուլթն
շաքաթք պտղոյս հանգուցանէ ած յարութք
փրկչին զմեզ 'ի ծառայութէ մեղաց։

✠ Ա ։ Եւեխայեան ընծայաձօն Մենեոբին

Սքանչայաղթ նշանն փայլեաց 'ի յերկ
նից ած ահըռաշ ծագմամբ լուսաւոր
ծառ քան զարեգակն յաւուրս տօնի
նէ յայտնութե տն, 'ի ժամանակս Մեծին Կիւրղի
որ տասն երորդ եպիսկոպոս ձեռնադրեցաւ յետ
Նիկիոյ ժողովոյն յառաջնորդութի։ Իսկ առաջին
եպիսկոպոս յետ Յակոբոս եղբայր տն ձեռնա
դրեցաւ 'ի քնէ. և յետ նր տասն եվեց 'ի հրէից
երանելին Կիւրեղ· գրեաց թուղթ առ կոստանդին
որդի որդոյն և Մեծին կոստանդիանոսի վն երև
ման խաչին· զի թեպետ և արիոսի աղանդոճէ էր
թագաւորն, սակայն բարեպաշտ զնա գրեաց։
Յաւուրս Կիւրղի բազումք հաւատացին 'ի քս 'ի
հրէից և 'ի հեթանոսաց։ Նոյ երանելին Կիւրեղ
կարգեաց ընթերցուածս վարդապետութեան։

Այս է վերնագիրն որ ի մի երախայից կարգեալ ընթերցման ՚ի Բանից հանդերձեալ էր յառաջ Մեծի Հրապարակեցին տալ նմա կնիք անապատանն, և վերածնել զնոսա և լուսաւորել ՚ի նկերան. քանզի նորդային երախայեցուցանէ զնոսա և ընդ ձեռամբ տանէ ապօթից քահանայից. և նոքին վարդապետութե պարտի ևսան ընթերցման կարգէ. ինն ևսան ձայնս գրէ լա թղթոյ ընթերցմանցն. Նորա և նվարդապետութիւնն և առաքելարողոց

* Ինքեր անկելոյն ՚ի նէ ժառանգերորդն. որ հարդեր ձեռեւէն կնոտեա ասնտուլ. որ է վերնագիրն. Իսկ չէր խոյսն՝ որ ասէ ՚ի քեր անկանել. այսինքն կնէա աստուլ

Մեծի Հինգ շաբաթի առաւօտն ասմանք այսպէս ասացին Հինգ շաբաթին՝ և ասմանք Հրապարակուցին՝ որք խոստովանին զքս ած. զի ՚ի նինկէ ոյ էակերոյն կանոն եղին և սահմանեցին և ոչ ամ ուսուցանել զհաւատս եկեղեցւոյ. և ՚ի Մեծի Հինգ շաբաթին Աղօթել. զայս կնքեղ յայն հինգն մի հաստատեալ ՚ի գիր անկելոյն այսպէս ունի մեծս Տէս զայս մեծ խորհուրդս ինն ևսասքն ընթերցմանցս որ եղան ՚ի նո քառասունքս պատէքն ոյ ընդ չորեք շաբաթու ընթերցման յանօքայ. և այսպէս ունի մեծս. երախայքն թէպէս հաստատեալ են՝ ոչ են որդիք. մինչև հոգւոյ երկամբք ծնանին աւազանան՝ որպէս մանրկունքն որ յ՚ի րովայնի մարցն են և ոչ են ծնեալ և անուն կոչեցեալ, զհայրենիսն ոչ ժառանգեն. բայց զկնեն ծնօղքն և ոչ Հանապազ հայրն կամ մայրն կամ հայրենեացն ժառանգութիւն. Նոյնպէս և երեխայքն ոչ լուսաւորեալք ՚ի հօրեւոյն սրբոյ՝

ոչ կարեն ասել հայր․ ոչ լսել որդի․ և ոչ որդին
իւր անճառելի զնոսա եղբարս ։ Յոհ հնաւուրքն մե-
ղուցեալք այժմ արժանացեալեն․ բայց որ առնէ
զմեղս՝ ծառայէ մեղացն ։ Յոհ մնալով յորդանդ-
պահոցս քառասնից վերստին ծնանի ապաշխարու-
թեն պահելով յամ հեշտութեց․ որպէս զմոլեալս
եդ․ 'ի վերջն ծնանել որդի վերջ և ոչ մնայ որդի հը-
րոյ՝ այսպէս և ապաշխարողքն ժուժկալութեն և
ոչ հեշտութե ծնանին կրկին որդի ապաշխարու-
թեե․ որպէս պօղոս գրէ մեղուցելոյն․ որդեակք
իմ զորս դարձեալ երկնեմ վերստին․ մինչև նկա
րեսցի քս 'ի ձեզ․ այս է երախայրեն ապաշխարո
ղացն 'ի միասին պահել ։ Յոհ վեց շաբաթն միայն
երախայրեն, զի 'ի վեց երորդին ստեղծ զադամ․
այս հանդերձեալ յաւուր չարչարանաց տն 'ի բանակ
կողիցն և ջրով ծնանել զերկնային և արկանել գը-
նել զմեղուցեալսն․ և կեցուցանել զմեղօք մեռեալս․
այս է մկրտել քահանայիցն զընթերցուածոց խոր
հուրդն որ է պատկեր հաւատոյ․ զոր ես մաս
նաւորաբար բացայայտեցի․ որ յանդգնեցաւ 'ի յարու-
թեն արդարոյն ընդ քս․ և ժողովարանաւ եկեղե-
ցեաւ և համառօտ կատարի 'ի յարութե արդարոյն
'ի վերջինն երուսաղեմ ։ Որօրինակ երկայն Ճա-
նապարհաւ 'ի թագաւորանիստ քաղաքս կամեցեալն
գնալ և մտանել 'ի քաղաքէ 'ի քաղաք օթևանօքն
զաշխատութեն հանգուցանեն․ և նիւթեանք փոխեն
և մինչ զկարգ Ճանապարհին նորոգեն մինչև հաս
ցեն 'ի թագաւորանիստ քաղաքն որ հանգիստ թա
գաւորին յօրինեն ։ Նոյնպէս և աստ է տեսանել․
զի ևթն շաբաթօքս տարբերութե իբր 'ի քաղաքէ
'ի քաղաք օթևանօք յառաջ խաղացեալ զնոսա ե-
րանելի առաջնորդութե տանել 'ի թագաւորական

քա

քաղաքն 'ի մեր պատկերն հաստուցանէ · յորում թա
գաւորն փառաց յաղթողն 'ի պատերազմի յարու
ցեալն 'ի մեռելոց՝ զմահ գերի առեալ՝ զդժոխս
աւերեալ· և յաւիտենից զարգելեալսն ազատեալ
'ի ծառայութենէ սատանայի· և 'ի կապանաց անլուծելեաց
արձակեալ։ Նա սոյն տարեալ՝ նախ աւազանաւն
վերածնէ զնոսա· և իբր զօրական թագաւորի յան
դիմանն կացուցանէ · և այս յետոյ [illegible] զերեխայ
սըն որ առ 'ի գիր անկեալ· երախայ առել զնոսա
հրամայեաց պահել հինգ օր· և իբրև եհաս ուրբ
քառասունքն պատկերին մեծի, անհամար հրեշտակքն
հրապուրելին զհաւատացեալսն առելով՝ ծանր են
կանոնք քրիստոնէից սահմանեալ՝ և ապահովք առա
ջել· և ոչ են բաւական յարդարութի. և 'ի թողու
թի մեղաց։ Նա ընդ հայրապետի զբանս գայթակ
ղեցուցեալ հրապուրանօն· և իբրև մանին 'ի մեր քա
ղաքացին պահոյն՝ կարգէ բանս հաստատելոյ
հրեշտակ 'ի մխիթարութե · և յառաջին առաջ պա
հոյն զնէ ընթերցուած զայս ·

* Սնէնէ պահոց երկու շաբաթէ առողն ընթերցուած.
Եսայեայ Ա· 16 · (Լուացարուք ·)

Յոյեցեալ ընդ առաջադիր ընթերցուածն յա
կոբայ, որ 'ի չորեք շաբաթոջ առուրն դնէ
Ղ[illegible] որ ասէ, սրբեցէք պահս Յարգէ
ապաշխարողացն և երեխայիցն՝ պահօք լուանիլ և
աղօթիւք սրբիլ ըստ պօղոսի, 'ի դիմի հարկա
նիլ չարին։ Նա քս ասէ, այս դեռ ոչ ելանէ այլ
նէն, բայց պահօք և աղօթիւք ·

* Լուացարուք առէ աւազանանն Կիւրղի բա
ղում ենք ընկալան յաւանդութե ծերոյն՝ բա

առեալ

աւետարանին բանի․ զմիւռոնովս բաժակաց եւսո
մանաց․ սղնծեաց եւմաշխայ․ եւ՛ի հրապարակէ մի
տեալ՝ եթէ ոչ լուանայքն զձեռս՝ հաց ոչ ուտեն։
որ էր մաքրամտոր սրբութի յերկրէ ։ (ի մի՛ նք
զաւազանին միւռոնութի որ է լուացումն հոգւոյ եւ
մարմնոյ՝ այնպէս կարծիցեն․ վս այն սաէ երանե
լին կիւրեղ՝ թէ այն հրէիցն մարմնական աման
գութի էր, եւայս մեր հրաման․ զոր մարգարէին
յառաջ գուշակեաց (Ի՛ հայարուք սրբեցարուք) եւ
արդարոցարուք յանուն տեառն մերոյ յի քի եւ՛ի
սուրբ հոգին մեր ։ (ի թէպէտ որ երեւին՝ ջուր
է, այլ ՛ի նմա զօրութի գործէ հոգին սբ․ զոր
մծաբան հայրապետն գրիգորիոս յայտնէ մեզ զայս
խորհուրդս հոգւոյ, այլ քանզի զլերինս ջուր է՛ այլ
չի ջուրցն չէ հրոյ․ զայս վկայէ եւքս հրամեշտ սա
րով, որ ոչ ծնցի ՛ի ջրոյ եւ՛ի հոգւոյ՝ ոչ կարէ ժա
ռանգել զարքայութին երկնից․ Ի սկ զշահաւո
րութի միւռոնութեն՝ առաքեալն թարգմանէ․ եւորք
՛ի քս միւռոնեցայք՝ զքս զգեցեալ էք․ Եւ զօրինակ
զգենլոյն ցուցանէ ՛ի գաղատացւոց թղթին․ որպ
եանք իմ զորս դարձեալ վերստին երկնեմ մինչեւ
նկարեսցի քս ՛ի ձեզ․ Ինանզի որք ՛ի քս միւռոնին
լոր եւ զնկար յինքեանս տպաւորեն զքս․ յայսպի
սի սպարգեւս յորդորէ զերեխայսն․ վս այնորիկ վր
կայ կոչէ զռամկրագոյն քարոզն որ բողոքէ․ (Ի՛ հա
ցարուք սուրբք եղերուք) ։ (ի այս Ճարտարքն առ
ոսկին առնեն․ ՛ի հրահալեալս արկանեն՝ զի յաղթոյն
սրբեսցի․ այսպս եւհոգւոց մերոց Ճարտարապետն հր
նարեցաւ ՛ի ձեռն աւազանին մերկանալ ՛ի մեղաց ըղ
մեղաց աղտն․ որպ զի դարձեալ վերստին լուացմամբ
յառաջին փոփոխեսցէ կերպարանս որպ յովհաննէս
վկայէ թէ, որք յայս ծնան՝ եանց ի շնորհութի որդիս
այս լինիլ։

(Ի՛ հա

(Ի հայարուք արբեցարուք։)
Սուրբ՝ Ոսկեբերանն պահոց զայս ընթեռնումք. որպէս
ցուցանէ երանելին պօղոս լծանալ զսիրտս Նինուէ
չարեաց՝ որ Նինուէն խոստովանութե կարատաւոյ
յարգարել. որպէս մարգարէն աշխարելով զերկուսին
զայս յանձին ցուցանէ. լծացի զամ գիշեր զմահճս
իմ. մինչ զի կաթիլք արտասուացն բազմակին լինէր
լծանալ զանկողինն. և խոստովանելովն՝ զմեղս իմ
ցուցի քեզ տէր. և զանօրէնութիւնս իմ ոչ ծածկեցի
'Ի բէն. այս է լծանալոյն օրինակն որպէս ասէր ած
մարգարէիւն Երեմիայիւ. լծա զսիրտ քո Երուսա
ղէմ 'ի չարեաց. Նոյնպէս և մեք լծիցուք մարգարէ
իւ որ ասէ (լծայարուք։) Որպէս բժշկաց արհեստն
ուսուցանէ, որ նախ դեղ ըմպութե զհիւանդաց
մաղձն արտաքս բերեն. և ապա բանալան դեղօք
զախտն փարատեն և յառողջութի ածեն. Նոյնպէս
և մեք խոստովանութե զմթերս մեղացն արտաքս
փոխեցուք, և ապա պահեցուք զհարկաւոր [illegible]
դալ. զի բժշկեսցուք զմեղ մարգարէական դեղօքն
որ ասէ. (Նկեցէք զչարիս յանձանց ձերոց՝ ու
սարուք զբարիս գործել.) զի թողուլ զմեղս առա
ջանանն՝ ոչ միայն է. Այլ պահել զբարութիւն շնոր
հըն՝ այն մեռոյ փութոյս է. Պահելոյն օրինակն
այս է, 'ի չարեացն դադարել. զբարիսն գործել ան
ձանձրոյթ. որպէս մարգարէս թելադրէր լինել զան
հանատութի անձանց ձերոց խաղ ընկենուլ.
(Խաղաղարեցէք 'ի չարեաց ձերոց) Նշայեայութէ.
(Նոնդրեցէք զիրաւունս) Այս ոչ միայն երեխայ
լին է խրատ յորդորական, այլ և կնքաւորայն.
որպէս զի երեխայքն փափաքեալն լսայինս.
և կնքաւորքն գդուշութեամբ և բարեխոր
ծութեամբ պահել զդաշինս.

զոր եդին յաւուր լուսաւորութեան· քանզի չէ բա ւական 'ի չարեաց հեռանալն, այլ և պիտոյ զբարիս գործել։ Ա՛ և այլ տեսութիւն ունի· քանզի սոյն քացեալ մարմինս մեր մարմնական հեշտութեամբ ընդ զբաղմամբ արկանէ և զրկէ զհոգևորական խոր հուրդս մեր· որպէս գերի յարգելական մեռալս կաշկանդեալ պահէ· որպէս մարգարէն ողբալով ասէ, Թէ՝ տառապանք մեղաց պատեցին զիս ։ Արդ՝ զայս ցուցանէ մեզ ընթերցուածս միոյք, զի 'ի ձեռն բարի գործոց զհոգին ազատեսցուք 'ի մարմնական ախտից· յորս սլաք մեղացն կորեն · և զրկեալն 'ի մեղ հոգւոյն՝ համարձակի փրկութեամբ (Ընկեցէք զ չարիս անձանց ձերոց) Դարձեալ 'ի չարեացն դատ առնել որբոյն· և դառնալ խոստովանութեամբ առ երկնաւոր հայրն գթած, և ասել նմա զախոր ժական ձայնն զայն՝ Թէ մեղայ յերկինս և առա ջի քո· քանզի այս ձայն զհայրն ընդ առաջ անա ռակին շարժեաց· զգիրկսն տարածեաց· զման կամբն զեղաւ· և համբուրիւ յինքն ժողովեաց ։ Այս ձայն՝ զերկնաւոր զօրսն՝ ուրախութեան հա ղորդ արար· և զպարարակն եզն· և զառաջին լու սաւոր պատմուճանն զգեցոյց· և զարքունական մատանին 'ի ձեռն եդ· և զերեց որդին 'ի նախանձ զարթոյց ։ Այս է օրինակ դատ առնելոյ որբոյն· և այս ըստ առաջին բանին միաբանի· քանզի մարդա սիրութեն ոչ անարժանն եղաք որդիք երկնաւոր հօրն։ և առաքեալն՝ խօսեցայց զքեզ իբրև զկոյս մի աք յանդիման լինել քեզ։ Այս բարեատեաց բան սարկուն՝ իսկզբանէ մարդասպանն՝ պատրեաց զմեզ զանազան ախտիւք· իբրև զանառակ որդին 'ի հօրն տանէ և 'ի խիրոյն հեռացոյց· խոզանման աղա սնունդ մեղացն քաղաքակիցս արար ·

որ

որով ՚ի հօրն գթոյն որք մնացաք։
(Ա՜յ այրւոյն տուք իրաւունս) Ա՜յ այրիք է
զոյք․ զի զհամեստութիւն զգաստութե՛ ոչ պահե
ցաք ընդ բարի փեսայն զհաւատարմութիւն ունելով․
այլ սեղեխք աշխարհին ապականեցին զհարսնացեալ
հոգիսն որ ՚ի մեզ։ Արդ զայս ուսուցանէ մեզ մայր
գարեակն խրատու․ այրի եղելոյ ՚ի մեզ հոգւոյս՝
մի՛ յապաղեսցուք իրաւունս առնել․ զի մի՛ նմա
նիմք այնմ դատաւորի որ յԱյ ոչ երկնչէր և ՚ի
մարդկանէ ոչ ամաչէր․ այլ վաղ վաղակի արասցուք
նմա դատ․ զի մի՛ խափառ թախանձեսցէ զմեզ։
Ա՜յ այս են իրաւունքն․ զվնասակար խորհուրդն
՚ի զգաստութե դարձուցանել․ և ՚ի ձեռն պահոց
դատափարակել զմարմինս․ որպէս զի ախտին մե
ռելութե գործեսցի ՚ի մեզ․ և հոգին զկուսական
խոյրն ՚ի գլուխ առեալ մի՛ տեսցէ զնախատինս այ
րութէ իւրոյ․ և մեք ՚ի թախանձանաց ազատեսցուք․
և յայնժամ լծեսցուք ՚ի բարի փեսայն յաւուր ու
րախութե սրտի նորա, եթէ (Եկա՛յք խօսեսցարուք
ընդ միմեանս․) որ է յորդ սիրոյ և կատարեալ գը
թոյ նշանակ։ (Եթէ իցեն մեղք ձեր իբրև զձան
ձախարիթ) իբրև զծուխ մածեալ յառաստաղս
տանն։ (Իբրև զասր սպ արարից․) ըստ այնմ ահա
զանին կամ յորդ արտասուօք որ ոչ ՚ի ցոյց մարդ
կան լինին։ (Եթէ յորդան կարմիր) այսինքն արեան
սպառնական մարդոյ կամ այլ․ զոր ասացին հարքն
նոցա՝ թէ արիւն դորա ի մեզ և ի մեր որդւոց մե
րոց՝ զներկեալսն արեամբ։ (Իբրև զասր սպ արա
րից։) Ապաշխարութեամբ զղջմամբն։ (Եթէ ընկեցէք
ինձ զբարութիս երկրի կերիջիք։) Ա՜յ յետ այսո
րիկ զբարութիս երկրին կենդանեաց վայելեսջիք։
Որում մեծն Դաւիթ փափագէր․ և խոստովան լի

ներ զ գանկութի իւր։ Հաճատամ տեսանել զշա-
րութիւ տեսոյն յերկրին կենդանեաց. որ ոչ կ խե-
ցան յումեք մահացելոց։ Որում մեք արժանի լի-
ցուք հասանել շնորհօքն քն. որում փառք յաւի-
տեանս։ Ամէն։

Որպէս խորհ կարգեաց զընթերցուածս երանե-
լին Կիւրեղ 'ի յորդորումն նորահաւատից և ա-
րաչխաւորողացն, անհաւատ հրէայքն նախանձ ընդ-
դէմ յարուցեալ ասէին հաւատացելոցն, թէ յն որ
խաչեցաւ մարդ է, զի՞նչ օգուտ է հաւատալ նմա։
Նոյն եթէ ած է, ապա չէք կնար քաւութ մեղացն
հասանել ձեզ. զի հարքն մեր բողոք բարձին ա-
ռաջի պիղատոսի թէ արիւն դորա ի վե մեր և որդ-
ւոց մերոց։ Սրբ. զոր նոքա երաշխաւորեցին, և
յանձինս և յորդիս ընկալան զարիւն սպանելոյն,
դուք ոչ կարէք ազատիլ. զայս լուեալ հաւատա-
ցելոյն՝ սորբշացան. զոր լուեալ սբոյն կիւրղի. և
յերէք շաբաթոջ աւուրն կարգէ զընթերցուածն 'ի
ռքանչելատեսն եղեկիելէ առ 'ի խնդուլ զբերանս
խոտորեցն զանիրաւութի. զի այս՝ սովորութի
էր հրէիցն զոր ասացի ասէ 'ի դիմաց ժողովրդեանն
զոր նոքա ասէին՝ թէ մեղք հարցն մերոց ընդ-
մեզ եղեն։ Ո՛չ այս լուեալ ած՝ ասէ ցաւուրբ մարդա-
բէն եղեկիելէ. որդի մարդոյ զի՞նչ է առակդ
այդ՝ զոր ասէն իմէջ իսրայելի, թէ հարքն
աղոխ կերին և որդւոցդ ատամունքն առին.
արդ՝ կենդանի եմ ես ասէ տէր եթէ լի-
նիցի առակդ այդ իմէջ իսրայելի. զի իմ
անձն իմ են. որպէս անձն հօր՝ նոյն
պէս անձն որդւոյ. անձն որ մեղիցէ՝
նոյն և մեռցի։ Ն. ասէ

✠ (Յառաջին շաբաթու յետ շաբաթի աւուր ընթերց-
ման յեզեկիէլէ. 18. 20.) Ճառ Է. Ճառն

Արդարութիւն արդարոյն ի վր նորին եղիցի. եւ անօրէնութիւն անօրինին ի վր նորին եղիցի)

Ո՛ այս ասելով զդատապարտեցուցեալն զստութիւն յան-
դիմանէր եւ զհամառօտաբանեալն անխափեր բանիւքս.
եւ ցուցանէ թէ իւրաքանչիւր ոք յիւրոյ գործոց
գովի կամ պարսաւի. զի ոչ ինչ օգուտ է հօրն լա-
ւութիւն՝ յորժամ որդին յոռի լինի. նոյնպէս եւ
հօրն յոռութիւն ոչ կարէ աղարտել զորդւոյ բա-
րութիւն. Ո՛ այս եւ յայտնեսս առ փարիսեցիսն ա-
սէր. արարէք անձանց պտուղ արժանի ապաշխա-
րութեան. եւ մի՛ յուսայք ասել՝ ունիմք հայր զԱբ-
րահամ. Ո՛ ինչ վնասեաց Մելքիսեդեկի զի ՚ի Խամէ
քանանացւոյն էր ոչ արգելեն զնա կարի առաւե-
լաւ. կամ զի ինչ օգուտ եղեւ Եսաւայ ծնողացն
լաւութիւն. կամ զինչ վնասեաց յակոբայ եսաւ՝ որ
արտաքոյ օրհնութեան եղեւ. քանզի արդարն ոչ ան-
համբ ազգին իւրոյ պարծի, այլ զեղեցիկ վարուք
զանձն փառաւորէ. Ո՛ յս աւելն օրինակօք յայտ
եղեւ թէ արանց առաքինեաց ոչ խափան լինի ծնո-
ղացն անպիտանութիւն. Ո՛րդ՝ բարւոք յայսմ տեղ-
ւոջս կարգեցաւ ընթերցուածս. զի զկայացեալն
՚ի շաւղաց համաստեղաց էր ՚ի Ճանապարհս արդա-
րութեան. ոչ վր նց միայն գրեցաւ այս. այլ եւ վր
մեր. զի եւ մեք անէանարանեալք որպէս նոքա. վր
այնորիկ յամ ամի՝ զայն ընթերցուած ընթեռ-
նումք. որպէս զի նովին յիշատակօքն ՚ի նոյն նա-
խանձ զարթիցուք. եւ նոցա Ճանապարհին ունեկից
լիցուք. Վ՛անզի զօրավարութիւն մեր եւ կատարիչ

յո՛ քո, որ զամենայն մարդիկ կամի զի կեցցեն և ՚ի գիտութիւն ճշմարտութեան եկեսցեն, նոյն և նորոյս ինքն է տէր. արդ՝ զոր ՚ի ձեռն մարգարէիւքն կոչէր յինքն զմեղուցեալսն ասելով, դարձարուք առ իս որդիք հեռացեալք. և ես սիրեցից ձեզ և ոչ պահեցից ձեզ ոխս. զի ողորմած եմ ես ասէ Տր. մեղս քո զի արդարասցիս զնոյն և ՚ի նորումն ոչ պատգամաւ, այլ տէրն քարոզաւն. եկայք առ իս ամ աշխատեալք և բեռնաւորք. զի ոչ եմ արդարոց եկ կի այլ մե մեղաւորաց, այսոքիկ այսպէս եղելոյ, լնարուք առաջակայ ընթերցուածին. որ քարոզէ համարձակ յականէ ամենեցունց ասելով,

(եթէ դարձցի անօրէնն յամ անօրէնութեանց իւրոց զոր գործեաց, և արասցէ արդարութիւն, կելով կեցցէ և ոչ մեռցի) Յայսինքն գործք նորա մի յիշեսցին, արդ՝ տե՛ս զմարդասիրութիւն այ, թէ որպիսի ձայնիւ գոչէ զմեղս. Նայց զդառնալոյն օրինակն ուսուցանէ մեզ յոյժէր. դարձարուք առ իմ և ես ձեր պահօք եկնծելով. պատառեցէք զսիրտս ձեր և մի զհանդերձս. Ասէր ով լսող զմարգարէից համաձայնութիւն ընդ աւետարանիս քարոզութե. և փափկեր ՚ի մեղայն՝ որպէս յերեսաց ձեր: Ոչ կամիմ զմահ մեղաւորին ասէ տէր. այլ զդառնալն եղեկալն: Յաճ եթէ նոքա լով որ խաչեցին զքն՝ թէ դարձցին, թողցի նոցա. Ապա զի ուսուցանել կամի թէ զի մարդ այս լինի, երրորդ ընթերցուածովս կարդէ նոցա յառաջելական թղթոյն որ ՚ի հռովմայեցիսն. և քի փառք:

Ա ՟ Եր ընթե՛ շաբաթուն ընթերցուածն երկրոր. Իւ որ
թարգն եղեւ:

Վասն զի չորեք շաբաթն 'ի դէմս կնոջն ունին զ վերաբերութիւն խորհրդոյն․ քար ձոք խնամ՛ երկու ընթերցուածովք վարի կարգն․ վս զի երկու թիւն էգ է․ յիրաւի իգին ընդ նը մին զուգաժական դեղն պատարագաւ․ գեղեցիկ յօ րինեցաւ չորեք շաբաթ աւուրն կանոն վս կնոջն կարգեալ ընթերցուածն․ և ծնունդն քնի 'ի նոր կու սէն վս և այլ արգասութե․ և յուրբաթուն ընթերցու ածքն վս արգաւնայ յարութեանքն քե արգասութենն․ վս այսօրինակ զ չորեք շաբաթն և ուրբաթն առա ձեռ պարտ դեն կարգաւէն ընթերցուածովքն։

Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴ ԱՒԱԳԻՆ ՉՈՐԵՔ ՇԱԲԱԹԻՆ ՅԵՏԻՍ ԸՆԹԵՐՑ ՄԱՆՆ ։

Ա՛յս են անձինք որդւոյն Իսրայէլի մտե լոյն յեգիպտոս ոգիք եօթանասուն երկու ։)

Յակոբ պանդխտեցաւ յերկիրն աւետեաց խըրև յօտարութե․ յակոբ եթող զերկիրն պարգևաց և եմուտ յերկիրն քանանա՛ որ անիծաւ 'ի Նոյէն խը մ 'ի ծառայութիւն։ Եգիպտոս է օրինակ ամ աշ խարհի․ և փարաւոն՛ սատանայի։ յակոբ եմուտ 'ի ծառայութիւն փարաւոնի որդւովքն հանդերձ․ և ադամ էջ 'ի դրախտէն փախիութե պարգևաց․ և եմուտ յերկիրն փշաբեր անիծեալ սատանայի հան դերձ որդւովք իւրովք։ Յակոբ վս հարկին կե րակրոյ եմուտ 'ի ծառայութիւն փարաւոնի և ադամ վս տենչանաց կերակրոյ ուտել․ զի ածանալ՛ հանդերձ որովքն եմուտ 'ի ծառայութիւն սատա նայական քաղցոյն և փարաւոն ծառայեցոյց

զորդիսն Իսրայէլի 'ի գործ կաւոյ և աղիւսարկի·
և բագինս կանգնեցին և զոհէին եղեն գարշելեաց։
Նախ առաջին զներս կանանց ազգին պատմէ սը-
լանգք չարին և անըմբերելի ծառայութե 'ի ձեռն
փարաւոնի աղայակոտոր հարւածովք· քանզի դա
տալձիւ անխծից կնոջն այսորքիկ էին · երկամբք
և ցաւօք ծնանել· և եգիպտոս վն այնորիկ տանջէր
զազգն աբրահամեան։ Այսոյց փարաւոն մանկա
բարձո խլք նոցա և ասէ՝ զամ արու որ ծնանիցի՝
'ի գետն ընկեսջիք։ Ոչ ինչ դառնագոյն քան զայս
տանջանք ծնողացն լինէին անդ առին առ աղէտ ·
զոր երկամբք և ցաւօք յառաջ բերէին՝ նոքա բըռ-
նաւոր յանխնաւկեալ 'ի ջուրն հեղցուցանէին։ Որ
ցաւք որ երկունք քան զայս դառնագոյն գտա
նէր։ Որդ՝ այնորիկ յայտնի ցոյցք էին անխծիցն
ևայլ· փարաւոն վն յանցանաց նորա զողայսն ջրա
հեղձոյց առնէր· որ պատիժ ընկալաւ՝ տրտմու
թե ծնցիս որդիս· զի յանէրևոյթ փարաւոնէ ամ
ազգք կանանց և ծնունդք նոցա՝ զնոյն կիրս տան
ջանաց և դառապարտութե կրէին։ Փարաւոն՝ զա
րուսն հեղձուցանէր 'ի գետն, և սատանայ զարխ
կան միտս մարդկան։ Իսկ որ զարուսն սպանանէ
ին՝ զի արու՝ առաքինութե է օրինակ։ Իսկ սա
տանայ զարքին առաքինութի սպանանել ջանայր
զի զիգական մեղս կենդանացուցե։ Փարաւոն
հրամայեաց զեգսն ապրեցուցանել· զի եգն մե
ղաց է օրինակ· զի թե ոչ իգանան միտքն և կամ
քըն հեշտութե՝ ոչ մեղանչէ մարմինն։ Մինչև
ծնաւ մեղ փրկիչ տրն մեր յս քս 'ի նոյն գաւա
ռայն ահարօնի և նախամօրն։ Որ և ծնեալ աղա
տեայ՝ ոչ միայն զկանայս՝ այլ և զարս 'ի ծառայու
թե սատանայի և նորին դառն գործավարացն։

 Ոգ

(Մէկք եօթանասուն երկու ։) Լուսաւոր
քանս այս՝ զեօթանասուն երկու ոգւոյն թիւն
նշանակել կարծեմ։ Եւ եօթանասուն երկու լեզուա
ցն որք բաժանեցան ՚ի պատճառս չար միաբա
նութե։ Եւ ոգիքն որ յեգիպտոս մտին, զի սո
վոյն հարկեալ մտին ընդ ձեռամբն փարաւօնի,
եւ եղեն նորա ծառայք։ զորս կարծեր յաւիտենա
կան ունել ընդ ձեռամբն։ այսպէս եւ որք առ աշ
տարակաւն էին, զի դի յանձնապաշտութե հաւա
տոյն վրիպեցան, վասն այսորիկ սովով մեծաւ
սատակեցին տաժանագեալք։ վասն այսորիկ մտին
յեգիպտական տղմական ախտս։ Եւ եղեն ծառայք
աներեւոյթ փարաւօնի։ որ կարծեր յաւիտենա
կան ունել ընդ ձեռամբ։ Բայց կերք չարչարա
նացն ժողովոյն իսրայելի ՚ի փարաւօնէ՝ նշանակ էր
համօրինակ կրից մարդկան որ ՚ի խաւարնայե։ ծը
նունդն մովսէսի սկիզբն էր ծննդոյ մարգարէ
էին, եւ մարգարէութե որ զքէ։ ծնաւ մովսէս
փրկիչ իսրայելի։ եւ յն փրկիչ ամ ազգաց։ զմով
սէս երիս ամիս թաքուցին ՚ի փարաւօնէ։ եւ զք
երիս ամս ՚ի հերովդէ։ մովսէս պրծեալ տա
պանաւ ընկեցաւ ՚ի գետ։ եւ յն տապանակաւ ՚ի
գիրկս կուսին էջ յեգիպտոս՝ եւ մնայր ամս երիս։
Բայց տապանակն պրտեայ եկեղեցւոյ է օրինակ։
Եւ ջուրն փրկութե աւազանին եկեղեցւոյ՝ եւ ժամա
նակաց մարտիրոսացն։ Եւ մովսէսի լալն՝ զման
կանց եկեղեցւոյ նշանակէ։ որք զի բարեպաշտու
թե հալածէին։ Ոպ դշխոյն այլազգի ընկալաւ զը
մովսէս ՚ի գետոյն՝ կոչելով զնա որդի ջրոյ։ նոյնպ
ես եւ մեծ դշխոյն եկեղեցի զք ընկալաւ զքն ՚ի կու
սէն եւ յորդանանէ կոչելով զնա որդի այ։ զոր լուաւ
՚ի հօրէ ՚ի յորդանան։ Ոպ եգիպտացւոցն՝ ՚ի գործ
աղիւսարկի կաւոյ կեղեր զկեանս նց։

 Այս

Նոյնպէս և աներևոյթ փառացն գէտ եգարշ ափ-
տեւք՝ կերպեր զհեանս։ Որպէս նա զարուսն ըսպա-
նանէր, այսպէս և տառապեալ գարու խորհուրդս ՚ի
մեզ՝ որ ըստ առողջմտութե և սրբեջութե՛
սպանանել ջանայ․ եղեգական խորհուրդն ապրե-
ցուցանել։ Որպէս նա ՚ի պատճառս մովսեսի զոր-
ղայս նոցա ՚ի ջուրն հեղցուցանէր․ այսպէս և ա՛ս
՚ի պատճառս քո կատարեալ զմանկունս բեթղեհէ-
մի։ Որպէս մովսէս տապանակաւ ապրեցաւ ՚ի
հեղձմանէ ջուրցն, այսպէս և քո տապանակաւ
կուսին փախեաւ յեգիպտոս և ապրեցաւ ՚ի սրոյն
հերովդեի։ Որպէս մովսէս ցասմամբ մեծապա՛
խնդրեաց զվրէժ զրկանաց ազգին իւրոյ՝ ՚ի տա-
նէ փարաւոնի, այնպէս և քո յորժամ աճեալ մարմ-
նոյ հասակաւ և զարգացաւ իմաստութեամբ, խնդ-
րեաց զվրէժ մարդկան ազգին՝ ՚ի տանէ աներև-
ոյթ գռողին փարաւոնի որ է դժոխքն զոր մեծաւ
քինու աւերեաց զամուրս նորա՝ հանելով զգե-
րեալ ամենայն տիեզերաց։ Որպէս մովսէս յեգիպ-
տոսէ եհան զժողովուրդն․ և տէր ՚ի դժոխոց և ՚ի
տղմական խաւարամած կռապաշտութե զբազում
հոյլս հեթանոսաց։ Մովսէս գաւազանաւն եհերձ
զծովն և անցոյց զժողովուրդն։ Իսկ տէր մեր ՚ի
ձեռն խաչին եհերձ զծով մեղացն․ և անցոյց ըզ-
հաւատացեալս իւր։ Մովսէս մկրտեաց զժողո-
վուրդն յամպն և ՚ի ծովուն և ապա հանգոյց յանա-
պատին՝ և կերակրեաց երկնաւորաց հացիւն։
Իսկ տէր մեր՝ ՚ի հոգին սբ և յաւազանն երկնա-
ւոր հացիւն կերակրեաց իջեալ յերկնից․ վասն զի
կոչի բեթղեհեմ տուն հացի ուր քո ծնար։
Նոքա ՚ի վիմէն արբին․ և մեք ՚ի կենդանարար վի-
մէն որ է քս և տր մեր զկնի մկրտութե ապա հան

գտեալ արժանացոյց ծոցոյ վերինն երուսաղէմի
բայց ոչ ապաշխարութեամբ և գործովք ընկալաք· այլ
շնորհօք և պարգևօք։ Փարաւոն զի ոչ խրատեցաւ
անցիւքն եգիպտոսի, ընկղմեցաւ 'ի ծովուն·
և սատանայ զի ոչ խրատեցաւ չարչարանօք խաչին,
խայտառակեալ նշաւակեցաւ 'ի նմա· և ընկղմեցաւ
իւրայնոցն 'ի ներքին տարտարոսն դժոխոց։
Տեսանե՞ս ըստ օրինակին համաչափ զճշմարտու
թեան զնմին այսօրիկ ընթերցեալն յովէլ մարգա
րէի որ սիրելի այ թարգմանի։ Իսկ սիրելի այ զոր
զի իմացուք· որպէս ուսոյց մեզ հայր դա՛ է որ
զի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ· արդ՝ նա 'ի ձեռն
մարգարէին բարբառի ընդ մեզ· զի Յովէլ չոր
րորդ է 'ի կարգէ երկոտասան մարգարէիցն՝ առա
քեալ յայ առ մարդիկ· զի 'ի ձեռն մարգարէից
ծանիցի ած մարդկան· և ելեալ մարգարէն՝ մե
ծաբարբառ քարոզէ· զզուշացուցանէ ծանուցա
ցանելով յառաջ չորեք շարաւթի աւելով։

* Մարգարէութիւն յովէլայ I· 14·

Սրբեցէք պահս) Յուշ առնէ այսու
զառաջին անհնազանդութիւն որ 'ի դրախտին
պատրեալ նախամօրն 'ի խաբեանց չարին՝ ոչ պա
հեաց զպատուիրանն· տարաժամ կթեաց զպտուղ
ծառոյն եկեր՝ և ետ առն իւրում· և գործեաց
մեծ անիրաւութիւ· վասն այսորիկ ասէ՝ 'ի փրկու
թեան նորա և մերում ուսուցանէ յովէլ·
(Սրբեցէք պահս·) փոխանակ ճաշակմանն կալի
Որք 'ի նմանէ ծնեալ էք· զի 'ի դրախտին ոչ պա
հեցաք և մերկացաք 'ի փառացն այ·
Արդ՝ պահեցաք հաստատելով զպարտիս ոչ պա

հեղոյն․ զոր ամն իմաստնոյն գրէ ասելով, պահեսցուք, զի ոչ պահեսցուք 'ի խոյսն գիտութե րոյ ըմբռնեսցուք։ (Յարձարուք առ իս յամ սըր ոէ ձերմէ) 'ի պահ պնդութե և յորդորումն։
Զամ մահկանացու դեղոյ մեղաց ոչ ուսեալ։ (Բարօրեցէք պաղատանօք) Պաշխարութբ պահօք․ զի առանց պահոց ապաշխարութի դատարկէ զոր տրն սահմանեաց․ ոչ եղանէ ապգ դիմաց, այլ պահօք և աղօթիւք․ զի մեղք բնակութի է նոցա (Ժողովեցարուք ծերք ամ 'ի տուն այ)
Հրամայէ զամ հասակ ժողովել զծերս և զտղայս և զերեխայս 'ի տունն այ․ քանզի խմ ամենեցուն ձգեցաւ անէծքն և դատապարտութի յանցանացն ադամայ։ (Աղաղակեցէք առ տր սրտի մտօք։) Քանզի ոչ իբրև զմարդ է նա՝ զի ընդ բարկութե ընթանայ գործ սրտմտութե․ այլ գըթած և ողորմած է տծ․ և դ դ ջանայ խմ չարեաց․ այսինքն դառնայ 'ի գութ ըստ նինուէի որդւոցն։ Ո՞ գիտէ դարձցի և ապաշխարեսցէ․ և դարձուսց 'ի նոյանէ զչարիսն․ զի ունկնդիր եղեն վարդապետութե նորա․ և դարձան յապաշխարութիւ։
(Վայ ինձ վայ ինձ վայ ինձ։) Պա երիս վայ ասելով հոգւոյն և մտաց և մարմնոյն անապաշխար անձանց։ (Մի է մերձ է օր տն։) Յուշ առնէ զահագին օրն դատաստանին։ (Թշուառութի 'ի թշուառութեց հասցէ առաջի աչաց ձերոց։)
Մի է թշուառութբ եղկելի դատն մեղաւորք 'ի հանդերձեալ աւուրն․ որպէս զուկաս իսկ յայտնապէս նշանակէ։ (Սկսանեցան կերակուրք 'ի տանէ այ։) Այսինքն գիտութին այ որ գրոց 'ի միտս պղծոց․ տուն աստ զմարդկան հոգիս է իմանալ յոր բնակի տծ․ իսկ յորժամ տծային կա

մայն կերակուրքն սղկաւին , տաւնն դատարկա-
նայ 'ի բնակողէն. Եւ բնակութիւն յինի վայրենի գա-
զանաց որ են դեռ. այսպիսի կերպ պաշարեալ
ազգ մարդկան երեւին ժամանակաւ յորժամ առ-
նէաք զկամս մարդոյ եւ մտաց. Եւ էաք որդիք բար-
կութեան։ Իսկ 'ի դայն քան յաճախենից արդարու է՝
բարձան անէծքն եւ մարդիկ եղեն երկիր կամայն
ոյ եւ բնակութիւ. ընդունելով զսերմն երկնաւոր
մշակին՝ զսերմանիս անմահարար ցորենոյն ։
(Ի խորշակահար եղև ցորեան։) Ի արդա-
րութեան բուսանէր եղև 'ի ժողովոյ ցանկութեան. զի
խորշակ փորձութեան շարին ըստ այն բանին՝ տայն
շորայուցանէ զդոյս բարի գործոյն առակեալ 'ի
ցորեան։ որ չև եւս էին 'ի կատարումն հասեալ։
(Այլն դարք անդէոց զի ոչ գոյր նոյ արտ ։)
Հօրքն եւ մարգարէքն։ (Հօրք խաչանց տառակե-
ցան.) Ժողովուրդքն։ (Ի հուր եկեր զգեղեց-
կութիւ անապատի։) Սեղքն զմարդն՝ որ ըստ
պատկերի այ եղև բնակօղ դրախտին։ (Նոյ ծա-
խեաց զփայտ ապարանի։) Ցամաքանք ծառոյն եւ
ցանկութիւ ամ մեղաց։ (Թօրեվայլ 'ի քեզ հայեցա։)
Թօրեվայրի ամ բնութի մարդկան ապաւ. զի որդ
երեն վայրի ոչ է ընդ լծով եւ ընդ գաւազանաւ՝
զհեթանոսս կոչեն մարգարէքն, որ առաքելոց քա-
րոզութեամբն զաւնացան. որք արդեւալեին 'ի հով
Հէն քաղցկես փոխառական եղեալ ։
(Ի ցամաքեցան վտակք ջուրց) Ի մոր.ք
'ի մեղսամիրայ. ըստ այնմ՝ մի՛ մնայէ հոգի իմ
'ի մարդկինդ յաղթանակ վա լինելոյ դոցա մարմին.
այսինքն 'ի մարմնական վարս (Հուր եկեր զգե-
ղեցկութիւ անապատի) Սեղքն զդրախտին ։
Որդ՝ լսելով զհանդէս առուրն այնորիկ 'ի մար

գարեւական ընթերցուածոյն 'իբր խթանաւ ընդոս
տուեալ ապաշխարողքն հանդերձ ժողովրդովքն
աղաղակեն առ երկնաւոր բժիշկն ողորմածայն ող
բովք մաղթելով զողորմութի նորա ըստ դաւթի
խոստովանութեանն ։

Ողորմեայ ինձ ած ըստ մեծի ողորմութե քում
ըստ բազում գթութե քում քաւեա՛ զանօրէնու
թիս իմ ։ Ո՛ր 'ի դրախտին եղեւի ածաղանին յան
ցեալք կամ զդաւթեան ապաշխարութե բանն ։
Ողորմեա ինձ ած եւ լո՛ւ զիս․ մեծ զզջմամբ 'ի
նոյն միտս բերէ սաղմոսն․ զոր հայցեն որդիքն
ադամայ․ քանզի եւ՝ անօրէնութե յղացաւ եւ 'ի
մեղս ծնաւ զմեզ մայրն մեր․ քանզի ասաց ած
ցաւօք եւ հեծութե ծնանիլ զորդիս իւր ։
Այս է միտք ընթերցուածիս եւ սաղմոսիս զոր գը
րեաց յակոբ եղբայր զհոգեւոր վարդապետանաց է
մաստութե լի, մտանելով 'ի մէջ պահոյն, կարգեաց
ընթերցուածս՝ յօրինայ եւ յառաջեայ եւ'ի մարգարէ
ից․ եւ'ի ձեռն գրոց ընթերցման եւ սաղմոսաց՝ պա
ղատանս տանել եկեղեցւոյ առ ած․ եւ խնդրուածս
'ի տէնէ որ փրկեաց զմեզ 'ի բռնութե սատանայի,
եւ ճշմարիտ գիտութե իւրով ետ ճանաչել զսուրբ
երրորդութիւնն ։ Այլ իբր զքնար ձայնեցուցանէ եկե
ղեցի զերգս սաղմոսացն դաւթի․ եւ նոյն հայցէ
յայ․ զի պահեսցէ զմեզ հաստատուն 'ի հաւատս
ուղղափառս եւ 'ի գործս արդարութե, զի ած ա
խորժելով ընկալցի զաղօթս ծառայից իւրոց ։
Ո՛ի յորժամ կայ մարդ յաղօթս սաղմոսելով՝ մի
ամիցէ 'ի սիրտ իւրում թէ դաւթի են սաղմոսքս,
այլ այնպէս համարեսցի թէ ինքն յինքենէ ասէ
զսաղմոսն ։ Այս ասացի տր ողորմեա ինձ․ բժշկեա
զանձն իմ եւ մեղայ քեզ ։ Այն հոգին սբ առ դա

ճիթ ներգեաց զաղմոան․ ոչ վն իւր միայնոյ, այլ վն ամ հաւատացելոց ալ յուսացելոց յանուն նորա որ ընդունեաց իւր ժողովուրդ սեպհական։ Այն պահեսցէ զմեզ հաստատուն եւ անշարժ յամ

գործս արդարութե Ամէն։

✠ Խորհուրդ հինգ շաբաթու ամենայն յառաջեղական ԲԸՂ Բոյն որ առ Հռովմայեցիսն 6․3․) (Լոյծ եղեւ ճառքն)

Ե ւ ոչ գիտէք եղբարք՝ զի որք միանգամ մկրտեցաքն ՚ի Քս՝ ՚ի մահ անդր նորա մկր

ցաք։)

Ս. Ի թէպէտ լման առաջին ընթերցուածոյս՝ թէ լեալ եմք սուրբք լինին, այլ թէ առ ի՞նչ խոր հուրդ անհարկութե ունի, այսմ ոչ է ին տե ղեակ ք՝ վասն որոյ ցուցանէ յայսմ ընթերցուածս թէ ունիմք կցորդութե մահուն քի։

Ս. Օրինակ առաքելոյն յորժամ զհաւատոյ Ճա ւեր ասերգութեան, զարբահան ՚ի մէջ բերելով եւ ՚ի հաստատութե յարդարելով զ Քս զնէ օրինակ. հայեցարուք առէ յառաջնորդն հաւատոյ եւ ՚ի կա տարիչն յս․ որ փոխանակ ուրախութեն որ նմա առաջի կայր, յանձն էառ զխաչ։ Այնպէս եւ աստ սոյին նման կրկնէ առաքելական բանիւքն խրա տէ զաշակերտեալս անձինս, թէ մկրտեցաքն ՚ի Քս՝ ՚ի մահ անդր նորա մկրտեցաք։ Այսինքն թէ մեր ածաղանն խաչ է եւ մահ եւ թաղումն. որպէս կարգ ընթերցուածոյս ցուցանէ։ (Ս. այս գիտասցիք զի հին մարդն մեր։) Այսինքն մեղքն որ չնացու ցին զմեզ (Խօսակից եղեւ նմա) Զի զի առ ցէ թէ մեռան եկրկին մահ գործեցաւ. սոսա ա ճառանաճն մեղքն մեռան՝ եւ մեք մեղաց մեռաք։

զի ուսանիցիս զօրինակն, լուր յաջորդայն։ (Թա-ղեալք ընդ նմին մկրտութեան 'ի Մահ։) զի ո՛չ նո՛ գերեզմանն՝ մեր աւազանն. նո՛ երեքօրեայ Թա-ղումն, իսկ մեք երիս Թաղելով 'ի ջուրն՝ զնոյն խորհուրդ նշանակեմք։ (Եւ որպէս յարեաւ Քս 'ի մեռելոց փառօք Հօր՝ նոյնպէս եւ մեք 'ի նո-րոգութիւն կենաց շրջեսցուք։) Մեզ նոր կենօք արժան է կեալ առաքինութեամբ. վասն որոյ ցուցանէ սա թէ՝ յետ յառնելոյ յաւազանէն՝ պարտ է ա-նարատութեամբ շրջիլ եւ քաղաքավարել. զի նորոգա-պէս այն է։ Մի՛ այլ ուր ասէ, նորոգեցարուք 'ի նո-րոգութիւն մտաց ձերոց. այսինքն մտօքն արժանութեամբ. ճանկանել 'ի յաղթ մեղացն. ո՛չ օրինակն իսկ յայտ առնէ։ (Մի՛ յարեաւ յս̃ քս̃ փառօք Հօր՝ եւ այլ ոչ եւս մեռանի)(Նոյն եւ մեզ ոչ է պարտ զկնի աւազա-նին յառաջին մեղս դառնալ. զոր եւ յաջորդն ու-սուցանէ։ (Մի՛ այսուհետեւ թագաւորեսցեն մեղքն 'ի մահկանացու մարմնի ձերում։)

Զանձինս յարեալս ընդ Քս, իբրեւ որդիք լուսոյ եւ որդիք տունջեան. բարեձեւք շրջեսցուք. եւ զվե-րինն խորհեսցուք ուր Քս նստի ընդ աջմէ Այ։ (Խնդ-րեն առաքինեն ձեր. այնմ հոգեցէք եւ այնմ զգու-շացարուք հասանել։ Մըր՝ 'ի ձեռն այս ընթերցմա-նս ցուցանէ նա զպատիւ մկրտութեան, թէ քանի խառնակցութիւն է եւ անկակցութիւն. եւ ուսուցանէ մա-համբ ինկոյն զնոյն պտուղ բերել զարդարութեան եւ զսրբութեան։ Նա՛ խրատէ յետ այսորիկ թէ այլ չիք աւազան. զի մի անգամ զայն յայտ առնէ եւ յա-ռելուն վ՛ քնի, թէ այսուհետեւ ոչ մեռանի. ապա յայտ է թէ երկրորդ աւազան չիք. որպէս եւ քնի չիք երկրորդ խաչ եւ մահ. ապա թէ երկրորդ աւա-զան չիք, ապա եւ դու մի՛ դիւրահաւանիր 'ի մեղսն։

Ո ի

Ո ի բաղումք էին որք ջանային և խոտորեցուցա-
նէին զնոսա յայնմանէ յուսոյ՝ որ քանի տեւան նոցա·

☩ Ը. Ե՞Ր ՉՈՐԵՔ ՇԱԲԱԹՈՒՆ ԽԱՒԱՐԱՒՈՒՆ ԾՆՆԴԵԱՆՆ ՀԱՐ ԿԷՅԱՆ.

Չորեք շաբաթին վասն նախահօրն եղան· զի խորհուրդ մարդոյն լինելութե(ան) սկիզբն յառաջ չորեք շաբաթուն եղև· նմ օրինակք յայտնեն զխորհուրդ մարդոյն լինելութե(ան) 'Ի չորեք շաբաթոջ· բայց ծածկեալ էր· և յառաջ հինգ շաբաթոջ յայտնեաց հայր որդւոյ և հոգւոյ սրբոյ· եկայք արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում և ըստ նմանութե(ան)· և օրն հինգ էր անկեալ ըստ եբրայեցւոց· 'Ի չորս դարուն տնանօտէրն աբրահամու առեալ խորհրդաւոր յառաջ չորեք շաբաթու· և անդ յօրինեցաւ խորհուրդ կուսածնին՝ անեռամբն· և խորհուրդ խաչին՝ ծառին և խոյին· Իսկ 'ի ելից հազարին ճշմարտապէս աւետարանեցաւ 'ի գաբրիելէ որ կուսին մարիամու յառաջ չորեք շաբաթուն· որպէս յայտնի է 'ի հինգ հարիւրեակ թուղթակին· թէ կամիս՝ գըտանես զօրն· Նյալ· մ՛հ թ· և այս զեօթն երեակ հռոմին· և օրագիր արա յայլբերէն եօթն· և գտանես զոր անեռեալն 'ի չորեք շաբաթիս՝ Նոյնպէս և զծննդեան օրն թէ կամիցիս գիտել՝ յամէ մ՛հ թին ա թիւ· և առա եօթն երեկին օրագիր 'ի յունուարի վեց ով խուր կարդն է· և գտանես յառաջ հինգ շաբաթուջ զօր ծննդեան և յայտնութե(ան) փրկչին· Ոչ և 'ի հինգերորդ առուրն հանին ջուրք զձկունս շըն-չոց կենդանեաց, որ օրինակէր մարդկան առաջնին ծննդեանն· և 'ի է դարուն շինեաց սողոմոն զտաճարն այս·

և 'ի

և 'ի հինգշաբաթու ջ աւուրն յայտնեաց քս վս նեն
գութեան յուդայի թէ մի ոմն 'ի ձէնջ մատնելոց է
զիս. և այսպէս 'ի կարգ անկեալ աւուրցն, յուրբա
թուն զխաչելութին, 'ի շաբաթուն զթաղումն, և
'ի կիւրակէին զյարութիւնն. զոր օրինակ՝ հինգ
օրեայ պահօքս՝ յուրբաթուն մահուն կցորդ լի
նիմք քի.

Խորհուրդ առաջին արքայութեան և 'ի կաթողիկէ նորին
(Ի՛ս ծննդեան յեկեղեցւոյ օրինաց) 2 օրն 6.4.

Վասնզի յուրբաթու ադամ եառ զկենդա
նութի, և յուրբաթու ընկալաւ զօրէնս
'ի մնէ և ոչ պահեաց. և յուրբաթու յան
ցեաւ. և 'ի նմին աւուրն ել 'ի դրախտէն. Ի՛ որ
զերքս զգամայ 'ի նոյն ուրբաթուս և յուրբաթցել
դարուս երկրորդ օրէնս ընդունիմք. Իսկ որ զկե
նի մի չորեքշան մեղաք՝ կարծուցաք երկրորդ օրի
նայն. Ի՛ի խորայելացիքն յորժամ մեղան և սաստ
կեցան յանապատին, յայնժամ պիտոյ եղև մեկնող
լոյն երկրորդ օրէնք. նոյնպէս և մեք մեղուցելոցս
որ զկնի չորեքշաբ քի մկրտութեան մեղաք, պիտոյ
եղև երկրորդ օրէնք և ապաշխարութի.
Ի՛ի թէպէտ և ամենայն է, այլ արտաքոյ ա
պաշխարութե մկրտութի է. ոչ ամենայն դիւք կը
կայեն. նոյնպէս և յաւուր ուրբաթու յիշատակի
անչարչարելութի մարդոյն, և մեք 'ի նմանէ աղա
ցեալ 'ի ձեռն պատուիրանին որ ասէ.

Խորհուրդ Ի՛) ամ ծնունդ մեր աւազանին որդեք
երկրորդ ադամայ եմք. նոր լինել կոչեցեալք
'ի քէն. եղաք բաժին ամ և ժառանգակիցք քի.

(Տէր հայր մեր որդեգրութե և շնորհօք․
(Ի՞նչ որդին․ սա է տծ մեր զոր մեք ոչ գիտէաք․
յետ այսորիկ 'ի յերկրի երևեցաւ և ընդ մարդկան
շրջեցաւ․ Տէր հոգին տր․ հօր փառակից և աթոռ
ակից․ Մի է բնութի սուրբ երրորդութեն․
(Վ՛ւր ճշմարտել․ տր տծ քո՛ տր մի՛ է․)
Ձ՞ի յառաջին անլուր եղեր պատւիրանին տյ՛ յու-
սով տծանալոյն․ և ոչ պահեցեր զպատւիրան տն
տյ քո․ (Սիրեսցես զտր տծ յամ զօրութե և մը
տաց քոց) Սիրեսցես զնա, զի բարի լիցի քեզ․
զի տմ մարդ պարտական է այս հրամանիս․ ոչ տմ
ծնունդ զծնօղն պարտի սիրել բնուե․ զի մի՛ ան
փոյթ առնելով պատւիրանին տյ՛ մոռասցիս սի
րել զտծ․ լսա բանին տն որ ասէ, որ սիրէ զիս,
զպատւիրանն իմ պահեսցէ․ Ձ՞ի ոչ սիրելովդ զտր
տուքս անկար եհեռացար․ արդ այժմ փորձեա զու-
զոխրեղն քո․ ծանիր զի բարի է կեալ 'ի հրաման
արարչին․ և չար է պատւիրանազանցութե փման․
վասն այսորիկ քեզ երկրորդ պատւիրան գրեմ․
(Վ՛ւր վս՞ զի սէր տծ քո տր մի է․) Ո՛ւ երթար
զհետ օտարի տյ․ զնա սիրեա որ ստեղծ և արար
զքեզ․ և մի՛ մոռանար զխաչելոյն կորստեան օձին․
Ա՛յ որոյ 'ի զօրութե և յանձնէ և 'ի մտաց սիրեսցես
զտր տծ քո, պատւիրանին պահպանութեն․ զի զա
ռաջինն մոռացար․ (Ն՞ւ ուսուսցես զսա որդւոց
քոց․ և խօսեսցիս նովաւ 'ի նստել 'ի տան, 'ի գնալ
'ի ճանապարհ․ և եղիցի անշարժ առաջի աչաց քոց․)
Ի՛ յայսքին զոր պատւիրեմ քեզ այժմ, զի երկայ
նակեաց լինիցիս 'ի վր երկրին բարութե․ որպէս
խոստացաւն, (եկայք օրհնեալք հօր իմոյ ժա
ռանգեցէք զկեանսն յաւիտենից․) (Եօթն ազգս
հզօրս․) Ը՛նդ որս հրամայէ անշարժ պատերազմ

ու

ունել. և նորօք իմացիւ զազգս գիտայն:
Մաօթն այն են հզօրագոյնքն՝ զորս փրկիչն նշանա
կեայ յաւետարանն. զի մի՛ գործեսցին ՚ի չար գործքն
իւրև զառաջինն: (Մ՚ի դնիցես ընդ նմա ուխտ.
և մի՛ ողորմեսցիս նոցա) Դարձեալ սոյ օրէնս,
զի հեռասցին ՚ի սատանայի չար գործոցն. այլ ան
ըսպառ թշնամութի ունել ընդ նմա. և մի՛ խոր
հրդակից առնուլ զսպանօղն. և կործանել որպէս
զառաջին մարդն: (Նա՛ տարցէ զքեզ տր̃ ած̃
քո յերկիրն յոր մտանելոց ես ժառանգել զնա)
Արդ երկրորդ օրինօքն անդ խրատէր զխոստումն
աւետեաց երկրին պատմէ, և զվայելչութիւն յոյժ բաղ
ձալի. նոյնպէս ապաշխարողացն զանսպառ ուրա
խութին քն աւետարանական օրինօքն պատմէ:
(Մ՚ի առնիցես ընդ նոսա խնամութի. մի՛ տայցես
զդուստրն քո ուստեր նորա) Դուստր ՚ի մեղ
զզգայութիւ իմացիւ. վս զի էգ է. և ուստր՝ սա
տանայի չար խորհուրդքն են. զոր յորժամ խնամա
բար կրէ յիւրքն զզգայութիւ մեր, յայնժամ յղանայ
զցաւս և ծնանի զանիրաւութի՝ որով ապստամբի
յայ̃. նոյնպէս և ՚ի մեզ օտարական խորհուրդքն են:
(Նա՛ զդուստր նր մի՛ առնիցես ուստեր քում)
Իսկ չարին դուստր այն է՝ որ սողոմոնի ասացեալ
տզրկի ծնունդքն են՝ յորոց զգուշացուցանէ ոչ
մուծանել ՚ի տուն մեր: (Զբագինս նոցա կոր
ծանեսջիք:) Նոյն բագինք չարին այսոքիկ են,
ամբարտաւան միտքն բագին է սատանայի:
(Զարձանս նոցա փշրեսջիք:) ընչասիրութին ախտն
արձան է չարին: (Զանտառս նց կոտորեսջիք:)
Իսկ պոռնիկն անտառ է. յորում բնակի սատա
նայ որպէս զաւիւծ ՚ի մորուղս. Արդ՝ զայնպիսի
չարակամին հրամայէ նաւաստացուցանել զամբար

տաճարութե բագինին․ և սակաւաստայութեն զա-ճեղքատայութե արծանին փշրել․ և ող ջախջախութե որոնց՝ զպղնձկական անդամն կոտրել։

(Ա̃Ծ հաւատարիմ որ պահէ զուխտ և զողորմու-թի սիրելեաց իւրոց։) Վասնզի ա̃ծ հաւատարիմ է որք ընդդէմ չարին հանդիսանան․ պահէ զուխտ և զողորմութի զնմի վէս հազարակին բատ մարտարեին․ քեզ սպասեն որդարքն մինչև հա-տուցես․ և որն ասէ, հայր իմ ուխտեցին ընդ ձեզ ուխտեմ զարքայութին։ Իսկ մեղաւորացն և սատանայի․ հատ՜ նոցա եւթն պատիկ ՚ի ծոց նոց զնախատինս զոր նախատեցին զքեզ տր․ զոր հա-տուցանէ առելեաց իւրոց ՚ի ծոց գեհենին․ և ող-յամեցուցէ․ ամանք յամր համարին։

Որպէս յետ այսորիկ յորդորական ընթերցուածն յո-բայ՝ պատմէ զկերպս չարչարանացն ադամայ․ և ծնն-դոց նորին․ յասելն իւրում այսպէս, եթէ կշռե-լով ոք կշռէր զբարկութե և զցաւս։

(6․1)

Յոբ օրինակ էր չարչարանացն հինն ադամայ․ զոր զննի մեղացն ընկալաւ ՚ի դժրողէն։ Եւ արդարութեամբն և չարչարարգքն էր օրինակ նորին ադամայ․ այսինքն քի, ըստ յաւաջագոյն մե-ղուցելոյն և ապաշխարողացն՝ հին ադամայն օրի-նակ․ և արդարացելոյն ապաշխարութե՝ նոր ադա-մայ։ Եւ զ փիշտան պատմէ ՚ի կշիռն բաւնալով․ քան զաւազ ծովու ծանրագոյն լինէր։ Վասնզի բազմադիմի հոյլք ախտիցն ասէ պաշարեցին զիս․ զոր եղանիթ ասէ․ որպէս բեռն ծանրացան իվ՟ իմ (Զ)ի նետք տն ՚ի մարմնի իմումեն։)

Ցասուածին դատաստանին և երկիւղ տանջանացն.

ո՛պ դաւիթ ասէ. զի նետք քո հարան յիս (Իմաստութի՛ւն ն՞ր ծըծէ զարիւն իմ) Իմաստութի՛ւ զայն ասէ, ըստ ա՛յն որ ասէ, երթայք յինէն մեղաւորք 'ի հուրն յաւիտենից. զոր եւ մարգարէն մաղթելով ասէ, ո՛ր մի՛ սրտմտութե՛բ քով յանդիմաներ զիս (Պիղծերք ցաւագինք ուռեալեն ինձ. թէ ննջեմ, ասեմ ե՞րբ լիցի տիւ. եւ թէ յառնիցեմ, ե՞րբ լիցի գիշեր. լի ցաւօք լինիմ յերեկորեայ մինչեւ ցառաւօտ) Ո՛ր այժմ 'ի դէմս ամենայն մարդկան 'ի կեր արկանեն գիրք. այլ եւ ուսուցանեն իմաստս մեզ: Որդ ադամ փառօք եւ պատուօք պսակեալ էր 'ի դրախտին. եւ տարաժամ պատրեցաւ 'ի խաբողէն եւ անկաւ 'ի փառացն եւ եղեւ կրիչ ա՛մ ցաւոց եւ չարաց եւ մեղաց եւ մահու եւ ապականութե. Որպէս եւ համբերող նահապետն յոբ՝ ըստ արդարութե վկայեալ յա՜յ, եւ ըստ աշխարհիս գովից բարեբախտիկ քան զբազումս ըստ որում նոյն խորամանկ օձն նախանձեալ մերկացոյց զնա 'ի պատւոյ մարմնական մեծութեցն. եւ վառեաց զմարմին նր՛ չարաչար կեղով եւ որդամբք եւ այլով ա՛մբ ո՛պ եւ ինքն պատմէ.

Բայց բազումեն հերձուածք 'ի սատարապարտուցն յոբայ. որ եւ ա՛մ արդարոցն պատահեաց 'ի բանսարկուէն: Որպէս մատնեցաւ յոբ 'ի ձեռս սատանայի 'ի տանջանս եւ 'ի բազում փորձութիւս, եւ համբերեաց ա՛մ առաքինութբ: Նոյնպէս մատնեալ էին որդիք ադամայ ա՛մ. եւ երկիր ա՛մ եղեւ նման յոբայ. եւ հայցէին 'ի նմէ, մի՛ մատներ զմեզ 'ի ձեռս անիրաւին: (Որք անարատ զատեալ յա՛մ չարաց:)

Այս յաղագս եւ յոբ օրինակի, բայց 'ի քո՛ բովանդակի. զի զհամբերութի վիրացին նկարեաց յոբ. 'ի կաթուղիկէին գրեալ է. զհամբերութիւն յոբայ

լու

ըմբռունք. եւ կատարումն տեառն տեսէք. զի ան
հանդուրժելի վիշտք պատահեաց մարդկան բնու
թեա. վա այն բարեգութն Աստուած հայեցեալ ՚ի հե
ծութիւն յորայ որ էն որդիք ադամայ. բայց յե
տոյ ընկալեալ զնորոգութի եւ զատուող ջուրթի. եւ
գնոյ թշնամին ամաչեցեալ. եւ ուրախացեալ Աստ
ուծոյն ընդ հանդէս նահատակութե նր. վասոյ
կրկին հատոյց նմա զոր թշնամին գծրանօք էհան
՚ի նմանէ. Ս այն զայս շնորհեաց բարերարն՝ մե
ղուցելոյ հօրն մերոյ Որպէս զայն յորայ բարիս
արար յորժամ ամպով ամբրկած երեւեալ նմա.
նոյնպէս եւ զայս ադամայ՝ յորժամ եկն մարմնով
յաշխարհս. եւ ՚ի կուսական ամպոյն ծագեցեալ մեզ
Փրկականն զլուսոյն՝ պարգեւեաց մեզ զերկինս.
եւ փոխանակ կենաց ծառոյն՝ զխաչն որ զկենաց
պտուղն եբե ՚ի ծայրս իւր պտղաբերեաց. եւ փո
խանակ քառակի ազբերն՝ զչորս աւետարանս զի
պատկեր էր ստեղծեալ զառաջինն. իսկ սա ոչ
պատկեր էր միայն, այլ որդի. որ յոյժ քան զա
ռաջինն հրաշափառագոյն է. Ս ի անդ՝ ի վերոյ
գաղանաց ունէր զիշխանութի, եւ աստ ՚ի վերայ սա
տանայի եւ դիւաց. որք յոյժ դժնեայք են քան
զգաղանս։ Եւ տալ ձեզ իշխանութի կոխել զօձս
եւ զկարիճս զսատանայ եւ զդեւս. եւ առ ոտն կոխել
զառիւծն եւ զվիշապն։ Ո որ՝ վասն այսր Աստ
բարեգութն աստուած հայեցեալ ՚ի հեծութիւնն
ադամայ եւ յորս. եւ առաքեաց զմարգարէն եսայի
աս Աստուածախօս բարբառոյն մխիթարութիւն վերջ
տալցելոյ՝ որ ասէ. 40.1.

Մխիթարեցէք մխիթարեցէք զժողովուրդ իմ
ասէ Աստուած։) Տայ հրաման քահանայից իւր

կելոյ՝ և արբելոյ հոգւոյն զայսոսիկ աւետարա
նել. (Բաշխմանց խոստացաւք ՚ի սիրտ երու
սաղէմի) ՚Ի սիրտ վ շնորհելոյ. արդ՝ եկեալ մար
գարէն խօսի ընդ առաջնորդս ժողովրդեանն.
(Մխիթարեցէք զդա. զի լի եղև տառապանօք)
Քանզի ՚ի ձեռն բարեաց հատուցման զոր վերա
գոյն ցուցաք, մոռասցին զնեղութիւնն զոր կրե
ցին արտաքս անկմանն ՚ի դրախտէն. (Թողեալ
լիցին դմա մեղք իւր) Որ ծնաւ ՚ի դրախտին
աստանօր լուծանէ մեղքն ադամայ և որդւոյ նր,
որ գտնի դրախտին ՚ի ձեռն անապատին. և ուրախ
եղեն որդիք ադամայ ընդ մխիթարութե մարդա
րէին, վս կորուսեալ մարդկան ազգին (Տեսցէ
ամ մարմին զփրկութի այ) Յեղջօրն այ բժշկե
ցան վէրք նց՝ Ջուրքն քաւութե. զի որ խօսե
ցաւ.

*Ձայն երկու շաբաթուն ընթերցուած յառաջին Թա
գաւորութեանց. 1 Թագ 1. 1

երկու շաբաթի օրն կանոն, ՚ի սոյն յա
րութիւնն երեք երեք ընթերցուածք
պատրաստեալ ամբողջութեան. զոր յա
ռաջ յանուր կարդեալէ. և վասն այսորիկ զպատ
մութի որդւոյն հեղեայ ՚ի մէջ բերէ. զի ուսու
ցէ զ լօզյն անուան նորին որն յակոբայ եկեղեցի
հրամանացն. Քանզի որդիքն հեղեայ որովայ
նին հեշտացեալք կորուսին զպատիւն քահանայ
ութե. և եղէն նախատինք յազգաց յազգս. վս զ
րոյ յառաջին թագաւորութեն սկիզբն առնէ ըն
թերցուածն. և յառաջայ, և յերեմիայէ կարդեալ. որ
ունի զքի թագաւորութե խորհուրդն.

Նախ ՚ի թագաւորութեն սկզբն. և այս յիմաստութեն. և այս յերկնայէ. մինչև ծնցի որ եւրն
է թագաւորութի երկրս աշխարհաց :

Նաև մին սամուել օրինակ քե. և սողոմոն տեղ նորին. երեւմա խորհուրդ քե. և երեք երեք ընթերց համբքն աւուր աւուր կարդեալ. նաև շաբաթն ողջոյն, մն երրորդութե խորհուրդ. Սրդ՝ լոր օրինակ սին ասկելն բան Ինքեան, և՚ի մարգարեաքեղ ակայն գեղեցիկ խարխոր, և՚ի ձեռ խոյակայն պատկեր թագաւորի հաստատեալ կայ. այսպս և տէունական պահս երեւ ասկի սեան խարիսխ և չինէ. շաբաթս այսէ պայծառացեալ առաւելութբ ընթերցուածոք. նոյնպէս զվերջին շաբաթն երեւ խոյակ եդեալ ՚ի ձեռ գեղեցկալարդ յօրինածովք. պայծառացեալ օրինօք և մարգարէիւք. զի և մարգարէքն օրէնք ասացան ՚ի քնէ. և առաքելական և աւետարանական վերծանութբ. յորս վ՝ թագաւորն երկնաւոր բազմեալ պատկեալ փառօք խաչիւն. զոր սողոմոն յառաջ գուշակեաց. ելէք տեսէք զարքայն սողոմոն. որ է քս. և զպսակ նորա. որով պսակեաց զնա մայր իւր յաւուր փեսայութե իւրոյ: Նաև երկու շաբաթի աւուր կանոնն և երեք շաբաթի և հինգ շաբաթի՝ ցուցումն յարուցելոյն քի. յարութի առնուլ տիեզերաց ՚ի վերջին աւուրն. այս սկիզբն առնէ ծննդեան սամուէլի Սրդ մարգարէածին անուն՝ օրինակ էր սուրբ կուս ածածնին. որ ծնաւ զքս եկեղեցւոյ զմի աւետարանական, որ լաւ է քան զտասն պատգամոն բազմածին. և ուսուցանէ մեզ պատմութբ Xանայէլ զ չաՀ եգիպտոսուղ ապօթիցն. որով աննա ամլութբ ընկալաւ զսամուէլ պտուղ խնդրւածոյն իւրոյ :

Սրդ

(Մեթոս ԺԻ)

Այր մի էր յարեւմտեանս, Նասիխայս) Նա
սիկ բնակութի կամ գիւղ ասի (Դոլեա-
նէն եփրեմի) Լեռնարձանց պողաբեր երկրէ.
(Այս անուն նոր եղկանայ) Որ աւի ոյ ստայուտ-
կամ փառ.ք. կամ շնորհք ոյ. եւ ոյ շնորհք խմա
նամք 'իմեղ՝ զմիտմն. զոր գիրք ածային փչու
կոչեն. յորմէ մարդն պատկեր ոյ կոչի Ադիսնա
'ելքահանայական զարմից էր. եւ հայր մեծի քահա
նային սամուէլի՝ օրինակ արարչին քի առեալ լի
նի. եւ երկու կանայքն աննա եւ փեննա օրինակ
հրէից. որ բազմորդիքն էին. որ համատայեալ
էին յոծ. եւ ունէին զօրէնս եւմարգարէս.
Այլ աւին երկու կանայքն՝ երկու զօրութիքն
որ 'իմեղ են հոգեկան եւ մարմնականն. Այս երկուցս
խմիասին ծնանիլ անհնար է. քանզի յորժամ մարմ
նական խորուրդս զգայութիւնքն յղանայ եւ ծնանի
զանօրէն մանկունան, յայնժամ հոգեւոյն արքանէ
կուեհ 'իմեղ անգործ եւամուլ մնայ. զի որք
մարմնով վարին՝ ոյ հաճոյ լինիլ ոչ կարեն. զի
ոչ ոք կարէ երկուց տէրանց ծառայել.)
(Անայի ոչ գոյր որդի) Հեթանոսքն որք ոչ
էին համատայեալ յոծ, և զպատուիրանս նոր ոչ
պահէին. եւոչ գիտէին զած. այլ առն սէրն՝ առ
աննա մտերմագոյն էր. Այնպէս եւ առաջնմարտու
թին համառ եկեղեցւոյ: տեսանես, թէպէտ ժա
մանակաւ օրինօքն փթթեալէր եւ ծաղկեալ բազմա
մարդութբ ժողովն հրէից, այլ երկնաւորին ոյ
սէրն որ յառաջ գիտութբն ճանաչէ զլինելոցն՝
'իհեթանոսս մօտագոյն էր. Իսկ յորժամ բարե
րարն ած այցելութի առնէ ամլոյն որ է աննա,
որ թարգմանի արարած ոյ. քանզի ոյ գործած

է

է 'ի մէջ հոգւոյս. զոր գիրք ասեն, արար Ած զմարդն հոգի կենդանի. արդ յորժամ սա յերկիւղէն Այ յղանայ եւ ծնանի սրբոյ անդրանիկ որ է գործք բարիք, յայնժամ իշխանական միտքն որ է 'ի մէջ՝ ուրախանայ յոյժ ընդ ծնունդ ամենայն. յայնժամ համբերականքն Ամ մեռանին. որպէս առաքելոյն վկայէ թէ՝ հոգին կենդանի է վս արդարութեան. այլ մարմին մեռեալ է վս մեղաց.

Նոյն հոգեւոյն ծնունդն տուրք Այ կոչի. քանզի Ամ տուրք բարիք եւ Այ պարգեւք կատարեալք 'ի վերուստ 'ի հօրէն լուսոյ իջեալ են. որպէս եւ առաքեալն ասէ, Ած է որ յաջողէ 'ի մեզ զկամելն եւ զառնելն ըստ իւրում հաճոյիցն. (Նոյն տէր այց արար աննայի. եւ ծնաւ զսամուէլ մանուկն) որ ասի տուրք Այ. Որպէս ծնունդն մովսէսի սկիզբն եղեւ ծննդոց մարգարէիցն եւ մարգարէութեան վս քի. նոյնպէս եւ ծնունդն սամուէլի եղեւ ծնունդ հաճառոյն հեթանոսաց. եւ սկիզբն նոր ընծայ քարոզութեան քի. Որպէս առ նա յորժամ աննայի տուաւ որդի փեննայի, որդիքն տանէ քեան մեռանին. Նոյնպէս ամուլ եկեղեցիս հեթանոսաց յորժամ սկիզբն եառ ծննդեան 'ի ձեռն առաքելոյն, յայնժամ հրեականքն ամենեքեան օրինակաւ մահուն բարձան 'ի միջոյ. Որպէս անդ փեննա ընդ ծնունդն աննայի նախանձէր եւ չարաս նայր առաւել քան զմահ որդւոց իւրոց. Նոյնպէս եւ հրեական ժողովն քան ընդ իւրեանց անկումն՝ ընդ հեթանոսաց կանգնիլն եւ ընդ փրկութիւն առաւել մախանէր. Որպէս աննա առաջի հեղեայ լռաբերանով կայր յաղօթս եւ լսելի լինէր. Նոյնպէս եկեղեցի 'ի խորհուրդ մարգարէից ընդ օրինօք դրոշմեալ էր. բայց 'ի լռութեան այսպէս կայր.

Որ

Որպէս բարեկամք փեսային առ նա բարբառին ,
այտք քո որպէս կեղև նռան, բայց 'ի լռութենէ
քումմէ։ Կեղև նռան կոչեաց զայտն մօ սպառկա
ռանայն. զի յոյժ դառնագոյն և խոշոր է կեղև
նռանն, որով միրքն մնանին։ որպէս առ մեզ սպառ
կառանքն համաշէլն 'ի վեր փառթարկին՝ դառն
և խոշոր լսելի լինէր. քանզի զդանկութի անան
կայ լցեալ տէր։ Քանզի յոյժ տխուր էր եկեղեցին
զի ոչ միայն ամուլ էր, այլ և այրի։ Իսկ յորժամ
լցեալ նմա տէր և ողորմեցաւ, դարձոյց զուրգ նր
յուրախութի. եբարձ զամուլ արգանդ նր և արար
զնա բազմածին։ Որում համարգարէն եսայիաս ա
ճեռաքէր լինի։ Ուրախ լեր ամուլ որ ոչ ծնանէ
իր. գոչեա և աղաղակեա որ ոչ երկնէիր. զի բա
զմւմեն որդիք այրւոյդ քան զարամբւոյն։
Իսկ մանկանն ասի սամուէլ որ թարգմանի լուր
տյ։ Եւ դաւիթ ասէ բնակեցուցէ զամուլն 'ի տան։
Եւ այս հեթանոսաց սպառնաճէ՝ զի ամուլք էին հո
գւով. և ծնան զ ղ ջմամբ որդիս բազումս. և ան
հանճարքն յապաշխարութի՝ ուղղեցին զարդա
րութի։ Այլ ուխտաւորութի ամուսնի տեսանէ
եկեղեցի զիւր կարգն գովելի։ Սամուէլ լուր տյ.
որ և լցեալ տր տնանկաց. և զկապեալս իւր ոչ ար
համարհեաց. որ են հեթանոսք. որոց հեծութեն
լսեալ տր։ Այլ տր սիրեաց զսամուէլ մանուկն. և
առաքեաց առ նա զաղօթն խօսել և ուսուցա
նել զօղայն՝ ըստ առաքելոյ բանին կաթն ջամ
բել և ոչ հաստատուն կերակուր։

(Առակ I.I)

Ճանաչել զիմաստութի և զխրատ։) Ի՛ նոյն
խրատ մատուցանէ մանկանց եկեղեցւոյ, զի

Հրաժարեցին 'ի սատանայէ և հրեշտակաց նորա։
(Որդեակ տե՛ս, լուր խրատու հօր քո. և մի խոտո
րեսցեն զքեզ արք ամբարիշտք. և մի երթար ընդ
նո՛ց 'ի ճանապարհ. զի ոտք նց 'ի չարիս ընթանան։)
Նկարագրէ եկեղեցւոյ զխրատն զատափարակութեան
ծնողացն յեկեղեցւոյ որդւոց իւրոց. ցուցեալ զնմ
ծնունդս իւր Որդեակ անուամբ՝ հրամայէ ճանա
չել զխրատու հօր դքո. որ եկեալ 'ի կնքուս
ընծայեցաւ 'ի հաւատացեալս իւր Կրկին երեւմա
մարգարէն առ մանուկն սամուել պատգամաքն այ
տեղեկէր։

(Յոբէ 1. 5)

Մինչ չև բաժանեցեալ էր զքեզ) Ո՞չ շնոր
հեաց սամուելի մարգարէութի 'ի մանկութէ. և
յորժամ զարգացաւ՝ զքահանայութի։
(Յոյժ զքեզ նոյն երկաթի և պարիսպ պղնձի։)
Որ 'ի մարդեղութեն քոյ կատարի, Թագաւոր և
մարգարէ և քահանայապետ Ճշմարիտ։
Որդես յոլէլ մարգարէն վկայէ. (աշա տր կայր
խմ՛ անդամանդեայ պարսպին։) Անդամանդեայ
պարիսպ է մարմինն քո և խաչն կենարար. և եկե
ղեցի. որում նետք զժողով նմա մի յաղթեսցեն։
(Եւ 'ի ձեռին իւրում անդամանդ։)
Պարտևք երկնաւոր. զուխա առաքելոյն 'ի ժամա
նակին որում կատարեաց վարդապետութ մաշուն իւ
րոյ։ (Եւ աշակերտին դնեմ անդամանդ 'ի մէջ
ժողովրդեան իմոյ Իսրայէլի։) Տնօրինէ ածային
Ղր երեւէր ոչ տեսին որդիք նց. բաս այնմ թէ՝
աշակերտին դնեմ 'ի խոյն վէմ ընտիր քեւրաքա
տեղի. և ոչ բարձեց գնա. այսինքն 'ի ժամանակէ
իմմէ. այն խնկ է որք արժանի եղեն այնմ պսա
կւոյ։ Կամ անդամանդ 'ի ձեռին իւրում,

պսակ այնոցիկ որք ընդունին զնա։ (Յօբրէլ և 'ի կորուսանել) Մանուկն յիւր խօսէ զփոխան նորին կե որթս պտղաբերս (Ծննդոց) Ծնունդ բնակութ յերկինս ծիրանիս խորոց։ և զ յառաջագոյն աճէ ըստ հոգւոյ մարդկան վերստին կանգնէ։ խոկէ

զհիւն քաղցրանալութիւն, և զնորա տնկէ։

Ցորեան զմեղս անապականանն և արտասուք ապաշխարութեան։ Հրեից և հեթանոսաց համատուելոյ 'ի քն զայս աստղեալ յակօբոս և կիսեռ 'ի միաբանութեան թէ Հրէից և հեթանոսաց քրիստոնէից ապաշխարողաց։ այս հեթանոսաց համբերեցան։ զի անուբք էին հոգւով։ Ծնցին զ զջնամբ բաղում։ և անհամ Ճարքն ապաշխարութեան ուղղեն զարդարութեան։ Նորգէ եկեղեցւոյ ականջաց քոց 'ի լսել զձայն աղօ

թից իմոց։

✠ Նշկար եւէ Հարցեալ տնտեսն ընդհանրականն յառաջին Բոփասարնաեցւոյ (1. 13.)

ըստ ամ կինն և ամուսնոյ։ զորդին։) Այս գաւ ձեալ զհաստատութիւն և զանշարժութիւն և զան սուրբ ամրութիւն եկեղեցւոյ նշանակէ։ զոր գանէր լեառն մածեալ կոչէ։ Սանցի եկեղեցի երկու սուրբս ունի։ որ բղխէ կաթն և գինի։ անկա տար հոգւոյն կաթն ըստ պօղոսի։ իբրև տղայոց 'ի քն կաթն ջամբեցի ձեզ։ և ոչ հաստատուն կերա կուր։ Իսկ կատարելոցն գինի։ որով անպակաս ար նանին հոգւով մարդկան համատուելոց քնի։

(Միչև հատոյց զնա 'ի սահմանէ։) Այսինքն մին չև 'ի կատարութեան այժմու յաճախեսցիս։ Իսկ նրա ռեղն՝ հոգւոյն խաղաղանալոյ նշանակ է։ զի յոր ժամ մարմնական ախտքն որ 'ի մեզ մեռանին, այս

Հո

հոգւոյն, յայնժամ անկասկած լինի յամ վրդովմանց մտացն է. խնամով զբարեպաշտութիւն մանկունս Մինչև հաստատեսցին 'ի մտին։ Ն՞. յոյսքն 'ի նշան հաստատութեան ըստ հասակի կատարմանն քո։ (Յակ յետ այսորիկ երանէ 'ի մտին ամ։) Զանզի յորժամ 'ի կատարութեան գայ որ ըստ ներքին մարդոյն, յայնժամ 'ի մտին ամ երանէ. այսինքն զմէ ղինն խորհելով ուրքն նորա ընդդիմանայ հօր։ (Յաւաղեան զգաստական։) Յորէք տասն ամ մինչև 'ի միրութեան քնոյ. և երէք ամ զերի մտրութեան ծագորդ նշանայն և ծաղարբատ վարդապետութեանս. ըստ այլ տեսութէ եւ աւետեաց զգարակն նշանակէ զգգայութիւն. քանզի անասնական է. և եռավեայ առ վո կատարելութեան. քանզի կատարեալ է երրորդութի որպէս ուսաք 'ի դրոց. տեսութի տեսանելի տեսանել. և շօշափումն շօշափելի շօշափել. և ճաշակումն ճաշակելի ճաշակել. Նորդ սոքա թեպետ ըստ համարոյ բազումք են, այլ սակայն երրորդք են. քանզի պարտ է 'ի վեր ընթացողին՝ զսոսա ընդ իւր տանել իւրև զընծայ կատարեալ որքութե։ Յակ արդու նաշհով,

Ոչ ելբան իմաստուք. վո զի ժողովարան է խորհրդոյն և նշան յստակութե և պարզութե՝ ցոյցք խորհրդոյն է. յորում անխրաւութե թեփն ոչ է. այլ իւր զնաշիհ մաղեալ և մաքրեալ յամ խոշոր գործոց և մնածուեց։ Յակ սպանքն զճարթութե նշանակ է. քանզի պարտ է ընդ գործս բարեաց զճարթութի խառնել. զի զայր առատ և զճարթ սիրէ ած։ Յակ գինին, վո զի ուրախարար է. քանզի առաքինութի ուրախ գործէ զսոյօղն իւր. որպէս մեղքն տրտմութիւն առնեն և մահ, նոյնպէս և նա ուրախ առնէ և աներկիւղս յամ

կասկածանաց պաշէ։ Բարձեալ նաշէն եւ պան ե
գինի։ Նորոգութե անձնաւորութի. որով կեանքս
'ի հոգի եւ միոք եղան. եւ մարմին եկեղեցւոյ
եղմկելի. (Սատուցին զմանուկն սամուել 'ի տա-
ռու տաճարի տնէ) Մանուկն յու քո վր մեր ընծայ
եցաւ տաճարի տնէ. եւ մանկունք հեթանոսաց որք
յառաջագոյն նուիրեցան քե 'ի մեր եկեղեցի.
(Յաղօթս եկաց աննաս) Պաշտութիս 'ի դեմս ե-
կեղեցւոյ. այնմ որ նմա զառագում որդիս շնորհեաց.
(Հաստատեցաւ սիրտ իմ 'ի տր.) Ի բանքի հաստա-
տեցան հոգի հեթանոսաց 'ի քս ըստ աննայի բա-
նիցն մարգարէութեան մօրն սամուելի.
Այսինքն հայեն որ եղն յերկնից կենաց. հեթա-
նոսք ողջեալք 'ի լուսոյ զգան տյ, եւ անուլք 'ի
հաւատոյն տյ՝ հաւատոյն յորդին տյ եւ լյան գի-
տութե տն իբրև զ ջուրս որք ծածկեն զծովս.
Նոյն հրեայքն որք պարծեալ էին յօրէնս եւ էին
մերձ յայ պատուիրանն, նախեցան յածայլն գի-
տութե պաշտամանն. եւ ոչ հաւատացին 'ի քս որ
եան 'ի յ զօրէնս եւ առաքեալց զմարգարէսն.
Այս մանուկն սամուել ընկալաւ զպաշտաման մար
գարէից եւ ըստարեաց զառաջին եւ անարգեալ զ քար[?].
Սիրեաց զնմանութի եւ եկն առնա՝ զգեցաւ զարդա
րութի եւ մեծացաւ նովաւ. (Սրբեքն հեղեալ քա-
հանայքն ժանտք եւ ոչ ճանաչէին զտր.)
Որ յառաջ քան զպատարագն սուրբն 'ի զգեստն ա-
պարասանք գոլով. նախաք նշանակէ զդեամ. որք
միշտ ժանտ գոլով՝ փութան աթոռակից լինելոց
առնել զմարդիկ. որում պատուէր տայ մար
գարէն ոչ հաղորդակից լինել նց.
(Պայր մանուկն քահանայքն երեք ժանի մա-
հանաչէ.) Երեք ցանկութի որով ըմբռնին հո-

գի

գի մարդոյն․ որովայնամոլութիւն ամբարտաւանու-
թիւն եւ ագահութիւն․ քանզի երեքինքս այսոքիկ դաս-
տիարակեն, սիրով հաւատով եւ յուսով․ որ ծնանի-
զեն ծառայական խորհրդով երախտիս տանել
'ի մէնջ՝ որ նշանակէ հում միս 'ի հում մսին անուա-
նելն է մարդկան, եւ ապականեալ միայն է կերակուր։
Իսկ եփեալն է քահանայական նուէր․ վասն զի որ 'ի
մէջ բարեպաշտութեան խորհուրդքն ջերմութեամբ հոգ-
ւոյն եփին եւ նուէրք են ճշմարտին քահանայապե-
տին մերոյ յի քի։ Իսկ վասն համբարձման եւ
որովայնամոլին ապաշխարանքն՝ որք 'ի մեղս ըն-
տելացեալ են որքն, այնպիսիք կոչին հում միս
մանկունք չարին պայմանաւ պահանջեն 'ի մէջ ժող-
որին կերակուր պատրաստել եղիանին եւ առաջնոր-
դին խորհրդոյ (Մինչեւ ձենձերեալն)
Խորովեալն։ Յայնսանիկ որք ոչ են ջերմացեալք
հոգւով՝ խնդրէ սատանայ զիւր կամսն։ Իսկ սանն
մեծ պղնձի, եւ առ նմին խեցեղէն պայտնարդքն։ սո-
քա երկոքեան նշանակ են հոգւոյ եւ մարմնոյ․ պղին-
ձըն վասն տեւողութեան եւ ամենատեսակ գեղոյն զհո-
գւոյն նկարագրէ որ 'ի մէջ․ քանզի անմահք են հո-
գիք եւ վերծանականք անմարմինք։ Իսկ խեցեղէն
պտղոյն յայտնապէս զմարմնոյս ձեւս ցուցանէ․ սո-
քա երկոքին հրացեալք ջերմութ հոգւոյն պատ-
րաստական անօթք զգրաւելին տէրունական պա-
տարագայն։ (Եւ էին մեղքն այն մեծամեծք
առաջի տեառն․ եւ սամուէլ պաշտէր առաջի
տեառն արկեալ եփուտ զի բեհեզ եւ կրկնոց փոք-
րիկ։ Եւ օրհնեաց հեղի զեղկանա)
Օրհնութիւն աստուծոյ առ եկեղեցի սուրբ։

Հեղի լսէր զոր ինչ առնէին զամ̄ բանս որդիք
նորա ընդ որդիսն Իսրայէլի. և որպէս ննջեցուցա
նէին զկանայս ուխտաւորս առ դրան խորանին
վկայութեան։ Որ զնորս վկայէ գրեն փրկագործու-
թե՞ որ ինչ խորանին օրինակք կային։

Բայց որդիքն Հեղեայ ոչ ընդ կանայսն լինէին,
այլ զդուռն տաճարին ոչ բանային ուխտաւորացն.
Եղհայ ցանոց ուտէին և առ ա̄ծ ոչ առաւօտէին։
Հեղի խրատէր զորդիսն և ոչ կամեցան լսել. վասն
սորիկ կամէր տ̄ր եղծանել զնոսա։ Բարձաւ քահա-
նայութիւն ՚ի տանէն Հեղեայ վս̄ անօրէնութե որդ-
ւոց նր̄. քանզի հայհոյէին որդիք նր̄ զա̄ծ, և նա
ոչ խրատէր զնոսա գանիւք կամ բանիւ խստու-
այլ ողոքանօք խնամարկէր քաղցրիկ։

Նոյնպէս և վս̄ անօրէնութե որդւոյն Իսրայէլի՝
բարձաւ մարգարէութի և քահանայութի և թագա-
ւորութի։ Սամուէլ խրատէր զնոսա վս̄ իրաւանց
թագաւորին յորժամ խնդրէին զնմանէ ։

Դարձեալ առաքեաց առ նս̄ զծառայսն իւր առ-
նուլ զպտուղ այգւոյն, և նոքա տանջեցին զծա-
ռայսն ա̄յ և սպանին. եկն տ̄ր այգւոյն խնդրել
զպտուղ. իսկ նոքա փոխանակ պտղոյն՝ մատուցին
նմա քացախ և լեղի. և արտաքոյ այգւոյն խաչեցին
և մերժեցան ՚ի սիրոյ նր̄. ոպ̄ և գրեալ է ՚ի մարգա-
րէսն երկոտասանս։ Ոչ ևս յաւելից ողորմիլ իմ̄
նց̄. և ՚ի տանէ իմմէ մերժեցից զնոսա. և հալածե-
ցից յերկրէն կենդանեաց։ (Անունն սամուէլ
աճէր և հաճոյ էր ա̄յ և մարդկանց։) Ք̄ս աճէր
ըստ մարմնոյ. և իմաստութի և շնորհք ա̄յ էին ի վե̄ր
նր̄. և հեթանոսք որք հեռացեալ էին յա̄յ և էին օ-
տարք ՚ի խնամոց նր̄, թողին զխաւարամած կուռ-
սըն և եկին ՚ի սէր գաւթի ա̄յ և եղեն ժառանգք

եկ

եկեղեցւոյ որպէս եթող սամուէլ զհայր եւ զմայր եւ յարեցաւ ՚ի տէր, եւ ոչ մեկնաւ ՚ի նմանէ։ որպէս դաւիթ ասէ հայր իմ եւ մայր իմ թողին զիս՝ եւ տէր իմ ընկալաւ զիս։ Իսկ մանկունք եկեղեցւոյ հեռացան ՚ի ծնողացն, եւ մերձեցան ՚ի քս ըստ ՚ի նըմանէ թէ՝ որ սիրէ զհայր կամ զմայր առաւել քան զիս, չէ ինձ արժանի։ եւ որ եթող զհայր կամ զմայր, զուստր կամ զդուստր վս անուան իմոյ, հարիւրապատիկ առցէ աստ, եւ անդ զկեանս յաւիտենից ժառանգեսցէ։ Այս առակօքն ՚ի խրատն

՚ի խրատ սամուէլի։

(Առակ 2·1)

Ո՛րդեակ ընկալ զպատգամս պատուիրանի իմոյ, եւ ծածկեսցես յանձին քում։) Որդեկայ-եկեղեցի՝ այ շնորհօք։ եւ ընկալաւ զխրատ եւ զպատգամս այն հոգւոյն սրբոյ։ (Զի ապրեցուսցէ զքեզ ՚ի ճանապարհէ չարէ եւ յառնէ որ ոչ խօսի ուղիղ։) Մի խոտորեսցես ՚ի հրէից բաշխողութենս որպէս յուդա։ զայս խրատ ընկալաւ սամուէլ եւ եկեղեցի ուղղափառացն քի։ (Այս որոց թողեալ լիցէ զուսումն մանկութեան։) Ո՛ հրէայն ասայաւ եւ առ յուդա։ (Իսկ մոռացեալ զուխտն ած այլինս) Քանզի ուխտ յաւիտենից էր այ վասն քի գալստեանն։ զոր լուսոյ մարգարէքն յառաջագոյն գուշակեցին։ զոր հրէայքն թողին զտր որ ծնաւ զնոսա եւ մոռացան զած որ կերակրեաց զնոսա յանապատին։ որ եցոյց զթխութի օրհնաց եւ մարգարէիցն։ (Զի եդ մերձ ՚ի մահ զտուն իւր։ եւ ՚ի դժոխս զշաւիղս իւր։) Որք շօշափեցին ըզ խաւար եւ ոչ զլոյսն քս որ եկն յաշխարհս։ եւ նոքա ոչ կամեցան ճանաչել զնա։ եւ սիրեցին զխաւար առաւել քան զլոյս։ զի էին գործք իւրեանց չա

րո-

րութե. զի ոչ կամեցան մտանել ընդ դուռն որ
քայութե նորա. և մտանգեցին ի դժոխս եղեւ
ճարն արտաքին. (Ոչ հասցեն կատարելանս կեն-
դանութե.) Ընդ արձ խաղաղքն եյողա. և որք
մնային յանհաւատութե յամ ազգաց.

(Որդեակ իմ զօրեղս իմ մի մոռանար) Ո՞ւր է
եկեղեցւոյ մանկունս թերահաւատութի և խրատ.

(Առակ 1.11.)

Երեմիս մարգարէն տեսանէր գաւազան ըն-
կուզի. Որ զպարապառութի որդւոց եկեղեց-
ւոյ նշանակէր. Այլ կաթսայ յեռանդեան զերու-
սաղէմ. Ո՜ քաղդէացիսն հիւսիսայինն չարեօք բոր-
բոքեալ իմն հրկիզի. եղարձեալ զվիոյխանոս և
զոխոսս մեծազոյն հարուածովքն առնասա.
Իսկ եկեղեցի եւայ հրով մեծայնն հոգւոյն՝ որ
կիզիչ է մեղաց հաւօգնեւ հոգւոց հաւատացելոց
քի. որ հայէ զհիւսիսայինն անհաւատութե ձմեռն.
զի Հիւսիսայ բորբոքին ամ մեղք. յորմէ յմ մար-
գարէին զգուշացուցանէ. փախերուք 'ի հիւսն յե-
կեղեցի որ յերեսաց հիւսիսոյ. (Այս եղի զքեզ
իբրև զսիւն երկաթի. Եզպարիսպ պղնձիս)
Նոյն անյաղթելի հաստատեաց զեկեղեցի. զոր զա-
քարիա մարգարէ նա վն եկեղեցւոյ 'Երուսաղէմ ասէ.
ես եղէց 'ի մէջի քում որպէս պարիսպ հրեղէն.
բաց այնմ թէ կացուցի իմն սան իմոյ իշխանս որ
անցանիցէ եղառնայցէ վն ծածկոյթ լինելոյ ժո-
ղովրդեան իմոյ, և վասնորոյ թշնամեաց որպէս
սիւն հրոյն՝ զի նստեր եյառներ. որ եղև լուսա-
տու խորայելի նորոյս քն. (Եփառօք բնակեցայց
'ի մէջի քում) Դրանէ է սկերբն ճանապարհաց
եկեղեցւոյ. (Որք կերակրեն զնա զդքացին.)
Այսինքն չարչարողքն յաղթ լինելին. Եկեղեցի

սպա

սպասաւոր առ ած փրկել յամ վտանգելոց․

Լուր ինձ զի կարդացի առ քեզ․ Ողորմեա ինձ և լուր ինձ․ (Սաղ 26․)

✠ Ճառ — Չորեք շաբաթի հարցն ՚ի մէջ սուրբ հաւատոյ
(Եբր 10․ 1․)

Քանզի զստուեր հանդերձելոց բարեացս ունէին օրէնքն․) Ոչ զի ՚ի նոյն լուծանէ զօրութիւն մահուան․ վասնզի մեղքն թագաւորեալ էին յաշխարհի մինչև օրէնքն եկեալ երարձ զթագաւորութիւն նորա․ և պատուհասեաց խորև զծառայ՝ որպէս ասաց ես եմ տր ած աբրահամու․ Վէ՝ այսպէս գրեալ է՝ թագաւորեաց մահ յադամայ մինչև ցմովսէս․ և ժողովուրդն՝ և թագաւորն յայն օրինակ թագաւորեալ կայ․ բայց ամ օրինակք թագաւորեաց մովսէս դ․քն․ քանզի առ րին մովսէսի ծննդեանն և ՚ի խօրէն սրտնէղեն տապանակ գործեալ զի մի ընդ այլ տղայսն կորիցէ ՚ի խաղաւոնէ․ և կայրսա լինելով շուտափոյթ արկաթ՛ յորս զներ առաջի ժողովրդեանն․

Որպէս քո կռապաշտն տապանակաւն առեալ ՚ի հէրովդէէ և յոյս փրկութեան առաջի եդեալ սինդերայ նշանակէր․ որպէս հրեշտակին պատմէ․ որ փրկութիւն նախ մարմնոյ քնութեան երկի իբրև ամայ թեթևացեալ․ աղաւաւնք ՚ի ծածկութեն ամուսնութեան և յառաջին անծին ծնանելով զԱծն ամենեցուն․ բանն աղով ՚եգիպտոս իբրև ամուր քերու բեական յերկիր երևեալ․ յորում տր նստեալ գայ յեգիպտոս․ որով շարժի ձեռագործն եգիպտացւոյ․ նոյնպէս և աւետիք յարութեան նախ մովսէսի լեեալ ես եմ ած աբրահամու և ած իսահակայ և ած յակոբայ․ զոր և փրկիչն ասէ․ ոչ է ած

մեռելոց այլ կենդանեաց. և զօրինացն թէ որ ա-
րասցէ զայս կեցցէ սոքիմբ. և կեցցէ ռուբէն
և մի մեռցի. որով հարան այսքան բանիւքս ջիւք
մահու և անետարունեցաւ կենդանութի նախահարցն
'ի տէր. որք կեանք և կենդանութի որդւոց մարդ-
կան նոյնպէս երկրորդէ մովսէս օրինօքն. և զգու-
շացուցանէ պահել զպատուէրն քո և ժառանգել
զերկնից արքայութիւն. զայսպիսի փրկութի մով-
սէս օրինօքն բարձեալ ունէր.

(Ղուկ 2·11)

Իբրև մեծայած մովսէս 'ի կատարումն հասա-
նէր.) Սկիզբն առնէ կատարել զատուէրագր-
ութէ փրկչին զխորհուրդն. (Ծնանել յեղբար-
ւոն յորդանան իսրայէլի տեսանել զ չարչարանս նոր)
Որպէս յո՛ երեսնամեայ շրջէր ընդ կողմանս
գալիլեացւոց. (Ղուկաս մովսէս զազգն իւր չարչա-
րեալ յեգիպտացւոյն եհար զեգիպտացին.)
(1) Թանկագին անուն գործեաց փարաւոնի և կեղեց
իսրայէլացւոցն. (Ղ.հար զեգիպտացին և ծածկեաց
ընդ աւազաւն ևարկեցոց զերրայեցին.)
Ղուկաս յո՛ զմարդիկ չարչարեալ ախտիւք 'ի սատա-
նայէ՝ եհար զնա և ծածկեաց յանխանենից հրոյն.
և խաւարայ տարտարոսաց անդնդոց հալածելով ըղ-
գեան. որպէս մովսէս զաւազանաւն, քո խաչին
օրինակաւ մով եգիպտացւոցն յաւազին ծածկել
զքեզ եգիպտացւոցն 'ի ծոցն ծածկելոցն. և մի խրայ
էլացւոցն փրկելն զքո՛ իսրայէլացին 'ի ծառայու-
թե փարաւոնի. որ եղև զենման գառին. որպէս քո
շրջէր 'ի քաղաքս և 'ի գեղս և տեսանէր զնեղեալս
յայսոց չարաց և զհիւանդսն և ժողովէր զամենեսեան
յանխոտակելով 'ի ձեռաց սատանայի, և ծածկելով
զնա ընդ յանխանենից անթերի և այս մանաւոր

բժշ

բժշկութիւն եւ մեռելոց յարութիւն կրթելով 'ի կա-
տարեալ ազատութիւն եհան զորդս ադամայ. Մահ-
ուամբն իւր եւ յարութեամբն խափանեաց զսատանայ որ
զիշխանութիւն մահուան ունէր։ (Յոյժ փոխեաց մեզ
սէս յերկնից փառաւորելի 'ի մարդկանէ)
Որպէս քո յեգիպտոս. եղիայս տալ փրկչին 'ի գա-
լիլէայ եւ 'ի կողմանս հեթանոսաց։ Մովսէս փրկեաց
զդստերսն քրմին մադիամու յաւուր հովուացն.
Որպէս փրկեաց քո զեկեղեցի 'ի չար հովուացն որ
յառաջ քան զնա եկեալ էին գողք եւ աւազակք.
որպէս յուդայս գալիլեացին յաւուրս աշխարհագը-
րին, եթեւդաս. յորոց փրկեաց զժողովուրդ իւր
դհեթանոսս 'ի գլխոց որ մերժէին զմեզ 'ի կենդա-
նի ջրոյն որ բղխեաց 'ի կողէն քո որ հալածեաց
զչար հովիւս 'ի մէնջ. եւ զգայլն ապականիչս բա-
նաւոր բանին, որ յառաջ քան զիս էին՝ գողք է-
ին եւ աւազակք։ (Մովսէս փրկեաց զնա. եհան
ջուր. եարբոյց խաշանցն։) Որպէս քո ասէր, որ
հաւատայ յիս ոչ ասէն գիրք, գետք յորովայնէ
նորա բղխեսցեն ջրոյ կենդանութե որովայնին. եւ ջրոյ
զծայլին շնորհքն նմանեցուցանէ. որ արբոյց ըղ-
խաշինս արօտի իւրոյ իբրեւ հովիւ քաջ. եւ կենդա-
նի ջրով աւազանին մաքրեաց զմեզ 'ի մեղաց։
(Յոյն առ հաւաքումն հայրն իւր. եհարց եւ ասէ.
զի՞ է, զի յարեւու եկիք այսօր) Այս զքեզ գա-
լուստն նշանակէ. որ ծագեաց մեզ արեգակն ար-
դարութե արեւ 'ի բարձանց անմատչելի. որ լուսա-
ւորեաց որ նստէաք 'ի խաւարի եւ 'ի ստուերս մահ-
ուան աշխարհս։ (Որ ծնաւ որդի եւ անուանեաց
զնա պանդխտութիւն յօտար երկրի) Որով քո ծնեալ
վարդապետութե բանին զաշակերտսն՝ որոց թո-
ղեալ զմարմնաւոր ժառանգութիւն՝ եղեն պան-

դու-

գուխտ յաշխարհի որպէս քս ասէր առաքելոյն, դուք չէք յաշխարհէ. որպէս եւ ես չեմ յաշխարհէ։ Պանդխտութի Մարգարէին՝ նշանակէր զմանկանց եկեղեցւոյ զօտար գոլն յաշխարհէ եւ պանդուխտ։ Նոյն մարգարէն զայսպիսի քաջութիւն տեսեալ, Յովէլ զայսպիսի փրկագործութիւն հրամայէ։

(Յովէլ 2. 1)

Փող հարէք զայդ Սիոնի. քարոզ կարդացէք 'ի լեառն սրբութե իմոյ. ժողովեցէք զամ ազգս) Որ յառաջին չորեք շաբաթին յովէլ ողբալով հրամայեաց, այժմ երրորդ փողոյ հարուածն ընդդէմ ախոյանին գնդին դիմաց։ Եւ որ օրինակ թագաւոր որ հանդերձեալ իցէ պատերազմիլ ընդ այլում թագաւորի՝ զօրս գումարէ։ Նոյնպէս եւ աստ աւանէ փող հարկանել ընդդէմ ախոյանին սատանայի։ Փողահարք առաքեալքն եւ ժամատունք տիեզերաց. որպէս երկնային փողն տիեզերական պօղոս որ յերուսաղէմէ մինչեւ 'ի լիւրիկոն յերկիր երկրի եկեց զաւետարան փողն։ ('Ի լեառն սրբութե իմոյ) Առաքելքն են հիմնադիրք սբ եկեղեցւոյ. որպէս քս ասաց ցպետրոս՝ դու ես վէմ. եւ շինեցից ի վր քո զեկեղեցի իմ. իսկ սիոն՝ զամ եկեղեցիս (Եւ մերձ է օր տն։) Այժմ ինքն պարտուի չարին սատանայի, եւ փրկուի աշխարհողոյն։ (Քարոզ կարդացէք 'ի լեառն սրբութե։) Զամ եկեղեցիս պատմեցէք զյաղթութին։ (Որ խաւարի եւ միգի) եւ խաւարի եկեղ պաշտից. սատանայի եւ դիւաց։ (Երրորդ զաւատարածեսցի ի վր լերանց) Այսն զի լոյս են հրամանք քն ի վր երկրի (Եւ օր բազում եւ հզօր) Այսն զի առաքեալքն են զօրք երկնաւոր թագաւորին. որք մարտեան ընդ իմանալի փարաւոնին։ Որպ մովսէս մարտեան եւ որդին ընդ եգիպտացին. եւ 'ի ձեռն հրեշտակաց զօրութեան. որք զօրաւորք 52 են

ցեն զօրութբ առնել զսա նոր՝ որ եկին հուր արկանել
՚ի երկիր առաքելովքն. (Որպէս դդրախտ խափանեալ էր
կերոդ առաջի նորա) Հոգեւոր փայլելովք. որոյ հրով
ածային գրաւորյել հոգիք մարդկան եւ մարմնոյ [illegible]
խափանութիւք հրդեհեմ. (Զի կին նոր գաղտ ապականու-
ես) Բանն խոնարհութ հեղուլ ապաշխարին ՚ի մար
դիկ ապաշխարութբ. (Երեւայ նոր խորտակեալ [illegible] աղ
[illegible] եւ բանականք բնականք ՚ի իւր երկրի) Որդ
ի սրածն եւ նմանք նոր. եւ [illegible] եկեալ. ոչ այժմ
ծայն ապաստան զայս, այլեւ ՚ի [illegible]
երկրագնեն. (Որ [illegible] եւ լուսոյն խաւարեցին. եւ [illegible]
[illegible] ծածկեցին զլոյս երեսանց) Վասն այն մի
թափեալ լինել զօր խաչելութե նորա. (Զի [illegible] է որ
[illegible] եւ երկրի) Մեծ [illegible]
[illegible] խնդրութբ. [illegible] արարել մարդ
[illegible] զապաշխարութիւն [illegible] (Որպէս նմա բաւական) Որք
[illegible] ոչ
[illegible] յամ կողմանց խաւար հրաշանն եւ խորտա
կուածն եւ մեղսեալ դիմօք. զոր [illegible] է [illegible]
եւ որք ընդ նմա. (Մեծ 1.4)

*Մեքա մարգարէացան զայս որ յապայ լինելոց էր.
[illegible]
[illegible] (Զի [illegible]
[illegible]) [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (բարձրացի [illegible] բարձանց)
[illegible]
[illegible] բարձանց [illegible] (Զի [illegible]
[illegible]
[illegible]) այս է որ [illegible]
[illegible]
է որ այսօր յամ կողմանց [illegible]
[illegible] 53

եկոչեաց զի՛ս տուն ա՛յ։ (Հիւսեցէ մեզ ճանա
պարհ եգնասցուք։) Որ նշանակէր զքի նստիլն
՚ի երկինս. ուստի զերանուէ բարբառն արձակեալ
լուսաւորէ զաշխարհս։ (Հանգ լիցին ընդ որթով.)
ընդ առաքելոց քարոզուԹեն. որպէս ասաց քս,
դուք էք ուռ որ յիս հաստատեալէք։
(Ընդ Թզենեաւն.) Պիմարգարէիցն պատգամաւո
րուԹի ժողովեցից ասէ տէր (Ո՛վ մանրեալսն)
Մանրեալքն մեղօք։ (Ո՛վ հեռացեալն ընկալայ։)
Որք յարդարուԹէ եղա՛յ. որպէս գրեալէ՝ հեռա
ցաւ անառակ որդին յա՛յ. եւ ա՛ծ հեռացաւ ՚ի ն
մանէ. զոր ժողովէ ապաշխարուԹե զմեղաւորսն
ասելով. եկա՛յք առ իս աշխատեալք եւ բեռնաւորք
եւս հանգուցից զձեզ։ (Ո՛վ բեկեալսն ՚ի ղաւակս։)
Ո՛վ խորտակեալ հոգիսն զղջմամբ արտասուօք։
(Ո՛վ կրսեր որդին աղգ մեծ։) Ո՛վ ըզ քահանայ
ուն որոց ոչ լցէ պիտոյ ապաշխարուԹե. վա որոյ
տեսեալ զայսպիսի յոյս ակնկալուԹե ողորմուԹե
դուռն բացեալ աղաւ մարդկան մեղաւորացն. եւ
ողբալով պաղատի եւ առաւել հայցէն սաղմո
սին եւ ասէն. 56.1 (Ողորմեաց ինձ ա՛ծ ողորմեաց
ինձ. զի ՚ի քեզ յուսացաւ անձն իմ) Պհոգւանի
Թեոց քոց յուսացայ ցը մինչեւ անցցէ անօրէնու
Թի նախահօրն. եղերկուԹի քնի յիշելով զոհա
նայ զա՛յ. Թէ (առաքեաց ա՛ծ զողորմուԹի եւ ճշ
մարտուԹի։) Որ է միածին որդին ա՛յ. (փրկեաց
զանձն իմ ՚ի միջոյ գողանացս) Պատատանայէ եւ ՚ի
դիւացս (Ո՛վ ի ննջէի ես խռովեալ՝ որ է մահ եւ
դժոխք. եանյուսուԹիւ սպա ասէ զ խորտակուԹն
նոցա խորտակումուԹե. (Թէ փորեցին առաջի իմ
խորխորատ. եանկան ինքեանք ՚ի նոյն. վասն որոյ
զերծեալ ք ՚ի նոցա որոգայԹից փոխադարձեն
ասէ

ամենայն պատրաստ է սիրտ իմ առ քեզ ած· խոստո
վան լինել զայսոցիկ փրկագործութիւն յամ այսմ
օրհնեալ՝ համբարձեալ փառաց քոյ տր ած իմ։

✠ Յերկիր հինգ շրջանքն որ ծաղկին ի խաչ յարանքն
հայս հանդէս հարարէ (Գաղատ 3.28)

Եղև ծերացեալեր հանգեալ ամուրբք յոյժ.
Ո այս օրինայն մոլսեալ իմացուք ի
վերջին ամուրս· զոր հղանիթ սաղմոսէ
ամենայն այս։ Ինչև յանուրն եծրանու
իմում գ թողուր զիս ած իմ։

Որդ՝ ի ժամանակս յովհաննու ծերացեալին զ-
րենքն և ի խաղաղման հասակաւ· որ նշանակէ զբար
ձումն հին քահանայութեան· որպէս պօղոս ասէ,
որ հնանայ և ծերանայ՝ մերձ է յապականութիւն
(Եբր. որդիք նորա) Եւ դպիրք և փարիսեցիքն
երթալով երթային և չար էր ձանապարհ նոցա·
գովելի է որ ըստ իմաստութեան կոչի ծեր· սողո
մոն գովէ թէ ալիք՝ իմաստութիւն մարդոյ են և
հասակ ծերութե կեանք անարատք· և ծերութիւն որ
անհաստատութեան բարուց լինի, որ թէպէտ և քան
զփեղ երկայն ժամանակեայ իցէ և այս անբարտա
ւանութեան ընդ ինքեան ածէ՝ զայնպիսին գիրք
հնացեալ չարեօք կոչեն· որպէս այնուքիկ որ առ
դանիելիւ էին ծերք թշնամանեցանն ելիցին այն
պիսիքն նման հեղեայս (Արգելակք նորա եր
թային՝ զի հեռուութեան երթային· և եկեալն չարք և
ժանտք եղած ոչ ծանեան· և ած հեռացաւ ի
նոցանէ։) Որպէս դպիրքն և փարիսեցիքն
ասէին, զսա ոչ գիտեմք ուստի իցէ· որ և ի կա
րապետէն թշնամանեալք օձք եծնունդք իժից
ան

անճառելւոյն․ որդիք նորա երկու խորհուրդք։ Թէ զգաստ եւ փոյթ ծնողի հանդիպելին որդիք միայն իշխելն ողջախոհք եւ պարկեշտ ցուցանին․ խորհին զբարին եւ՛ ի գործ արկանեն։ Իսկ թէ մարմնաւոր ագահութեան ծոյլ ծնողին հանդիպելին որդիք, խորհին զամ փայելուչն եւ առնեն․ զոր ընթացս չար անճառնեն գիրք աստուածայինք։ (Նայեաց ի գիրն ժողովողական ի վերայ իւրայելին) Որ նշանակէր զզօրութն հաւատացելոցն․ այլ ազգ իս իմաստութ զօտարոտի խորհուրդսն․ յորոց մարգարէն աղօթէ (աղբիւր յօտարէն․ առէ փրկեա զծառայս քո Տր։

Որդ՝ ոքա յորժամ առաքինի խորհրդոց հանդիպելին, 'ի խախուստ դառնան․ բստ այնմ, Ո թշնամին իմ հալածական արարեր․ եղատելին իմ սատակեցեր։ Իսկ առ վատթարն՝ միշտ զօրաւոր գըտանին․ 'ի խախուստ դարձուցանեն զկուրացեալ խորհուրդն, եւ գերի տանին զաստուածային բարեայն բստոցեալքն․ (որպէս 'ի հին է լինաք․ գայ չարն եւ յափշտակէ զսերմանեալն 'ի սիրտ նորա։ (ընդ տապանակին ոմն եւ փեն․ եհ կս քահանայք։)

Բանզի միայն որ կոչի քահանայապետ՝ էն ծընունդք երկու քահանայք։ Իսկ տաճար եւ բագին որ է սեղան՝ զսիրտն իմացուք․ զի 'ի նմա ժողովին ամ խորհուրդք․ զի յորժամ նոր սեւոն միտքն արթուն իցէ, միշտ իմաստութե լուսով պայծառ ունի զաստուածային խորանն որ է սիրտն․ եւ զոհք եւ նուէրք նորա անարատ մատչին․ որէ ողջախոհ եւ պարկեշտ վարք․ որ ջերմութե հոգւոյն ողջակիզելին եւ բուրին հոտ անուշութե 'ի հոտոտելիս երկնաւոր հօրն։ Իսկ քահանայք որ գինեկի զութբ եւ խոհակերութե կուրանան, խորհուրդքն միշտ քնով դանդաղին․ ոչ կարեն զաստուածաձայն քա

հանապազորդութիւն կատարել․ մի այն առաւօտ խոր
հուրդքն գումարին ի վերայ (Յաճ անկան յինքը երե
սուն հազար դասուցն) Կամն չորս մարդ են որ այս
աներագմին դեւքն ընդ մարդիկը․ և չորեք նի
թեայ մարմնոս ՚ի հոգւոր առաքինութէ անարի
անկաշ հարճածովք Մինչև որն երևանայ
եկն ՚ի յորդանան որում հայր վկայեաց․ դա է
որդի իմ․ զոր մարգարէքն յառաջ գուշակեին․
որում հրեշտակքն ոչ համառտոյին․ և անկան յան
մահ կենաց նորա մահու մեղացն․ որ է չար
(Յաճ այր մի անձնայն հող զգլխովն արկեալ քրր
ձադգեաց գուժարար) Որպէս յովհաննէս մկր
տիչ քրձազգեաց առեալ մի հրեական տանն
որ ՚ի քեն հառատոյն անկան․ որ յաճուրս նորա
օրէնքն դադարուցին առ ինն․ ըստ այնմ՝ օրէնք
և մարգարէք մինչև ց յովհաննէս (Հարճածք
մեծամեծք եղեն ՚ի ժողովրդեանն․ և երկու որ
դիքն քոյ մեռանին) Կայս ամ եկն ի վերա հրեիցն․
զի խառորեցան յայս․ և պղպառճիրան նորա ոչ այս
հեցինս (Տապանակն այ առաւ յայլ յազգինս)
Զան զի զենի խաչին քարձան ՚ի նոցանէ օրինա
ւոր սրբութիւն․ և առնաւ հեթանոսաց ածային ա
ւետարանն շնորհք սուրբ հոգւոյն․ ըստ այնմ
տայ զօրենս իմ ՚ի միտս նոցա որ հաստատուն կեա
(Իբրև յիշեաց զտապանակն անկաւ յաթոռոյն
և բեկաւ ողն նորա) Որ նշանակէ զ կեալ կայն
՚ի քեն դ գրոյն և խարխափեցուցին (Մեռանի)
Ջ գ ջուն քահանայութէ հրէիցն․ ածաւեր լիր
խրատեր վնասա եկգթ ողորմութեն՝ ոչ մեր
ժեր ՚ի նոցանէ․ ըստ այնմ որ ասէ տիրեալ դ քեզ
և խրատեալ և առ գութ յանդիմանեալ դ քեզ
Նաև միքէասի մարգարէին յանդիմանէ զ քա
հանայսն ։

Լուարուք զայս իշխանք տանդ Իսրայէլի. որք շինէք զսիոն արեամբ. այսինքն արդարոցն. իբր Նաբովթ եւ այլքն. վասն այսորիկ սիօնն արօրագիր լիցի եւ Եմ աւերակ։ Լուսաւորեա ած զսողոմին 'ի խրատ արդարութե, եւ 'ի մխիթարութեն մանկանց սուրբ եկեղեցւոյ։

(Առակ 3·11)

Որդեակ մի լքանիր 'ի խրատուց տեառն. եւ մի' վհատիր յանդիմանեալ 'ի նմանէ։) (Այսպիսի բանիւք խրատեաց ած զհրեայսն. եւ նոքա ոչ ընկալան զխրատ նորա. այլ դարձուցին զթիկունս 'ի նմանէ' եւ ած դարձոյց զերեսս իւր 'ի նոցանէ. եւ դարձոյց ած զխրատ իւր յեկեղեցւոյ մանկունս հաւատացեալս 'ի քս որք 'ի հեթանոսաց։ (Զի զոր սիրէ ած խրատէ։) (Ո՛վ սաստկացեալ պատերազմս հոգւոյ եւ մարմնոյ առաքեալն քս մխիթարէ զվշտագնեալն սրտիւ. 'Ի դժնդակ կռապաշտութեան պատերազմաց. քանզի աղեկոծեալ էին մարդկան իբրեւ յաճուրս մարգարէիցն. արդարքն որ 'ի մէջի անատակիցն դժնդակ արձակեալ էին 'ի մրրկայն ալիք յանժամ. եւ յաժմ 'ի սատանայէ եւ 'ի սպասաւորաց նորա (Երանեալ է այր որ եգիտ զիմաստութի. պատուականագոյն է քան զականս պատուականս. ցանկալի է նա քան զգանձս ոսկւոյ եւ արծաթոյ եւ ամ որ ինչ պատուական է չարժէ զնա) Զի ամ պատուեալ իր զիմաստութի ոչ արժէ։ (Զի երկայնաւուրքս) (Անվախճան կեանք. զոր դաւիթ ասէ երկայն աւուրքք լցուցից. եւ զփրկութի ցուցից նմա. Զի ողորմութի եւ զիրաւունս 'ի լեզուէ իւր կրէ. Զի օրէնս եւ զմարգարէս. եւ դաւիթ (բղխեացէ սիրտ իմ զբանս բարիս. եւ ասէ (ամ գրիչ սղա

կեր

կերակուր արքայութեան՝ հանէ 'ի գանձէ իւրմէ ըղ
նոր եւ զհին։ (Ա՛մենայն ճանապարհք նոր ճանապարհք
քարեաց։) Ճշմարիտ սողոմոնն սրտի խաչին․
և պարգևեաց բարիս (Ո՛չ իմաստութ(իւ)ն հիմունս
եարկ երկրի) Հայր որդւով․ ըստ պօղոսի, քս այ
զօրութիւն եւ այ իմաստութիւն․ որով եարկ հիմունս
եկեղեցւոյ (Պատրաստեաց զերկինս)
Որպէս հոգեբորբոքն առէ․ բանիւ տն երկինք հաս
տատեցան․ զերկնանմանս կրօնս 'ի յերկիրի հաստատ
եաց քս մեր առաքինութիւն յերկինս է․ (Իբրև
հրդով զանդունդս սպառանեաց) Հոգւով այ
որ քննէ զխորս այ՝ զխաւար կապաշտութե ա
ւաքեալ քն․ 'ի լոյս եհան զ մտեանեւ 'ի լուսաւորեա
է․ (Ա՛մպք հալեցին անձրեւ) Առաքեալքն եւ
մարգարէքն եւս ճշմարիտ վարդապետք
(Ա՛նեծք տն 'ի տուն ամբարշտաց․) Յուդայի
և անդարձ խաչողացն (Յերկրէ արդարոց օրհ
նին․) Համաստեղեայց սրբոց (Տր ամբարտաւա
նից հակառակ կայ․) Հրեշտակն եւ նմանեաց նոցա
(Ա՛ փառս իմաստունք ժառանգեն․) Ա՛ռ եւ 'ի
հանդերձելումն (Ի՛ հարուք մանկունք զխրատ
հօր) Հօրն երկնաւորի․ զոր մարգարէն առէ ե
կայք որդեակք իմ եւ լուարուք ինձ եւս զերկիւղ
տեառն ուսուցից ձեզ․ 'Ի յոյսն ծնեալք միլբռու
թե 'ի քն որ ասաց ոչ թողից զձեզ որբս․ գամ առ
ձեզ։ Որ առաքեաց զհոգին սուրբ մխիթարել որ
առէ․ որ սիրէ զպատուիրանս իմ պահեսցէ եւս սի
րեսցէ զնա․ եւ երևեցուցից նմա զիս։
Սան զի որ յառաջ քան զյաւիտեանս ընդ հօր
եւ 'ի հօր է․ եւ արարիչ ժամանակաց․ եւ ոչ ընդ ժամա
նակաւ․ նա վասն մեր 'ի կուսէն եղեւ այսօրուածին
մանուկ․ ըստ այնմ, եւ որդի մարդոյ կոչի, եւ խրա

տու

տու հօրն անուայ։ (Յաւ անուայնք խնամող զխնամա
տութիւն մօր։) Ո՛ այս աւետարանիչն յայտնապէս
ցուցանէ (Էջ Եգնայ ընդ նոսա 'ի կափառնայում.
Եւ էր նոցա հնազանդ. կամ զօրհնայն սա որ հնա
զանդեցաւ կատարել զամ (Յեծարեա զնա և
գիրկս արկցէ զգեա) Ո՛ որ լռար զխմաստութիւն և
զխորասս պատճիրանայն քոն 'ի ձեռն աւետարա
նին՝ ծածկեայես յանձին քում. ու յայտնելով
զխորհուրդս՝ թշնամեացն. որպէս և ա օձին. ծած
կեացես խորհ զերկեր պարար զի մի վերի վերոյ
մնայեալ որպէս զաւերմանեալն յապառածի՝ կերա
կուր լիցի թռչնոց ըստ բանին տեառն
(Յաւ պսակ շնորհաց ընկալցիս 'ի ղուկ քու)
Ո՛ եկեղեցի խմացութ. զոր մարգարէն վկայէ.
կցանկութիւ սրտի նորա եսոուր նման վս զի յան
կայեալ էր որդի վասն աշխարհի մեռանելը. վասն
որոյ պսակ ընկալաւ՝ 'ի քարոյեալ հեթանոսաց
զեկեղեցի սոսր և պանդուխտ՝ էին յարեցաւ 'իւր
մերձեցաւ և արտաքացաւ և երանելի և անփոխման
փառօք թագաւորեսցէ (Յաւ պսակ փափկութե
վերակացու լիցի քեզ) Իմաստն կենդանիր. զոր և
բարձ խմբ կենդաներ ուսոյն. որ զկեանս 'ի մեղ
ալքերայցոց ըստ մարգարէին (եսուր երկնադաժայ
քոց նշան. զի ապրեսցին յերկաս աղեղան։
(Ո՛ ի խորհուրդք բարեայ զզուշացին քեզ։)
(Ինչն գործք առաքինութեան (Յեաք ար
պահեսցեն զքեզ։) Նոյնք եզրև աշտարակ հը
զօր կամ ամրոց անառիկ է արդարութի. և վասն
հաւթէ պահէ զայնութիւն որք յուսան 'ի նա. որ
պէս գրեալ է (որ զայս արասցէ նա մի սասանես
ցի յաւիտեան։

* Յովէ երեմիայ մարգարէն ասէ։ (2.21)

Յաւ

✠

Լ Հարուք զկատարումն տեառն. մի թէ անա
պատ եղև տանդ իսրայելի. զի առաջ ժողովուրդ
իմ անտերունչ շրջեսցուք և ոչ եկեսցուք առ քեզ)
Չէր մարգարէին բանդաւան զհակառակատարս հե
րեւելն խոկալանե եղանելոյն յեգիպտոսէ. որպէս
յառաջադոյն ապստամբեսն յայ հօրն, նոյնպէս
կամօք հեռացան ՚ի քէն. որով կշտամբէ զնոսա
մարգարէին (Ոչանից զի ՚ի տոր ածծ քո անմա
ըշտեցարց) Ո՛ և ոչ զմարդ, այլ զած միայնակ
՚ի մարմնի խոսեցին. այս առ հաւատացեալս խօ
սի հայրաբար. որպէս պօղոս ասէ. (արիւն ձեր ՚ի
գլուխ ձեր՝ անհաւատիկ դառնամք ՚ի հեթանոսս
և քս ասէ, (փնտեցէք աշակերտեցէք զամ հեթանոսս
(Լարձարուք առխ որդւք հեռացեալք. և եա
տիրեցից ձեզ) Հեթանոսաց հաւատացելոց ՚ի քս
անուանի քս՛ սիլն երկաթի անուր և յայժ արա
ւեն առաքստն. և պարիսպ պղնձի զօր այլ մար
գարէ ասէ (ես եղէց պարիսպ պղնձի հրեղէն շուր
ջանակի ժողովրդեան իմոյ որ ՚ի հեթանոսաց. և
որոյ կոչէ առ ինքն յամ ազգաց զհաւատացեալս
իւր. (Լուս առից զձեզ մի ՚ի քաղաքէ և յերկուս
յազգատոհմէ) Որպէս ասաց քս (բազումք յարևե
լից և յարևմտից եկեսցեն և բազմեսցին ընդ աբրա
համու յարքայութեան երկնից. (Տարայց զձեզ
՚ի սիոն) Լայնինքն յեկեղեցի սուրբ որ ընդ ամ
տեղիս. Որպէս վկայէ միքիա մարգարէ (՚ի սիոնէ
ելցեն օրէնք. այն ինքն է՝ զի ՚ի սիոնէ առաքեաց
զաշակերտսն իւր քս. (և յերուսաղեմէն արտայսեն ՚ի
մէջ ազգաց բազմաց խրատելով աստուծոյին օրինօքն՝
զի այլ մի՛ առցէ այր սուր իւր ընդդէմ ընկերի իւրոյ)
որպէս ասաց քս (որ հարկանէ զայտս ՚ի ծնօտ քո

մա

մտաս զմեամս (Ոչ ժողովեցեր զհեռացեալսն.
և զցրուեալսն միաձայնեցուցեր և արարեր զկայլն 'ի ժա
ռանգութիւն և զոխարն յազգ մեծ և հզօր.
Հայ ձեզ հովիւս 'ի սրտէ իմումե) Որ տաց (ես
իմ հովիւն քաջ և բարի որ եղ զհետ տխեծուն
տառապեալ. որ եկն 'ի խնդիր մոլորեալ ոչխարին
պղտորից և որ 'ի նմանէ: Որ խայլին երարձ յուծայ
ին ուսն՝ և տարաւ խառնեալ 'ի հօտ իւր. զի և
դեղցի մի հօտ և մի հովիւ: (Յաւուրսն յայնոսիկ
ոչ ևս յիշեսցեն զտապանակ կտակարանաց իւրեանց
եկեալ) Նյոււ ամեն ցուցանէ թէ հինն եանց և
ամ լինել նոր եղև. ընկալեալ զօրէնս հոգւոյն 'ի
սիրտս մեր. տաց զօրէնս իմ 'ի միտս նց և 'ի սիրտս
նոցա գրեցից զնոս (Ոչ անկցի 'ի սիրտս նց և ոչ
անմանեսցի 'ի նա. և ոչ խնդրեսցի:)
Հրեական մարմնապաշտութ ոգեղամոլութիւն. որք
վերկրանօրս և եթ խորհին. այլ հատասմեք հաս
տատեալ մերային ազինս որք յուսամք երկնաւոր
բարեացն հասուցմանց: Յայս հայեցեալ դաւիթ
յերեսաց եկեղեցւոյ աղօթս մատուցանէ քն ամ,
զի մի յապաղեսցի խորհուրդ սրբոյն խաչելոյ:
(Սաղմ 142)
(Լուր տր աղօթից իմոց՝ ունկնդիր խնդրուածոց
իմոց: Յայս յարի և այն. զարթիր ընդէր նինջես
տր.) Պատուիթ սաղմոսիւս խրատէ զմեզ ոչ հա
ճանել հրեից որովայնապաշտ և անհանձար բա
րուցն. այլ խոստովանիմք զմեզ ըստ նախահարցն
նմանիլ: (Պանդուխտ եմ ես նժդեհս.)
Լոգիսի պանդուխտ և 'ի պանդխտութե պանդուխտ
ի վր երկրի դդաւթանակն երգել նմագս և անցա
ճոր: Պիտալ հանեցով զմարմինս կարեօք և յան
կութե հանդերձ: (Լոգի պահարան բերանոյ և

մոյ 'ի հնականականիլ մեռածորէն) Զի է մի՛ բարառ
ռեցայց որպէս եւ այն ընդ օձին. ուսուցանէ բանս
զմեղ՝ ընդ մերում փառաւորին ոչ ինչ առաւ խօսե
լոյ. որպէս պօղոս 'ի փիլիպեցւոց քաղաքին դհար
ցուկ դեւն հալածական արար. ոչ առաւ նմա ժամ
խօսելոյ (Իբրու երկէ եփեսացւոց)

Ա՟ զի առաջին յանցանքն այլոցն 'ի լսելոյ եւառ.
հեալ յամէ բարեաց լինելոյ զնոյն պատճէր ընկա
լաք'ի խօսք լինելն. եզգայութե համբերութե դը
նել. եբարուք կրօնաւորել յաշխարհի. այսպ՝ լեւ
-ի՛ ունկան՛ եբանից. եւ ոչ նախանձել ագահելն
որ աղբի աղբի խորհրդով խաւսքին 'ելնորս ցաս
ման. գանձեն պահելով. եւ զիմեն ո՛ւմ ժող
վեն. Զի այն մնացեալէ նից.

(Զի որպէս 'ի պատկերի շրջի մարդ) Իբրեւ սա
ւագանք ընդունայնութե են կեանք նոցա (Իսկ
իմ համբերութիւս 'ի քեն է) (Յայտ յաւուր հան
գերցեալ մինչեւ յաւիտեան. վասն այսպէս տր թո
ղութի շնորհեա ինձ զոր մեղայ. զի արժանացայց
հանգստեան արդարոյն աբէլի.

✠ Երկրորդ աղօթքն 'ի խնդիր հօգւոյն Երկրորդ օրէ
նոյ ընթերցուածս. (7. 11)

Զի զառաջին օրէնս ոչ պահեցաք ադամա
ծինքս զոր տրն ետ եւ իսկ մովսէս
երբեւ զպատգամաւոր երկրորդ օրէնս
տայ. (Այնպէսպէս զպատուիրանս եւ զիրաւունս
տնն) Զի ոչ պահեաց ադամ 'ի դրախտին. եւ ս
շակեաց զմահ. քանզի ադամայ պատուիրեաց տէ
թէ մի՛ ուտիցես 'ի ծառոյդ, զի մի՛ մեռանիցիս.
եւ նա ուտելովն եւ պատուիրանազանց լինելովն անկաւ
'ի

՚ի դատաստան մահու. ՚ի ձեռն Մովսեսի եւ օրէնք.
՚ի վախճան բանիցն ա֊ծյ հրամայեցաւ. (Թէ անի
ծեալ ա֊մ որ ոչ կայցէ ՚ի գիրս օրինացն այնոցիկ
առնել զա֊մ զդատաստանս) Նոյն նոքա ոչ հետեւ
եալ օրինացն ա֊յ՝ մատնեցան ՚ի սուր անիծիցն եւ
անկան ընդ բիւր դատաստանօք: Ա) որս բաւ խ֊
րաքանչիւր գործոյ առնէր վրէժխնդրութի օ
րէնքն: Նաեւ քո՛ եւ յուրբաթու ՚ի խաչին ճաշակեաց
զլեղին հակառակ ճաշակմանն ադամայ. վա֊ այն
ընթերցուածն յերկրորդ օրինացն է. քո՛ եւ մեզ
օրէնք եւ պատուիրանք մեծ քան զառաջինն. զոր ա
սաց նոր պատուիրան տամ ձեզ. նոր՝ ոչ ըստ ետու
հարցն ձերոց. զի նոքա ոչ կացին յուխտին իմում
եւ ես անփոյթ արարի զնոցանէ: Ա) որ պատուիրան
զոր ընկալայ ՚ի հօրէ իմմէ. եւ գիտեմ զի պատուիրանն
այն կեանք են յաւիտենականք. քանզի քաւիչ եղէց
անօրէնութեե նոցա. եւ զմեղս նոցա ոչ եւս յիշեցից.
արդ՝ յայս հոգեղէն պատուիրանս յորդորէ զմեզ:
Որպէս ասաց՝ բանն զոր խօսեցայ ընդ ձեզ՝ հոգի
է եւ կեանք. յայս հրամայէ ա֊ծային ընթերցուածս:
(Պահեսցես զպատուիրանս. եւ զդատաստանս)
Քանզի պատուիրանք տեառն լոյս են եւ լոյս տան
աչաց իմոց. եւ լուսաւորողացն. յիշեա ադամ. զի մո
ռանալով զպատուիրանս իմ անկար ՚ի փառաց. եւ
բացան աչք քո յամօթ եւ յանարգանս. եւ այժմ ըզ
գոյշ լեր օրինացն զոր պատուիրեմ քեզ այսօր. թէ
պահիցէք զնոսա պահեսցէ տ֊ր ա֊ծ զուխտն եւ զո
ղորմութի զոր խոստացաւ հարցն ձերոց:
Որպէս ասաց ՚ի զաւակէ քումմէ օրհնեսցին ա֊մ
ծագք երկրի. որ զքո՛ նշանակէր. զի ուխտ յա
ւիտենից էր առ նահապետսն եւ առ մարգարէսն
վասն քո գալստեանն որ ասաց առաքելոցն, ուր

 եան

եան եմ եւ դուք ընդ իս լիջիք . զի տեսանիցէք զփ
առս իմ հանապազ։ Որում եւ զօրս երաշխաւոր
լինել ասելով անխափանելի եւ անհասանելի է բարերարն
այնոցիկ օրինակ զուգոյն. զոր պատրաստեաց 'ի
փառս մեր (Եւ օրհնեսցէ զծնունդ որովայնի
քոյ) Փոխանակ ասելոյն թէ տրտմութբ ծնցիս
որդիս (Եւ զպտուղ երկրի քոյ)
Որ փոխան աղաւթայ յանցանացն անիծանէ (Օ՛ գր
րեան քո եւ գծլինին) Ո՛վ ի մարմին քոյ եւ արեան
լինելոց էր (Ո՛վ խաչ քո) Ո՛վ ի օծումն ածայ
ին լուսաւոր որ անապական լինելոց էր (Նարգ
ցէ տր 'ի քէն զամենայն ախտս եւ զցաւս չարաչարս)
որք մինչ 'ի նմարդիկք վն մեղաց քն եղաց էր
չարչարանօքն (Ցածեսցէ տր ած քո զաթոռ
զայն յերեսաց քոյ) Իյստանայ 'ի ձեռն այ
գայն կործանման զաւնութիւն ստանայի խորտա
կել ընդ ոտիւք մերովք (Խստակեսցին մեա
ցեալքն եւ թագուցեալքն 'ի քէն) Աղոթակել զիշ
խանութէ նր զհապուստ զոր ցուցեալ փրկչին
ասէր, ինձ տուեալ է այս ամն (Ո՛չ զանգտցես
յերեսաց նց՛ զի տր ած քո 'ի միջի քո է)
Որ տայ ուր երկու կամ երեք ժողովեալ են յա
նուն իմ, անդ եմ եւ ես 'ի միջի նց (Ծառայեսցէք եւ
ժառանգեսցէք զերկիրն բարի) Ո՛վ ըրքն խոստա
ցաւ, երանի հեզոց. զի նոքա ժառանգեսցեն զեր
կիրն. զոր ոչ կորեաց ուր մեղաւորացն Ո՛վ կործա
նումն ստանայի եւ զնորոգումն մարդկան, այսու
ամի ելոյց ընթերցեալս զմարդոյն զատապար
տութիւն յառաջին կեանս նորոգեաց քն իւր չարչա
րանօքն։ Ո՛վ յաղթութ վերստ որդեգրա ազատ
մեղացն եւ ել 'ի դրախտն յերկն փրկչին յաղթա
թու իւր չարչարանօքն բժշկեաց 'ի մահին. եւ յօրի

Նաև ադամայ՝ ղամաղակն 'ի դրախտն եմոյծ. Յերանելի եկեղեցւոյ քոյ զԹերցուածն յոբայ բո վճռապակ կրկուքն 'ի սատանայէ յուրբաթուն դնէ. յոլինակ առաջին մարդոյն հարսնածոյն եւ որդւոց նորա Տանուղի շարաժայիւ թարախն յոբայ յայս առնէ զմահահոութին մեղայն ադամայ եւ սորա ծածոյ արարածոցս որք ընդ նմա ապականեցան. եղարձեալ՝ կամահորուք համբերէր եւ առող ջացած անձն նոր անպարտ շարչարանօքն քո՝ առող ջացած ադամ եւ որդւոց նոր. զի փրկեայ փրկիչն որ երարձ 'ի խաչին զնինք մերոյ դատապարտութեն. որպէս դնէ զայն մեղ օրինակ. թէ զհամբերութիւն յոբայ

լուարուք, եղխատարումն տն տեսէք.

(Յ°Է Դ. 2.)

Ո շամարեսցէ գիտեմ եթէ այդ այդպէս է.)
(.) Քարոզկամայն յոբայ բանս համառօտ այս ու, թէ որպէս դուք ասէք՝ գիտեմ եւս թէ ճշմարիտ է. (.) Խորդ լինիցի մարդ արդար առաջի այ ըստ յանցանայն ադամայ. եւ որոշոս համառօտ ասելով՝ զի ոչ արդարանայ առաջի այ ամ մարդեղէն՝ բայց միայն շնորհօք փրկչին. (.) Ի թէ կամիս ցի դատել ընդ նմա, ոչ լինիցէ նմա.) Յայնժամ թէ ոք կշռէ զնոր արդարութիւն համեմատելով ընդ 'ի կշիռս, ոչ լսէ նմա. զի այծ անհասանելի է եւ անշարժելի. (.) Ի մի բան հազար բանի պատասխանի ոչ կարէ տալ.) Որպէս փրկիչն կայր լռեալ առաջի պիղատոսի երկնաւոր իմաստութբն. զի երկ բանորս ոչ կարէ խօսիլ՝ կարկլի. (.) Ի իմաստուն է մտօք. զօրաւոր եւ մեծ.) Տէրն այ զօրութի եւ այ իմաստութի. (.) զօրաւոր եւ մեծ.) քանզի այ է զօրութի. եւ քն է որ իմաստութե. եւ մեծ է որ եւ մեծ է զօրութի նորա. եւ իմաստութե նր ոչ

դոյ

գոյ չարի (Ո՛վ խստացաւ ընդ դէմ նորա և
հանդարտեաց) Խստանալն առ զանզեղջ հոգւ-
ոյն ասէ. որպէս առաքեալն ասէ ըստ խստութեան քում
անապաշխար սրտին գանձես յանձին քում
բարկութիւն. որպէս փարաւոն և նմանք նմա
(Որ տապալէ զնոսա բարկութեամբ) Դժնդակութեան
դքնէ ասէ. որով կործանին ամ հակառակորդք
նորա (Որ շարժէ զստորիններքս, երկնից զհի
մունս. և սիւնք նորա դողան) Օ խռովելութեան
ժամանակն ասէ. քանզի երկիր շարժեցաւ. վէմք
պատառեցան. բանալով զգերեզմանս. ցուցանէ
լով զմեռեալս (Որ ասէ արեգականն և ոչ ծա
գէ. և ընդդէմ աստեղաց կնքէ) Որ արգել
զծագումն արեգական զոր արար քարոզիչ ածու
թեն, փոխանակ լուսութե բանին որ առաջի սխլա
տոսի և հերովդէսի. զի որ բանիւ տեառն երկինք
հաստատեցան. նոյնպէս և սպանմամբ զփառս այ ի
վր խաչին (Որ գնայ իվր ծովու իբրև յատա
կի) Օ որ տեսեալ որք 'ի նմանին էին, և երկիր
պաշտէին նմա. խոստովանելով զնա որդի այ
(Որ արար զհրաշակերտս որոց ոչ գոյ թիւ.)
Այս ցուցանէ զածային և զարարչական զօրութին
անքննելի. և զխրատատուութի նորա. զոր եսայի
ասէ՝ վ՛ թէ ասիցէ կաւն ցբրուտն թէ ընդէ՞ր
այդպէս արարեր զիս: Յայտնապէս ցուցանէ յոր
զիւր ճանաչողութին համբերութե չարչարանացն
որ 'ի չարեն կամացն եղե. և օրինակէ զքնին որ
վասն մեր կրելով. որպէս ասէ. (Բազում են հար
ուածք զոր արար ինձ 'ի տարապարտուց) Յոր իւր
չարչարանօքն զադամայ կերպ նեղութեայն որ 'ի սա
տանայէ՝ գուշակէ. և զքնի կամաւոր չարչարանքն
'ի հրէիցն յայտնէ. որպէս ինքն եսայի ասէ

վա

վասն զի այր մի ՚ի Հարուածս եւ ի խոց Համբերել
գաւառոյ. որ մեղս ոչ արար. եւ ոչ գտաւ նենգութիւն
՚ի բերան նորա (Ա. ի չարք անձնատրին մաշտո-
մատենագրին.) Որպէս անդարձ խաղաղանաւքն եղե-
քն. (Յոբ. ԺԲ. արդարք ծաղր լինին.) Որպէս յոր.
եւ փրկեալն. որպէս սաեկն Հրեայքն. մարգարէացեր
ով եՀար զքեզ (Ա. ի մատենին ՚իմաստս սոփե-
րոնայ.) Յոր սատանայի, եւ քո քաՀանայից եղ-
բայց եւ փարիսեցւոցն, եւ ՚ի մաՀ դատապարտեալ.
Նմանեցեր քո գայթակղեալ կերս կրեայ. որպէս ըն-
թերցեալ պատմէ յոբայ, որ կատարել ՚ի խիստն
զմեծն ընդլով ձեռագրութեան փրկութեան. առ վրէժ
տեան ոչ բանայ զբերան իւր. զամ կերս մեր թող-
լով ՚ի Հօր գթութեան ողորմութեան ոչ խստանայ եւ
ոչ ընդ դէմ դառնայ Հարուածին (Յոբ. աչքս
տեսով անձամբ եՀեծեծանօք Հատուցելոյ.) Յս որ
տանելով ծունր դներ եւ փրկութեան սպանողացն
՚ի Հօրէ Հայցէր. եւ ով մեր ուժգին պաղատանօք
եւ գոչմամբ արտասուօք. եւ այսպէս զկերս մեր բառ-
նայր յիւր չարչարանս. եւ լսելի լինէր առ Հայր.
(Հաստուցելոց առնա զբանս իմ.) Յս ասէր, Հայր
՚իձեռս քո յանձն առնեմ զՀոգի իմ. Նոյն եսայի
մարգարէ զժամանակ խաչին յայտնէ ասելով.
(Եսայ 90·9·)
Ն՚լ իմ՟ ընդ լերինդ բարձու անտառանց ս-
ովնի.) Եառն բարձր զխաչն փրկական
նշանակէ. որ բարձրացաւ երկրպագութեան
պատուելի եւ պաշտելի քան զամ պաշտօնս լերանց եւ
բլրոց. (Բարձրացո խաչն զինոզ զմարդկան քո.)
Որ խաչն խաչին աղաղակեաց ՚իձայն մեծ.
(Բարձրացուցէք եւ ամ՛ երկնելէք.) Պաշտելի զա-
ւազակային պատմել զխաչելոյն քան զմեծութիւն ըղ-

թա

Թաղումն եւ զյարութիւն և զՀամբարձումն յերկինս (Ասա ցքաղաքդ յուդայ) Զի ցուցա կոյսն նշանակեաց որ յայտնէ յուդայ· զոր եսայի աւետիս տայ ասելով (Ահաւասիկ տր տր գայ զօրութե եւ բազուկն տրութե. Այս է տծ մեր զոր մեք ողջունեաք։ (Ահաւասիկ վարձք իւր) վարձք վաստակաւորաց այգեաց նորա· եւ հատուցումն ըստ իւրաքանչիւր գործոց ընդ իւր բերելով։

(Եւ գործք առաջի նորա) Չէ ծածկեալ, այլ յայտնի են առաջի նորա ամենայն գաղտնի գործք մարդկան։ (Իբրեւ զհովիւ մի՛ հովուեսցէ զխաշինս իւր) իբրեւ զհովիւ զգուշաւոր հօտն ժողովէ ըզ հեթանոսս և զՀրէաւորս։ Որ ասաց ես եմ հովիւն քաջ։ (Եւ բազկաւ իւրով ժողովէ զգառինս) Յածական խնամոյն ծոյ ժողովէ զհաւատացելոց որդիս աւազանին. զարարչական զօրութի պատմէ մարգարէս հիանալով ընդ անսահման խորս իմաստութեան խնամոյն և դատաստանացն անհասութեան։

(Մխիթար լիցի յղեայն։) Որք մեղօք ծանրացան. կամ որք յղանան և երկնեն զհոգի փրկութեան քերեանց. որպէս յաշ և յահեակ յղացաք և երկնեցաք ծնաք։

Ո՞ր քրիստոս երանի տայ սրբազնորայն որ վասն մեղացն լինի. զի նոքա մխիթարեսցին. զի որ յետ մեղացն ապաշխարեն՝ այսու հետեւ ոչ են սրբոյ արժանի. այլ երանութեան արդարոց 'խպարս սրբոյն փոխանելով։

(Ո՛ չափեաց ափով զջուրս)

Զամենայն ազգս մարդկան։ (Ո՛ կշռեաց զլերինս։) Զմեծամեծաց գործս։

Զայ

Ո՛վ դաշտս կշռորդովս) 'ի Հաստոց անմնացուն
դժնդակ վարուց անխափան գիտէ։ Իսկ փրկեալքն ոչ
են բաւական հատուցման գթախնամաբարձուն երախ
տեացն Աստուծոյ (Հեթանոսք Աստ իբրեւ զհալածիլ մի' 'ի
դուրէ են։) Որ օրինակ է մահու Լասառանայի զօ
րութեն. Իբր կաթ մի յերկիր անկեալ. որ առ ժա
մայն ցամաքի. Եւ անհաւատքն ոչ ինչ համարեալ
են առաջի նորա (իբրեւ մեռ մի կշռոյ)
Խնեթեն առ 'ի բառնալ. կամ կշիռ մի դրամի։
(Իբր շիթք 'ի ջերբանս) Նա 'ի բաց թքանել' անկ
եալ արտաքս. այնպէս դիւրին լեալ զօրութեն
քո առ 'ի կործանել զատամնայ եգիպտոս (Խնէ
լիբանան չէ բաւական յայրումն, եւ Ամ չորքոտա
նիք չեն բաւական յող ջահեղաց) Սա արժանի
փրկագործութեն քո մատուցանել պատարագս
(Ամենայն հեթանոսք ոչ ինչ են եւ ոչ ինչ համա
րեալ են նմա) Ի յաղթ զօրութեն որ նէրէ ան
հաւատիցն եւ մեղաւորացն. այլ 'ի վերջին աւուրն
հատուցանէ ըստ իւրաքանչիւր հաւատոյ եւ գոր
ծոյ։ Ո՛ զոր մարգարէն տեսեալ զայսպիսի փրկու
թիւն' քարոզէ Ամ մեղաւորաց սպառնալ եւ 'ի զօրու
թեն քո 'ի ապաւինել հաւատացելոցն, եւ թողութի
մեղաց յուսով գտանել. եւ Ամ փրկեալքն աղաղա
կեն ասելով։ (Սաղ 64. 6.)
* Լուր մեզ Ած փրկիչ մեր յոյս Ամ ծագաց)
Որ յերկրի երեւեցար եւ փրկեցեր զժողովուրդս
քո 'ի մեղաց իւրեանց. (Յոյս Ամ ծագաց երկրի.
Դու ես Ամ յուսահատելոց վստահութի. որք ա
պաւինին 'ի քեզ լինել փրկութի մինչեւ 'ի ծագս
երկրի, առաքելոց քարոզութեն. վն որոյ 'ի փրկու
թե նշանս երանեալ ասեն։ (Քեզ վայելէ Ած
օրհնութի 'ի Սիոն.) Որ փրկեցեր 'ի ծառայութէ

Մեղաց զեկեղեցի քո. և զմի համբերութիւն տալոյ
քո չարչարելոյն ապաշխարութեան։ (Ի ուր աղօթից
մերոց, զի առաքեալ ամ մարմին եկեսցէ։) Ընդա
հօրոց հաւատացելոց անձանին մկրտութեան. և
արտասուօք թափելոյն ապաշխարութեան 'ի վերինն
եԷմն (Նաւք անօրինաց զօրացան ի վ[եր]ա մեր)
Որ 'ի խոստմնայէ օձին 'ի դրախտէն խաբէութեան
և 'ի դժոխոցն թափուրդագոտ պատուհանքն։ (Օ՜ամ
բարձրութիւն մեր դու քաւեցեր) Օ՜ կեսարոյ
ութիւն մարդեղութեան քո անքննելի։ (Լորանի
զօրս ընտրեալ ընկալար) Հաւատով 'ի քեզ հաս
տատեալ (Անակեալն 'ի փափկութե քո) 'Ի դրունս
եկեղեցւոյ (Լցուք մեք 'ի բարութէ տան քոյ)
Որ 'ի շնորհաց սուրբ հոգւոյն բղխեն բարութիւք
սուրբ եկեղեցւոյ. վարդապետութիւք սուրբ առա
ջանին և հաղորդութիւն մարմնոյ և արեան տնօ
(Խոստովանութեան զմեծութիւն ծովուս) Օ՜ սասա
նայիս (Օ՜ ձայն ալեաց նորա յածուցանես) Այս
ինքն զանբարբառանութիւն նորա ('Ի յօղէլ նորա
զհարթացիս) Ակրութեան անձանին քաւուի,
և արտասուօք լնցարան մեղացն։ (Իաղորք քո լց
ցին պարարտութեամբ) Իտնարհ Հոգւով (Հո
վիտք բազում արասցեն ցորենոյ) Օ՜ ողջայե
լոց հոգիքն զպտուղ արժանի ապաշխարութեան, զա
աղմուտ յուցանե պհենթանոսաց երկիւղիւ. և ղեկե
ղեցւոյ զհարմոնութիւն օրհնութեան։ Օ՜ ի այսպէսյոր
դորելով զժողովս անչխարողաց յակոբուս եղբայրն
տեառն, ապա դարձեալ դադարեցուցանե ըն
թերցմածադիրն զապաշխարութե քարոզն Անդ
որ է յերկայն ձանապարհս ընթանան, զաշխատութիւն
օթևանօքն հանգուցանենս Լսյսպէս 'ի շարաթու
և 'ի կիւրակէի դադարեցուցանէ զհանգեան։

Խակ

✠

Իսկ շաբաթն յիշատակ մարտիրոսացն է. որք յուրբաթու տեսին զՏրն չարչարեալ. Եւ նք եանք ծառայք սորա եւ վշտակիր եւ երկնչոտ մարմնովս չարչարակից եղեն քի. Եւ զանմարմնոց դասն հրեշտակացն էին. որք համբերեցին, ընդ նմին թագաւորեսցեն. ըստ պօղոսի բանին՝ որ ասէ թէ՝ որք չարչարանացն կցորդ եղեն, եւ փառացն հաղորդս լինելոց են. պատերազմելով ընդ անմարմին թշնամորին. Եւ առնուլ մասն բարի մարտիրոսական վկայութե. ունէաւ զպէսպէս չարչարանս նշ 'խչաբաթու. որք խաչեցին զինքեանս անձամբին վշտակրութ. սովս սրոյ եւ հրոյ. զի որք հարքն կանոնեցին զմարտիրոսացն տօնախմբութե զյիշատակն յամ շաբաթու անխափան 'կատարուոյն կատարել. բայց միայն 'տէրունական տօնիցն. Եւ վս յիշատակի մարտիրոսացն հրամայեցին պատարագ մատուցանել յանուն սուրբ քառասնիցն. զի 'նշաբաթու յո դառազումս բժշկեր՝ որք վիրաւորեցան յուրբաթուցն. բժշկեսցէ եւ զմեզ 'ւմեղաց՝ սրբոյ մարտիրոսաց յիշատակօքն.

✠

*Իսկ զկիրակին վս տէրունական տօնին. եւ այլ լինել մի՝ Ջաղակեսցեն՝ բայց միայն 'նպահոց կերակրոյ. զի զյարութեն քո տօնեմք. վասն յուսոյ յարութե մերոյ. զի յայնմ աւուր ամենեքեան խոստացելոց պարգեւացն արժանաւորին սուրբքն յորս Ջգնեցան յաղթահարել. ոմանք մարտիրոսութե ոմանք պահօք եւ աղօթիւք եւ այլ եւս պես համբերութե եւ ամբարութ կուսութե նմանեալ մարտիրոսական արեանն. Իսկ նիկիական սուրբ ժողովն որ հրամանաւ մեծին կոստանդիանոսի թագաւորին եղե

երեք հարիւր ժը. հայրապետացն 'ի քաղկեդոնութեան ա-
րիանոսացն. քանզի եւ նոքա ամենեքեան տխուրք
էին եւ ձի եւ ջորի ոչ գոյր 'ի մէջ նոցա. եւ զամբ
ողջոյն բանջար եւ հաց միայն կերին. մինչեւ պա-
հօք եւ աղօթիւք զարիոս սատակեցին. Իսկ սահմա-
նեցին կանոնս եւ ցանկով փակեցին զլինելեկ
պահս առանց լուծանելոյ պահել մինչեւ արժանա-
ւորիլ սուրբ պատուէրն եւ յարութեան տեառն. Որ եւ
մերն սուրբն լուսաւորիչ ընկալեալ եբեր 'ի հայս
առ մեր լուսաւորիչն գրիգորս. Իսկ նորա ընկալեալ
սուղ ինչ յաւել վասն դժուարութեան ազգի իւրոյ.
Նոյնպէս եւ Ճգնքն 'ի կոստանդնու պօլիս սոյնպէս
հաստատեցին առ մեծն թէոդոսիւ. ընդ որս եւ
մերն սուրբն ներսէս. Նոյն եւ երկուքն յեփեսոս
սահմանեցին. ընդ որս եւ մերն սուրբն սահակ եւ
մեսրոպ միաբանեալ թղթովք. Արդ՝ մեք այսպէս
ըստ ժողովոյս վեց հաստատեմք հաւատով եւ ջեր-
մարտութեամբ. Իսկ մեք զքառասուն օր պահքս մի
ծանր համարեսցուք. որ չորեքպատկից առնէ զմեզ
տն. յոյս տուեալ ապաշխարողացն. Որք Ճգնին
թողլով զառաջին վարքն՝ զվատթարագոյնսն.
Որպէս վկայէն նինուէացւոց Ճառքն ասելով, եղե-
ամ քաղաքն իբրեւ զմի ապաշխարող. Իմն ածէ,
թողլին իւրաքանչիւր ոք զգործս մեղացն. Ճգնել
պահօք՝ եւ աղօթիւք ապաշխարեալ 'ի տր.
Պարծել, որք զընթերցուածն մեկնեցին. զհինգ
օրեայ պահս 'ի տասներորդն խառնեն. եւ այս լի-
նի քառասուն եւ թէ զհինգ օրն ոչ խառնես,
երեսուն եւ հինգ լինի մինչ զուր զշաբաթն եւ զկի-
րակին իբրեւ հանես՝ եպաՃառանօք ուտես ընդ
արձակ համերով. կամ վասն պատարագայ շաբա-
թոյ եւ կիրակէից, կամ զայլ ինչ քաղքաղանս բերեր

լուծ։ Եւ եթէ զմի՞ որ քառասնորդական ուտես, ան
մասն լինիս, եւ ունայն ՚ի վարձուց պահոցն եւ ա
ներա. զի ոչ մովսեսի նմանեցար եւ ոչ եղիայի եւ ոչ
դանիէլի մարգարէին. որ երիս եօթնեակս պահեաց
եւ ոչ եզեկիէլի մարգարէին հոգելցն. որ երիս յիս
նեակս պահեաց եւ երիս վաթսնեակս. եհաց կշռով
ուտէր եւ ջուր չափով ըմպէր. եւ ոչ նինուէացւոցն
նմանեցար անսահաղութեն. եւ երեք մանկունքն որք
էին ՚ի բաբելոն՝ ունտ միայն ուտէին անհացք. եւ
է՞ լուսաւորիչքն բանջար միայն ուտէին. եւ այլ
ոչ ինչ ՚ի սերմանցս. Սուրբն տրդատ արքայն հայ
ոց մեծաց՝ քառասուն օր ձգէր անսահաղութեամբ.
վասն այսորիկ զօրքն ոչ ժուժկալին. այլ դեղ մա
հու արբուցին՝ եւ լուծին ՚ի կենաց։ Եւ դու ոչ նմա
նիս գլխոյն քոյ քեզ, որ զքառասուն օրն ՚ի դը
լուխ եհան. եւ դու գինով եւ թանով բերնովդ
պարծիս եւ ասես, թէ քաւեա զիս Աստուած. զեղ
խաբես ըստ առակողին որ ասէ թէ խղուր վասա
կեցար եւ անպտուղ։
Ով բանական է երկիւղածաց եւ ընթերցասիրաց։
Ով անժոյժք եւ կերհեբուռք ՚ի պահս քառասնից
եւ այլ պահոց՝ առաջնորդք շնացեալք, որք ան
փոյթ առնէին զաստուածային պատուիրանացն եւ ոչ սաս
տեն անժուժկալցն. եւ ոչ յորդորեն զբարեկեցս.
անկանին ոսկերք նոցա եւ ոգիք արտաքոյ արքայու
թեան. որպէս լրտեսացն իսրայելի. որք ոչ եղեն
արժանի յերկիրն աւետեաց մտանելոյ. եւ ոչ սոքա
այ խոստացեալ արքայութեանս. որք շնացեալք
՚ի դգալի իրս, դառնան յեգիպտոս ՚ի ժառանգու
թիւ փարաւոնի, զկաթսայս մսոյն յիշելով. զու
տեղն եղպարցն նալըն։ Եւ զայսպիսի ցանկասէրսն եւ
կոռովայնի ծառայսն՝ ո՞ր հարքն երեք ժողովոյն

կա

կանոնական գրով երբ պողովատիկ սրով հոգւոյն
սրբոյ՝ եբաց հատին ասելով. քրիստոնեայ կատա
րեալ հասակաւ եւ առողջ մարմնով՝ որ զսուրբ քա
ռասունս ՚ի կատար ոչ հանէ, նզովեալ եղիցի.

Արդ՝ թէ նոքա զամ մի ողջոյն պահեցին բան
ջարով վասն չարախօսացն, մինչեւ զնոսա կործա
նեցին. դու եւ մի քոյ հոգւոյդ պահես՝ զի սր
բեսցիս ՚ի մեղաց եւ արդարասցիս մտանել յարքայ
ութին ա̃յ.

✠ Ս̃եր բազմախառնակ կրեաք զվիշտն յորայ
՚ի մէջ բերեն յամս ուրբաթու քառասներորդացս.
Քանզի բազումք ՚ի մարդկանէ մարմնասէրք՝ եւ
վէսք մտօք՝ ընդ պահոց երկարութիւս կարծամտա
բար տաղտապին, եւ օրէնսդրացն մեղադիր լինին.
Եւ այս ՚ի տգիտութէ հանդիպի ն̃ց. վասն այսորիկ
ընթերցուածն յորայ յամ ուրբաթոջ քառասնիցս՝
ուսուցանէ զմեզ յիշել միայն վիրօքն զմեր վիրա
ւորութի մեղացն. զոր ՚ի նորին հարողէն ընկալաք.
զի նա մարմնով միայն էր վիրաւորեալ. իսկ մեք
բովանդակ հոգւով եւ մարմնով՝ ախտիւք մեղացն
վիրաւորեցաք. վասն որոյ յաղքիս ա̃մ չարեաց օթա
գայեցաք. մինչեւ ողորմեցաւ մեզ բժիշկն երկնա
ւոր. Սէ յանպոյ Որդին՝ որոտալով առ յորայն. այլ
հեղական իշխւքն որ ըստ մարդեղութե՝ ընտանա
ցաւ մեզ. եւ իւր չարչարանօքն բժշկեաց զվէրս
մեր. եղարոյց զմեզ յաղթսայն. յորում մաղախ
ւայ հիւանդութե անկեալ կայաք. եւ նա նասոյց
զմեզ ընդ իշխանս իշխանութեան. որ են հրեշտակք.
Վասն այսորիկ յորժամ յուշ առնէ ՚ի միտս ունել
զմեր հիւանդութիւնս. Աղաղակեմք եւ քո չարչարա
կից լինել ժուժկալութե պահօքս՝ եւ ա̃մ տաժան
մամբ կրել ընդ նմա մեռանելով վարել ՚ի նմա.

զի

զի ընդ նմա յառնելով՝ և փառացն հաղորդ լինիցիմք։

✠ Կիրակէ երկրորդ յետ Զատկին՝ աւետարանին ընթերցուածոյն մեկնութիւն։ Յոհ 2·3· (Լուծ ·դ· ծառոյ)

ԴՈՒՇ լերուք. Ամ՛ ով էք եթէ որ զձեռդ կողոպտիցէ։) Այս ցուցանէ զ չարաչար քանաարկութիւն թշնամւոյն. որպէս ընդդէմ մաքսացեալ քաղմանչար արճեսոսիւ կաղոյ սեաց զնա յանձայնն շնորհաց պարգևեն. և զրկել եհան ՚ի վայելչական վայրենն։ Այսպէս և զնին վայել չական լուսաւորութեն ձեռոյ՝ նովին խորամանկութեն՝ ջնարխք ջանայ զձեռդ խարդախել. քանզի լիրք է և հակառակօղ. զի ընդ քանին ոչ մարտեաւ և չ զանգիտեաց. զի՛նչ է թէ և ՚ի նմանէ լուսաւորելոյս ջնարին (Ամէն որ զձեռդ կողոպտիցէ։) Ամէն որ ասելով՝ զքաղմանչար արճեսոս չարին նշանակեաց. և կողոպտելոյ անձամբն՝ զառաւութի պարգևային յայտ արար։ Կողոպտել զձեռդ ջանայ. զոր օրինակ ՚ի խոռնս ընչեղաց քաղում ըզգուշութեք պինդ են. պահապանք և գիշերապահք.
և այն ամ վն մեծութե կասկածանացն է։
Իսկ աղքատայն այնպիսի հոգք հոգաբարձութե ոչ են պինդ։ Այսպէս է սատանէ և ՚ի հոգևորսն. քանզի որք ՚ի հոգևոր հացէն աղքատ են, առ նա չունին ջնարագխոութե պէտս գեքն։ այլ ընդ-դէմ խոստմնեայն է նոցա մարտ կռոյ։ մանաւանդ որ ՚ի հոգևոյն որքոյ պարգևային հարստացեալք՝ որդւեք երկնաւոր հօրն արժանի եղեալք կոչիլ՝ և ժառանգք ամ ժառանգակիցք քն։ որպէս ասացն, ուր եմն եմ՝ անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի։ և ընդ խօսիլն ընդ հօր՝ ասէր. կամիմ զի ուր եմն

եղէ մ

լինիմ, և տեսա ընդ իս լինելն։ Վասն այնորիկ չէր
ջի յանձն եդոյն, և խնդրէ ջանալին վրիպեցուցա
նել զմեզ յայնպիսի անճառելի բարեաց։ Ուստի
պարտաւորէ երանելին պետրոս։ արթուն կացէք։
զի ոսոխն ձեր սատանայ իբրև զառիւծ գոչէ։
շրջի և խնդրէ թէ զո՞վ կլանիցէ։ Նա՛ զի այսորիկ
այսպէս են, բարի՛ որք առաջի կայ բանս՝ նոյն և
մեզ հասարակաց բարբառ է։ (Ո՛վ գոյշ լերուք։
մի՛ ոք զձեզ կողոպտեսցէ ճարտարմտութեամբ)
Բանալի գոյ համ 'ի բանս ունայնս։ որպէս յոր
մէջ է վասն այսորիկ խաբեբայք իբր ճշմարտու
թեան կախարդեն զլսելիս անմեղաց (Նա՛ մնոտի
խաբէութեան) 'Ի հրէից գայթակղութեանց. և 'ի հե
թանոսաց ճարտար իմաստութեանց։ Ո՛յր բանի մտօ՛
ոչ մի երես, այլ բազում դէմս ունի։
Նախ առաջին իմաստունք ժամանակիս այսորիկ։
որոց ուսումն միայն 'ի խաճարի գնան։ միայն կրթութիւնք
և հանդէսք մարդկան՝ մնոտի խաբէութիւնք են։ որք
փոխանակեցին զճշմարտութիւն այ ընդ ստութեան։
Մնոտի խաբէութիւն էր և հրեական բաջաղանքն 'ի
պատճէրս մարդկան հարեալ։ որք զայսն անփոյթ
առնէին։ Մնոտի խաբէութիւն է և հերձուածողաց
բանքն միայն։ յորոց ձեռնամթափ լինի ած ասելով,
ոչ եղիցի անձն իմ ընդ նոսա։ վասն այնորիկ նոյն
այն միայն մարդկան աւանդութիւնք են՝ և ոչ բան յի
քի։ Նա՛ այլ մարդկան աւանդութիւնք, զոր և այժմ
առ մեզ տեսանեմք։ զոր առաքելական ընթերցն
հանս մեզ հանդիսակից լինի դառնապէս ասելով՝
որք խոտորին և խոտորեցուցանեն։ Երկու մարգա
րէական ընթերցուածք խրատք առ հաւատացեալ
հրեայսն, և երկու առաքելական առհեթանոսս 'ի
գթութիւն և յորդորումն բարի գործոց կարգե

ցան։

ցան։

Արդ՝ այսպէս կարգելին ընթերցուածքն ՚սրբոյն Կիւրղէ թուով . ԺԹ. չորս, վս՛ երեխայեցն Ժ և Ե, պատկեր հաւատոյ յանդիման առ մի բան հաւատոյ. մի մի ընթերցուածս կարգէ զբանն հաւատոյ։ զայս ընթերցուածս միաբան յակոբու՝ գրեալ մեկնութք երանելին կիւրեղ. ժառանգելով յառաքելոյն Եւոդ. ՚Նիկիայ որ հարքն ժողովեալք. ՚նոյանէ առեալ ՚եկեղեցւոյ վարդապետութի կարգէ . և լուծանէ զհերձուածողացն բանս Նա՛ առնել զզգուշութք հաստատեալ զաւանդս ուղղափառայ։ Քանզի սրտադրեցին զերախայսն՝ երէք ամ առ դրանն եկեղեցւոյ աղօթել և հաւատարել աղօթից հաւատացելոց և զհաւատն ուսուցանել. և ապա մկրտել։ Նոյն սրբն կիւրեղ . Ժ և Թ. ընթերցուածս առ նոսա կարգէ. և զդասան բանեան հաւատոս մեկնութք պատմէ. ըստ .Ժ. պատճառանին տը. փոխանակ այնմ որ ՚Խորինայ սասցաւ ՚ի ձեռն Մովսէսի որդւոյն Խորայելի. որ մեծախորհուրդ քննութք զհամեմատութի ծննդոյն ընդ նորոյս շարամանութք ունի. որ զմիտս ունի երին յայտնի. Թարգմանելով զընթերցուածս առ հաւատացեալս Նա՛ կիւրեղ ասացեալէ ամի յախոյ. և զաղօթիցն բանն որ ՚փրկչէն աշակերտացն ասացաւ. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

✠ Առաջնորդութիւն շաբաթուց եւ երեկ շաբաթի ուրախ ընթերցուածոց, Մեկնութիւն։ (Է ժամուն)

Արդ ժամէ զնոյն լինքն զընթերցուածն մերձ գնել առկանոնական հաւատս ՚ի ժողովոյն և զերկոցունցն առ մխեանս համեմատել զմիտս.

և

և ունի այսպէս և առաջին բան հաւատոյ։ Հաւա
տամք 'ի մի Աստուած. և սորին վկայ մեծն պօղոս. և
բարձրն եսայիաս. զոր առաքեալն գրեաց առ
եբրայեցիս ։ II· I

Զինչ են հաւատք, եթէ ոչ յուսացելոց
իրացն հաստատութիւն. և յանդիմանութիւն
որ այժմ ոչ երևին . քանզի նոքաւ վկայ
եցին առաջինքն։ (Աբել. նոյ. աբրահամ. իսահակ.
յակոբ. և որ 'ի կարգին) Սոքօք ամենեքեան
երբ ուսուցանէ զհաւատոյ առագաստն պարզ և
անխոնարհելի ունել 'ի մէջ հերձուածողական պտու
տից. քանզի նոքա 'ի բազում փորձանաց ընտրեք
երևեցան։ Հաւատամք ասէ ըստ ժողովոյն ՅԺԸ.
հայրապետացն որ 'ի նիկիայն ասացաւ՝ 'ի մի Աստուած։
Մի Աստուած ասելով՝ խորոց դնէ 'ի միջի այնոցիկ
որք ոչ են Աստուածք, բայց կարծին առ որս Աստուածք։
Ինքն միայն է հայր մարգարէին վկայէ. Նորոգեցարուք
ասէ՝ ես եմ Աստուած. և չիք այլ որ բաց յինէն։ ոչ 'ի
ծածուկ ինչ խօսեցայ և ոչ 'ի խաւարին տեղիս.
այլ 'ի գլուխ լերինն 'ի մէջ բազում բիւրուց. որ
զերկին և զերկիր կոչեցի 'ի վկայութիւն. և ասացի՝
թէ ես եմ. և չիք այլ որ։ Յայլ դու յորժամ լը
սես՝ մի Աստուած, մի օտար ինչ զորդին Աստուծոյ յածուէն
կարծիցես. միայն այնր փութասցես իմն ասէ թէ՝
հայր։ Ո՛վ ի հօր անճառելն ծանիցես զորդի ընդ
նմա գոլ։ և որպէս առաքելական ընթերցուածն
յայտնէ ասելով. վասն այսորիկ դնեմ ծունր առ
հայր Աստուածն մերոյ յի քի։ Յորմէ՝ հայրութիւն անուանի
բազմապատիկ էր։ Հայր ասէ ըստ արարչութե. որպէս
եսայի ասէ. Տէր հայր մեր. և դու ստեղծիչ մեր
ամենք կաւ։ Տոլի հայր ըստ խնամոցն. զոր և
մով

Մովսէս ասէ. ո՞չ սա ինքն է հայր քո։ Նայց աստ ուղղընթացն է որդի ընդ հօր հաւասար. ոչ սոսա ցական և ոչ արարած. այլ՝ ծնունդ խմեր քան զ-ժամանակ. զուգակից և հանգունակ հօր. վասնայ սորին առաքելական համարձակութբ ասէ՝ հայր տն մերոյ յի քի. զի թէ իմիք նմանող էր որդի քան զհայր, ոչ համապատիւ անուէր հօր զորդի ասե լով՝ հայր տն մերոյ յի քի. և այս մինչև ցայս վայր բաւականանէ զհաւատն ուսուցանել. Եւ հակա ռակ յարուցեալսն խմբ ըերինն սիօնի եղծնուլ։

✠ Պօրէ սողոմոն 'ի գովութի տանս այսմիկ թէ՝ գերանք տանց մերոց մայրք։ Իսկ գերանն աստ զհա ւատն ասէ՝ և մայր վն երկայնութե սկսեալ յաւա զանէն մինչև 'ի վերջին շունչն. Իսկ հաւատոյն գերան այն ասի, զոր 'ի նիկիայ քարոզեցին 'ի մբ ժողովին. արդ՝ զոր նոքա բանիւ աւանդեցին եկե ղեցւոյ թէ որպէս պարտ է հաւատալ 'ի մբ եր րորդութին, զնոյն երանելին կիւրեղ 'ի գիրս ըն թերցմնց գրոյս հաստատութեց՝ գրեաց վկայու թբ։ (Պշտակք մեր նոքա) Նուշահոտ առա քինութիքն են. արդ՝ առանց սորա անկատար է գործ Ճարտարապետին. յորմէ պշտակքն զգերանս զարդարեն զանազան քանդակօք։ (Արժանի գնալ ձեզ կոչմանն յոր կոչեցայք։) Զի թէ հաւատ առանց գործոյ մեռեալ են, ապա բարւոք զկնի հաւատոյն կարգեցաւ այս խրատ. որպ զի զկնի հա ւատոյն՝ պարտ է գործս բարիս ցուցանել։

Արդ՝ ուսաք զհաւատոյն խոստովանութի յառա քելոյն զմի՛ ածութին և յեսայեայ։ Իսկ զհայրու թե պատուին 'ի նմին խօսք առաքելոյն։ Տեսցուք այժմ զամենակալ անուանն յաղերսանօր բանից սր բոյն երեմիայի։

✠ ՅԵՐՐՈՐԴ ՉՈՐԵՔ ՇԱԲԱԹՈՒՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾ ՅԵՏՍ Վ
Ղուկ. 2. 23.

Յետ ամենայն բազմաց մեռաւ Թագաւորն եգիպտացւոց եւ տառապէին որդիքն իւրոյ եղի 'ի գործոյ անօրէն։) Յետ այսորիկ 'ի Ճանապարհ՝ անդ էր ընթերցուածն որ յելից. քան զի կեանք աշխարհիս տառապանք են. որպէս դա Հիթ խոստովանի ասելով տառապեցայ եւ խոնարհ եղէ յոյժ. եւ պօղոս այր տառապեալ կոչէ զինքն. ամ նախնիքն մեր երբեմ յօտար երկիր պանդուխտ եւ նոյնպէս խոստովանէին զինքեանս եկք երկրի. եւ իբրեւ 'ի Եգիպտանայ եւ 'ի բանտէ՝ յատուկայս մահթե ին եղանել. վն որոյ կարգ քանիս զնոյն ակնարկէ։ (Աշէ եւ առաջակ ոչ առ ած 'ի գործոյ անօրէն։) Որ նշանակէ զառաջակ որդւոյն աղամայ առ ած 'ի գործավարայն տառանայի փանդեալ 'ի շար գենայն. (Հաւէ ած հեծութե ոչ եւ էջ 'ի երր կել զնստա) Ոչ միայն զորդին խորայէի, այլ եւ զամ որդին աղամայ 'ի գիծայ. որ զպրեալն ժողովեաց առինքն որդին այ։ (Անուես արածեր զխաշինս յոթորայ աներոյ քրմին մադիանացւոց) Արածեր մովսէս ոչ գաղափ՝ այլ խաշինս օշխարս հեզս եւ հանդարտս. որդ՝ արածելն՝ զխնամքն այ ցուցանէ։ Նոյ խաշինքն օրինակ է զպայուհս մեր քանզի արականէ. զոր ոչ է պարտ անտեսուցն թո ղուլ. այլ արածել հոգւով եւ մեծ այցելութ զանի ոչ ջախջախայուցանել՝ զլսելեայն զխորհրդոցն միայն ուսանել, զլեզուն հրահանգել 'ի շարակնոր խօսելն 'ի գէտս եւ 'ի շինութի եղբարց եւ 'ի միջու որս նուէր այ։ Ո՞ ձեռս արգելուլ 'ի զրկանաց եւ յափշ տակելոյ. եւ գործել նոքօք, զի բաւական լինի տալ

ում պիտոյ լիցի եղայր անդամս նոյնպէս.
Այսպէս մովսիսական հովուական տեսչութիւն բարձ
րանայ ՚ի հոգևոր լեառն առ ած. զոր այլ ազգ ան
ճար է հանդիպիլ նմա եթէ ոչ այսու կարգաւո
րութեամբ. (Ած զխաշինս յանապատ ՚ի լեառն
այ ՚ի քորեբ. Երեւեցաւ նմա հրեշտակն տն ՚ի բոց
հրոյ. տեսանէր զի մորենին վառեալ էր հրով և
ոչ այրէր.) Մորենին ածածնին է օրինակ. որ
է խորհուրդ կուսական յղութեան. տպաւորելով
՚ի նմա զխորհուրդ Բանին գալստեանն. որով ապա
տի եւ ա ծննդօք իւրովք. որով փրկեցան ամ տի
եզերք. Նմանօր տպաւորեալ եղեւ ՚ի քորեբական
լերինն խորհուրդ եկեղեցւոյ, և քի մարդեղութեն
և խաչելութեն. և նախաստեղծին մեղաց լուծումն.
և ընդ հոգեղինայն հոգեղինայս միաւորութե. քան
զի հուր նորա ոչ այրէր զմորենին՝ զհոգին սուրբ
գուշակէր. իսկ մորենին զաւազանն. և մովսէս
զ ջուրն աւազանին մկրտութեան (Մորենին վա
ռեալ և ոչ այրէր.) Նաեւ այս յայտնի ցոյց ենս.
ուստի ուսանիմք թէ՝ պարտ է իմէր ընթացողին
յերկինս՝ ՚ի հպարտ եւամբարտաւան բարուցն թե
թեւանալ. և խոնարհութբ նմանիլ այնմ մորենւոյն.
որպէս զի համարձակ լիցուք ասել թէ՝ խոնարհ
եղէ յոյժ տր՝ կեցո զիս ըստ բանի քում. որով հրա
ցեալ հոգէքն լուսաւորին. ես յո՞ հանգեայց. եթէ
ոչ ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս. որով մովսէս դաստիարա
կեալ գտաւ բարեկամ և մերձաւոր այ. Ասէ մով
սէս՝ (անցեալ տեսից զտեսիլն զայն մեծ. զի է
զի ոչ այրի մորենին.) Մովսէս տեսեալ զհրա
վառ բնութեն պատեալ զդալար սաղարթիւք մո
րենւոյն և ոչ այրեալ, զարմացաւ և չոգաւ տեսա
նել զքանչելիսն. (Կոչեաց տր զմովսէս և ա

սէր

սէր, մի՛ մերձենար այսր։ Արգելու՛ որ զմեծ մնոր
գարէն տեղեկանալ զանհաս խորհրդոց մարդեղու-
թեան քո, զմայն քննութի՝ խնդութե՛ ածա-
գործ անօրէնութեանցն ըքանչելեաց անհասական
խորհրդոյն։ Ո՛վ Մովսէս որն կոչէ և հրամայէ նմա
սպարզաբար (լո՛յծ զկօշիկս յոտից քոց) հրամայ
է սպարզաբար հանապազ լուծանել զկօշիկ ոտիցն
առ՛ի յոյս յարութեան ազատմայ. զի եղիցի գեղե-
ցիկ աւետարանեալ որդւոյն Իսրայելի։ որ լեալ
որդւոյն ազատմայ աւետարանել զյարութի մեռե-
լոց. և հանապազ միայն լուծանել զկօշիկս որդ-
ւոյն. աւետարանել զորչափ ծանեաւ 'ի մէջ գրոց
զքո անօրէնութեանն. զի գեղեցիկ են ոտք աւե-
տարանչացն քոց գարշապարօքն գնալով 'ի վե-
րայ երկրի, նորոգելով զաշխարհս։ Որպէս կօշիկն
մեռեալ մորթ է և զմեռելութեան բերէ օրինակ.
այսպէս ապա և խուրքս որ 'ի նմանէ մեռեալ էաք
մեղօք. զոր ելոյծ քո հրամանօքն խուրալք. գառն
այ որ եբարձ զմեղս մեր. ուստի լուծաւ զօրու-
թի մահու թագաւորելոյն։ Բանիւ նշանօքն
զՄովսէս յեգիպտոս առաքէր 'ի կերպարանս ճնձա
նահապի զինեաց զնա. զի հանդերձեալ էր ճնձան
հարկանել. կոխել զեգիպտացին նշանօքն խս-
րովք իբր զխաղող 'ի ճնձանի։ Ասացաւ բանս առ
յեսու որդի նաւեայ. քանզի և նա հանդերձեալ էր
հարկանել ճնձան զքանանացիսն. յայս միտս հրա
մայէ Մովսէսի բոկոտն կոխել զփարաւոն զօրօքն
խուրովք։ Որպէս քո և առաքեալքն զխմանայն
փարաւոն. որք 'ի նքն խաչիւն կոխեաց զսատանայ.
և յերիքով եհեղձ զմաղձ նորա զօրութբ անխէթ կո-
խեաց զառիւծն և զվիշապն գնալով 'ի վր իժից և
քարբից. որպէս ասաց առաքելոյն, ետու ձեզ իշ-
խա

խոնարհութիւն կոխել զօձս որ սպառէր զարշապարիւն ադամայնոց. և ձեռն ոչ ձգասել կարէին. քանզի եթայ քո՞ զոտս իւր յարիւն խաղողոյ որ կարմրացան հանդերձք նո՛ր. Ընդ որ հիացեալ մարգարէն հարցանէր. որ ձեռն լի կոխեաց զմեղս ադամայնոցս 'ի խաչին. զձորձս իւր արեամբ թաթաւեալ. այս ինքն ածախառն մարմնովն որ միացաւ ընդ ածութիւն նո՛ր. ոչ ճմլեաց ոտից նո՛ր ոչ խաղողն կոխողացն. զոր վերնոյն տեսեալ 'ի հանդիսանալն ասէին. Ո՞վ է սա որ դիմեալ գայ 'ի կերպարանս ձեռանահարի յերկրէ. առ որս պատասխանեալ ասէ. ձեռան հարի միայն. քանզի ոչ կարօտացայ օգնականի ումեք. որպէս դաւիթ 'ի դէմս նո՛ր ասէր. Եղէ ես ո՛չ մարդ առանց օգնականի. և 'ի մեռեալս ազատ. քանզի ոչ թողաւ ոգի նորա 'ի դժոխս և ոչ մարմին նո՛ր ետես զապականութիւն. Իսկ զիօշին ոտից' լուծանել' օրինակ է զի մի' ինչ մեռեալ մտածութիւն բերելի իմիք ա՛յ և առաքինաւեր հոգւոյն. որպէս գրէ ոմն 'ի վէհից. Արդ այսպիսի օրինակաւ ուսուցանէ զմեզ խորհուրդ ընթերցողացս. բարեխորհ ընթացիւք յաճուրս պահոցս զանձինս զարդարել. հովուել իմաստութք յերկիւղ ած. և զմեղս խոնարհութք խոստովանիլ. և տալով ապաշխարութեան ջերմանալ. և թողութեան յուսով լուսաւորիլ. որպէս զի արժանի լիցուք 'ի կատար քառասնիցս տեսանել զքո՞. և ճաշակմամբք 'ի հոգիս մեր ընդունիլ զորոյ զվայելչութիւն ուրախութե և քաղցրութե անխորթողայն մարգարէն միայն գեղալ ցուցանել. ճաշակեցէք զի քաղցր է տր.

(*) ի տեղիդ յորում դու կայեր երկիր ս՛բ է:)

(*) Էկեղեցին նշանակէ. ուստի մանկունք ծնեալք մկրտութեամբ, և ձեռս բուրեանց արկանեն 'ի ծակս ի-

ժոյց. և ոչ միասնին։ (Ես եմ ած հարցն քոյ. ած աբրահամու և ած իսահակայ և ած յակոբայ։) Որով երրորդութեան խորհուրդն տպաւորեալ. որոյ խորհրդով եղեալ անմահացեալ գաղափարքն միտսի ոչ երկնչէր յօձէն. զի երրորդութեն փրկող զինքն ծանուցանէ. զոր լմեալ մովսէսի վն նախահարցն յարութեն, ուսոյց եղև յայտ։ (Զի գիտեմ զնեղութիս նոցա. և իջի փրկել զնոսա ՚ի ձեռաց եգիպտացւոցն։) Իսկ ած բարերարն ոչ եթող ՚ի ձեռաց զազգս մարդկան. վն զի խոր էին արարածք. այլ ընտրեաց զդաշտն աբրահամեան. և եդ ուխտ ընդ նոսա ՚ի լերինն սինա. միջնորդ ունելով զմարգարէապետն մովսէս. այն որ հաւատարիմ գտաւ ած տան նր ՚ի խնկայուն բանին ասացելոյ. և ծանոյց հաւատարիմ ծառային՝ զի ջուրն իւր ՚ի հայրական ծոցոյ յորդանոց կուսին։ (Հանել զորդիսն իսրայէլի. փրկել ՚ի ձեռաց եգիպտացւոց) որ են դեք։ (Երկիր որ բղխէ զկաթն։)

Տղայոց ՚ի քն հոգւով։ (Եւ զմեղր։)

Հասելոց ՚ի չափ կատարմանն քնի. զառաջինն զրախտին բարութի ուստի ելաք։ (Երկիր քանանացւոց եօթն ազգաց։) Տանել յեօթն աշխարհի պարգևական բարեացն երկնից. ուստի էհան զքանանացիսն, որ են դեք. և եօթնեկ պարգևօքն մխիթարել զհամառօտեցեալսն ՚ի քն։ (Աղաղակ որդւոյն իսրայէլի հասեալ է առ իս. և տեսի զնեղութիս նոցա։) Որով ուսանիմք ՚ի նեղութեց փախչել և ազատութե ցանկալ. և ազատողին աղաղանս առաջի արկանել խոստովանութի, թէ զմեղս սոսցի և անարգեցի. որպէս զի մեզ այցելութի լիցի ՚ի բարերար փրկչէն քնէ։ (Արդ՝ էկ առաքեցից զքեզ առ փարաւոն։)

Ձեռնարկը զմոլսեւս զօրաւոր խլր փառաւոնի. Եւ տա նմա զօրս զտարերս երկրի զփոքրագոյնս քան զփառաւոնի. զ շանաճանճն եւզմժեխ եւ զմս րախս (Ընդէ՞ր ոչ գազանօք եհար զփառաւոն, այլ խառաւրաւ եւմժեխիւ եւ գորտիւ։ Ո՞ ի ամբարտա ւան էր, ընչին իրօքն տանջէր զնա։ (Ասէ տր՝ ես եղէց ընդ քեզ։) Ո՛րդւոյ առաքումն յաշխարհ գուշակեաց։ Որպէս քո՛ ասէր՝ հայր իմ որ առա քեացն զիս՝ ընդ իս է։ նոյնպէս առաքելոցն ասաց, ես ընդ ձեզ եմ մինչև 'ի կատարած աշխարհի։ (Այս եղիցի քեզ նշան թէ ես առաքեցի զքեզ։) Խոստանայ զինքն ընդ նմա լինել նշանագործու թեն. վասն որոյ եցոյց նմա զա՞ծայլն փառս իւր 'ի տեսիլ հրոյ լուսով. և առաւել եցոյց զորոյ ըղ նշանակ լուսոյն պայծառութե յերեսն ընկալա մովսէս զփառս երեսացն ադամայ 'ի դրախտին. յորում իսրայել պատրաստակի կարօտանայր. որպէս յակօբ զա՞ծառեւս սքանչելեացն զհաւատարմութե նշանակն ընկալաւ 'ի մարմինն իւր զկաղանալն. զի մի՛ կարծիցէ յետ տեսլեանն թէ ցնորք էին առա ջօք եւ ոչ ճշմարտութե. վասն այնորիկ նշանն քա րոզէր զարդիւնս իրացն. և վասն եսաւայ զի կակ ղասցի. եւ մի՛ ինքն հպարտասցի վս՛ տեսլեանն։ Որպէս պօղոս ասէր։ Տուաւ ինձ խայթ մարմնոյ սատանան կռփել զիս զի մի՛ հպարտացայց։ Նոյնպս եւ մովսէսիւ գիտեմ լեալ զ լուսաւորութի զի մացն. բայց այս զխորհուրդ հանդերձելոյ նորոգ մանն ցուցանէր. ըստ այն բանին թէ, ծագեսցին արդարքն որպէս զարեգակն յարքայութեն երկ նից։ (Ասասցես ցորդիսն իսրայելի, որ էնն առա քեաց զիս առ ձեզ։) Յուշ առնէ նմա անուանել նշանօքն անճառին թէ խնկղանէ այն է հարցն նց

այն

ած արքայհամու եւ ած խաչակալ եւ ած յաղօթայ։
Որդ՝ այսպիսեացս անեանեաց յուսով զոր եսես
'ի Մորենուոջն Մովսէս ետես կնոջն փրկութե. եւ զոր
ըմբռն յայ զբարբառն՝ վասն նախահօրն յարութե.
զնախահարցն յիշատակէ, թէ արդարքն թէպէտ
եւմարմնով մեռան, սակայն այ կենդանի են հոգւ
որ յարութեն որ լինելոց է 'ի յետին օրն։
Իսկ մեղաւորքն թէպէտ մարմնով կենդանի են՝
սակայն հոգւով մեռեալեն այ առա եւ'ի յարութեն։
Ո Մովսէս առաքեաց առ որդիսն իսրայելի յե-
գիպտոս. եւ ինքն եկն յաշխարհ առ որդիսն ադա-
մայ նոյն ած որ էնն. որ խօսէր ընդ Մովսէսի
ածն յամխանենակսն։ եւ զի եսես զորդիսն ադա-
մայ սաստկեալ փոխնդօք'իսասանայէ 'իսանջանս եւ
'ի բաղում նեղութիս. որք զորդիս իւրեանց խող
խողէին դիւաց. ըստ այնմ՝ զոհեցին զուստերս եւ
զդստերս իւրեանց դիւաց. եւ ամ երկիր ծխով ձեն
ձերիւր մոլորեալ՝ քարանց եւ փայտից երկիրպագա-
նէին. եւ գթացաւ ած յարարածս իւր. եւ առաքեաց
զորդի իւր փրկել զորդիսն ադամայ 'ի ծառայութե
սատանայի։ (Իջի փրկել զնոսա 'ի ձեռաց եգիպ
տացւոցն։) Որդին կամաւ հօր եւ սբ հոգւոյն էջ
յարգանդ կուսին մարիամու. եւ յինքն ամփոփեաց
զճառագայթ ածութեան իւրոյ. փոքրկացաւ
մեծն եւ անհամեմատն. բովանդակեցաւ 'ի մարմնի
անբովանդակելին ած. եւ հրաւառ բնութի զկոյսն
ոչ բոցակիզեաց. ինն ամսեայ ժամանակաւ էառ
'ի մանկէ մարմին անապական. ծնաւ անճառաբար
ած 'ի մարմնի միացեալ. եւ կուսութի կուսին ոչ
եղծ՝ որ 'ի կնքեալ գերեզմանէն յարեաւ եւ զկնիք
գերեզմանին ոչ եղծ. եւ դրօքն փակելովք է-
մուտ առ աշակերտսն։ (Ո յաղէս սասայես յոր

դիսն

զլուն Իսրայէլի՝ որ ած հարցն ձերոց ած աբրա
համու ած իսահակայ և ած յակոբայ առաքեաց
զիս առ ձեզ:) Ուրաքէ զմարգարէն մեծ յաշխարհս
զի ՚ի ձեռն մարգարէին ծանիցի ած մարդկան. և
աղօթից մարգարէին լսէ. և փրկէ զմեզ զհաւա
տացեալս իւր ՚ի մեղաց և ՚ի դժոխոց: Որդ՝ զայս
ալիսէ մխիթարութի հրաշալի և բարձրագոյն այս
ծառութի եկեղեցւոյ տեառն մարգարէն յորդէ
իւր ընթերցողաց և խորհրդականաց ալ ՚ի խորհուրդ
յորդորէ զմեզ և հրամայէ ասելով:

(2· 21)

Քաջալերեա՛ երկիր, խնդա՛ և ուրախ լեր:)
Որ յառաջին չորեք շաբաթին յայս վասն ադամայ
մեղացն որ վ՚ն նորա անիծաւ երկիր. յոր առաջին
չորեք շաբաթին տխրեալ ընդ ապականութի երկ
րի և վս որոյ ասէր: Որբեցէք սրահս. քարոզեցէք
պաղատանս հանդերձ վայլուք. և այժմ ասէ, քաջա
լերեա՛ երկիր: Ըստս այս որ անիծաւ երկիր.
ասա զմարդոյս բնութիս ասէ որ յորժամ յառաջի
նի գործոց սերմանց դատարկանան միայն զօրու
թիւքն ՚ի մեզ, ՚ի սուրբ բարեպաշտութէ հարկեալ
լան դառնացեալ: (Ո՜ ի մեծ արար ած յառնելն
իւր ընդ քեզ:) Քանզի ած միացեալ ՚ի մարմնի
իմ՚ր երկրի շրջեցաւ. որպէս երեմիա յառաջագոյն
մարգարէացաւ ասելով: (Սա է ած մեր զոր մեք
ոչ գիտեմք. յետ այսորիկ ՚ի յերկրի երևեցաւ և
ընդ մարդկան շրջեցաւ:) Մեծ արար ած զյառ
նելն իւր ընդ քեզ. վերջինս քան զառաջինն. զի
անդ ՚ի պատկեր իւր ստեղծ զքեզ. իսկ աստ մարդ
եղև վասն քո: (Քաջալերեա՛ երեվայրի:)
Երեվայրի զհեթանոսս ասէ եՆ կոչել մարգա
րէքն. որք առաքելոց քարոզութեամբն զգօնացան:

(Պաւղոսեան գաւառք անապատին) Ս եկեղեցին ա-
սէ. որպէս եւայն վկայէ Պօղոս լեր անապատ
ծաղկանց. քանզի լցան աստուածային և մարգարէ-
ական քարոզութեամբ. և ամենայն ճշմարիտ վարդա-
պետօք. զի որպէս անասունք ՚ի դալար վայրս ճա-
րակին, այսպէս և ժողովուրդք ՚ի վարդապետաց
զհոգևոր կերակուրն՝ որ յառաջ գօսացեալ էին
անպտղութեամբ. (Ս ի ծառ եւ զպտուղ իւր)
✠ Խոյսն զքո. և մարգարէական բնութիւն պտղաբե-
րեաց զբարեպաշտութեն և զարդարութեն պտուղն.
քանզի մարգարէք հասին ՚ի չափ գիտութեն. և տան
զպտուղս ՚ի ժամու իւրեանց. (Սրթ.) Սուրբ
հոգւոյն ամենայնի. որ քիւն զամենապատկան վար-
դապետութիւն եւ հաւատացելոց. և անապական զի
նման ուրախ արար զեկեղեցական եկեղեցիս
(Խնդէինի եւ զզօրութի իւր) Ս Մովսիսական օ-
րէնքն ասէ. յոր ոմանք արդարոյն գործովք մ-
ատանակեալ նորա. որ յառաջն ունէր զառնու-
օրինակօքն մարմնաւորս Իսկ և հոգևոր մեկնութեն՝
զ քարոզութի անկատարելոյն քաղցր եւ մարգարէս.
Որպէս ասէր, լուծ իմ քաղցր է, և բեռն իմ թե-
թև. Իսկ կատարելոցն՝ խոյս և բերեւ մշակութ-
թբ (Որդիք սիոնի ցնծացէք ՚ի տր այծ ձերս)
Որդիք այ՝ առաքեալքն շնորհօքն ծնեալք. զոր և
սայի ասէ. զի զձեզ ցոյց ինձ հանդերձ փառաց և
պատմուճան ուրախութե՝ իբրև հարսն զարդուք
զարդարեալ զիս. փոխանակ՝ զի ծառայեցիք անգի-
տութե այնոցիկ՝ որք ՚ի բնէ ոչէին այծք. զի եւ
էեղ կերակուր արդարութե. փոխանակ մեղաւորաց
ճաշակմանն, զհոգևոր օրէնս զբան վարդապետու-
թե զնոր և զհին. (Տեղեաց ՚ի մեզ անձրև կա-
նուխ) Օրինաց և մարգարեական քարոզութեն.

(Նուագանս) Նահատակեալք և առաքեալք քն. և
ըստուգաբան վարդապետքն։ (Սերբ զառաջինն.)
զմխլեսին որ ասէ. Իջ ցէ որպէս ցօղ պատգամք
ոն. որպէս անձրև ի վր սիզոյ. և որպէս տարափ
ի վր խոտոյ։ (Լցցեն կալք ձեր ցորենով. և գի
նեաւ.) Նաց ոն, առաքեալ զ ցորեան եգիպ.
մարմնով և արեամբ ոն, արդարացելոց անձինք ևւ
զով. Հոգևոյն սրբոյ օծմամբ՝ լուսաւորութի
առնել Հոգւոյ եպայծառութեն. և կառ.ք առ ոծ
որով ուրախանան Համառտելոց անձինք.
(Ուտելով կերիջիք.) Որ ասաց ադամայ՝ մի ու
տիցես. իսկ աստ մարգարէս Հրամայէ ուտել և ըմ
պել զՀոգևոր իմաստութիւն։ զոր առակօղն ասէ,
ոչ օգտի մարդ. բայց միայն զոր ուտէ և ըմպէ
զաստուածային իմաստութիւն։ (Փոխանակ ամացն յորս
եկեր մարախն.) Նևեքն եսպատաւորք նոյինս
(Ձ պրեակն.) սատանայ և որք գործակից են չա
րայ. (Ճճիճթուրն.) Մեղքն և անօրենութիւքն
կռամոլիցն. որք ապականեցին զպարարտութի Հոգ
ևոյ մարդկանս (Ուտելով կերիջիք եյագեցջիք.)
Լուսոյ փառայն զվարդապետութի նոր։ (Որհ
նեսջիք զանուն ոն ձեր.) Ս յն քն. որ ոծա
գործ սքանչելապէս նշանօքն և վարդապետութեն
զարդարեաց զաշխարհս։ (Մի ամաչեսցէ ժողո
վուրդ իմ յաւիտեան.) Որպէս ադամ և իւրքն
վասն առաջին մեղացն ամօթոյն. (Հեղից ի Հոգ
ւոյ իմոյ ի վր ամ մարմնոյ.) Որ կատարեցաւ յա
ւուր պէնտեկոստեին. բայց աստ՝ ոչ միում ժո
ղովրդեան և միում երկրի, այլ տիեզերաց բնաւին
և զօրէնքն որ տեան խորայել, 'ի քնի գալստեանն
Թարգմանեցին ամ լեզուք խորհել նովին Հոգ
ւով. և օրՀնեցին զայն որ եա զնա. զի կատարես

ցի

ցի այն որ գրեալն է թէ՝ ա՟մ հոգիք օրհնեցէք
զՏ՟ր։ Ըստ այնմ թէ՝ ընդ ա՟մ երկիր ել բարբառ-
նոցա։ (Ծերք ձեր երազօք երազասցին. երիտա-
սարդք ձեր տեսիլս տեսցեն։) Ըստ այնմ, նստան
հրեղէն լեզուք իւ՟ր առաքելոց եւ սկսան խօսել յա՟մ
լեզուս. եւ բաշխեցին զպարգեւս ա՟մ արժանաւո-
րացն։ (Իւ՟ր ծառայից իմոց եւ իւ՟ր աղախնեաց ի-
մոց հեղից։) Եւ մի՛ նմանեցուցին պարգեւք սեղա-
նոյ նորա առ ծառային եւ առ տեարս նոցա
(Տայ նշան յերկինս։ (Յաւուրս խաչելութեան։
(Արեգակն խաւարեսցի։) Այս եղեւ եւ յապայ
լինելոց է. կամ իւ՟ր հեթանոսաց. որում նոքա էր
կեր պագանէին. եւ ոչ կարասցեն ապրեցուցանել
զնոսա յաւուր նեղութեան։ Ոչ սոսա եւ ոչ անդէն
խաւարին պաշտամունք նոցա իւ՟ր նոցա։ (Եւ
յերկիր 'ի խոնարհ։) Ո՛ արժիւն երկրի եւ վիմաց
պատառելն։ (Արիւն։) Ո՛ այն որ ասացին՝ ի-
ւ՟ր նոցա եւ որդւոց իւրեանց, փոխանակ արեանն
առաջնոյ որ ցանեցաւ իւ՟ր նոցա 'ւիրկութի. ա-
րիւնս այս վերջին որ ներկաւ յանձինս ն՟ց 'ի գա-
տապարտութի նոցա եւ յանօրէնութիւ։ Նայց այս
ա՟մ մեղ 'ւմկրտութի աւազանին որ բղխեաց 'ի կո-
ղից որդւոյն ա՟յ։ (Եւ հուր։) Որ հրեղէն
լեզուօք տեսաւ առաքելոցն։ կամ հուրն որ եկն ք՟ս
արկանել յերկիր։ (Մրրիկ ծխոյ։) Այն իսկ է
լոյս պարգեւաց նորա հեթանոսաց. եւ մրրիկ ծխոյ
նորա խաչահանեցացն։ (Արեգակն խաւարեսցի եւ
լուսինն դարձցի յարիւն։) Այս ն՟ց զի հատեալ է
օրն երուսաղէմի. զի խաւ կառուցին եւ զերուսա-
ղէմ հիմն խփայր տապալեցին։ (Մինչեւ եկեսցէ
օր տ՟ն եւ երեւելի։) Իւ այն որ մարմնով եկն, այլ
այն որ յերկնից գայ եւ իբրեւ զատաւոր նստցի յերկ-

րի. կամ որ յարութե նորա որ է մեծ. քանզի 'ի
նմա լինի յիշատակն ընդ ամ տիեզերս այնմ որ թա
գաւորեաց յարութեն իւրով: (Լեառն սիօնի) Իբրև
նորա կանգնեցաւ յերուսաղեմ. որ փրկեաց զարա
րածս առ հասարակ 'ի գերութենէ մեղաց: (Յողեցի
ամ որ կարդասցէ զանուն տն կեցցէ. Ով տր յա
քն հանդերձ բարի գործօք: ('Ի լեառն սիովնի և
զիցին ապրեալքն) Որ է տր եկեղեցի. որ անուն
եառ սկիզբն քարոզութեն քո: Որպէս ասաց տրն
յապրելոյն. այսինքն ամ մարգարեիւքն որ յառա
ջագոյն անդ մարգարեացան վս քո փրկագործու
թե աւետարանել զոր տր կոչեաց աւինքն. որպս
ասաց քս, ոչխարքն իմ ձայնի իմում լսեն և զհետ
իմ գան. և ես տամ նոցա զկեանս յաւիտենից:
* Ով այս տեսեալ մարգարեին դաւթի' վասն որոյ
բարբառեաց զոր եկեղեցւոյ մանկունք առ մովսէն:
✠ ('Ի քեզ տր յուսացայ) Որովհետ բարութե ի
արար զմեզ 'ի ձեռն ողորմութե քո: (Մ'ի ամա
չեցից յաւիտեան:) Խոստովանելով առաջի քոյ
զմեղս իմ: (Յարդարութե քում փրկեա զիս)
'Ի ծառայութե մեղաց. (և 'ի ձեռաց մեղաւորի)
'ի ձեռաց սատանայի: (Լուր ապրեցո զիս) 'Ի ս
պառնալեաց յաւիտենից տանջանացն: Իսկ մեղա
ւոր ևանօրէն ևանիրաւ ասա զսատանայէ ասէ.
յորմէ աղաչէ փրկել: ('Ի քեզ հաստատեցայ ես
յորովայնէ մօր իմոյ) Հոգի իմ. այսինքն յաւա
զանէն հոգևոր ծննդեանն: (Մօր իմոյ.) որ է
եկեղեցի: (Դու ես ած իմ:) Որ մխիթարեցեր
զհոգի իմ հանելով 'ի դժոխոց: (Յաւախեա զգօ
րութիւ քո. և դարձեալ հան.) զմարմին իմ 'ի խո
րոյ երկրի. որ հեղեր և'ի հող դարձաւ: Լից զբե
րան իմ օրհնութե: (Մի ընկենուր զիս 'ի ժամա

նակս

նակս ծերութեան) Նախաժամանակեայ և անա պաշխար մեղօք։ Այո՛ 'ի դժոխոց փրկեցեր յարութեամբ քո։ (Ցնծասցեն շրթունք իմ յորժամ սաղմոս ասացից քեզ։) Եղիցի և շրթամբք որով մեղաք՝ ցնծալ և օրհնել զքեզ։ (Ժամանակի որպէս ամաչեսցեն։) Ժամանակի ամաչելոյ սատանայի։

ԿԱՐԳԱՒՈՐԴ ԵՐԿՐՈՐԴ. ԱՐԷՒԵԼԵԱՆ. ԶԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐՀՆԱՅ.

(Ց. ԻԱ.)

Դարձեալ զգուշացուցանէ զհաւատացեալս և զապաշխարօղս։ Մի՛ հպարտանալ։ ոչ գրեալ է, յուղղութե քում մի՛ ամբարտաւանիր։ (Հայեաց յանձն քո։) որպէս թէ քննեա զանձն լինել 'ի հոգևոյդ քում 'ի խաղաղման գործոյն բարեաց. և ծանիր թէ որպիսի պատճառ պատճեցար յարարչէն յառաջինս կամ 'ի վերջինս (Կուցէ մոռանայցես զոր ած քո չպահել ըզ պատուիրանս նորա) Այս երկիւղ է որք միտ ունին։ ուստի եւս գանիթ ասելով ոչ, ուրացօղս համարեալ զքեզ մեղաւորս տեսանես զի որք այ հրամանացն ոչ զգուշանան՝ ած անհաճատս համարեալէն։ (Յորժամ ուտիցես՝ յորժամ ըմպիցես, և տունս գեղեցիկս շինեսցես) Մի՛ գուցէ կամ 'ի յուտել կամ 'ի շինել կամ 'ի պայծառս հոգւոց և մարմնոյ՝ հպարտանայցես այլ գեղեցիկ շինեածս կարգեսցես զհոգին քո խոնարհութե՛։ (Մի՛ մոռանայցես զոր ած քո որ եհան զքեզ յերկրէն եգիպտացւոց) Որ զերծոյց զքեզ 'ի ծառայութե սատանայի (Այն եհած զքեզ ընդ անապատն մեծ և ահագին) փարդ ապերասութե։ ոչ սով հացի և ոչ ծարաւ ջրոյ, այլ սով լսելոյ զբանն այ։ (Որ օձն խածանէր) Սատանայ. որ է

հան

հան 'ի դրախտէն։ (Յանապատն ահագին։)
'Ի բարկութէ գիհայն. որք խաւարում մեղացն տան
ջինս։ Լաւ կարիճ են գեւքն միշտ մեղացն եւմահուն
թունօք։ (Ուր ոչ գոյր ջուր։) Ի ծայլն բան
վարդապետութե։ (Լաւ եհան քեզ յարպառածէ
վիմէ աղբիւր ջրոյ։) Որ է քո, հոգւոյն շնոր
հօքն. յաւազանէն' որ 'ի կողից տն. եւ արտասուսն
ապաշխարութե։ (Որ կերակրեաց զքեզ մանա
նայիւն։) Փոխանակ մանանայի' մարմինը իւ
րով. զոր ոչ կերին աբրահամեանքն և ոչ մովսի
սեանքն։ (Ո՛վ չարչարեաց զքեզ։) 'Ի ճգնու
թիս եփորձեաց զքեզ ժուժկալութբ 'ի պէսպէս
փորձութեց։ (Լաւ բարի արասցէ քեզ 'ի վախճա
նի քում.) 'Ի բարութին այ վայելեսցես 'ի դալա
տեան նորա։ (Ո՛ւ ասիցես 'ի սրտի քում թէ զօ
րութի իմ արար զայն։) Ահե յետ թողութեն
մեաս 'ի մեղս անդարձ 'ի չարիսն, ունիմ վկայ զեր
կինս թէ կործիք. որպէս տրն ասաց, թէ ոչ ա
պաշխարիցէք' այնպէս կործանիցիք. որպէս ութու
տասանքն յորոց վր անկաւ աշտարակն 'ի սելովամ։
Ունիմ վկայ զբանն զոր խօսեցայ ընդ ձեզ. նա
դատէ զձեզ յաւուրն յետնում։ (Լո՛ւր իսրայէլ.
դու անցանես այսօր ընդ յորդանան։) Պատճի
րէր յայնժամ խորհրդի. եւ այժմ եկեղեցւոյ մկր
տութբ անցանելոյն ընդ ջուր աւազանին. մտա
նել ժառանգել զազգսն մեծամեծ. այլ մեղաւորք
արտասուօք ժառանգեն և ապաշխարութբ զվերինն
երուսաղէմ։ (Ո՛վ զօրագոյնս քան զքեզ։) Ասա
կել զպետութիս գիհայն։ (Ո՛րդին ենակայ։)
Իսկ ենակիմս ազգ հզօր և յաղթ անդամ, իմաս
ցուք զդեւսն. զորոց տեղիսն մեզ խոստացաւ ած։
(Ո՛չ 'ի տր ած քո երթիցէ առաջի քո որ հուր

 ծա

ծախից էր) Որպէս ասաց քո, հուր եկի արկանել յերկիր. նա սատակեսցէ զնա . քանզի նա 'ի ձեռն մարմնոյն իւրքն պատերազմեցաւ և յաղթեաց փորձողին, այս եւ մեզ զիշխանութ կոխել զօձս և զկարիճս և զամ զօրութիւս թշնամւոյն (Յիշեա և մի մոռանար, որ չափ բարկացուցեր զտր ած քո յանապատին) Յիշեցուցանէ խորհելն զսաստկին սատահակութե մարդկային բնութեա (Լռէ բարկացաւ տր 'ի սատակել զձեզ յառնուլն խմում զտախտակս) Ընդ դեմ առաջին պատուիրանին զոր ադամ կերակրովք կորոյս, և իսրայել ուտելովք և ըմպելովք (Զ քառասուն տիւ հաց ոչ կերի և ջուր ոչ արբի) Լռէ իսրայել ուտելով և ըմպելով ընդդեմ մովսեսի պահոյն, և առակեցան յանապատին: Նոյ փրկիչն դարձեալ յանապատին քա

ռասնօրեայ պահօք ընդդեմ սատանայի:

Եւ մի անձաշակ լինելովք կործանեաց զնա. որ զառաջինն կերակրովք վրիպեաց զմարդն 'ի պատուիրանէն: Ո ի հաստատեսցէ զուխտն զոր երդուաւ հարցն մերոց: Ո որ մարգարեիւքն աւաքելովքն խոստացաւ. որ ծագեաց զլոյս քարոզութեն 'ի մեզ: (Մի դնիցես ուխտ ը որդւոցն ենակայ.) Ընդ սատանայի, և ընդ մեղքն: (Մի ասեր թե վասն արդարութե իմոյ.) այլ վս ողորմութե և գթութե տն: (Յիշեա որ չափ բարկացուցեր.) յեա միրասութեն մովսէս դ քառասուն տիւ և ըզ քառասուն գիշեր պահեաց. և եա երկուս տախտակս գրեալ մատամբն այ. պահեաց քո քառասուն տիւ. և եա զօրէնս զաւետարանին. զոր որովայնամոլքն խորտակեն. որում ոչ լման որովայնամոլ դալարքն և փարխեցեքն որք ուտեն մսի ր զոտեն այրեաց պատճառանօք. որոց ած որովայն

իւր

իւրեանց է։ [1] որ յոր օրինակ չարչարանացն և
համբերութեան քն՝ յանդիմանէր զնոսա ասելով։
(12. 20.)

Արդ՝ եղուք մարդի՞կ իցէք կամ ընդ ձե՞զ
վախճանեսցի իմաստութիւն) [1] ի թէ էին
մարդիկ՝ սպառ էր ճանաչել նոցա զժամանակ փր
կութե իւրեանց։ զոր եւ քն այլ օրինակաւ յանդի
մանէ զնոսա ասելով. կեղծաւորք՝ վերևս երկ
նի եւ երկրի գիտէք փորձել. իսկ զժամանակս զայս
ընդէ՞ր ոչ իմանայք։ Քանզի չար նախանձով
ապշեալք եւ կուրացեալք քան զանասունս եւ վաս
թարագոյնս գտան։ որպէս ասացաք, դուք ՚ի հօ
րէն սատանայէ էք. եւ զցանկութիւն նորա կամիք
կատարել. քանզի կարծէին չարութեամբն իւրեանց
վախճանել զճշմարիտ իմաստութիւն որ է քս։ որդ
ած առաքեալն, որով հաստատեցան երեւելիք եւ
աներեւոյթք. որով ուրախ լինէր հայր համայնոց.
յորժամ զատուցանէր զաթոռ իւր ի վե՛ր թեւոց հող
մոց. մինչ զօրաւոր առնէր զամպս վերինս. յորժամ
անսխալ դնէր զաղբիւրս ներքոյ երկնից. մինչ
զգուշացուցանէր զծով աւազաւ, զի ջուրք մի՛
անցանիցեն ընդ չափ նորա. ՚ի ժամանակի յորում
հաստատուն դնէր զհիմունս երկրի։ Արդ՝ էր ընդ
հօր պատրաստեալ. որպէս վկայէ սողոմոն. եւ դա
ւիթ սաղմոսէ այ համաձայն. զամ ինչ իմաստու
ե արարեր։ Արդ՝ զնա կամէին քահանայքն վախ
ճանել. եկայք ասէ սպանցուք զնա, զի մեր լիցի
ժառանգութիւն. յորս հայելով յոբ գիտութեան
հեգնէ զնոսա անմտութիւն ասելով։
(Արդ՝ եղուք մարդի՞կ իցէք. կամ ը ձե՞զ վախ
ճանեսցի իմաստութի խորհրդեանն քո։ ([1] ի ար
դար եւ անարատ՝ եղէ ՚ի կատականս) Քահանայ

ապետեացն եղբարցն քո որք ատէին, կապեցուք
զարդարն. զի դժոխքի եղև մեզ (Ժամանակի
սաղմոսեղաց) Դրուած ժամանակի սաղմոսաց
ած զորդին իւր (Աստուածութեան յօրարի զաւուն
իւր) Նշարէն և Քահանայապետութիւն որք ասա
րայածս եկեղեց կացին. որ ասաց մծ Նշ. զաւուն
իմ աղաբին այրս աճապակացս (Աւետարան մի որ
վասահացն բարեկացուցանել զմծ) Եթէ ոչ
տայցեն վրէժս հրեայքն. և մեղաւորքն. թէ ոչ
լինի խնդիր. որպէս վկայէ Նաւուեմ մարգարէ.
Նախանձոտ և քինախնդիր է տր բարկութբ. թէ
պէտ երկայնամիտ է. և մեծ է զօրութբ նր. այս
ինքն համբերէ. այլ խնդրէ վրէժս ՙի Հակառա
կորդաց և ՙի թշնամեաց իւրոց. զի քարոզեսցի իմաս
տութբ նորա. զի ոչ բարկութբ սատակէ. այլ սի
րով խրատէ զատեալս իւր (Բաժց մղէ հարց
Հորբարտանիան եթէ պատմիցեն քեզ)
Ի բաղասամու էջն. Ի թուշուեն եբեկեալ. Ի ագ
ռաւն որք կերակրեցին զեղիա (Հուեա երկ
րե) Որ զնորին եզգադան եկուլ (կամ սպա
մեալեն քեզ ձկունք ծովու.) կէտն եկուլ զյով
նան որ զերիս աւուրս և զերիս գիշերս եղև ՙի
սորտ նորա (Եղէ ոչ գիտաց թէ ձեռն տեառն
արար զայս) Ի մէջ որ ոչ գիտաց այսու
ամենայն աքանչելեօքս թէ հօր կամօք որդի գործէց
զայս մեծամեծ հրաշս անօրէնութ. որպէս ասաց
քո ցալիզատոս՝ ոչ ունէիր իշխանութ իմ թէ
ոչ էր տուեալ քեզ իվերուստ (Դաձեռս Նորա է
ամ շունչ կենդանեաց) Որպէս ասաց քո, հայր
ՙի ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ. և զհոգիս
ամենեցուն (Ի մէջ զրանս քննեն)
Մերոք մե զրանս ամայլն քարոզեն (Կ...մք

զհերակուրս ճաշակենս) Զբանս կենաց. որո
ճան յօրէնս տն (Բազում ժամանակաւ իմաս
տութիւն) Քնի իմաստութիւն քարոզութեան 'ի
բազում ժամանակս ծանուցան մարդկան իշխա
նութեց և պետութեց ('Ի բազում կեանս հան
ճարս) Ածպաշտութիւն և առաքինութիւն 'ի կեանս
յաւիտենականս հաստուցանիս ('Ի նմանէ է զօրու
թիւն և իմաստութիւն) Քս այ զօրութիւն այ և
իմաստութիւն ամ մրցոց զոր գործեին առաքեալքն։
(Նորա է խորհուրդ և հանճար) Հոգին տն.
որ է հօր եակից և փառակից. որ քննէ զխորս այ
(Եթէ կործանէ՝ ով շինէ) Զսողոմ կամ
զգոմոր կամ զգժոխքն (Եթէ փակէ զերկինս՝
ով բանայ) Որպէս յաւուրս եղիայի փակեաց և
երեք զերկս ամս և զվեց ամիս Սամ զայ մարդա
սիրութիւն ով թրէ (Եթէ թոյլ տայ՝ կործանա
նէ զերկիր. եթէ արգելցէ զջուրս՝ ցամաքեցուցա
նէ զերկիր) Եթէ արգելցէ զջուրս անազանին՝
ցամաքեցուցանէ զերկրածինս 'ի շնորհաց
(Եթէ թոյլ տայցէ՝ կործանէ զնա) Անդոյինն
որ ջրհեղեղ եկն. և ողորմութեամբ նորա մնաց սերմն
մարդկութեան (Տարէ զխորհրդականս 'ի գերու
թիւն) Զհրէից առաջնորդսն, որք ոչ հաւատա
ցին ճշմարտութեան զդպիրսն և զփարիսեցիսն (Զդա
տաւորս երկրի յիմարեցոյց) Զպիղատոս և զհե
րովդէս և զիմաստունս հեթանոսաց յիմարեցոյց
քարոզութեամբ աւետարանին (Նստուցանէ զթա
գաւորս յաթոռս) Այս է առաքելոց խոստ
մունքն. նստջիք յերկոտասան աթոռս (Ածէ
գօտի ընդ մէջ նոցա) Զերկսայրի բանն ճշմար
տութեան. եղիցին գօտիք ձեր ընդ մէջս) Տարէ
զքահանայս 'ի գերութիւն) Որպէս զիսալխանո

սէ

սէր և մխտութիւն պաշարեսցէ զերուսաղէմ. որպէս
եղև և լինի։ (Յոխ զզօրութիւն երկրի կործա-
նեաց) Ո՛ զօրութիւն սատանայի և զդիւաց յան-
դունդս կործանեաց։ (Փոփոխե զշնորհս հա-
մասարմայ) Ռազմեոյն՝ որ զհին եղինոր կոա
կարանս քղխեցին ՚ի հրեղէն լեզուաց։ և որք ՚ի հե-
թանոսաց ամբարանջանայ եկին եզան յան խոստու-
թիւ։ (Ներու անարգութիւն խմբ եղեանայ)
Հրեշտն որք խորին զգայուք յափշտակեին. և ա-
ռնծանման գոչեին ՚ի զղջել զաղքատս. և որբոց և
այրեաց խնամոնս ոչ առնէին։ (Ո՛ խոնարհս
բժշկեաց) Որք խոնարհութե ապաշխարեն մաք-
սաւորապէս. կամ հեթանոսք որք խոնարհեցան
ընդ լծով քո։ (Յայտնե զխորս խաւարինս)
Ո՛ մեղս ոչ գիտէի եթէ ոչ օրինաց էր ասացեալ.
կամ զորս յորոց ՚ի չիրմաց քո։ (Յոխ եհան
՚ի լոյս զստուերս մահու) Ստացեալ լոյս ՚ի խա-
ւարի քարոզութե. և զստուերս մահու լուսաւո-
րեալ յարութեն. կամ զհեթանոսս և զմեղաւորս։
(Ո՛ հանճար ծերոց ծանեաւ) Որք իմաստու-
թե և քարի գործովք ծերանան. և հասակ ծերու-
թե կեանք անարատ։ (Սովորեցուցանե զաղգս)
Ո՛ հրեշտն ամէ. որք մոլորեցան նոքա ՚ի ճանա-
պարհէն ճշմարտութե և աղքատք ընակու թ հրեշ-
տակաց ոչ գտին։ (Սփռե զազգս և առաջնորդէ
նոցա) Քրիստոնեից հրեից և հեթանոսաց մո-
լորելոց առաջնորդեաց ՚ի յերկիր ուղիղ՝ որք հա-
ճեցին ՚ի քեզ։ (Ո՛ այս տեր եսես ակն իմ)
Մարգարէական հոգւոյ ակամբ՝ որպէս և նոքա
տեսանէին։ (Լուար զյանդիմանութիւն բեր-
նոյ իմոյ. և զառատանի շրթանց իմոց անսայերս)
Որ ՚ի խլեցնումն կատարի. աջակ զմեանյն ասելով՝

 եկ

եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ. եւ ահեկեացն՝ երթայք յինէն անիծեալք ի հուրն յաւիտենից. Զայս համբերողն Յոբ պատմէ՝ զբեր կնոջ. եւ զքնի համբերութեան չարչարանացն օրինակէ. Զոր եմարգարէն եսայի վկայէ.

(42. 1.)

Յակոբ ծառայ իմ, օգնական եղէց նմա) Օգնական լինիլ տնօրինաբար է ազգի մարդկան. քանզի զգերպարանս ծառայի էառ. Զոր մարգարէն եսայի մխիթարէ զադամածինքս որք ապաշխարեն զմեղս իւրեանց օգնութեամբ այ. եւ հեռին տայ բանալ զաչս կուրացեալս յածային բարեացն. (Իսրայէլ ընտրեալ իմ զոր ընկալաւ անձն իմ) Նա է որդի իմ սիրելի. որ զամ կամս Հօր ելից համբերութեամբ վասն հեթանոսաց (Ետու զոգի իմ իվր նրա) Հոգի ան իվր իմ. վն որոյ եւ եօծ իսկ զիս Հոգի Հօր իվրքն, եւ որք նուիրածնանին ի հաւատս երրորդութեան. եւ դարձելոց ի մեղաց ապաշխարութեամբ. (Ո՛չ աղաղակեսցէ, եւ մի՛ ոք լուիցէ զբարբառ նորա) Զխաղաղութեան ժամանակն ասէ. (Զեղէգն ջախջախեալ մի՛ բեկցէ) Զպղերգացեալսն որք յառաջնորդայն ջախջախեալ էին՝ ոչ բեկանէին. Զպատրոյգն առկայծեալ մի՛ շիջուսցէ) Զնուաղեալսն ի հուր վարուց ոչ շիջուցանէնս. (Մինչեւ հանցէ ի լոյս ճշմարտութեան զիրաւունս) Հանելով ի խաւարէ սատանայի ի լոյս ճշմարտութեան զիրաւունս հեթանոսաց (Ծագեսցի եւ մի՛ խորտակեսցի) Որ ծագեաց յարութեամբ իւրով զլուսաւոր քարոզութիւնս. (Յանուն նորա հեթանոսք յուսասցին) Խոստովանօղքն յուսով յանուն քնի՛ յամ հեթանոսաց լինիլ քրիստոնեայս (Ետու զքեզ յուխտ ազգի)

Զի

Զի ուխտ յաւիտենական էր 'ի խորանին սրբութ
ոչ երրորդութեն՝ մարդեղութեն քոյ եւ դարձել
առաջ քո, հայր իմ ուխտեաց ինձ. եւս ձեզ ուխ
տեմ զարքայութին երկնից. որ 'ի հօրէ տուաւ յուխտ
տգի. որ առնախահարսին (Լոյս հեթանոսաց)
Լոյս յայտնութեն հեթանոսաց. որ կանգնելոց էր
իշխան հեթանոսաց (Նման զայս կուրաց)
Նման զայս մտաց եւ մարմնոյ (Հանել զկապեալսն
'ի բանտէ եւ 'ի տուներաց կապելոց մահու) Մարմ
նոյ եւ 'ի մեղաց կապանաց եւ 'ի դժոխոց լուծանել
Տեառն զայսպիսի փրկութի գովեն արարչարօղք
եւ խոստովանելով եկեղեցի ասէ.

(Սղ 74.)

Խոստովան եղիցուք առ քեզ ած՝ խոստովան
եղիցուք) Որ փրկեցեր զմեզ 'ի մեղաց եւ 'ի մահուա
նէ. (Կարդասցուք զանուն քո.) քո ած փրկիչ
մեր. (Պատմեսցուք զամ սքանչելիս քո) Որ
'ի խաչին մեռուցեր զ լուսաւորսն 'ի կայծառութէ.
եւ յարուցեր զննջեցեալսն 'ի մահուանէ լուսաւոր յա
րութեդ քո ցուցանել զզօրութի յարարածս քո
թէ դու ես որ կենաց եւ մահու. (Մաշեցաւ եր
կիր եւ ամ բնակիչք նորա) Յուսաշին յանցանաց
ապականութե բանութի մարդկան. (Ես հաստա
տեցի զսիւնս նորա) Զայս ասէ զթողութի մե
ղաց ապաշխարանաց. քանզի դու հաստատեցեր
զսիւն յուսոյ հաստատութե մարդկան. եւ նո
րոգման արարածոց. (Ասացի անօրինաց թէ մի
համբառնայք 'ի բարձունս զեղջիւրս ձեր)
Քանզի զամբարտաւանին եղջիւրն խորտակե
ցեր. եւ մի համբառնայք զգլուխս չարին խոր
հրդով.

(Զի ած դատաւոր է.)

Յոր ոչ գոյ խաբէութիւն. զի դատաստան նորա
իբրև զլոյս ծագեսցէ։ (Սաղմ. 'ի Ձեռն [illegible])
Հաստատութեան արդարոց և մեղաւորաց. Թեպէտ և
ողորմութիւն ներէ վասն յուսոյն 'Դարձեալ ա
կայն մնոյր նորա ոչ սպառեսցի Սակայն Ճշմար
տութիւն ոչ դարձեալոյն արբուցանէ զմնոյր դա
նութէ գեհենին։ (Սա ցուցանէ յաւիտեանս)
Որդ արդայեալքն 'ի քո խոնարհութիւն 'ի յարքայու
թէ նորա օրհնութեան զնա։ (Ո՜ ամ եղջերս
մեղաւորաց փշրեսցես. բարձր եղիցի եղջերս ար
դարոյն։) Արդէ եղիցին արդարքն յորժամ տես
ցեն զհաստատութիւն խորեանց։ Որդ՝ զայսպիսի խա
ղաղանօք ամենին զոհեալ փրկիչն 'ի շարաւթու սա
հօղս սրբատես յամ ցանկալի կերակրոց, 'ի կթոյ 'ի
գինւոյ 'ի ձիթոյ 'ի ձկանց, բժշկէ զայսպիսին յօրի
նակ կարկամեալ կնոջն ասելով, արձակեալ ես 'ի
հիւանդութենէ քոյ մեղաց։

✠ Զօրութիւն սաղմոսին՝ [illegible] ընթերց
[illegible] (Յոբէմ 32·19) ·ը· [illegible]

Ամենակալ մեծ անուն տեր) Որդ՝ ա
մենայն ասի ած վասն արարչութեան։
քանզի ամ գոյից ինքն է արարիչ
'Դարձեալ ասի ած վասն խնամելոյն. զի զամ
եղեալսն 'ի նմանէ՝ նախախնամաբար ընդունի. և
հաստատութիւն պահէ. զերկինս երկնայնովք. և զեր
կիրս երկրայնովքս ծննդեամբ և ապականմամբ. և կերակ
րովք ամի 'ի նմանէ առաջնորդեալք. որպէս ի
վր ածի։ (Ուշք քո բայց են յամ ժամանակս
որդւոց մարդկան. տալ նոցա խորհուրդ ճանա
պարհաց և ըստ գործոց խորեանց) Նայց դու

Դ-ՄՐ

զգուշ լեր՝ մի՛ գուցէ զամենակալ անունն՝ Հօր
միայն կարծիցես. այլ և խոստովանեսցես ամենակալ
և զՀօրն ամենակալ որդին. քանզի ամենակալին է
ծնունդ. վասն որոյ և քո՛ ասէր, եթէ և Հայր իմ
մի եմք վասն ամենակալութեան, և ոչ որպէս ասէր
չարաչար խմացան. Ամենակալ է և որդի. որպէս
վկայէ, ամ ինչ նորան եղեւ. Ամենակալ ասէ և Հո-
գին սբ. քանզի յամենակալէն ելեալ է և լինի զամ
արարածս. Նայց զորդւոյ ամենակալութիւն առա-
քեալն ասէ. կրէ զամ բանիւ զօրութեան իւրոյ և
շրջեցուցանէ ուր և կամի. Իսկ զՀոգւոյն ամենա-
կալութիւն մարգարէն ցուցանէ. զոր եղանակէ իբրեւ մաղ-
թէ. Հոգի քո սբ և բարի առաջնորդեսցէ ինձ
յերկիր ուղիղ. զի ուսանիցես զամենայն հաստատու-
թիւն ընթերցմամբ որ զկնի առնին է յայտնէ. վս
զի զարարչութեան այ պատմէ 'ի խորհուրդ այնր՝
որ ասէ. յարարողն երկնի և երկրի. որպէս ընդ յո-
բայ խոստովանիմ ասէր. Ո՛ր էիր մինչ ես հի-
մունս արկանէի երկրի. Իսկ հիմն երկրի զերկինս
իմացուք. որպէս զարարչութիւն պատմելով Մով-
սէս ասէ. Իսկզբանէ արար ած զերկինս և զերկիր.
Նախ զերկինս և ապա զերկիր. Բարձրագունէն
սկսեալ 'ի խոնարհ որպէս 'ի մարդս ուսանիմք
հիմն ապաստան գոլ զերկինս. քանզի 'ի նմանէ ըս-
կանի ըստ ուսանին սակերպուն յարմարմամբ. և շա-
բաթողինն. և ապա ջուրք և երկիրք այսպէս և եր-
կինք գլուխ է գոյից ամ. վս զի յերկնից ձեռն-
տուութի է ամ բարեխառնութեան երկրի. վս այսո-
րիկ Հիմն ասի գոլ երկինք երկրի։
Սահմանւոյն օրհնեալ ամէն։

✠ Ի չորրորդում շաբաթուն Հայերս շաբաթին (Յոբայ
Ընթերցուած, Ի Եկնութ. (Մեծ Ճառքն)

(38. 1.)

Ո՞վ է դա որ թագուցանէ յինէն զխոր հուրդս. ժողովեալ զբանս 'ի սրտի. եւ հա մարի յինէն թագուցանել։) Մ՞ի ընդդէմ բայ խօսելով՝ զնախատինքն կշտամբեաց. որ զխորհուրդ Աստուածային թագոյց։ Այլ վասն իւր ուղիղ վարուցն յոր՝ ոչ արդար համարեցաւ զԱյ դատաստանն՝ յորժամ համբերեն 'ի մէնէ հա սէն իւր նորա. այլ ապիրատութիւն խորհեցաւ 'ի սրտի իւրում զԱյ. Ինչ Ած վրիպեաց ինձ թէ ար դար է եւ Աստուածային, մերկանալ յամէն իրաց չարաց. խորհէր 'ի սրտի իւրում անիրաւ առնել զԱծ. վս այսորիկ յանդիմանէ յայս այսպէս (Ո՞վ է դա) ընդդէմ հարցափորձելով. որպէս զի ասելով՝ թէ զայդ յանձին ունիս գիտել, արդ եւ զայս պար տիս իմանալ. վասն զի ես փորձանօք կամիմ Մեծագոյն վերծոյց արժանի առնել զքեզ. եւ զք ծածուկ համբերութիւն քո յայտնի ցուցանել Աստ ուծեղերաց. եւ զքո անիրաւութիւն խորհիս առ զիրադ. եւ զանհաս քննութեան բուռն հարեալ ես Ո՞ր այդ Ած եւ Իմն սատանայի ասէ, թէ դուք կամէ իք Այծք լինել։ Ո՞րեկեք մինչեւ հիմունս արկա նէի երկրի. (Ո՞վ է որ եդ զհիմունս անկեան 'ի դիմաց) Ո՞ սրդուոյ զարուստն յաշխարհս ասէ միայնակ մարմնոյն. զի որպէս վէմն անկեան զեր կու զորմնն հաստատէ ամփոփելով իմաստէն. նոյն պէս բանն Աստ միայնակ 'ի մարմնի՝ զհրեշտակս եւ զմարդիկ միաւորեաց. (Յորժամ եղեն աստեղքն ձերքն) Ո՞ հաւաստեաքն ասէ. զաբել զնոյ եւ

զաբրահամ· զիսահակ և զյակոբ (Փակեցի զծով
դրամբքս) Որինգքն ոչ զմարդիկ (Յորժամ
ծնաւ յորովայնէ մօր իւրոյ երանելւոյ) Զով
սեւ զմարգարէից սպիտակ աստ (Լուծէ նմա զմէգ
'ի հանդերձս) Բանիւր ծածկեալ կայր քոն որ
նորէնութիւն յօրէնան և 'ի մարգարէան. և խնդրա
նէ երկիր սկիզբն արարածոց. և զերկնից քն զամ
սկզբնոյն (Հայր վայր եկեղեցիս. եւայլ մի՛ ան
ցանկալիս) Որպէս աւէ առաւօտն. ծագէ արե
գակն. որպէս ծագեաց բանն 'ի հայրական ծոցոյ.
եւմուտէ յարգանդ որ կուսին. և 'ի նմանէ իւր ձը
գի. որ յետ յարութեն համբարձման առ հայրն
(Ո՞վ եդ զհատն գորա թէ գիտելեաս. կամ ո՞վ է
արկ ի վերայ գորա զլար) Անդկորեն բարբառն
ամծայլին բանն իբրև կարօտ չաւելոյ և լուսոյ որպէս
և չմարթից գիտութեան. որ օտար են յամծայլին հան
ճարէն այսորքիկ. այլ որպէս առ եւայեան դնէ
զանձն ծոմնեալ. և լերանց կղեալ և գլոյ. Այլ որ
պէս քոն աշակերտացն ասէր թէ՝ ձեր ամ հեր զլ
խոյ թւեալէ
Ա՛րդ՝ վայս ամ զոյ կարծել յայդ յիմարութիւն է.
այլ առքոք զառոյգ գիտութիւն ոչ նշանակեն գիրք.
զի մեր գիտութիւն չափաւոր և կշռաւոր լինի. զի զա
ռայքն կարծեսք իմանալ. Ինձ այն զեր 'ի վերոյ
է այսր ամմի բայց այսպիսի առաւելութիւն վարին
գիրք վասն մեաց թանձրացուցից լսողացն. Ինձ
ամծ ան կարօտ է ամ սխալեից. և որ ինչ կամեցաւ
և արար յերկինս և յերկիր 'ի ծով և յամ խորս 'ի
սպառ սխալեից և չէք 'ի նոսա 'իբրս ընկեր իկ. թէ
սկա՛ և մեք անգիտանամքս որպէս վնայէ մարդա
րեն. զամ ինչ իմաստութեբ արարեր (Յորբ՛կ
կարգեցի զլոյս առաւօտուն) Զքն մարդէ
 Սեր զու

ղութե ժամանակին. ըստ մարգարէին որ ասէ.
Երբեւ զաստուածոտ տարածեցի իմ ձեռանցս
(Առուսեալին եսես զծարդ եւրս) Ո՛ շրթունքն
զանձամբ ծնունդն նշանակէ. գեր եմերոյ քան
զամբողջութիւն մարդկան եւ անիմանալի. զոր մեր
անկարանան Հրեշտակաց եւ մարդկան առ՛ի քննել.
քանզի առանց ամուսնութե ՛ի Հօրդ ույն սորայ
ծնաւ ՛ի կուսոյ կուսէն, որ կարգաւ կատարեաց
զբանս մարգարէիցն ՛ի ժամանակի մարդեղութենս
(Այսմ թէ քո առեալ կամ առեղծեր կենդա
նիս.) զաղամայ ընկերութիւնս (Խոստովանել զամ
բարիչս) Ո՛ Հրեշտակ եղբեթանսա որք ՛ի խա
ւարի մեղացին ոչ Հաւատալ ՛ի քո (Մերժեցեր
զլոյսն յամբարշտաց) Ո՛ Հօրդ ույն սորայ չնոր
Հն ՛ի Հրեշից եւ ՛ի Հեթանոսաց. որք անՀաւատք եւ
զենքսին (Ո՛ բաղումս ամբարտաւանից խորտա
կեցեր) Ո՛ դեւայն եղստամնայի իշխանութեն
խափանն կենդանիկիր (Հանեցեր յակն ծովու)
Ո՛ անՀաս բնութե անծութե որ երրորդութե
ասէ. ուսոյն կամ որպէս պատմենութեքն այ անան
դեցանս (Ինդ Հեռս անդնդոց շրջեցար)
Ո՛ մեռս դրոց սորայ ասէ. զխորհուրդս գինն եքն
նեալ իմացիս (Անձայց ՛ի քեզ աՀեւ դրունք)
Ո՛ յաղթող զօրութեն քո ի՛ ասէ իմ մաՀուն եւ
ստամանոյ եւ դժոխոց (Ապարտանաց դժոխոց
՛ի խաւանեն դքեզ սարսեցին) Անսպարկուն
աՀեւ եղողութե մեծաւ արձակեաց զՀոգիսն
(Ո՛ ի՛նչ երկիր եղեւ Ծածին որ կոյսն (Ո՛ր
բում լոյսն ազանեցիս) Այսն անասուեր քո որ
բնակեցաւ ինն ամսեայ ժամանակաւ ՛ի մէջ կոյսին
(Այամ զինչ անեղի խաւարի) Ո՛ նեւին խաւա
րայն մեռս ասէ բնակութե լոյսս (Նորոգեալ

եղեւ

իջեր 'ի չարչարանաց ձեռաց) Ո՛վ դժոխոց աւերող
քաղաքական չարչարանաց ցուցանէ. և զառաւօտեան
կան սրտմտութեան դատաւորութեանն. կամ զառաւօտեանն
և զգենլոյն տանջանաց անցելոյն առէ (Ո՛վ զանձս
կարկառեալ առաւօտ լինես) Իբր զհարկաւոր մի
դէքն ազատանաց և ևայլ ընդ մահուան ծառայութեան
մեղաւորք ևարդարք արգելեալ էին 'ի դժոխս
(Համբարձեալ կայ ցե՞ քեզ 'ի համբառնալս Թշնամեաց
մարտի և սրտանդարձութեան) Այս ցուցանէ զքո յաղ
թութիւն յայտնապէս. զի զթշնամին կապեցեր և
զարդարեալսն կորզեցեր 'ի դժոխոց և 'ի մահու իշխա
նութենէ (Առաւօտ երանելի եղեալ) Ո՛վ Հոգ
ւոյն սրբոյ շնորհաց առէ. որ հեղաւ 'ի մարդկա
րեան բնաւոյ (Այժմ ածելի հարանց կենդանեաց
երկնից) Ո՛վ Հոգւոյն սրբոյ շնորհս առէ յառա
քելոյն և յաշակերտս նոցա. ևնոքաք ընդ ամ
եղերս (Ո՛վ հոսանս աստուածաբանութեան) Ո՛վ քոյն
մերոյ յոյս քոյ առաքելական վարդապետութեան առ
ժողովրդեան (Ո՛վ Ջանասիրաց ամենեցունց)
Ո՛վ մարտիրոսաց քաջութիւն (Յաղթեցուցանել
զանհնարին և զանչափս) Ո՛վ հեթանոսաց կոչող
ութեան որ մտին 'ի հաւատս քոյին կրօնիցն (Ի՛ն
խեցուցանել զգայս դալարի) Ո՛վ հաւատոյ ջահ
մարտից ևմիջնորդ վարուք պայծառացեալք (Յոր
արգանդէ եղանէ աստն) Յաւէտ աստուածոյ անձա
նց նշանակեալ. երբև զջուր ծորեալ իջանէ. Այլ
ակա քո առոյ, անել զաստուածոյ երբև զխայլակն
հաստեալ յերկնից անկեալ 'ի խաւարս (Իջել յանձնա
լիցէս բազմաստեղցն) Նոթնարփեան շնորհաց
հոգւոյն 'ի յառաքելոյն և 'ի նախահարցն և 'ի մար
գարէսն. կամ զեօթն երրորդ օրն (Վայրական
հայկեանն) Ո՛վ ընորհնութեան ժամանակին քոյ)

 Ո՛վ մա

Ո՛վ ողորմութեան ՚ի ժամու) Ո՛վ գոհարեղէն անարատ-
ութեան առ տիրուհին նշանակեալ (Ո՛վ գիշերա
փարոս) Ո՛վ շողաւոր ամպ լուսոյ ՚ի երկնից
(Ի՜նչ փառաց արժանի ընդ նմա) Ո՛վ սատանայի
մարտն ընդ քեզ ամ մերոյ (Ակնկալեմս զշրջա-
նակս երկնից) Ո՛վ մարգարէին յաւրաքանչիւր ժա-
մանակս յորդորեալ անարատ քաղցրութեան քո
(Սրբեսցես զմեզ բարեխօսութեամբ) Ո՛վ դեան՝ հանե-
լով ՚ի մարդկանէ (Սաստիկ ջրով) Ո՛վ քո վայր
դաշնաւորութեան շնորհն անարատնացն տեսել ընդ
ամ երկիր. քանզի ՚ի ծագել ամայլին ճառագայ-
թիցն՝ փարատեցոյց զխաւար թանձրամած երա-
ներամած. և յանդիմանեաց երևեցոյց մերկ և խայ-
տառակ զիշխանութիւն սատանայի (Ընծայեցեալս
զշանթս և զնետսն) Ո՛վ Հրեշտակս ասէ և զա-
ւաքեալսն Եկայք մարգարէն ասելով. եղիցիս
հուր յայնժամ պհաղարակեսն յուդայ իբրև ըղ-
ջահ ՚ի մէջ փայտից գիզալից եւայրոցեն յաջ և յահ-
եակ իւրեանց (Ես կանանց իմաստութիւն)
Եղին ասա զեկեղեցի ասէ ըստ առաքելոյ. այր գը-
լուխ է կնոջ. որպէս քո եկեղեցւոյ. Իսկ հանճար
դփլառու պես այես շնորհացն ասէ. զոր քո ըղձոյց
զգաստութեան և զներգործութեան տեսակս (Ո՛վ էր
կինս յերկիր խոնարհեցոյց) Ո՛ զհրեշտակս և
զմարդիկ միաւորեալս (Ո՛ թէ զամենայն իմաս-
տութիւն) Ո՛վ խուռն վկայից և նահատակաց
(Հեղեալ կայ իբրև զջուր) Ո՛վ շնորհս հոգ-
ւոյն սրբոյ ասէր. ըստ այնմ հեղից ՚ի հոգւոյ իմ
ամ ՚ի վերայ ամ մարմնոյ (Ծծուցի զնա իբրև ըղ-
ձիւնաբեր լեռնանարգ:) Ո՛վ եկեղեցի իբրև երկինք
յերկրի. քանզի ՚ի վերայ այդր վիմի ասէ շինեցից զեկե-
ղեցի իմ և զժառանգութեան հաստատեցելոցն ՚ի քո

մար

մարտիրոսական հանդիսիւք · և նահատակացն և
Ճգնաւորացն կրօնիւք բարեպաշտութե։ (Սրբոյ
ցէ՛ս առիւծուցն) Ո՛ առաքելային աւետ։ (Սե
բակուբ։) Ո՛ հաւատոյ առաքելոյն և զնոյնում
հեթանոսաց։ (Ո՛ անձինս վիշտապաց յաղթեցուցէս։)
Ո՛ հոգւոյն սրբոյ շնորհս ՚ի նոսա տրամաբ-
բերող։ (Յարութեան ՚ի խխիշտս խնդրեանց) Պաշտա
մանուկի խաչելութեն։ (Յասմին դարանակալք ՚ի
մայրիս) Դարանակալ մարդկան սատանայ է· որ
իբրև զառիւծ գոչէ։ Ով պատրաստեաց ագռա
հուր կերակուր) Ու հեթանոսս զքարոզութի
առաքելոցն։ (Հազք նց առ որ աղաղակեցին։)
Մարդկան ծնունդք· որք հաճատայցին ՚ի մոր որք
այրեցան արեամբ նորա և զարդացան նորին կա
թամբն։ (Յամուրայ քարանձաւաց) Ամրա
ցեալք որպէս թռչունք· և քարանձաւս այս՝ է ինքն
եկեղեցի քսի· կամ զորդւոյ անհաս տնօրէնութին
կուսութե ծնունդ անլուծանելի մնալ կուսու
թեն։ (Ո՛ գուշակայցէս երկանց եղանց·) որէ
մք կոյսն· որ ոչ ՚էյարենէ և ոչ ՚ի կամաց մարմնոյ,
այլ յայ ծնաւ· և բանն ՚ի մարմին միացաւ՝ որպէս
մք հոգւին գիտէ։ (Անուցանիցես զմանկունս)
Ո՛ սուրբ աւազանին ծնունդն աւետ (Փրծանի-
ցի՛ն որդիք նորա) Սուրբ աւազանին շնորհօք
ապրեալք ՚ի կռապաշտութե։ (Ելանիցեն և անդ-
րեն ոչ կրկնեսցեն։) Ոչ դառնան ՚ի հայրենի
պաշտօն կռոցն։ (Ով եթող զցիռս ազատս)
Ո՛ մարդկան հոգւոյ իշխանաբար արձակումն կա
մաց, և զմիանձնացեալսն աւետ (Ցռաւր արապէ
զքաղաքաց։) Ո՛ իբ ոչ կարաց ըմբռնել զհոգին նր
՚ի չարիս և ոչ մարմին նր եոես զապականութի կամ
մեքն որք ոչ ըմբռնեն ՚ի վատթար կենցաղոյս իրս
(Ո՛ քան

բանանս հարկահանաց ոչ լսէ։) Ոչ կարաց սատա
նայ հարկիւ մեղս տալ գործել։ (Պօղոսէ գլ ը
րէնս արօտի խւրոյ։) Ս րբոյն ասէ զկրօնաւո
րայն․ ըստ մարգարէին․ եկայք ելցուք 'ի լեառն
տն՝ որ է եկեղեցի ա՜յ։ Ոսկ աղօթ, սպասաւորանք
ա՜յ․ ըստ այնմ դալարացան դաշտք անապատի․ և
առ ջուրս հանգստեան սնուցանել և 'ի դալար վայ
րի։ (Եթէ կամիցի քեզ մեղ ջերուն ծառայ
ել։) Որ՞ կամաւ եկեալ առ մեզ՝ ասէ, եւ եմ
'ի միջի ձերում որպէս սպասաւոր ։ Եթէ՝ որ
մոտալուրն ծառայեաց բաղմաց։ (Սյամ հանգչիլ
առ մսուր քոյ) Ս անապական մարմնին։ (Ազա
պեսցես լուծ 'ի նմա։) Ս խաչին։ (Սամետուք։)
Ատեւօրին (Ջգեսցէ ակօս) 'ի մշտա և 'ի
սիրտս հաստատութեանն։ (Հաւատուցանէ քեզ սեր
մանս) Ընդ հաստատոյն և զպտուղն մատուցա
նել։ (Մխիթարեսցէ զկալ քոյ) Ս հանդերձեալ
դատաստանին հատուցանել արդարութք․ ժողովել
զցորեանն 'ի շտեմարանս, և զյարդն այրել ան
շէջ հրով։ Ս մեղաւորսն։ (Խնդաք Թռուցելոց
նեեղասաց։) Ս մարախն ասէ․ կամ զհոգւոյն
արդարոյ վերանալն ամպօք ընդ առաջ քի․ ըստ ա
ռաքելոյն․ յափշտակեալ ամպօք։ (Ողասցի ա
սիդն Անէեսայն։) Ուանց սերման երկու լիս
լինի 'ի նմանէ․ սողուն է նա յերկիրն փղ շտացւոց
սնանդոյն կերպիւ․ զերկու ազգս արդարոյ և մեղա
ւորաց նշանակէ։ (Երկայց յերկիր զձուս իւր և
ջեռուցանէ ընդ հողով․ եգաղանք անապատի կո
խեն զնա։) Ասիդն զձուն ընդ բերանն փախէ և
բուսանի ծառն որ կոչի ասիդ․ եանոտի կենդա
նակերպի նէեսայն․ և ծառոյն ոստքն գործին․
եւերեքնեն ոսկեգոյնք և ոսկէ թելք որմակերպք․

որ

որ 'ի տունս թագաւորաց հաղիճ գտանին։ Սա՛ ասիդն որ եարկ զձուն՝ մոռացաւ թէ ուր ցրճեաց. զի ոչ ետ նմա բաժին իմաստութեան։ Ի՞նչ ոչ ետ նմա բաժին 'ի հանճարոյ։ (Ածացաւ յորդւոց իւրոց իբր թէ ոչ յիւրմէ։) Բանզի զոր զլխն իւր ինքն ոչ սնուցանէ. այլ զձուան զոր արկանէ՝ անտի բուսանի ծառ որ կոչի ասիդ. եւ անտի կենդանակերպի նեեաայն առանց սերման ամուսնութեան։ Որպէս անմարմին բանն Աստուած որ յղացաւ յարգանդի կուսին եւ անտի ծնաւ՝ Աստուած մարմնացեալ 'ի մարմնի, անքակ եւանապականս։ (Ի՞ւր ձեալ արկցէ յերկիր զձուս իւր։) Ի հաստատուկաց մարմնոյ ասէ թաղել յերկիր. ըստ այնմ՝ հող եւր եւ 'ի հող դարձցիս։ (Սա՛ մոռացաւ թէ՝ ուր ցրճեաց զտեղն մարմնոյն։) Ի ժամանակի 'ի բաղձունս մերանայ։) Ի յղինքն որդին Աստուծոյ 'ի խաչն. եւյարուցեալ՝ յերկինս վերացաւ։ Իսկ արդարքն իւր թեթեւ ամպոց կախուղ գարշապարօք թռչին ընդառաջ փեսային քնի։ (Ո՞աղը արասցէ զեղեվարօք եւ զհեծելօքն։) Ի ստանայ եւ զնորին տպաւորութն. զհեծեալսն 'ի չար արշաւանս անօրէն վարուք առաջի նորա։ ըստ այնմ ես ծիծաղեցայց զկորստեամբ ձեր. եզձեռս լնացեն յարեն մեղաւորացն. եւ ասեն թէ գուցէ պտուղ արդարոյն. եւ է Աստուած որ դատէ զմեղացն ըստ պատուհաս յերկրի։ (Մեէ դու զգեցուցեր ձիոյ զօրութիւն։) Ի իսա զխաչն նշանակէ. հեծելութիւն քո փորկութիւն եղեւ մեզ. եւ առաքեացես իմ ծովու զեղեվարս քո. զառաքեալսն. որպէս դաւիթ ասէ, այս ծով մեծ. որ է աշխարհս։ (Զգենէ 'ի դաշտ զօրութիւն։) Ի քնի խաչին արտաքոյ քաղաքին։ (Ի՞ սպառնալ նեաից արհամարհէ։) Ի այր մի 'ի

հար

հարուածս եգիտ է համբերել ցաւոց։ Համբերութ
ան մերոյ ՚ի խաչին հեղցոյց ածային զօրութիւն
զերկինս եւ զերկիր։ (Ոչ դառնայ յերկաթոյ)
Հեղոյք բեւեռացն ՚ի ձեռս եւ յոտս։ եւ խոցումն
ոսկերին ՚ի կող կենագործողին։ (Նարկուէ տապ
կանէ զերկիր։) Նարկութիւն զարթուցել խաչն հա
ճարասէր իշխանին, պատառեալ զձեռագիր յան
ցանաց եւ անօրէնութեան մերոյ։ (Իբրեւ փող հար
կանի՝ նա վա՛շ վա՛շ կարդայ։) Լսելով՝ քաջալե
րեցարուք՝ ես յաղթեցի աշխարհի։ (՚Ի հեռաստա
նէ առնու զհոտ պատերազմի։) Կանխագէտ է
յառաջագոյն քան զգալուստ նեռինն։ (Եւ կայ
բազէ տարածեալ զթեւս դիտելով ընդ հարաւ։)
Քն բազկատարած ՚ի խաչին՝ խաչեալ ընդ հարաւ.
վկայէ մեծն ՚ի մարգարէս մովսէս։ տարածեաց ըզ
թեւս իւր եւ ընկալաւ զնա։ եւ բարձեալ բերէր ՚ի
փրկութիւն աշխարհի։ (Կամ թէ քո՞ հրամանաւ
վերանայ արծուի։) Ըստ մարգարէին՝ ած զօրու
թե համբարձաւ յերկինս առ հայր։ որ իբրեւ զար
ծուի սլացեալ էջ ՚ի հայրական ծոցոյ ՚ի կոյսն։ եւ
անտի ՚ի խաչն եւ ՚ի գերեզմանին եւ յարուցեալ թռու
ցեալ ամպոք ել յերկինս։ Այս յայտնի ցուցանէ
զթաղումն ան մարմնոյն անապականելի ածութեան ՚ի
խաչին եւ ՚ի գերեզմանին, եւ զերկրորդ գալուստն։
(Նկղ իմ բունոյ նստեալ դադարէ։) Հայր
յաթոռ փառաց։ քանզի ոչ ասի խոնարհել եւ ոչ
մարմին զգենուլ։ զի այս որդւոյ էր։ (՚Ի քարան
ձաւս վիմաց։) Զի ածային զօրութ եւ մեծութ
բարձրացեալ լեռնական։ սեպացեալ անտանելի ա
րարածական բնութե եւ անհասական եւ անհպելի։
որ զթաքնութի եղանգխտելին յայտնէ։ քանզի
ամպ եւ մէգ շուրջ էն զնովաւ։ (՚Ի ծածուկ անդր՝

խնդրէ զկերակուրս) Ս հաւատս 'ի մարդկանէ և զգործս բարիս և զփրկութի նոցա . եղի ասէ տր, եղերուք սբ. զի ես սբ եմ (Ղեւտացւոցն դի տէն այք նորա) Ս կանխատեսութի տր իրի յառաջ քան զգործն . (Սուր գէշն լսէ՝ վաղ վաղակի անդր համանէ) Յարկեացին բերանք հեր հածողայն. որք զմաշն եղխաշն մարմնոյն ասեն. եղատ եւորեշ ասեն եխաստովանին. զի թէ զմաշն ածային մարմնոյն գարշ համարին, ապա մեռեալց աշքն ող 'ի մօտէ՝ եւող 'ի հեռաստանէ տեսանէ և ող խնդրէ կերակուրս Սյա զի սրդ խնդրեր 'ի խաչին թէ՝ ծարաւի եմ ես. և 'ի գերեզմանի եղեւ խնդրեր կերակուր. առ ասէր իմ կերակուր այն է՝ զի արարից զկամս այնորիկ որ առաքեաց զիս. զի ող ասայ ածութես որ յիս բնակեալէ. այլ միու թե ածութեն ընդ մարմնոյն. եղկեալն մահու վերածեր 'ի կեանս և 'ի փրկութի որ է կերակուր տյս (Սու Զագք նորա արեամբ թաթաւին) Ս ոյրդխայեալն քնի՝ աճաղանան եանապակն արեամբն կերակրեալքս Սախ զառաքեալն ասէ որք տերունեան արեամբն թաթաւեցան. և ապա աշակերտոք նոցա, վարդապետութբ հաւաւեալք նո րաքետուր զարդարեյան ծննդեամբ սր ածայս նին. արժանացեալք հաղորդին կենդանաշունչե մարմնոյ և արեան նորա որպէս ասայ տրն, որ ու

տէ զմարմին իմ սատածութեամբս

միացեալ՝ նա յիս բնակեսցէ և ես

'ի նմա . և քրիստոսի փառք

յաւիտեանս

Ամէն .

✠ [illegible] ՚ի [illegible]
՚ի տօնի ժողովն ՚ի սիոն. Նայէ վերնատանն.

Զի սմին նոյն է օրինակ անորոյս Քը Հ մարդութեն. նոյն անարատութեն. անորոյս ընկլզմն. և միջասահմանի նոր կը տակարանայս. զի անդ կատարեաց քն զամ որ նը գրեալէր. և յօրէնս և ՚ի մարգարէսն. և անտի ըս կսան տեառնեղբայրն քարոզութի ընդ տիեզերս ամն զոր և մովսէս պայազատն փրկութե տեղիս յառա ջագոյն ընտրեալ աստ մն այ, ուր դիցէ զանուն քաջութե լերոյ. որպէս եգրեաց լուկ ՚ի ձեռն դաւ թի ընտրելոյ լերոյ զսիօն. որ ասէր, ընտրեաց նա զազգն յուդայ, եզ լեառն սիօն զոր եսիրեց. եհաճեցաւ տր ընդ սիօն և ընտրեաց բնակել ՚ի նմա. որպէս զի փոխանակ դրախտին արար զնա ուստի ելաք. և փրկչին ասէր անապականն օրինակ վերնոյն երուսաղէմի դրախտին, ուր տարաւ զնա. որպէս լեառն սինա աստուածագրեաց օրինօքն և կարգօքն որ եղան ՚ի նմա, նոյնպէս և սիոնի լեառն ուր փրկչին կատարեաց զՔի մարդութեն. Որպէս ՚ի դրախտին անապական կերակրեր պտղովն զմարդն եւ հոգին սրբութեանն. Նոյնպէս և ՚ի սիոնէ հոգևոր կերակրովն ՚ի ձեռն առաքելոյն զտիեզերս. Որպէս յանապատին մանանայիւն և օրինօքն արար. Նոյն օրինակ եւ քն ՚ի փրկութեն և օրինայն տեչութե արար. զոր կատարեաց ՚ի սիոնի. Նա յապէս նախ աստուածն ելոյծ զմահ ՚ի սինա գ ջարին գիտաս. զոր կատարեաց ՚ի սիոնէ խաչիւն ելոյծ զմահ, որպէս յանապատին. այլուր անկալութի բնակութե արարեալ տաղաւարօք, բնակե

ցոյց զնոսա՝ զի մի՛ անդէն սպառեսցին ՚ի մարմ
նաւոր հանգիստս, և ինքն որպէս Թագաւոր երկ
նաւոր և ահարկու խորանաւն իջեալ ՚ի լեառն յան
դիման նոցա, յղէ՛ զմովսէս առ խրատել և դընէ
ուխտ՝ որով յուսով առաջին մարդն վերացաւ։

2 Օրինաց 5. 7.

✠ Մի՛ եղիցի քեզ այլ Աստուած բաց յինէն. և մի՛ ա_
րասցես դու զնմանութիւն ա̃ն ա̃յ քո իմ̃ երկիր։
Միրեսցես զա̃ր ա̃ծ քո. և պատուեա զօր շաբա_
թուն. և զհայր և զմայր քո։) Այս ՚ի մի տախտա
կին գրեալ կայր. Իսկ ՚ի միւսն հինգ ևս գլխա
ւորք. որով ա̃մ կեանք մարդկան առ միմեանս
յարդարեալ՝ խաղաղանան զգայութիւք մեր որով
ախտացաք։ (Մի՛ սպանաներ. Մի՛ շնար. Մի՛
գողանար. Մի՛ սուտ վկայեր. Մի՛ ցանկար ա̃մի
որ ինչ ընկերին է։) Որով սահմանայն խռովական
իշխանութիւն կորնչանի. Իսկ սուքա ըստ զգայու
թեան հինգ են. որ ՚ի չարէն ունին օժնդըն. և այս
պէս անքարշաւութեամբ լսեալ զնոսա խրատամբք
դատաստանաց և գործոց և բանից և խորհրդոց առն
ջեր զ չարագործութիւն որ ՚ի սատանայէ եմուտ.
և հաստատեր զբարեգործութիւն որ յա̃յ. Սուն
որոյ հրամայէ խորան յօրինել ինքեան. բայց մա
ծախ խորան շինել խոստանայ. զի այն է որ գեղեց
կութեան և վայելուչ յարկօքն մեծացի զիջանելն
ա̃յ. կամ զի զբօսեսցին ՚ի նա երբեմն զաղայ մանկը
տեայս ՚ի խաղս. և մոռասցեն զյիշատակ ըխեղծ կը
ռոցն. և զերդս և զհեշտութիւն որ գործէր ՚ի պղ
ծութիւն ՚ի տունն կռոցն յանուրս տօնի կռոցն. յոր
դորելով զնոսա որպէս թէ Ճանապարհորդ իցէ ա̃
նոսա իմ̃ թշնամեաց. որում ա̃մ խորհուրդ քան
ցելոյ և առ ապագայից ՚ի քո ամբարձել կայրն. մի

այ

այնորիկ խորան վկայութեան. որ զՔ՛ի տնօրէ-
նութի՛ վկայէր քահանայիւքն և պատարագօքն. և
այսպիսի յօրինուածօք զարմանել զհոգիս նոցա յա-
ռաջագոյն բան զմարմինս, և ուսուցեալ զկարգ
երկրին յոր մտանելոց էին թէ որպէս առնելոց էին նոցա
և այլ երբէք զօրք հրաւիրեալք 'ի պատերազմ հը-
րամայէ ունել զհամար նոցա. որպէս բանակս բո-
լորեալ շուրջ զխորանաւն. և նոքն քահանայիւքն
սպասաւորէր ընդ արևելս և ընդ արևմուտս 'ի
հիւսիս և 'ի հարաւ. այսպէս առաջնորդութեցեալ ըզ-
բանակն առաջապահօք և վերջապահօք և կողմնա-
պահօք, երբեմն զօրս ճակատել 'ի պատերազմ խա-
չանման օրինակաւ սեամբ հրոյ և ամպոյ առաջնոր-
դեալք չւէին ընդ դէմ թշնամեացն արդարութն.
զորս կործանեալ բնակեցան 'ի քաղաքս նոցա փո-
խանակ տաղաւարացն յորս աշխատեցան. որպէս
փրկիչն 'ի ձեռն դաւթի որ խոստացաւ տանել ըզ-
յարկսն ա՛յ յակօբայ՝ փոխելով 'ի հանգիստ սե-
րովբէայ 'ի սիոնէ 'ի ձեռն սողոմոնի թագաւորութեն.
որ շինեաց տուն անձառն նորա. որում պարտ և էր
խաղաղութե. փոխելով զհին կարգս քահանայութե
դատաստանի և օրինացն յերուսաղէմ՝ տաճարին
յօրինուածով. որ պատուիրեաց պահել զպատուի-
րանս մովսէսի. յորում ծածկեալ կայր Ք՛ի փրկու-
թե խորհուրդն. զոր ա՛ծ կատարեաց ինքեամբ
յ՛ս այսմ օրինակի և փրկիչն առնէ 'ի յորդանան
մկրտելով ի վերուստ 'ի հօրէ և 'ի հոգւոյն վկայել
յաղթէ սատանայի յօրինակ փարաւոնի. և փրկէ ըզ-
ժողովուրդս յայսոց չարաց և 'ի հիւանդութենէ. ա-
շակերտօքն հանդերձ յօրինակ ժողովրդեանն 'ի
ծառայութենէն փարաւոնի. և ելանել 'ի լեառն ա՛յ
էջն 'ի սինա լեառն. և դնէ օրէնս զինն երանութեն՝

յա

յաւէտ լով ՚ի նոսա զօրինացն կատարելութիւ տասն
երորդ. յաղագս տասն պատգամացն. և միաբանել
ընդ օրէնսն զկատարելութիւն զիւն. զոր բարկա
նալոյ և այսպիսի արդարութիւն քան զդպրացն և
զփարիսեցւոցն տալով աշակերտացն օրէնս, օտարա
ցուցանէ զնոսա յաշխարհէ. և ընդ իւրեան նմա
նօղս պատճիրէ լինել. որոյ ոչ գոյր տեղի ուր
զգլուխն դնէր. զի և նոքա այլ ուր խնդրեսցեն
զհանգիստ աշխատութեան. որպէս ժողովուրդն
և այսպէս նոցա հանգէս արարեալ անճանբք երկո
տասանեցն ԺԲ իշխանաց ցեղիցն իսրայէլի. գունդս
գումարեալ. և հաճառորացուցեալ իւրն զլխաց և հի
անդութեան. որպէս զիսրայէլ իւրն քանանացւոցն.
Ընդ որս և ինքն ճանապարհորդել վարագուրաւ
մարմնոյ իւրոյ. որպէս և ասէր, ուր ժողովեալ են
երկու և երեք յանուն իմ, անդ եմ ես ի մէջ նոցա.
և այսպէս շրջեալ ընդ քաղաքս և զօրավարեալ աշա
կերտացն. որպէս և յեսու ժողովրդեանն.
Որ կործանեաց զիշխանութիւն սատանայի, և բժշկէց
զախտս և զհիւանդութիւնս որ ՚ի նմանէ. և յաջորդ ըղղ
կերուն սիօնի. ընդ որս և զղազարոս Լռ այսչափս
նոր թագաւորեաց. զվայելչութիւն զգեցաւ. և զօ
րութիւն ընդ մէջ իւր էած. և հաստատեաց զերկիր՝
զի մի՛ սասանեսցի յաւիտեանս Լռ զոր օրինակ՝
իսրայէլ յօրինեալ խորհրդով ուղեւորեցաւ ՚ի պար
գևական երկիրն. նոյնպէս և քս̃ կատարելով զօ
րէնս և զմարգարէսն՝ ՚ի սիօն. որով փրկեալսն զմեզ
և հրամայէ պատճիրանօք իւրովք պանդխտաբար
բնակիլ ՚ի խորան եկեղեցւոյ իւրոյ. որպէս ՚ի տա
ղաւարս ճանապարհորդ. խորհելով ՚ի սիօն լեռն
և ՚ի քաղաքն երուսաղէմ յերկինս. որպէս ասէ մար
գարէն, մերձեցարուք ՚ի լերինս յաւիտենից. արի

և

Եգնա զի ոչ գոյ աստ քո հանգիստ։ Ո՜վ որ և սո
ղոմոն կոչէ 'ի կատարելութիւն բարձրութեան, արդ եկ
մերձաւորիմ որպէս և Փրկիչն ասէր յաշակերտսն
ձն՝ արիք գնասցուք աստի. փութացուցանելով
զնոսա յօթեանս հօր իւրոյ։ Իսկ վասն այսպիսի
խորհրդոյ տխրեալ 'ի գերութեան ողբային զսիոն.
Իբր թէ 'ի դրախտէն կենաց կամ յերկնից անկեալք.
որպէս ասէին թէ, առ գետս բաբելոնացւոց նստեալ
լայաք. յիշեալ մեր անդ զսիոն. զի յանգործութե
էին կտակարանք մեր. որով կործանեալք կ յարին
խորհուրդն. պատմելով զփրկութիւն քսին յուսոյն,
որ կատարելոյն էր զսիոն։ Որպէս և Երեմիաս նըս
տեալ ողբս յօրինէր սիոնի և որդւոց նորա, և խնդ
րէր զդարձն։ զոր և այլք ամենեքեան ողորմագին
ձայնիւ ասէին զամօթ երեսաց ունել յայսպիսի
փրկութէ խորհրդոյ վրիպեալք. զի ոչ պահեցին
և ոչ արարին որպէս պատուիրեցաւ նոցա. վասն ո
րոյ խնդրէին վերստին գալ 'ի տեղի խորհրդոյն։
Ուրախ եղէ ես ոյք ասէին ցիս թէ 'ի տուն տն
երթիցուք մեք. և հաստեալ կային ոտք մեր առ դը
րունս քո Երուսաղէմ։ Եւ որ ինչ այլ գեղեցիկ յօ
րինուածք պատմին։

Արդ՝ զայս սիոն զոր օրինակեցաք դրախտին փափ
կութէ և երկնից վայելչութեն՝ յառաջագոյն
ընտրեաց 'ի ձեռն դաւթի և սողոմոնի. և տպաւո
րեաց 'ի սմա զքսի եկեղեցւոյ զխորհուրդն. և
մարգարէիւքն հառաջաձայնեաց 'ի սա զանկուան 'ի
դրախտէն մարդկային բնութեան մերոյ և մահաճաշ
որ 'ի գերութեն իսրայէլի դիպեցաւ։ Եկանքնուան
քին 'ի նոյն դարձէ գերութեն. զոր 'ի վախճան
ժամանակաց աշխարհամատէս կատարեաց քս 'ի սիոն։
Իսկ 'ի սիոն կատարել զխորհուրդ երեք շաբա
թուն

թիւն եւ սրբութիւն որպէս ինձ թուի՝ է այս. տա-
նել զփրկութիւն 'ի մէջ երկրի. ըստ մարգարէին.
որպէս և փրկիչն եդեալ 'ի սիրտ երկրի. զի ածցի
ցէ զկենդանական զօրութիւն զոր եդ 'ի դերեզմա-
նին. իբրև 'ի սրտէ ընդ բովանդակ անդամս մարմ-
նոյն երկրիս յամ տեղիս. որպէս զճառագայթս
քաղցրութեան աւետարանին անտի տարածեաց ընդ
տիեզերս. որով վերստին զմարդն նորոգեաց յա-
պականութենէն որ 'ի դրախտին յանցանօքն եմուտ.
Այն որոյ յիրաւի զնոյն խորհուրդ 'ի նոյն յարկս
կատարէ եկեղեցի մինչև ցայսօր, 'ի յիշատակ նո-
րին խորհրդոյ և ճշմարտութեան.

✠ Դիտողութիւն Շաբաթուն՝ Հոգէ Շաբաթի Յեսու ը
Երկուշաբթոյ Ա Ենոքի (3. 10)

Արդ՝ երթեալ ժողովեսցես զծերակոյտ
որդւոյն իսրայէլի) :՝) որ օրինակ՝
Մովսէս իջեալ յեգիպտոս՝ ժողովել
զծերակոյտ որդւոյն իսրայէլի, մատուցանել ընդ փա-
րաւօնի. և ազատել, որ նեղեալէին 'ի
փարաւօնի դառն ծառայութենէն. և զեօթն այլազ-
գիս բառնալ. և ժառանգեցուցանել նոցա զերկիրն
պարգևաց. Սոյնպէս երկրորդն Մովսէս առաքեալ
'ի հօրէ՝ ժողովեաց զծերակոյտս որդւոյն իսրայէ-
լի զերկոտասան գունդս առաքելոյն. և սոքօք յաղ-
թահարեաց զիմանալին փարաւօն. և ազատէ զազգս
մարդկան 'ի մեղաց. և բառնայ զեօթն չարիս յերե-
սաց եկեղեցւոյ. Քանզի պտրոտ յառաջացելոյն
յինքն ժողովել զծերագոյն խորհուրդն որ ըստ
առողջութեան արիութեան և ըստ համատոհմից և
են սոքա ծերագոյնք. Այն զի անկակից մեր են.

և են դարձեալ հաստատունք։ Իսկ չարութիւն՝ մանկական է. վասն զի եկամուտ է և անհաստատ (Այս ասացես առ ծերակոյտս) Միայնքն է առ յաւիտենական խորհուրդս, զարիականն և զքաջալերող բանս՝ որ է այցելութիւն Աստուծոյ և նոքօք խնդրեսցես 'ի փարաւոնէ զերթալն առ Աստուած։ Փարաւոն զայլս տամբ զօրութիւն նշանակէ. իսկ որ 'ի նմանէ ազատութիւն ցանկայր, սպառ է յամենայն կերպարանաց աշխարհիս մերկանալ. և նորոգիլ 'ի նորոգումն մտաց առ 'ի քննել զկամս Աստուծոյ. այս է առ Աստուած երթալն (Նշերկիր) Պարգև է մեզ երկիր զեկեղեցին սրբ. ժառանգել (Որ բղխէ զկաթն) Զի հին կտակարանս (Եւզմեղր) Զի նոր կտակս զաւետարանական վարդապետութիւն և զառաքելականն։ (Այս մտցես դու և ծերակոյտն առ փարաւոն և ասասցես նմա, Տէր Աստուած եբրայեցւոց կոչէ զմեզ առ ինքն. երթիցուք երից աւուրց ճանապարհ յանապատ) Այս եղաւ 'ի գերեզմանի երեք օրեայ. և ճանապարհորդեաց 'ի ստորին կողմն երկրի։ Հայր յարուցանէր. և որդի յառնէր. և սուրբ հոգին աւետիս մատուցանէր։ Երրորդ աւուր յարեաւ 'ի մեռելոց. 'ի խորհուրդ երրորդութեան. և եառ աւար զդժոխոց արգելեալսն. և ետ շնորհս թողութեան հաւատացելոց։ (Այս գիտեմ զի ոչ թողուցու զձեզ) Առաքեաց Յիսուս և աշակերտք նորա բազում նշանօք, և ոչ կամեցաւ սատանայ արձակել զորդիսն ադամայ. մինչև Քրիստոս բարձրացաւ 'ի խաչին և եհար զդժոխս (Այլ թէ ոչ հզօր ձեռամբ և բարձր բազկաւ) Քանզի սէրք են մեզ 'ի բազում աշխատութիւնս մխիլ. այլ և վերին օգնականութեան ամրանալ. և հաւիւ՝ եթէ կարիցեմք առնել զգեղեցիկ աղօթս. այս է հզօր ձեռն և մեծա

մեծ նշանքն (Տաց շնորհս ժողովրդեան իմոյ առաջի եգիպտացւոցն) Քանզի բազում զօրութիւք են բարեպաշտ խորհրդոյ՝ որք 'ի զգայութիւն մեր գտանեին. զորս եւ ժողովս անճանեցի որոց խոստանայ տալ շնորհս (Ո՛չ ելանիցէք դատարկ) Այլ 'ի յերկինս գանձեալ եւ առեալ թոշակ ճանապարհին այնմիկ, եւ ապա ելանիցեմք յեգիպտոսէ եւ 'ի սատանայի ծառայութենէն (Այլ խնդրեսցէք 'ի դրացւոյ եւ յերդակցէ՝ անօթս ոսկւոյ եւ արծաթոյ) Քանզի ոչ է պարտ ընթացողին յաշխարհայնոյս՝ մերկ եւ անզարդ ելանել. այլ զարդարել 'ի զարդս ոսկւոյ եւ արծաթոյ. բազմանշանակէ առաջի կայիս տեսութի. որպէս 'ի տեառնէ ուսաք փախչել զինչս եւ տալ աղքատաց. եւ արարէք ձեզ բարեկամս 'ի մամոնայէ աստի անիրաւութենէն. Որով իմաստուն կուսանքն հարսնացեալ զարդարեալ արժանացան 'ի կոչումն փեսային. եւ դարձեալ դրացիք են մեր՝ զգայութիւնքս մեր. եւ որք ընդ զգայութիւնքս անկանին. յորոց պարտիմք անօթս յիւրաքանչիւր շարժմունս որ է գեղեցիկ քաղաքավարութիւն, պատեհաբար ունել. եւ այսքա են ոսկեղէն եւ արծաթի անօթք վասն պատճառանութեան, զոր յառաքելոյն ուսաք (Ո՞չ զարդարեսջիք զուստերս) Գ) մասն (Ո՞չ զդստերս) Դ) հոգիս ձերս (Կողոպտեսջիք զեգիպտացիսն) Կամել զեգիպտացիսն զմեղանչական կենցաղս. կամ զի ընդ ելից յօժարեցին եւ ելին յեգիպտոսէ. կամ զի մի խիստեսցեն դառնալ յեգիպտոս վասն իրացն զորս յափշտակեցին եւ փախուցին. կամ եթէ այդ մարմ եղեւցի աշխատութեան զոր աշխատեցայքն յեգիպտոս. զի տրանջեցին որդիքն առ աբրահամ.

ոկ յոլէր տեսեալ զպատիւն գեղեցկութե պարգևաց՝ խրախճանօք ընթացել առաջնա մարդկանն (Յաղէցն յաճուրս յեւմնա և 'ի ժամանակին յայնմիկ յորում դարձուցից զգե րութե Հրէաստանի և Երուսաղէմի) Զի ի նա բուգոդոնոսոր որ գերեց զիսրայել, հօթանասուն ամ 'ի ծառայութե կալաւ. զոր որ մարգարէին անե տարանէ զիսրայելի դարձումն մասամբ, և առ ալ գըս մարդկան կատարելումս (Որպէս սատանայ զամ որդիս ադամայ գերեաց մինչև եկն յերկնից օծեալն՝ երկրորդ կիւրոս. և ապատեաց զմեզ 'ի սատանայի ծառայութենէ. (Յաւուր յորում դար ձուցից զգերութե Հրէաստանի և Երուսաղէմի) Որինից և չեթանասուն որ վ յուշ ասնէ մեղթե խո րոգանչէր ոք 'ի չոք ախտից յաղթեալ գերի է. և իբր արգելական յօտար երկրի թշնամութե կեայ. իսկ յորժամ վերին ազատութե ցանկայ՝ պէտք են զմի զայն տուընս խղէլ որ վք պատանդեալ ընդ չար գերութե անկեալ դնի. ամ զի զերծեալ յամ բարիշտ չանայն՝ ազատութե յիւր բնաշխարհեկ գառառն դառնայցէ. որ առակաւ կոչի Հրէաս տանս վն զի լուսաւորէ առաքինութի և խաղաղ յամ ամբոխից որ կոչի Երուսաղէմ. (Ժողովեցից զամ ազգս) Յանգի 'ի դառնալ Հրէից յէհմ՝ որ շրջակայ ազգ էին՝ Հակառակ կային ինի և ոչ տային շինել զտաճարն, և ոչ զքաղաքին պարիսպն.

(Իջուցից զնոսա 'ի ձորն յովսափաթու)

Մինչև ժողովեալ որ զգօգ և զմագօգ. Զի այլ ազգին 'ի ձորն յովսափաթու յէհմ. Որ այժմ կո չի գեթսեմանի. որ Հաստանի 'ի հիւսիսոյ կողմանէ և քնայ 'ի Հարաւ կոյս. (Դատեցից ընդ նո

սա

առ մի ժողովրդեանն իսրայէլի) Նա՛ ընկալ ըղ-
ձայնս զինուց և երկնաւորաց, ինքեանք զմիմեանս
սատակէին։ Ո՛. յորժամ և սատանայ որ նախանձի է
եկեղեցւոյս 'ի լսել զպարգեւ առաքելոյն՝ հաւա-
ծողքն եկեղեցւոյ հարեալ կործանեցան. սատանայ
խորայնօքն։ (Նատուն զպատանեակս կայէնս սրտ-
նկայց) Ո՛ հոգի եղմուս (Ո՛ ող ջնուսս մա-
ճառեին ընդ գինւոյ և ըմպելին.) Ի՞ տանգի ծու-
րացելքն գաղանային զպատանեակս իսրայելի և մա-
ճառեինս (Ո՛. յորժս և հերձուածողք զմանկունս ե-
կեղեցւոյ։ Նոկ պատանեակս և առ ջնուսս զերկու-
զօրութիս առե. զհոգեղէնս եզմարտնականս. որք
'ի չար դրացեաց մերոց գերեալք զորս ծուր եծայ
գան և այլազգաց ժողովս անձանց մարգարէսս
(Որք վաճառեին ընդ գինւոյ) Զինի առս զսի
մարութին կոչէ. 'ի ձեռն որոյ ըմբռնեալ ոգին
վաճառի ընդ մեղօք. և հեշտալի ըմպելիս սրտարա
ռէ ի չխանն ծուրայ որ է բանսարկուն (Հատու-
ցից զհատուցումն ձեր 'ի գլուխս ձեր) Նպատ-
նայ դիւացն և հերձուածողաց. որում սպառնայ
մարգարէս բանիւ տն՝ տագնապաւ հատուցանել
'ի գլուխ նոցա զհուր գեհենին։ (Փոխանակ զի
զարծաթն իմ եղոսկին առեք) Ո՛ բնութ մարգ-
կային առին 'ի նորաստորութի ինքեանց
(Ո՛ ընտիր ընտիր անօթս իմ) Ո՛. յոինքն զառա
ջին մարդն զծնէլն 'ի նմանէ զպատկերն այ (Տա-
րայք 'ի մեհեանս ձեր) 'Ի պնակութիս դիւաց
չարաց. քանզի ծառայանդեաց զմարդ իկ չար կամաց
իւրոց և այնու ձեռնարկութբ սպան զնա և զծն
եալսն առ 'ի նմանէ։ (Նրդ՝ ես կանգնեցից զնո
սա) 'Ի դրախտն ուստի մերժեաց զնա սատա-
նայ զաղամ յառաջին փառացն. և սա 'ի ձեռն ա

պաշ

պաշխարութե զխոստովանողսն՝ աւազանին շնոր
հօք։ (Հատուցից զհատուցումն ձեր ՚ի գլուխս
ձեր։) Սեծամ տարածեալ հատոյց դիւացն․
որք գոչէին, յս՛ որդի այ՛ մի տանջեր զմեզ։
Ամենեցեալ զուստերս ձեր եւ զդստերս ձեր ՚ի ձեռն
որդւոյն յուդայ) Պաշտամունս դիւացն ՚ի
ձեռն առաքելոյն․ որք կործանեցին եւ հալեցին
՚ի մարդկանէ։

Այսպիսի գեղեցիկ դատաստանս տեսեալ դաւ-
թի թէ առայս բարեկոյս եւ ուրախարար աւետիք
ապաւինել լինին դասք հաւատացելոց ՚ի քս․ սաղ-
մոսէ յերեսաց մանկանցն եկեղեցւոյ սաղմոսիւն
այ՛ մեծամ ձայնիւ զանցս նեղութեն որ ՚ի մե-
ղացն եղեւ նոցա եւ ապրեալքն երգակցեալ գոչեն։

(75․)

✠ Ձայնիւ իմով առ Տր կարդացի․) յա-
ւուր նեղութե մերոյ։ Ձայն տաս ոչ զաւրբա-
ւոյ ինչ ուժգնութի առէ․ այլ որ ՚ի սրտէն ելա-
նէ հառաչանս․ որպէս մովսէսին եւ եղիային եւ ան-
նային։ (Ձայնիւ իմով առ Այծ, եւ նայեցաւ ա-
ռ իս) Մարդասիրութե։ (Ոչ կամէր մխիթա-
րել անձն իմ) Սաստ չար գործոյն իմոյ․ բաս-
տանզայն․ զոր մեղայ եւ բաստ դատապարտեցին մահու։
(Յիշեցի զԱծ եւ ուրախ եղէ։) Բանալի ողոր-
մած է․ եւ փառն յուսոյ յարութե զոր խոստացաւ
ինձ։ (Մի թէ յաւիտենից մերժեսցէ զիս Տր։)
Ի՞նչ ամբարշտութե իմոյ եւ բազմ մեղաց իմոց եւ
ո՛չ եւ յաւելուցու ողորմել ՀՐ մարդասիրուէ իւ-
րոյ զի տեսի գ յոյս փրկութե իմոյ վերստին յա-
ւազանէն քն եւ ՚ի յարուէ նր։ (Յիշեցի զգործս
նորա) Ի՛ ողորմութե լի է։ (Յիշեցի զսս-
քանչելիս նորա) Որ զկորնչինսն արասցէք ա-

պաշ

պաշտպանութե՛ դուստր կոչեցայ։ (Ասացի այժմ ըս կայ այս է նորոգումն ազգին բարձրելոյ) (Նաւ նորդեկեր առ խաչին ժողովրդեան քո յ՚իմեւն մակ սեալ եւ հաշարօնիս) Որ քեալ փրկուե օրինակ քդը

ըզմեյան ՚ինձուն

✠ Հինգ շաբաթի տօնի Աստուածածնին ընծայութեան Սերմանաբեռինս (Յաւն ծառ)

Հաճառակ և ՚ի մի տէր յս քս որդին այ։ Լսէ մին համաձայնեալ առաքելական ընթերցուածն ՚ի կորնթացւոց առաջին թղթոյն։

(8. 5.)

Ո եպէտ են անճանեալ աձք բաղումք. այլ մեզ մի է ած հայր. և մի տէր յս քս ևմեք նովաւ) Որդ՝ անուն հօր եւորդւոյ՝ հասարակաց է. բայց առ մեզ փոփոխմամբ. երբեմն ան որդի, և ապա լինի հայր. և որդիքն ղայլս ծնանին եւկոչին հարք նց. վասն այսորիկ ոչ միշտ հարք և ոչ միշտ որդիք. և է զի մանն զերկու անունն կորուսանէ։ Իսկ այ քն ոչ այսպէս. քանզի միշտ հայր. զի զի անսկիզբն է և ոչ յումեքէ. վասն այսորիկ անփոփոխ անուն ունի. զի ոչ սկսեալ է յումեքէ ըստայմամբ և ոչ դադարի. վասն այնորիկ հանապազ է հայր. քանզի չէր նորա ժամանակ առանց որդւոյ։ Զոր օրինակ ոչ գոյ կարծել զարեգակն առանց լուսոյ, և ոչ զհուր առանց ջերմութե ժամանակաւ. այսպէս անդ մի հայր. և ՚ի նմանէ մի և միածին որդին. ոչ ժամանակաւ յաղագս մի քթթել կրասէր, և ոչ գոյ ուրեք նմանել հօր անսկզբնականին. զի անսկզբնականին է ծնունդ. վասն այնորիկ առի թէ զն հօր բնութեն կեայ ՚իբր սահման առ սահմանելին. զի որ եւէս զորդի և իմացան, եւէս զհայր և իմացան։

ԲԱՅՑ ոչ յամենեսեան գոյ այս ըստ պօղոսի ցուցա-
նելոյն. վասն այսորիկ ոմանք ստնառեալ 'ի ճշմա-
րիտ հաւատոյն անկան 'ի խաբս կորստեան. որո՛ց
կոյրք ոչ կարեն ըստ սոյնն զճանապարհին ըն-
թացսն կատարել. այլ այսր անդր բանդագուշին.
և բազում անգամ յանպատրաստ տեղիս անկանին և
ոչ կարեն զգուշանալ վ՛ս կուրութե՛ն. այսպէս և
հերձուածողացն համդիպեցաւ. որք 'ի ճշմարիտ
հաւատոյն կուրացան. և յանխտիր և յանմաքուր
իրս անկան. և 'ի գործս և 'ի կերպկուրս. և ոչ ունե-
լով համ 'ի բերանս նոցա և ոչ պարկեշտութի՛ 'ի
գործս նոցա. վասն այսորիկ ըն՛թերցուածողս կարդ-
լեր ոսկի շղթայս աղիւսօքն ընդ միմեանս միա-
ձորեալ անխզելի 'ի մի խորհուրդ ճշմարտութեան
առաքելական և մարգարէական, նոքօք լուսաւորե-
զալս մտաց մերոց գնալ ընդ ուղիղ ճանապարհ
հաւատոյն Ի.ռՀ յետ խոստովանութե՛ն 'ի մի ա՛ծ
հայր՝ և 'ի մի տ՛ր յ՛ս ք՛ս յորդի ա՛մ, ապա զհնի հա-
ւատոյն՝ զգործոց պարտիմք բուռն հարկանել՝
որպէս ք՛ս ասէր. յետ ա՛յ սիրոյն՝ զընկերին սէրն
դնէ. և 'ի վ՛ր նոցա կնիք եղեալ ասէ, յայս երկու
պատուիրանս օրէնք և մարգարէք կախեալ կան. որ-
պէս ծառ 'ի պարարտ երկրի հաստատեալ բազմա-
պտուղ է. իսկ որ արմատն 'ի վէրոյ է՝ յա՛մ հող-
մոյ շարժի և անպտուղ է. նոյնպէս է մեզ 'ի հա-
ւատն ճշմարիտ լիք 'ի պարարտ երկիր հաստատիլ.
զի մի՛ հերետիկոսացն հողմանման բանքն կարի-
ցեն շարժել. Ի.ռՀ մեք ս՛ր հաւատոյն զբարի գործ-
քըն ցուցցուք ըստ ընթերցուածոյս որ առաջի կայ
մեզ. վասն զի հոգւոյն սրբոյ է բղխումն ընթերց-
ւածս. վասն զի հաւատքն 'ի գործոյն ճանաչի.
և գործքն 'ի հաւատոյն ճանաչին. տեսցուք զգոր-

ծս հա

հանդեան 'ի խոցելոյ խրատեսցուք որ ասէ։ (Թէպէտ կերակուր գայթակղեցուցանէ զեղբայրն իմ, ոչ կերից միս յաւիտեան։) Թէպէտ վասն կերակրոյ միայն էին նորա բանքն. բայց մանաւանդ առա̅ւ առաքինութիւն փութայցուցանէ զմեզ յօժարութբ։ (Եւ մի՛ քակեր զգործս ա̅յ։) Ցուցանէ թէ զեղբայրն շահել գործակցութիւն ա̅յ է. և տրտմեցուցանելն նորին հակառակն. զի ք̅ս վասն նորա մեռաւ և դու տրտմեցուցանես, քակեսցես զգործն ա̅յ. վասն որոյ և եղահաջինան դնէ, ('ի ք̅ս մեղան չէս) Ցոյնէքն թէ ընդ ք̅նի կոչէ այնպիսին. զի թէ համատացեալք ա̅մ մարմին ք̅նի են. յայտ է թէ միանգամ վիրաւորեալ 'ի մարմնոյն, ա̅մ անդամքն ընդ նմա տրտմին։ և ք̅ս իւր մարմնոյն արգահատէ. և զհակառակ յարուցելոյն դատէ իբրև ժամանակի. Նոյն է որ ասէ՝ 'ի ք̅ս մեղանչէ. վասն զի նորա վրիժուցն զանձն սպառնական կայ.յ ցէ Յորոյ և զմեզ ազատեսցէ ք̅ս ա̅ծ մեր. և քեզ փառք յաւիտեանս։

✠ Յաղ Աւետարանին քէշիուրի օրհնայ

Յաւետեաց խոստումն ունիլ զերկիրն պաղեստինացւոց հրէից ժողովրդեան. իսկ փրկելոյս հոգևորականս զվերինն երուսաղէմ գուշակէ զոր ք̅ս խոստացաւ։

(Գ. ԺԱ.)

Յետ քառասուն տօնիցեան. և քառասուն գիշերոյ ետ ինձ տ̅ր զերկուս տախտակս քարեղէնս։) Որ գնախատեղծին գաւազին փառսն նշանակէ. որ առանց աշխատութեան տուաւ նմա 'ի տնէն։ Իսկ ք̅ս ետ մեզ օրէնս 'ի հոգւոյ

մեր

մեր գրեալ։ և հոգւովն սրբով գրեաց զմեզ յոր դեկրութե փառս։ և գծագրեցաւ այս հոգւովն սրբով յաճախումն առանց ախտառութե յանդիմանութի ադամայ անժոյժ լինելոյն։ զի ոչ պահեց զպատուէր արարչին. վասն որոյ և մերկացաւ ՚ի խուացն այ։ և ՚ի նախանձկութե հրէիցն անօրէնութե և կռապաշտութե։ Իսկ մովսէս պահելով զքառասուն աւր և զքառասուն գիշեր՝ զգեցաւ ըզփառս երեսացն ադամայ զոր մերկացաւ ՚ի դրախտին։ և եղև քանօն և օրինակ մեզ պահոցացն։ յորում և իսրայէլ դատապարտի. որ մանանայիւն փայելզքն ոչ շատացաւ։ այլ ՚ի կաթսայն փարաւոնի կարօտանայր։ և առեալ ասեն զյեգիպտոս յիշեր (Ասէ աւէ ցիս տր՝ արի՝ էջ. անօրինեցաւ ժողովուրդն քո։) Յանդիմանէ զհրէիցն կռապաշտութի։ (Ասէ աՀա ժողովուրդ խստապարանոց է. Թոյլ տուր ինձ սատակել զդոսա։) Որքխստովից հրեայքն և անհաւատք բամբասեին՝ Քրիջել ապառնայ զյանցաւորս պատուիրանաց իւրոց. զի անցին զպատուիրանաւն որպէս ադամ ՚ի դրախտին։ (Ասէ առեալ զերկու տախտակսն ՚ի ձեռաց իմոց խորտակեցի։) Ո Ի խորտակեաց զնոսա՝ կամ զայրացաւ, կամ եւես զգիրն քնջեալ. կամ ոչ արժանի համարեցաւ զնոսա համբուրել բերանովն, որով զորթն համբուրեին։ (Ասէ ապաշեցի առաջի տն կրկին անգամ իբրև զառաջինն։)

Որպէս ադամ եղեծ զպատուիրանն այ, նմանապս և մեք մեղօք յետ մկրտութեն զերկուս տախտակսն խորտակեցաք. վասն զի ադամ և իսրայէլ կերպութե և արքեցութե խորտակեցին զպատգամս տն և անկան յառաջին փառացն. նոյնպէս և մեք ուտելով և ըմպելով և հեշտասիրութե մեղայն խորտա

կեցաք զողնակլութեան յորում գծագրեաց մեզ հոգւոյն յաճախագանէ։ (Յարձեալ աղաչէի իբրև զառա ջիննէ։) Իսկն քն և պահեաց զքառասուն տիւ և զքառասուն գիշեր. որպէս Մովսէս յորում աս տուածն ոչ երբէ կարօտեալ. զի ինքն է լցուցիչ ամ կարօտութեց. այլ զի որ ջացուցէ զառաջին մարդն 'ի ձեռն կերակրոյն հեշտանգածելով. որով եղեծ զպատճէր արարչին. զի տայ մեզ ձևոյ զքո օրինակ յանձնէ և 'ի հաճառակէլ ծառայէն Մովսիսէ զծուծ կալութեան. վասն որոյ խորհակէլ զառաջին ուխտ կտակարանացն աղէ զպահմայ եղծրէլոց աղգին օրի նօքն, և մեք յետ մկրտութեն նորոգել 'ի ձեռն ած ային բանիցն և աղաշխարութեէ։ վասն այնր մով սէս կրկին քառասուն օր պահեաց յօրինակ մեր։ Սան այսորին մեք ամի ամի որչափ եմք 'ի մարմնի կենդանուլոյ՝ պահօք և աղօթիւք և ամ ջգնուէ կո փել արժան է զատախոտակս հոգւոյ և մարմնոյ. և ա ղաչել զքն, զի 'ի խուրբ պատէքին իւրով արեմբն գրեսցէ ըստ առաջին գրոյն. ըստ ան բանին, եւ աղաչեցից զհայր՝ և այլ մխիթարիչ տացէ ձեզ զհո գին ճշմարտութեն որ 'ի խիրոս գրեալ լինի զղջա ցելոցն։ (Զօրաբի ալօթս վասն աշխարհին։) Նով սէս՝ որպէս փրկիչն վասն քահանայապետին և այլ խաչահանացն եթէ՝ թող սոցա զի ոչ գիտեն զինչ գործեն։ (Տէր զօթն առ և այրեցի զնա հր րովէ) Յիսուս զատատմայ յաւիտենականն հրովն, և որք ըստ նմայն։ (Իմ եղե իբրև զփուշն) Մանանայն զաստամայ յիշխանութեն. զոր քն ըղ մադիլս առիւծուն խորտակեաց Իսկ 'ի ձեռն պա հոյն կործանէ զատամանայն փորձութեն. և բառ նայ զկերակրոյն յանցաճորութես (Եւ փուշն ըն կեցէ 'ի փառսն որ լծանէր 'ի լեռնէն) Եւ ան

Հանս զինչայն՝ անհաղանին վտակաւն կորուսանէ
յերկրէ. Եղմերդն արտասունք լեռնայ՝ որ իջանէ
՚ի գլխոյն. (Նոյն ՚ի հրայրեացս) Որ ցանկութք
զմեղսն գործեն. Քա՛ հրով կիզու զնոսա յաւի
տենական. ըստ տեառն բանին, երթիցեն մեղա
ւորքն ՚ի հուրն յաւիտենից. որք այլովք յանցա
նօք եկերակրոյն տենչանօք մեղանչեն. (՚Ի գերեզ
մանս ցանկութե բարկացուցիք զիս) Եղան որ
վասն ուտելոյն մեղօք ՚ի հող երկիր դարձան. և
ըստ առաջին մարդոյն զգերեզմանս ընկալցին և
զգեհեննին պատուհասն ։ (Հետեւեցիք բանին
այ) Նանն ած որ ՚ի մարմնի մեռաւ. յորմէ
հետեւալ կային միշտ քահանայապետքն և քահա
նայքն և փարիսեցիքն ՚ի վարդապետութե փրկ
չին. (Յորէ յորմէ հետէ ծանուցաւ նոցա)
Նոյ այս զի՞նչ առմել. ամ ինչ որ գրեցաւ՝ մեղ
՚ի խրատ գրեցաւ. զի մի՛ և մեք ընդ նմին և ընդ
նովին օրինակաւ անհաւատութե անկանիցիմք.
Որոյ ասէ յոր եղխնոց փրկչին առ բարեկամս
իւր ընդդիմաքանան, որք եղին զնա ընդ անօ
րենսն. որպէս հրէայքն համարեին զքս լուծիչ
օրինայն.

(16. 1.)

[illegible] Հայ այդպիսի բան մխիթարիչք չարեաց)
Նոյ յոր զբանս առ բարեկամս իւր ասաց. և քս յա
բաւ կշտամբէ զհրեայսն. որ միշտ հայհոյեին ըզ
նա. որպէս երանելին դաւիթ սաղմոսէ խղեմս չար
չարանաց փրկչին. ակն ունէի թէ ոք տրտմեսցի
ընդ իս. և մխիթարիչ ինձ ոչ գտաւ. Քանզի ձեր
տրտում. զի վասն աշխարհի փրկութե եկն յայն.
վանորոյ և փառս իւն կոչէր զնաչ. և մս այսորիկ
և մխիթարչի ոչ կարօտացաւ. քանզի ինքն իշխա
նու

նութիւն եւ զանձն՝ եւ իշխանութիւն էառ ՚ի գերեզ-
մանէն։ Իսկ առա մխիթարէք չարեաց կողմանան սա-
տանայի. զի զդայիրան եւ զփարթեկելյան իմացուք.
որք շրթամբք խօսէին զխաղաղութիւն վարդապետ
ասելով. եւ սիրոք իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է-
ին ՚ի նմանէ։ (Ոչ թէ կարդ ինչ լեալ՞ բանից հող-
մոյ։) Բայինքն անկարգ եւ անյարմարեն բանք
ձեր զոր ասէք. որպէս ՚ի ժամանակի չարչարանացն
քոյ աղաղակէին. վասն այսորիկ եւ անկարգ հող-
մոյ նմանեցուցանէ զնոսա անհամ բանին. զոր
՚ի չարչարանս հարցանէին։ (Ես ընդ ձեզ խօսե-
ցայց։) Բարե հարցանելով հեգնէ. զի արդարն
լուռ եւ եթ կայր. զի յաւուրն հատուցման բա-
գործոց նոցա առնէր։ (Թէ հնազանդիք անձն
ձեր ըստ իմում անձինս։) Եթէ եւ դուք առէ ը
այսպիսի ցաւօք անկեալէիք, ողորմելիք ինձ
(Շարժեցից եւս ի վերայ ձեր զգլուխ իմ։) Ո՛ի
որք անզգամք էին շարժէին զգլուխ իւրեանց եւ ասէ-
ին, Վահ որ քակէիր զտաճարն։ (Զօրացուցից ինձ
ստութիւն։) Որ ասեն վկայս կայուցին. որք ասէ-
ին, քակէ զտաճարն. զոր քո վասն տաճարի մարմ-
նոյն ասէր։ (Ընդ որ ինձ ընդ դէմ ստախօսանի։)
Որպէս ասաց յուդա, վարդապետ մի թէ ես ի-
ցեմ։ (Նետք հինիցս։) Քահանայապետօքն եւ
զքահանայիցն ձաղակոծ առնէին ասէ ՚ի գլխերին։
(Սրով եհար զիս ՚ի ծնօտս։) Ապտակէին զքե
ասէ. ըստ եսայեայ մարգարէին. զթիկունս իմ
ետու ՚ի հարուածս՝ եւ զծնօտս իմ ՚ի յապտակս
(Բոլոր հարի, վկայութիւն ինձ եղեւ։) Համա-
տարիմ եղեւ բան իւր զոր ասաց յոբ, այր արդար
եւ անարատ եղեւ ՚ի հարուածոն (Մատնեաց զիս
տր ՚ի ձեռս անօրինաց։) Նշաւակեալ եւ հրէիցն։

(Ա-

Նուէր զմարմնոյց իմոց փրկութեան) Որ նշանա
կեաց զառաքելոց ցրուելն․ կոփելին զնա ասելով՝
մարգարէացի՛ր, ո՞վ է որ հարին զքեզ (Կացոյց
զիս երբեք զդէմս) Նաեւ ամենեցուն ՚ի նա հայ
էին ՚ի ժամ չարչարանացն (Պատեցին զինեւ մեղք)
Չարչարողքն քո (Տէգք յանցմանց խոցոտե
ցին զիս) Ա խնամօքն որ տիգաւ խոցեաց զկող
կենարարին (Հեղեղ յերկիր զմաղձ իմ) Քա
ցախն եւ լեղին զոր արբուցին քեզ (Յորձանկեցան
ի վե՛ր իմ զօրաւորք) Ա խնամօքն ողջատոսի․
որ սաստիկ քան զհրամայեալսն նախատեցին զյս
(Ա ջրութի իմ յերկիր չիջաւ) Որպէս մարգա
րէացաւ զաւիթ, չորացաւ որպէս խեցի զօրութիւն
իմ․ զի արգել զխաւարողական զօրութիւն եկամա
յանձն էառ զմահ առ ՚ի խափանել զթագաւորութին
մահու (Խորշեցաւ սիրտ իմ ՚ի լալոյ) Յորժամ
ընդ երուսաղէմ նայեցաւ եւ լաց ի վե՛ր նր․ (Ի վե՛ր
արտասուաց իմոց սանէրք մահու) Ա ի որպէս
քուն մեր՝ նոյնպէս եւ մահ նորա ․ Ա ի երեքօրեայ
ինքն զինքն յարոյց․ զոր ոչ ոք ՚ի մարգարէից եւ
արդարոցն արար (Զօրութի ոչ էր ՚ի ձեռին
իմում) Ո՞վ յանդիմանեսցէ զիս վս մեղաց․ թէ
մարգարէին, մեղս ոչ արար․ եւ ոչ գտաւ նենգու
թի ՚ի բերան նորա (Աղօթք իմ ոչ էին) Նո
խակալութե վասն խաչողացն ասելով․ Հայր թող
սոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն (Երկի՛ր մի
ծածկեր զարիւն մարմնոյ իմոյ) Մարգարէն ա
սէ՝ ոչ թողաւ ոգի նորա ՚ի դժոխս․ եւ ոչ մարմին
նորա ետես զապականութի․ այլ ուրեմն զկիրս
ապականութե՝ առանց ապականութե կրեաց Քս․
եւ ոչ ապականութի․ քանզի երբեւ զմահարձան կանգ
նեցաւ մահ նր ի մէջ եկեղեցւոյ իւրոյ ․ (Մի

մի

մինչ տեղի աղաղակի իմոյ) Ո՛ իմ փառագոյր տա
ճարին հերձած եկեղեցիս եհաս. և խոնարհեցոյց
գլուխ արեգականն (Ո՛րդ ահա յերկինս է վր
կայն իմ) Հայր վկայեաց՝ զան որդի իմ սիրե
լի (Հայցեն խնդրուածք իմ առ տրս) Հա՛յր 'ի
ձեռս քո յանձն առնեմ զհոգի իմ (Յանդի
ման նորա կաթեցուցէ ակն իմ) Սուրբ արտաս
ւօք տն՝ որ վասն հաճատայելոյ առհայր՝ 'ի մա
նուկթէ գիշերին. կամ որք առաջի տն արտաս
ւեն և ոչ 'ի յոյս մարդկան (Աղէկ յանդիմա
նութ առաջի տն) Քրիստոսին եհրեկին. քան
զի երանելին յոր աղօթէ զհաճատայեալս քնի
փրկել եզատամնայ տանջելը (Լա՛ց որդւոյ մար
դոյ ընդ ընկերի իւրում) Քն՛ ընդ մանկին
ասելով՝ համբուրելով մատնես զորդի մարդոյ
(Ո՞վ է նա որ ընդ ձեռամբ իմով կաթեսցի)
Ո՛ պատանայէ ասէ. ըստ տն բանին, նախ զհօրն
կապեսցէ, և ապա զտուն նորա յաւար հարկանի
ցէ ասելով. քաջալերեցարուք զի ես յաղթեցի աշ
խարհի (Լուր իմ իմ որդւոյ իմոյ հալեցանի)
Յովհաննէս կալով առաջի խաչին հեղձամղձուկ
(Աղէ նոցա ծաղր) Լա՛ց որ այլ ինչ նոյնպիսիք
պատճառք մերոյ փրկութեն, զոր քս վասն մեր
կրեաց. Եդին եղէգն յաջոյ ձեռին նր. և ծունր
ածելով կատակէին. Իսկ այլքն որ խոնարհագոյնք
պատմեին, որ մերոյ քնութեան է անկի (Ցօրե
ցին քուրձ ընդ մորթով իմով) Ո՛ զգեցուցին
նմա քղամիդ, և ծաղր արարեալ եդին պսակ 'ի փը
շոց 'ի գլուխ նորա (Ո՛ արմանք կալան զձշմա
րիտս) Աստուածամայրն այլովք բարեկամօք ա
շակերտօքն քնի՝ զարմացեալք լինէին (Այլ ցի
հաճատարեմա) Յն քս հաճատարիմ տյ. որպէս

որո

պօղոս ասէ՝ համատարածն է քանզի և ամ ընդունե-
լութեն արժանի։ (Ա. կոր ճանապարհին) Ապա
Նիծօրէ և եկն յաշխարհ․ դարձեալ թողում զաշ-
խարհ և երթամ առ հայրն (Յովհ․ ձեռօք առ-
ցէ զքաղցրութեն) Ընտրեսցի զբազում
Նխաչին․ Ասէ է ինչ՝ որ Նկատեալ և Նկատ կատա-
րի միայն։ Որպէս ասէ, Ուրբ ես անցին շարա-
հով․ պայծեցին երանք սորա ինչ ընդ մերժել
յերեսաց խաճարի․ գտոյք են տուն իմ․ զմահ կո-
չեցի ինձ հայր․ քոյր և մայր զերր Ապա որդ նոյն
պինդք ակամայք ին յանցանացն ընթացանս․ յորս
կամաւորութե եկեալ քո․ ևմաղնաւորն զոր ինքն
կրեաց զգեղեցիկ կիրս, զքաջախն՝ զծարաւն՝ ըզ-
քունն, և բովանդակ զմեղ փրկեաց․ ևայսպէս մով-
սէսին թողութե արարեալ օրէնքն՝ խորայելի և
ամ ազգի մարդկան․ Նոյնպէս և նմեռն յորայ
կրեցն զ չարչարանսն քանի վս մեր յայտ արարել՝
և զմերկ իրս յինէ՝ ուստի փրկեաց զմեզ․ Վասր
ձեալ յանդիմանէ մարգարէին և յիշեցուցանե
զիւր զրի ողորմութե շնորհն

(Եսայի․ 41․ 25․)

Ո յայժմ ինչ կոչեցի զքեզ յանկօքս) Աշտամ
բէ զազգն հրեից (Ասէ ոչ աշխատ արա-
րի զքեզ խորայելը) Ո զրի շնորհայն տյ պատ-
մէ մարգարէին տրի (Ես եմ որ ջնջեմ զան-
րէնութիւ քո վասն իմ) Ո որդքն անօրէնութեան
շնորհեաց զորդեգրութիւ (Ո մեղս քո այլ ոչ
և ս յիշեցից) Ի գարձին շնորհք ողորմութ տա-
ըլ (Ասա դու նախ զանօրէնութիւ քո)
Այս խոստովանեա նախ զանօրէնութի քո՝ ապաշ-
խարութե քաւելով (Ո ի արդարասցիս) Հա-
ճատովք (Հորքն մեղան) Յիշեցուցանե ըզ-

Նախանեաց մեղքն յանապատին։ (Իշխանքն ձեր անօրինեցան։) Բռնաւորքն և պիղծասոս․ որք զտէրն փառաց խաչեցին։ (Բայց արդ՝ լուր յակոբ, ծառայ իմ ես դու։) Բռնաւորքն ասելով՝ որչափ մեղանչես՝ ապաշխարեա։ Որչափ գլորիս՝ կանգնիր։ Թէպէտ և անչափ չարիք իցեն՝ մի՛ յուսահատիր։ Միքիա մարգարէ ասէ, մի՛ ուրախ լինիր յիս թշնամի իմ․ զի թէ գլորեցայց, որ վս երեւելի և աներևոյթ թշնամեացն ասէ, որք այսին առնեն զմեզ ՚ի գերելն մերում հոգւով կամ մարմնով․ (Միւս անգամ կանգնիմ վասն դարձին կամ վասն ապաշխարութեան ոչ հատանել զյոյս։ (Եթէ նստիմ ՚ի խաւարի, տր լոյս առնէ։) (Նա տայ ջուր որոց գնան յանջրդուղի։) Մխիթարէ տալ զջուր վարդապետութեան առաջանինս (Եդի զոգի իմ ի վր զառակի քոյ։) Պարձելոյն ապաշխարութեան․ վերստին առնուլ զհոգի ՚ի մկրտութէ առաջանինս (Նաև զործնութեն իմ ի վր զառակի նոցա։) Որք առնէին զպտուղ արժանի ապաշխարութեան։ ( ) հարձասցին իբրև պտուղ ջրարբի։) Մկրտութեան, հոգւովն զհարձացուցանէ։ (Իբրև զուռ իմ ջրոյ։) Այորթն Ճշմարիտ քն հաստատեալ բարի գործովք․ ծաղկել ՚ի քաղաքի տն իբրև զուռ Ճշմարիտ որթոյն ՚ի մէջ ջուրցն առաջանինս (Մինն ասիցէ՝ այ եմ ես։) Հաստատունելով զերրորդութեանն։ (Միւսն խոսախոյս բարձցէ յանուն այ յակոբայ։) Ոմն քն զոր եխրախոյս բարձեալ առ սուտ անծան․ ուստի փրկեաց զեկեղեցին։ (Միւսն գիր հանցէ ձեռամբ։) Հաստատանութեամբ։ (Ձէ այ եմ ես)։ Հաստատելանօղն արար զերկինս և զերկիր․ և նորոգեաց վերստին։ (Որպէս իբրև զլուս յառաջ կացցէ։) ( ) ցուսա

Նուն

նուն չարծուն ձայնէ. և զպաշտօնէայս նոցա անար
գէ. որով մոլորեալ էին։ (Չայն տայէ. պատճառ
ցէ և պատրաստեցէ. դուք վկայէք՝ զի ոչ գոյ ած
բայց յինէն։) *Յարձեալ զփրկեալսն վկայ ունե
լով. որոց արդեամբք տեսեալ էր զսքանչելիս նո
Այս սաղմոսին զաճիթ վկայէ այ յերեսաց ե
կեղեցւոյ. ծանիցեն զի անուն քո տր է. զոր եղաւ
մտան ըստ նմին բարձր ձայնիւ աղաղակէ։

(Սաղ 32.)

Աստուած ո՞ քեզ նմանի) Վրէժխնդրու
թի թշնամեաց հոգւոյ և մարմնոյ։ (Ի լ
ահա թշնամիք քո տր։) Սատանայ։ Ի վր ժողո
վրդեան քոյ խորամանկեցին զգխոսութի. խորհե
ցան ի վր որբոց քոց։) Որպէս սատանայ օձիւն
յօժարեցոյց ուտել զխնձորն։ (Ընկայք սատա
նեայք զնոսա։) Ռունէորք այլայ ի վր խորայ
էին. և սատանայ առաջին մարդոյն, և քնից փրկե
լոյս։ (Երբորհեցան միաբանութբ ի միասին. և վր
քոյ ուխտ արարէին։) Որպէս քահանայապետքն
և դպիրքն. յորս էր և Պիղատոս խուռնովք զինուո
րօքն. և սատանայ եղև բ հանդերձ ամ ամբոխիւ
հրէիցն։ (Խորանք եդովմայեցւոց. իսմայելացիք
և մովաբ և ագարացիք։) Որպէս այգք ամ զորս
պաշտէ սաղմոսդ եկեալ ի վր խորայելի։ (Արա զնո
սա որպէս զմադիամ. որպէս զսիսարա։) Աղօթս
առնէ լինել որպէս մադիամ եղայլան նոյնպիսիսն։
(Սատակեցան նոքա յականն դիւ-դովրայ. եղեն որ
պէս զաղբ երկրի։ (Արա զնոսա որպէս զեղէգն
առաջի հողմոյ։) Ի որ սասայ տգտգայ անճամբ
առհրէային՝ սասանեալք ի հոգւոյն զօրութէ.
զանհաստատունսն և զանյոյսքն իբրև։ (Որպէս
հուր զի այրէ զանտառս։) Ի ... ամ

բարյութեանց․ որպէս զբարեկամին եղբաւրանայ 'ի հուրն յաւիտենից (Լ՛ից զերեսս նոցա անարգանօք) Ո՛ գիտասցեն եզ՛ ազանդերց նոցա (Ա՛մաչեսցեն և խռովեսցին յաւիտեանս յաւիտենից) Պակասեսցին արմատեն (Ա՛մօթալից կորիցեն) Ծ՛երեսցի տն՝ և 'ի խաւարայ զօրութե նորա և յանձամբ ծանիցեն հեթանոսքն և խաչահանուքն թէ դու միայն բարձրեալ ես ի վերայ ամենայն երկրի․

Ո՛ տէր իշխանութեան յուղ տանէ քո յիշատակաւ երեսուն և ութն ամեամ, հիւանդին որ անկեալ դնիւր 'ի կղբասուրիկէ որ 'ի տէրունական հրամանէն առժամայն բժշկեցաւ․ և պատուէր առնու այլ մի ևս մեղանչել․ որպէս զի ուսանիցիմք այսուքիւք եթէ որպէս չար և հիւանդագործ ախտ է մեղանչելն․ յորս զհոգի և զմարմին առ հասարակ արկանէ ընդ մշտնջենաւոր տանջանօք․ յորմէ ուսեալ ք՝ լինիմք ժուժկալ ք․ յամեռով առ կենդանի աղբիւրն քո և սառուցանես բժիշկն հոգւոյ և մարմնոյ․ որ ոչ ուրբաթարած ժամանակին միայն տայ զօրութիւն բժշկութեան, այլ յանի և յաւէտ լուսաւորէ զհոգիս որք մերձենան 'ի նա Լուս եւայի տէրունական պահ քո, որ իբրև զհուր 'ի քուրայ վառեալ կիզու զխուխ և զախտ հոգւոյ մեղուցելոց․ և որպէս խորտակեալ անօթ՝ եռանդամամբ ձուլեալ զմեզ վերստին նորոգէ․

Ս անմասորէն իշխանութեան դադարեցուցանեն զըն թերցմածն յակօբ եկիւրեզ․ զի զմիշտատակս մար տիրոջն տօնեմք․ Որպէս զի և ես 'ի նոյնն է ուտանիմք զջան առաքինութե․ թէ որպէս սիրո նոյ մեքն զօրացել մոլին 'ի հանդէս անձնարին տան

ջա

Ջանաց. զի եւ մեք նախանձաւորք լիցուք ՚ի խաչս
տն. որ է օրհնեալ յաւիտեանս ամէն։

✠ Հինգ երորդ երկու շաբաթին առաջաւորաց ընթերցուածս
ծոյն Մկնուրին. (Ժ Լ. Յունու)

Սյաինքն յետուէ հօր. ած յայ. լոյս ՚ի լու
սոյ. ած ճշմարիտ. յայ ճշմարտէ) ՚Ի նի
ցուք առ սմին զառաքելական ընթերցուածն զգը
րեալն առ եբրայեցիսն։

(Եբրայ 1. 1)

Բազում մասամբք եւ բազում օրինակօք
կանխաւ խօսեցաւ ած ընդ հարսն մեր)
Նայլ երեւեալ ած մովսեսի ասելով. ես
եմ ած աբրահամու եւ ած իսահակայ եւ ած յակո
բայ. եւ այսու բանիւն յայտնէց զերրորդութ. երրոր
դութեն. եւ զի կատարումն անձանցն ընթանայ զեր
նի երից անձանց եւ միաբանութեց. Բանզի ՚ի բազում
ած մոլորութե կամէր հեռացուցանել զազգն ընտ
րեալ, վասնայսորիկ ոչ համարձակեաց նոցա զխոր
հուրդ երրորդութեն. այլ թաքոյց ժամանակ մի.
եւ քարոզեաց նոցա զմիաստուածութե հաւատն. թէ
տր ած քո տր մի է. մինչեւ ժամանակաւ սովո
րեալք յանծոյն. եւ ՚ի կռապաշտութեն հեռացեալ ա
պա զամ խորհուրդք օրինակօք ՚ի դէպ ժամանակի
ծագեսցին զճշմարտութիւն. Բայց զի մի ըստ ջնուեն
ժամանակին ՚ի մուտ այումն համարեսցի այն որ մով
սեսի ասելն ած, սակայն սակայն մարգարէիցն երեւ
եր. զի անմահ արարչե զյիշատակ բարեացն. այլ
ոչ միայն եւ միատեսակ ցուցանէր զնէքն նոցա այլ
՚ի կերպս կերպս. զի եւ քան զեւ բոլորաբեսցե զդան
կուէ տեսողացն. զի մի կարծեսցեն եթէ ՚ի խաչս

տէ, Միածնէ հաւրն. զի ստուգեսցի այն՝ թէ զամ
էնչ որ ունէր երէք. ապա յետ այնորիկ (Ի վախ
ճան աւուրցս խօսեցաւ ընդ մեզ Որդւովն) Որ
ով Նախկրթական զարարածս գոյացոյց. ոչ էր արա
նեկան և պայծառանէին. այլ էսպէ հաւանգոյն և հա
մաստուածպետին փառօք զբ. զոր փառն մարդեղութեան խոր
հրդի եդ ժամանակ ամի ըստ դաւթի երդոյն թէ՝
ասացընեղ զհշ թաւ սաս նմանութեամբ (Որ է
լոյս փառաց) Ո՛ է նմանեան գործոց լուսոյ իւրոց
զլոյս պայծառացոյց մեզ զիտաւս հօր լուսոյ
Պայծառ լոյս փառաց հօր աւն որդին ու վերին
ինքն լոյս է, այլ զի զմեզ հոգին լուսաւորեաց մեծ
գիտութեան ողհայր ծանոյց մեզ եկեալ (Եւ նը
կարագիր էութեան նորա) Այս բան զամ հերձ
ամենողայն զջեւ հարկանէ. որ զանփոփոխութ ի
բարձութս խօսին զնաւելին որ զեղծս անձինս ...
երրորդութեան ուրանայ. և մեռ դիմաց ասէ զան
հանման Նկարագիրն զի՞ ինչ այլ ինչ յայտնէ, եթէ
ոչ անձն և անձն. զի եթէ մի անձն լինէր ս երրոր
դութեն, ո՞ւմ լինէր որդին նկարագիր. և եթէ նը
կարագիր լինի՝ յայտ է թէ այլ ումեք է յորում նը
կարագիրն է. այլ որդի հօր Այն յետ նորա զարի
ասին. որ արարած լինեալ ասել զորդին. զիարդ
լինի նկարագիր հօր՝ թէ արարած լինի. զի նկարա
գիրն զանփոփոխութին յուցանէ և զբնութիւն. Ճշմար
տութն զի թէ ինչ նմանել լինի զնա որում նկարա
գիրն լինի կամ ժամանակաւ կամ պատուով կամ բը
նութեամբ կամ զօրութեամբ կամ իշխանութ՝ ապա
չէ ըստոյգ նկարագիր. այլ զանունն միայն ունի
Իսկ եթէ զամ զոր ունի հայր՝ որդւոյ է, և որ է
տես զորդի՝ ետես զհայր. և բովանդակ հայր է՛ ի բո
լոր որդի, ապա Ճշմարիտ է նկարագրին նմանութ.

Նար

Խարձեալ և որ զհետ սորա գայ բանն՝ հաստա տէ զասացեալսն։ (Արէ զամ բանիւ զօրութե Խւրոյ)։ Ոչ ի ոչ միայն արարչակից է հօր որդի, այլև նախախնամելն կախեալ կայ զնմանէ զորսորա ծոց թնութիւս։ Որպէս զի թէ զերծանին յնորա տեսչութենէն, վաղվաղակի կորնչին։ այլ ինքն ա ռաջնորդէ, պինդ ունի, վարէ։ այս է զոր ասաց քո, զամ զոր ինչ ունի հայր՝ իմ է. և հայր իմ մինչև ցայժմ գործէ և ես գործեմ. այս ամ հան գոյն այնմ է՝ զոր ասէ. ած յայ. լոյս 'ի լուսոյ. ած ճշմարիտ. յայ ճշմարտէ։ Որ վասն մերոյ փրկութե խոնարհեցաւ 'ի ծոցոյ հօր. և 'ի սրբոյ կուսէն եառ մարմին կատարեալ. հոգի և միտք և ամ որ ինչ է 'ի մարդ՝ ճշմարտապէս որպէս հաւա տացուցանէ։ Ո՛չ և մարգարէն եսայի բարձր ձայնիւ կանխաւ գուշակէր ասելով, ահա կոյս յղասցի և ծնցի որդի։ Որ է օրհնեալ յաւիտեանս։

✠ ՀԻՆԳ ԵՐՈՐԴ ԵՂԵՒ ՇԱԲԱԹԻՆ ԾՆԵԼԵՑԱՆՑՈՅ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

(Եսայի 7. 14. Յովէն ձառք)

Սհա կոյս յղասցի և ծնցի որդի)։ Ո՜ այն որ յառաջ քան զյաւիտեանս էր ընդ հօր՝ և 'ի հօրէ ծնեալ. զայն ընդ որում հայր ասէր՝ արասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում. զայն որ առ աբրահամ եկեալ երկու հրեշտակօք տաղաւարեցաւ ընդ նմա. որում զերանելի ճաշակն պատրաստեաց. և զզաւակին օրհնութիւն և զառհաւատչեայն ընկալաւ. զայն որ առ յոբ զզարմանալի բարբառն արձակեաց. որում քաջ համբերողին խոստովանելով ասէր, յառաջագոյն ականջալուր լսէի զքեզ. բայց այժմ աչօք իմովք տեսի զքեզ. այն որ առ մովսէսիւ 'ի մո

բենուզն հրով երեւեալ բարբառել առնմա լուծա-
նել զկօշիկն. քանզի զնա նշանօքն յեգիպտոս ա-
ռաքէր, 'ի կերպարանս ձեռնահարի զինեալ զնա
կոխել զեգիպտոս նշանօք. որպէս խաղող 'ի հնձա-
նի. վասն որոյ եւ նշան խոկ կոչէ զնոյն. զի թէ
ըստ հասարակաց կարգին էր ծնունդ նորա, նա
ոչ խոկ նշան կոչէր: Այլ թէպէտ ծնունդ էր
ճշմարտապէս, այլ արտաքոյ բնութեան եղելէր. քան-
զամուս. քանզի 'ի կուսական արգանդէ էր ծնունդն.
որեւ զկնի կուսական ծննդեանն՝ կուսական դուռն
անխախտելի պահեցաւ: վասն այն է նորանշան:
Եւ զանուն ծնելոյն ցուցանէ մարգարէն: զի
հաւատարմացուցէ զառեալս յղութեան որդւոյն.
ասէ՝ (կոչեսցի անուն նորա էմմանուէլ. որ
թարգմանի ընդ մեզ ա՜ծ:) Տեսցուք եւ զայն թէ
զի՞նչ գործեսցէ մանուկն: Առցէ զզօրութիւն դա-
մասկոսի եւ զաւար շամրինին:
Նմամբ քաղաքացս այս՝ զմահ եւ դժոխս նշա-
նակէ մարգարէս. յորոյ վերայ զինեալ էառ ըզ-
մահու զօրութիւն, եւ թափեաց 'ի դժոխոց զգե-
րեալն ա՜մ տոհմերոց:
(Յանդիմանէ թագաւորին ասորեստանեայց:)
Քանզի յայնմ ժամանակին քան զա՜մ թա-
գաւորս գոռոզ երեւէր նա. արդ՝ 'ի ձեռն
նորա՝ սատանայի բռնակալութիւն նշանակէ:
Դարձցուք առ հաւատն եւ տեսցուք զկուսա-
ծինն թէ զի՞նչ ընկալի:
Չարչարեալ խաչեալ: Որպէս զծննդեան եղա-
նակն ուսաք 'ի մարգարէին ընթերցուածոյս,
տեսցուք եւ զչարչարանացն վկայութիւն 'ի մար-
գարէին ընթերցուածոյս որ ասէ. Տէր ո՞ հա-
ւատաց լրոյ մերոյ:

✠ Յով Հինգ Երկուշ Զատկի ուղղափառն ընթերցուածն յենէս (4· Ժ·)

Ասէ տր ցմովսէս ՚ի մէջ անապատին եգիպտին եւ մարտիրոսին) Ո՛վ որ օրինակ մէգ եւ մառախուղ անուս գործէ զտեղին ուր երեւի, այսպէս եւ տգիտութիւն անտեսանելի է եւ անհաս եւ անքննելիս Իսկ օրէնքն քօղ արկեալ մի գապատ խորին եւ անէրեւոյթ: Յարձեալ դի յայտ արասցէ թէ տմ տարերքս նապասու կան նմա. որ եդ զխաւարն ծածկոյթ շուրջ զնովաւ արկօղն զլոյս որպէս զօթոց որ է հանդերձս Յարձեալ եւստ առաւել եւ յաղթական ընթերցուածովքս քաջալերութի առձայնէ հանդիսացելոց անձանցս Մ՝եծամեծ նշանօք առաքէ զմովսէս յեգիպտոս (Ե՞սէ ցնա տր՝ զի՞նչ է այդ որ ՚ի ձեռին քում) Որպէս ցադամ ասէր, ո՞ւր ես. եւ կայենն, ո՞ւր է աբէլ եղբայրն քո. եւ ՚ի խղաղարու գերեզմանն, ո՞ւր եդիք զնա. որ զյառաջագոյն գործեալսն գիտէր եւ լինելոցն (Եւ՛ նա ասէ, գաւազան. եւ ասէ, ընկեա զդա ՚ի գետին. ընկեաց. եւ եղեւ օձ) Որ սկզբնահայր նշանակ է չարայ. որ խմաստնագոյն էր քան զամ կենդանիս. զորոյ եւ ախորժելով ընկալաւ զխրատն բարեկամաբար ձեւով. Եւ դարձեալ օձն զփարաւոնի ունէր զօրինակ. որ զստանայի բերէր զնմանութի. ըստ մարգարէին, դու ջաղխեցեր զգլուխ վիշապին: Եւ դարձեալ աւանդիր նշանօք երեւեալ առ փարաւոն. (Յորմէ դու զանգ խնդես) Առաւել քաջալերութի տայ մովսեսի ՚յարձեալ՝ առաջին մարդն զգեղեցկութի պատկերին փոխեաց, եւ զկերպարան օձին ընկալաւ. եօձին այն կամ ցան զօրայութեա

նել զՄովսէս. ոչ երկնչիլ ՚ի փարաւոնէ. ո՞չ չէր
կեալ ՚ի վիշապացեալ օձէն Մովսէս չէ ինչ փարա
ւօն դառն քան զօձդ զայդ. գաւազանն վիշապ
եղև. և բնութիւն մարդկան մեղաւոր։ (Եւ ասէ
Տէր զՄովսէս, ձգեա զձեռն քո և բուռն հար զտու
տանէն. և եղև գաւազան ՚ի ձեռինն) Քանզի
գաւազանին վիշապ լեալ՝ առ վիշապն փարաւօն
առաքեր. յօրինակ սկզբնաչար վիշապին սատանայի.
զորոյ բուռն հարեալ Մովսէսի՝ անձեռն պահե
ցաւ. զի ՚ի միտ առնուցումք զմարգարէութիւն է
սայեայ որ վասն քո գալստեանն և նորոյ շնոր
հացս որ ասէ թէ՝ մանուկ մատաղ արկցէ զձեռն
իւր ՚ի ծակ իժից և ՚ի բոյն կորենից իժից. և ոչ կա
րասցեն հարկանել. Յայտ առնելով թէ՝ տղայոց
եալքն մկրտութեամբ ՚ի չարութեան մեղացն ոչ վնասին
և ոչ հարկանին. վասն զի զՔրիստոս են զգեցեալ մկրտու
թեամբ. որպէս և Մովսէս յօրինակ քո և քրիստոնէից
ոչ վնասեցաւ. այլ գաւազան եգիտ զվիշապացեալ
գաւազանն իւր։ () որմէ բուռն հարեալ միածին
որդին այս անօրէնութեան իւրով, գաւազանն օձ
եղև անիծեալ. և նոր անէծս կոչեցաւ։ Մովսէս
՚ի տուտն մերձեցաւ գաւազանին և բուռն եհար.
և նոր մեր ՚ի վախճան աշխարհի որ է տուտն՝ բու
ռըն հարեալ կանգնեաց զմեզ. և խաչին փրկութեն
զմարդն առ ինքն պատկերեաց. որ եառ զօրութիւն
գաւազանին, զբնութիւն մարդկութեան միաւորեաց
ընդ բնութիւն աստուածութեան իւրոյ։ Որպէս կախեաց ըզ
վիշապն օրինակաւ եւեայ յերկ ձիւղին, զդիմա
մարտն կախեաց։ () ի որպէս անկեալ գաւազանն
յերկիր՝ օձ եղև. այսպէս բանն աստ իջեալ յերկ
նից զօձաձև մարմինն առեալ զգեցաւ. ըստ այնմ,
գաւազան զօրութեան գաւազան ուղղութեան։

 Յար

Պարզեալ ունի օրինակ գաւազանն օծացեալ զար դարոց և զմեղաւորաց. զի ուղղաւի են արդարքն 'ի մաքրութե, օրինակաւ գաւազանի՝ են 'ի ձեռին ա͞յ գաւազան արքայութե: Իսկ յորժամ 'ի գե տինն անկանին 'ի բարձր առաքինութեն, այնու հետև զօձի զգենուն կերպարանս. ի վ͞ր լանջաց և որովայնին գնալով: Իսկ եթե ոք 'ի մեղաց զգաս տացեալ բուռն հարկանէ զոտանէն, այսինքն խոս տովանութե͞ն զապաշխարութեն, մերկանայ զխորխ մեղացն զօձաձև կերպարանն: Եւ որպէս գաւա զանն 'ի ձեռն մովսեսի, նոյնպէս ևնա գտանի 'ի ձեռն ա͞յ կենդանւոյ կենդանացեալ:

Իսկ արկանել զձեռն 'ի ծոցն և հանել բորոտեալ. զնախաստեղծին ձեռացն գործ նշանակէ. զգործ առաջին մարդոյն. զի ձեռն գործոյ է նշանակ. 'ի ծոյն ծածուկ խորհրդոյ. զոր 'ի չարութե փո խեալ մարդն ևմեղօք բորոտեցաւ. և մահճամբն այլագունեցաւ: նաև զք͞սի մարմնաւորութեն նը շանակէ. որ զմեղօք բորոտեալ մարմինս զգեցաւ: Պարզեալ՝ 'ի ծոցն ածել և հանել. ևայն զի զար ձեալ անդրէն հաստատեցաւ 'ի գոյն մարմնոյ իւ րոյ: Թէպէտ և զգեցաւ զմեր բնութի ևմիացոյց ընդ իւր ա͞ծութեն՝ սակայն զկնի համբարձմանն նըստաւ յաթոռ փառաց ընդ հօր: ևմիւս անգամ գայ ոչ խոնարհութբ͞ իբրև զառաջինն. այլ ահար կութբ͞՝ տանջել զանհաւատս ևզմեղաւորսն. ևպը սակել զարդարսն: անդրէն 'ի ծոյն՝ արկանելով 'ի խորհուրդս հաւատոյ ևգործոյ բարեաց մարդ կան. մանաւանդ 'ի ծոյ աւազանին սրբեցաւ 'ի բո րոտութե մեղաց ևյայլագունութե. ևմահճամբն ընդ ք͞սի մեռաւ յաւազանին ևյարեաւ ընդնմա. ևշնորհօք նորա կենդանացաւ: (Որպէս 'ի ջրոյ

գետոյն և հեղցես 'ի ցամաք և եղիցի արիւն 'ի ցա-
մաքի) Ո՛ր օրինակ գետք աղբերականց բղ-
խեն, այսպէս և նախահայրքն մարդոյ առաքինու-
թը՛ ամենապատուութեան զարդարեալ. (Եղիցի ա-
րիւն 'ի ցամաքի) Որ ցուցանէ զորդիս ն՞յ իջեալ
յեգիպտոս կռապաշտութեան և շաղախեալք եղեն. և
ցուցանէ զարիւն տղայոցն 'ի փարաւոնէ հեղուլ.
և յորոր մարդկութեան արիւն՝ սպանման 'ի սատա-
նայէ։ Որպէս զհաբէլին 'ի կայենէ. որ գոյէր յօ-
րինակ սրբոց առաքինարարաց պահօք և աղօթիւք,
թողութի՛ շնորհել 'ի ք՞է զոհմամբ և բարեխօսու-
թը՛ արեանն քո՛ի. որ առաւել խօսի քան զհաբէ-
լին. որ ցուցանէ թէ արարչին մեծարգոյ է բնու-
թի՛ մարդոյ. զոր ոմանք իբրև զջուր հեղեալ կոխ-
ծանեն։ և երեք նշանօքն՝ երրորդութե՛ միակամու-
թին ճանաչի։ (Ասէ Մովսէս նրբաձայն և ծանրա-
լեզու եմ) Ապամայ մեղս նշանակէ. որ տա-
րաժամ ճաշակեաց և անտառապատն գտաւ. քանզի
կարկամեալ էր լեզուն. և 'ի կինն միայն ընկենոյր
զպատճառն. և կամէր մովսէս զի լեզու ն՞ր սոր-
վեսցի. զի յաղթեսցէ եգիպտացւոց փիլիսոփայիցն.
որպէս և պօղոս երկիս անգամ աղաչեաց զտ՞ր և ոչ
եղաւ զոր խնդրեաց։ (Ասէ տ՞ր, ո՞վ արար զբերան
զհամրն. զկոյրն և զականաւորն) Յիշեցուցանէ նը-
մա եզմարդոյն քանաւոր լինելն. թէ ես ետու
նմա զայն. և զխուլն և զհամրն զականին և զկոյրն
ընծ կարողութի՛ է նորոգել. հանդերձեալ զապա-
կանեալ բնութին, և զմահու լուծանել զփչրանու-
թի. և սաղ զօրութի շնորհաց 'ի տկարս և 'ի նեղս։
(Աղաչեմ զքեզ տ՞ր, առաքեա զայլ ոք զորոց ո՞յն)
Ո՛չ քո՛ւ գառուստն հայցէր սարսափման. յանձն քան
զժամանակն կամէր զի առաքեսցէ զնա. փասն այ

սորին բարկացաւ Տր. (Եւ Տր, ահաւասիկ Ա_
հարոն եղբայր քո խօսեսցի ընդ քեզ և ելցէ ընդ
առաջ քոյ. և տեսանելով զքեզ բերկրեսցի)
(Ը) Ահարոն գործակից տայ. նոյնն գաւազանաւ
որ նշանս կատարէր, հրամայէ առնել նշանս առա_
ջի փարաւոնի. տայ և զԱհարոն գործակից ընդ ձե
ռամբ նորա. զնոյն գաւազան առնուլ 'ի ձեռն եր
կեղածութեան՝ որ էր Ահարոն օրինակ օրինաւոր
որութեան. Իսկ Մովսէս Քնի և նորոյ աւետարա
նին. Եւ Ահարոնի զգաւազանն 'ի ձեռն առնուլն՝
զխորհուրդ խաչին գուշակէր զոր օրէնքն յինքեանս
ծածկեալ ունէին. որով և մեծամեծ նշանս առ_
նէին 'յեգիպտոս և 'ի փարաւոն և 'ի բազում գարս
հանդէս և 'ի ժամանակս ժամանակս. Իսկ գործա
կից լինելն Ահարոնի Մովսիսի, ցուցանէ այսու զօ
րինացն և զմարգարէիցն յոյժ միաբանութիւն ունել
ընդ նորոյս. քանզի կատարումն օրինաց և մարգա
րէից Քնէ. որ ասաց՝ եկի լնուլ զօրէնս և զմար
գարէս: Եւ Մովսէս զկին իւր և զմանկունսն
գնալ յեգիպտոս: Իսկ հրեշտակն կամէր սպանա
նել զնա. վասն զի ոչ էին կամք այ թէ կնաւն իջ_
ցէ յեգիպտոս. բայց կինն կարծէր վասն մանկանն
ոչ թլփատութեան. զի ընծալէր զՄովսիսէ զութնօր
եայ թլփատութեն. վասն որոյ թլփատեաց զմա
նուկն:

✠ Եւ տեսեալ յովէլ՝ զմեծ մարգարէն Մովսէս
զօրացեալ շնորհօք յօրինակ Քնի՝ ասէ:

(3. 9.)

Քարոզ կարդացէք 'յազգս.) (Թ) առաքե
լոյն ասէ. որոց տուաւ 'ի ձեռն, քարոզեցէք 'ի հե
թանոս զփրկութի մարդկան: (Հրամ տուք մար
տի) (Ժ) Ի ոչ է մեղ պատերազմ ընդ մարմնոյ

և ընդ արեան. այլ ընդ իշխանութիւնս և ընդ պե
տութիւնս (Ո՛վ որթուղիք զսպառ բարձողսն)
Ո՛վ առաքելոց յաջորդք ընդ դէմ սատանայի 'ի պա
տերազմ ն (Հովուապետք զմեծ պատերազմօղսն)
Ո՛վ իմ Հովուապետք 'ի քո՛ զարթուցին առա
քեալքն խորհրդոյ տալով Հանդիսանոյ ընդ դէմ
չար անօրէնին (Առաջնորդք զխօսս ձեր 'ի կա
նօնս) Ո՛վ եկեղեցորդական անօթն՝ Հրաւիրե՛
պատերազմական գործիս առնել. կամ այն է զոր
ընչեղին Հրաւիրեալ տէրն եթէ, զոր ունիս՝ փախչա
ռեալ և տէր աղքատաց. և բանքն զխոսն յուս.քո.
որպէս կատարեալ աշակերտի վայելէ. Քամ դար
ձել՝ խոփ և գերանդի՝ ձեռաց գործքն խոփով
զերկիր գործեն. որով ուսանիմք զմարմինս մեր
գործել. և Հարկանել Հերկս և սերմանել երկեալ
ժամանակի. որպէս զի կթեսցի մեզ պտուղ կե
նացն. Իսկ գերանդեաւ խոտ անասնոց անբարեն
'ի կերոս աշխարհին և մեծամեծ ձմերայնոյն և մ՛
թողուլ լինել զ.քեզ Հարակ վայրի երէցն. այս
ցիկ այսպէս եղելոյ Աշխարհապէս սուսեր լինին
Հոգւոյն որովք չար ախոյեանն վիրաւորեալ 'ի
փախուստ դառնայ. Ո՛վ որս բաղումք անհնարար
ծառայք որովայնի՝ զմի՛ մին ունայնութիւն ան
գործ և անպիտան 'ի բարեաց զմարմինս երկիր
առնելով զբնութեան մերոյ զծառայութեան զորս պար
տէր խեթկիլ մեղաց առնել, և գործիք Հոգւոյն
արդարութեան և մի՛ ծուլանալ. (Ակարն խրախու
սեալ թէ Հզօր եմ ես) Ո՛վ ի տկարն դու՛ Հզօրա
գոյն է քան զմարդիկ (Ո՛ մնայքն ալեւք շար
ջանակի գումարեցարուք) Ո՛վ ամենայն ալեւս
գաւեալ 'ի վերջնում աւուրն խմանիս
(Հանդարտն պատերազմօղ եղիջիր) Հեղն մար

տըն

տրնջել ընդ սատանայիւ 'Ի խոստովանել զայս մարգա
րէին յովէլեայ թէ՝ այրն հեգ որ հրաժարի 'ի մար
տէն յաղագս տկարութե մեղացն, դարձեալ յանձն
առնու զպատերազմ զօրութբ ան լուրոյ զի որ
յառաջինն տկարութբ կոխան լեալ էր ամ յանկուեց,
այժմ զօրացեալ 'ի հոգւոյն՝ խորտակսէ թէ ոյ եւ
եւս (Հանդարտն պատերազմող եղիցի) Որ ան
բանիւն հեզութբ 'ի մարմնաւոր չարեացս հանդար
տանայ, նա գիտէ զօրինակ կուսոյն ընդ գեմ չա
րին պատերազմել (Յարիցեն եւ լցեն ամ ազգք
'ի ձորն յովսափաթու. զի անդ նստայց դատել զա
մենայն ազգս) Երուսաղէմ 'ի ձորն յովսափա
թու որ է գեթսեմանիւ Յորժամ դարձան հրէ
այքն յերուսաղէմ 'ի բաղդեացւոցն, յայնժամ շըր
ջակայ ազգն 'ի նախանձ մտեալ ոչ տային շինել
զտաճարն եւ զքաղաքն (Զայնս ձողեցին 'ի ձորն
դատաստանին) 'Ի լսել զձայն փողոյն միայն՝ ցր
ւեցան հակառակորդքն (Այս եղեւ 'ի ձորն յովսա
փաթու յերուսաղէմ. դատել զայլազգիսն յօրինակ
սատանայի (Ո՛վ մերձ է օր տն 'ի ձորն դատաս
տանին) Հրաւիրէ զազգս դիւաց. այսինքն յոր
խաչին. զոր դաւիթ խորխորատ մեղաւորի կոչէ.
քանզի ճշմարիտ խորխորատ կորստեան եւ ձոր խա
ւարին սատանայի եւ կամարարացն խաչին տէրունա
կան եղեւ. յորում տր նստեալ ասի եւ դատել զամ
ազգս զոր եւս առաքեալն լուսաւորագոյնս թարգ
մանէ. որ կայր մեզ հակառակ ասէ՝ եբարձ զայն
'ի միջոյ. եւ բեւեռեաց զնա ընդ խաչափայտին (Արե
գակն եւ լուսին խաւարեսցին) Ո՛ր փոխանակ այ
աղբերին եւ ոչ կարիցեն օգնել պաշտօնէից իւրենցն եւ
իմը հեթանոսաց ասի. զի նոքա երկիրպագանէին
եւ ոչ կարացին ապրեցուցանել զնոսա յաւուր նե

ղո

զութէ։ Բացատրեցան պաշտամունք նոցա իմերոյ նոցա։ Նոյն այլք զատամանց ասեն սրբազանն որ կերպարանի 'ի հրեշտակ լուսոյ (Սուսին խաչարեայն, եւ ատեղք ծածկեալն զլոյս լուրեանց) Նաւատ զատամանց եղեւան ասեն եղհրեշտակս
նոցա զարբանեակս չարին որ խաւարեցին են։

(Տէր 'ի խոհին գոչեցէ եւ յերուսաղէմ տայէ ըզձայն իւր) Իմերոյ Թշնամեացն վասն հրէից. եւ իմերոյ գիտացն ի հաստատեցելոց եկեղեցւոյ. յորժամ 'ի խաչին աղաղակեաց. յորում եբրև զՀր զոր կախեաց զլցեալն չարութե կծովս (Նաւտր խմայեսցէ 'ի ժողովուրդ իւր) 'Ի հաստացեալս անձանց իւրոյ։ (Օրհնեսցէ տէր զոր զխան խաղայելի) Աւաքեալսն հանդերձ տմ
հաստատցելովք։ (Նոլեցի երուսաղէմ սրո)

Նակեղեցին (Որ բնակեալ է 'ի խոյնս) Յաղաղութե հոգեւոր քրիստոնէայք բնակեալն յեկեղեցիս։ (Նոլեցի յառուր յայնմիկ բղխեսցեն լերինք ըզքաղցրութիւ) Նառաքելաքն տծայլն վարդապետութեն քաղցրաքուղխ. ըստ այնմ հայեցարուք
'ի լեառն յորմէ կոփեցայք դուք 'ի նմանէ։

(Նոհ բլուրք յորդեսցեն կաթն։) Նաշակերտք առաքելոցն . զի սան առաքեալն, իբրև որ զայոյ 'ի քրիստոս' կաթն ջամբեցի ձեզ . որք
աղայացելոցն 'ի քրիստոս կաթն ջամբեն։

(Ամենայն աղբերք յուդայ բղխեսցեն զջուրս) Որք ցամաքեալ էին 'ի շնորհաց սուրբ վարդապետութեան ուսմանց յառաջագոյն, յորդեցին զուսումն սուրբ վարդապետութեանն քրիստո
սի։

Ամենայն աղբիւրք յորդ բղխեսցին զջուր ա
ռալանինս։

(Աղուհր ՚ի սանէ տն եղցէ) Որ է մարմին տն ըստ այնմ, քակեցէք զտաճարդ զայդ. և թէ առ Նա այս քակելոյն. բայց աւերակն որ եղիտաց ՚ի կո ղից նորա, կանգնեաց զեկեղեցի նորա փառաւոր. ըստ այնմ, աղբիւրն կենաց ընդ քեզ է. այսինքն եկեղեցւոյ. (Արբուսցէ կծոյն վիճակաց)

Սատանին. որ են հեթանոսքս. առ զվիճակն որ ամուլ էր յորդնութէ և ՚ի փառացն այ, ընդ այն ուղղեաց աղբիւր աւազանին մկրտութե. լնանալ զմեղս բնակչաց նորա. ըստ զաքարիայ մարգարէ ին, զերկրորդ վիճակ աւազանին արբուցանելով զծարաւեալ հոգիս հեթանոսաց. վիճակեալ է իր կութե մկրտութե ջուրցն. (Եգիպտոս յապա կանութի եղիցի) Ի ժամու. կամ եգիպտոս՝ որ հակառակ էր ժողովրդեանն այ՝ ամբարշտութե. ոչ ապականի նա յերեսաց քոց ըստ առաքելոյ. որ դեակք վերստին երկինեմ զձեզ մինչև նկարեսցի քս ՚ի ձեզ. ըստ այնմ, թէ շարժեսցին կուռքն ե գիպտացւոց յերեսաց նորա. և ապականեցան պաշ տամունք կռոց նոցա. մանաւանդ ՚ի հակառակ լի նելոց ժողովրդեանն այ. պարտէ գիտել զի ամ բարշտութի նոցա եղև դաշտ ապականութե ըն դունել զբան քարոզութեն քոյ.

(Իսէ եդոմ ՚ի դաշտ ապականութե) Զարմա նանձ ընդ դէմ երուսաղէմի. եդոմ զարդարեալ և շինեալ չարեօք իւրովք. ընդունելով զքարոզու թին քոյ յերեսաց բոլոր ՚ի աւազանին մկրտութե իւրոյ. որ այրեաց զամ շինեալս անօրէնութե. Հուր զոր եարկ քս յերկիր. և փութայ բորբոքել բառնալով զապականութի դիւաց. Առնլով զմե ղս նոցա դաշտ աւերակ. (Զերաստանն յաւիտեն բնակեսցէ.) Եկեղեցի ընդ հովանեաւ թևոցն

քին, վասն կատարութե իւրեանց. վասն զի քրիս
տոնէից եկեղեցի մնայ յաւիտեան։ Ո՛չ միայն վի
դարձի չերութեն առ ամենն փող փողակի բնա
կիլ, այլ վասն եկեղեցւոյ առաջեալ. որ ոչ մի
այն յաւիտեանս յայսմիկ կեայ մնայ, այլ 'ի հանդերձե
ալոցն յաւիտեանս յարամնի։ (Երուսաղէմ աղ
գայ աղգաւ) Արքայութիւն քոյ եւ խաղաղութեն
վերնոյն երուսաղէմի. յորում ժողովին արդարքն
'ի հրեշտակաց բնակարանս։ (Խնդրեցից զարիւն
նոցա) Մարդկան 'ի ձեռաց սատանայի. լաւ
այնմ որ ասէ, հասո՛ դրօշեաց մերոց եօթն պա
տիկ 'ի ծոց նոցա։ (Տէր բնակեսցէ 'ի խոլոնս)
'Ի կաթողիկէ եկեղեցի. եւ բարուք կատարեսցէ 'ի
քո յո 'ի սէր մեր։ Որ տեսեալ եկեղեցւոյ զայս
պիսի խորհուրդ փրկութե, եղեռն բնակեալ 'ի կա
թուղիկէ, եւ աղբիւր անապատ բարեայս 'ի տանէ
ածախառն մարմնոյն եւ էալ արբուցանելով զվի
ճակ որբոցն. վասն որոյ եւ զաւխմ ցանկայեալ
այսպիսի բնակչաց մանկանց եկեղեցւոյ,

Սաղմոսէ։ (ՁԳ։)

Երանելիք են որք բնակեալ են 'ի տան տն։)
Յորում տր ինքնին բնակէ 'ի վերին յարկսն։ Որ
ում առաքելոց քն գոհութե երգեն այ. զի արժա
նի լիցին այնպիսի բարեացն։ (Ընտրեցի ընդ աղբ
կալ 'ի տանն այ։) Որք զվերջինս եղփոքսանս
առ յեկեղեցիս եւ յերկինս. յորում փափաքին եւ
ցանկան հաւատացեալքն յարկսն տն. քան անցա
ւոր մեծութե թագաւորել յերկրի։
(Որբք զճնճղուկ եւ զտատրակ 'ի տանէն եւ 'ի
բունս ձագուց իւրեանց փարելով. որպէս զնորա
տունկ ձիթենւոյ շուրջ զսեղանոյն սեղանոյդ' կերակ
րին անախտաբար զճշմարիտ կերակուրն մարմնոյ

եւ

և արեան տն. Որով փրկեցան ՚ի մեղաց և ՚ի մահուա-
նէ. Յորում մեծաձայն երգեն զյաղթութեան
երգսն թագաւորին յաւիտենից. (Զի զողոր-
մութի և զճշմարտութի սիրէ տր ած.) Վասնզի
խոնարհութեն մեր՝ և ողորմութեն այ, առնումք
շնորհ զթողութի մեղաց. (Երանեալ է այր որ
յուսայ ՚ի քեզ.) Որք գտանան ՚ի չարաց և յու-
սով ապաշխարեն.

✠ [illegible] ԵՐՐՈՐԴ ՀՆԳ ՇԱԲԱԹՈՒՆ [illegible]
[illegible] ՄԵԿՆՈՒԹԻ. ([illegible])
(ԾԳ· Ա·)

Տր ո՞ հաւատաց լրոյ մերոյ· այր մի՝ ՚ի հարուածս.) Վասնզի ետ զթիկունս իւր ՚ի հարուածս մտրակաց ապտակա-ւի. և զգլուխն ամ տանջեցին զնա քահանայապետքն ՚ի գաւիթն կայիափայ. (Ետ զծնօտս յապտակս.) [illegible] որ ասէր հարկանելոյն, այդպէս պատասխանի տաս քահա-նայապետիդ. ուսցիս պատասխանս չարչարանայն. (Դա զմեղս մեր բառնայ և վասն մեր չարչարի.) Ոչ ՚ի հարկէ կամ բռնութե կամ առ տկարութե, այլ վասն մերոյ փրկութեն. (Նորա վիրօքն բժշկեցաք ամենեքեան.) Վասնզի եւ ժամանա-կաւ երեքմն իբրև ոչխարք մոլորականք· զի ա-սացաք թէ՝ մահ հովուեսցէ զնոսա և տիրեսցէ նո-ցա. (Տէր մատնեաց զնա առ մեղս մեր.) Սա իւրով չարչարանօքն դարձուցէ զմեզ ՚ի մոլորութենէ. (Իբրև ոչխար ՚ի սպանդ վարե-ցաւ.) Մինչ ժամանակի իբրև սրբեցին զնա [illegible] խա-չին. (Իբրև գառն առաջի կտրողի անմռունչ կայ.) Առաջի պիղատոսի և հերովդէսի և Աննայ յայս

որպէս յարութեան կամաւ եկն ասէ մարգարէս
(() զազգատոհմ նորա ո՞ պատմեսցէ) Քանզի
անճառ եւ անպատմելի է հայրական ծնունդ նորա
(() ի բառնելն յերկրէ կեանք նորա) () Եթէ
պէտ մարդ էր, այլ աննման էին այլոց մարդկան
կեանք նորա. վասն այլագունակ կերպարանացն
զոր ցուցանէր նա 'ի ժամուն զի հանէին զնա յար-
տեան լերինն գահավէժ առնել զնա. եւ նա փոխ-
եալ զկերպարանն իւր եանցեալ ընդ մէջ նոցա գը-
նայր ընդ օդն՝ որպէս ի վերայ ծովուն տիբերեայ.
եւ 'ի Թաբօրական լերինն. եւ 'ի ծովուն եւ 'ի բազում
տեղիս զի իմասցիս թէ հրէայքն ոչ վասն աշխար-
հի փրկութեան արարին նմա զայն ամն թէպէտ եւ
նա յայն դարձոյց զպատճառն. այլ նոքա վն ա-
նօրէնութեանց իւրեանց զոր ժպրհեցանն 'ի նմա ասէ.
(() անօրէնութեան ժողովրդեան իմոյ 'ի մահ վարե-
ցաւ) () Որ եբանն հանարոյ ասէ՝ խաչեալ թա-
ղեալ յերիր աւուր յարուցեալ.

() Որ եւ մեծն պօղոս զայս վկայութիւն ասէ յըն-
թերցուածն առաջին կորնթացւոց.

(ԺԵ·Ա·)

Ծանուցանեմ ձեզ եղբարք զաւետարանն. եթէ՝ Քս մեռաւ վասն մեղաց մերոց ըստ գրոց) () Որ
յառաջն յեսայեայ ընթերցաք. զոր նոյն մարգա-
րէս յայլում տեղւոջ ասէ. եղիցի խաղաղութիւն գե-
րեզման նորա. եւ յորժամ երեք օրեայ 'ի խոր կենին.

Եւ Դաւիթ, Եդին զիս 'ի գբի ներքնումն.
Ընդէր ամբոխիւ 'ի մէջ բազմաց մեռաւ Քս ամ
արարածոց վկայութիւն երկնի եւ երկրի՝ մեռելոց եւ
կենդանեաց. եւ զայլն իմասցես զվկայսն Բանաւոր
կուն յորժամ եսես թէ ինքնայօժար զայրքս 'ի
մահ խաչին՝ բարձեալ զմեղերայ փրկագործն է

վերայ կենսաբեր ուռոյն. եւ երբ ափսոսեալ էին ՚ի
տեղին ուր թագաւորեաց մահ յառաջին մարդն.
լքեալ չոր եւ կործանեցաւ. եւ ճնաբեր արտեւրուլ
զնա ՚ի մահճանս. զի խնդ էհաս ժամն որ լինելոյն
էր ըստ բանից մարգարէիցն. զոր լուաւ ՚ի թագաւորաց։
Սան այնորիկ զխաչաձեւութեան տեսիլ էր ասել,
թէ որդի ես դմ՝ էջ ՚ի խաչէդ. այլ քո ՚ի խաչին
կայր եղծանային զօրութիւն ցուցանէր. յերկինս
յարեգական. եւ ՚ի տարերս ՚ի յերկիր, ՚ի վէմս, ՚ի մե
ռեալս, եւ ՚ի գերեզմանս, եւ ՚ի հրեշտակս, վկայս մահուն
Լու ասացաւ այս դմ կարծառու. զի սատանայ որ
զիշխանութիւն մահուն ունէր զծածկեալ վէմն
որ ադամայ ասաց թէ մահու մեռանիցիս՝ երբ ձե
ռագիր ունէր առինքն. եւ նոյնժամ զօրացաւ եւ ե
կուլ զմն արարածս որպէս մարգարէն ողբայ, զօ
րացաւ մահ եւ եկուլ յորժամ զարհուրեալ մարդիկ
եւ տեսին զանձինս նմա ՚ի հնազանդութիւն ՚ի ձեռն մա
հու։ Մինչեւ եկն քո Հզօրն ՚ի պատերազմն եւ ել
՚ի խաչ. եւ զմեր հակառակն կապեաց եւ բեկանեաց
ընդ խաչափայտին. եւ եւս զձեռագիրն եպատա
ռեաց եւ զգիրն ջնջեաց. եւ մերկեաց զիշխանութիւն
եւ զպետութիւն. եւ մահճանքն խորով եմուտ ՚ի տուն

Հզօրին եւ զգրաւեալն ազատեաց։

Արդ փառք այսօրիկ հրապարակաւ մեռաւ. զի
զկենն սատանայի փաստարացոյց եւ արար զմահ
արհամարհելի եւ ծաղր բազմաց։ Արք մեծ նախա
սանօք ասնհարեալ ասեն հաճաստայեալք քին.
Ո՞ւր է մահ՝ յաղթութիւն քո. որ յաղթեցեր հօրն
մերում ադամայ։ Ո՞ւր է դժոխք խայթոց քո. որ
եհար զառաջին մարդոյն գարշապարն. եւ տարածե
ցաւ թոյնք նորա ՚ի ծնունդս ադամայ. մինչեւ
որն մեր կենարար յաղթեաց մահու։

Նայց իմերայ հեթանոսաց կարծի այս․ զի այսն
ածնեն զմահուն զօրութիւն՝ խաչիւն քո․ մանա

ւանդ վկայքն քո սուրբքն։

Խաչիւն քո կործանեցաւ մահ․ քանզի արդիւնք
իւրայն՝ վկայեն․ որ յերրորդ աւուր յարուցեալ
յերկինս համբարձ ընդ աջմէ հօր Աստուածն հրա
մանաւ տն՝ արդ յարեայց ասէ տր՝ արդ փառա
ւորեցայց․ և յարեաւ քս և ցրուեցան թշնամիք նո
րա․ և ոչ տայես սրբոյ քում տեսանել զապակա
նութիւն․ բայց առժամայն վկայք բազումք յարու
են Պետրոս և երկոտասանքն միաբանութեամբ հինգ
հարիւր եղբարքն․ բայց ոչ են անհամնք նոյ յայտ
նի․ Պաւղոս որ այսպէս հաստատէ յորժամ
յանուն նորա մեռեալքն յարեան և կաղք գնային․
դևքն փախստական եղեն․ աչքն ալքն ախտքն
փարատեցան․ անդ ամենայն է մարդկան վկայու
թիւ Աստուածութեան յաւիտենական հօրն և

մարմնոյ

* Ընթերցուած Կիրակէի Յինանց Գրոց

(15․ 24․)

Յորժամ տայէ Քրիստոս զթագաւորութիւն
այ և հօր) Այսն ահաւոր գալստեանն
է բանս․ և զկնորդ ասէ թէ՝ տայէ․ մի թէ
այժմ ոչ ունի թագաւորութիւն․ Որ և և եդի
ցի․ այլ ըստ անտեսութեան խնամոց զբանս առաքե
լոյն․ յորժամ գայ փառօք հօր որդին (Յորժամ
խափանեսցէ զիշխանութիւն և զպետութիւն սատա
նայի և զօրաց նորա) Քանզի պարտ է նմա թա
գաւորել մինչև դիցէ թշնամիս ներքոյ ոտից

նորա)

Սուրբ գիրք երկու թագաւորութիւն ասեն քի․
մի այժմ, և մի կենդանեցուցանելոյն Իսկ այժմ թէ

պետ

պէս ըստ ածութեն թագաւորէ, այլ կամաւ ծնա
ւանդելոյն միայն։ Իսկ անդ կամողացն և ոչ կա
մողայն․ ոմանց զխաւ․ ոմանց զամօթն յաւիտե
նից ըստ գործոց հատուցանէ։

(Յետոյն թշնամին խափանեսցի մահ։) Յետ ա մենեցուն սատանայ․ քանզի 'ի խեղդմանն զնին է մուտ․ զի յառաջ խորհուրդ և անհնազանդութի բանսարկուին խափանի, ապա մահ։ (Ա․ Կ․ յոր ժամ հնազանդեսցի նմա ամ,) գիտութի և փափաքմունք։ (Յայնժամ և ինքն որդի հնազան դեսցի այնմ, որ հնազանդեցոյց նմա զամ։) Յոր ժամ ընծայեսցէ նմա զհնազանդութի փրկելոյս հօրն։ ՝Քանզի այն է հնազանդութե ցուցք․ քան զի յանհնազանդութենէս մարդկան վասն հպատակաց կամ՝ գործոյ՝ ըստ մեզ առի և քո անհնազանդ հօր։ Իսկ յորժամ մեք յախտից ազատեալք հնազանդինք ոչ գործելովք հօր ըստ մեզ, և նա առի հնազանդ վասն մարմնոյն զոր 'ի մէնջ եառ․ որպէս մեր թա
գուին յաստուածոյ նորա է։

Վասն որոյ 'ի դեմս մեր ասէր, աստուած աստուած իմ ընդէ՞ր թողեր զիս․ նոյնպէս և աստ իմացիս։ (Զի եղիցի աստուած ամենայն յամենայնի) ՝Քանզի 'ի քո հաստատի փառք արդարոցն փառա ւորել 'ի նմանէ․ և մեղաւորաց տանջանքն․ որպէս ասաց ինքն եթէ՝ ո՛չ հայր դատէ զոք․ այլ զամե
նայն դատաստան ետ որդւոյ իւրոյ։

Որոյ թագաւորութեանն ո՛չ գոյ վախճան ըստ հա
ճառոյն նիկիոյ։

✠ [illegible]

Ի ժամանակին յայնմիկ) (Յորժամ աղօթիւք
ապրեցուց զժողովուրդն և զԱհարօն. և այրե
ցույց 'ի յանցաւորութենէ: (Կոփեա դու քեզ
երկուս տախտակս քարեղէնս) Ս. Հոգի և
զմարմին. քանզի զառաջինն որ յա̃յ տուաւ, խոր
տակեաց մովսէս. ամբաստանութիւն ունի զպղա
մայ մեղայն. որ զառաջին տախտակսն զնկարագ
րութիւն պատկերին ա̃յ որ առանց աշխատութեան տը
տաւ նմա, եղծեաց. և անկաւ 'ի փառացն։
Որպէս անաշխատ ընկալաք զպատկերին արժանա
ւորութիւն. և ծանրացեալ յանցանօքն խորտակեցաք
իբրև զադամ և զմովսէս. վասն այսորիկ հրամայէ
մովսէսի կոփել. զի մեք ուսանիցիմք աստ քա
զում աշխատութեամբ և առաքինութեամբ կոփել զքարա
ցեալ սիրտս մեր. և այսպէս ընդունիցիմք զօրէնս. նո
րոգելով զառաջին տախտակսն. բովանդակ զմարդ
կան բնութիւնս նշանակէ. ոչ զտախտակացն և զօ
րինացն, այլ զիմաստութիւնն քրիստոսի երանու
թեանցն. վասն այսորիկ զհոգւոյ և զմարմնոյ ըզ
գայութիւնս յարդարել տայ. զի այնպէս ընդու
նիցիմք զգանձս հոգւոյն յամանս խեցեղէնս։
(Կոփ 'ի լեառն։) Որ և մարգարէն գոչէ, Եկայք
ելցուք 'ի լեառն տեառն և 'ի տուն աստուծոյ.
Լցեալ և կատարեալ նովին կենդանի և անմահարար
սպրգևաւն. և կենդանի պատգամօքն լցեալ ըզ
տախտակս մտացն՝ գնեմք 'ի պահեստի յանփուտ
տապանակի. որպէս զի լիցիմք ըստ աւուրց կե
նաց փայտին 'ի դրախտին։
(Գրեցից 'ի նոյն տախտակսն զնոյն պատգամսն
զառաջին։)

Եւ զտախտակացն, այլ դերանութի յիմանալի յէո
նէն ընդունիմք զաւետարանն քո գեղեցիկ.
Որպէս եղև ադամ 'ի հոգի կենդանի, նոյնպէս
միրոնութեամբ և ապաշխարութեամբ լինիմք. դարձեալ
անփուտ փայտ տապանակ, դրոշմ որդեգրութե.
զոր ընկալաք խաչն զմտաւոր արքայական, քրիստո
նեայ անուն ժառանգել. (Եւ զի 'ի ձեռնէ անուն)
Զհեցին որդիքն իսրայէլի Եւ մեզ պարտ է յի
ճել յանապատայեալ բարեացն՝ յապաշխարութի
ևյարդարութե. որպէս քո ասաց, ո՛վ որդիք գնաս
ցուք առաջի կենացս՝ 'ի գերութե պանդխտութես՝
յերկնաւորն և յանշարժն. (Ընդ՝ աշարօն մե
ռաւ.) Հրէից քահանայութեէն բարձումն
(Քահանայապետ եղիազար որդի նորա) Որ
նշանակէ դքո քահանայութեն. որ պայծառա
ցաւ ընդ տիեզերս 'ի փ փոխել քահանայութե՝
Հարկ էր և օրինացն փոխել ըստ կարգին մելքիսե
դեկին. (Զհեցին 'ի գագաթ յետակայ երկիր վրա
կայն ջուրց.) 'ի կողմանս գալիլեայ յորդանանու
Սորդարև վտակք ջուրց ծծայլին աւետարանին
բղխեցին 'ի միոյ գետոյ բարերար բանին ծայ 'ի չորս
առաջս. 'ի յերկիր զաբողոնի և նեփթաղիմայ. առ
եզերբ ծովու գալիլեայ հեթանոսաց։
Ա՛նհասութե խորհրդոյս մեծաքանչ զարմաց
մանս. մի գետ քո եղեալ յեդեմայ յանծայր ծո
վէն ծագեալ հայրական փառօք, ոռոգեալ դը
րախտ եկեղեցւոյ, լոմամբ հրաշից աւետարանին քա
րոզուե. կամ 'ի կարծր վիմէ արտասուս ապաշխա
րութե՝ ոռոգելով զհոգինս. (Յայնժամ՝ զա
տոյց մր դ յեղն զեւեայ բառնալ զտապանակն։)
Սուրբեալքն զաւետարանն բաժանելով քարոզե
ցին. ապաշխարեցէք զի մերձեալ է արքայութիւն։

որոյ բաժին տրի․ որք ոչ ինչ առին յաշխարհէ․ և զամ ինչ ունէին։ Եւ այս [illegible] յերկնային հանգիստն՝ որ ոչ սասանի․ քարոզեալ աշակերտացն զարքայութին երկնից հալածելոց։

Ո՞վ է որ ինքն է բաժին ժառանգութե նոցա․ որք ոչ ինչ առին ժառանգութի՛ յերկրի․ զի որ ինքն է բաժին նոցա․ ըստ մարգարէին․ բաժին իմ ես դու տր յաւիտենի։ (Զի՞նչ խնդրէ տր ած քո․ այլ երկնչիլ ՚ի տնէ և գնալ ՚ի ճանապարհս նորա։) Զի՞նչ է կարօտ ած մարդկան․ բայց միայն պահել զպատուիրանս նորա և ժառանգել զհայրենիսն․ որում ոչ կամեցան անսալ հարքն նոցա մովսիսի․ և ոչ հնազանդեցան օրինաւորաց քահանայքն քսի հաւատալ։ (Սիրել զտր ած յամ սրտէ և յամ անձնէ․ զի բարի լինի քեզ։)

Յարքայութենն։ Որում զխմադարձ եղեալ քահանայքն հանդերձ դպրօքն և փարիսեցւովքն բամբասելով զփրկիչն․ և մոլորեցուցին կուրին․ որպէս յանապատին փորձեցին և դառնացուցին զվկայութի նորա։ Վասն որոյ յորամ յանդիմանէ զնոսա յս որ զչարչարանսն ՚ի յանձն էառ վասն մեր

(19․ ր․)

Մինչև յե՞րբ աշխատ առնէք զիս բանիւք։) Նոյնպէս հրեայք ևլիրբք, բամբասէք զիս և ոչ ամաչէք․ ոչ միայն սամարացի և դիւահար կոչէին, այլև ՚ի պոռնկութե ծնեալ ասէին։ (Այո՛ և ես մոլորեցայ։) Հեգնէ զնոսա անմտութեն։ (Յարձակեալ էք ի վր իմ նախատանօք։) Եւ միայն ձաղէին, այլև ծաղր արարէին նախատէին․ զոր եկրեաց փրկիչն ՚ի խաչին․ զոր և աւետարանն՝ յառաջագոյն պատմէ։ Եւ այսպէս զամ կիրս մեր որ ՚ի յանցանաց մերոց՝ ընդ իւրն խառնեալ խմա

սին

սին պատմէ զմերն որ 'ի դրախտին մերկացաք 'ի
փառացն։ (Ոչ խօսեցայց։)
Ոչ ետ պատասխանի քահանայից և պիղատոսի և
հերովդէսի։ (Լռեալ եղէ երեսաց խոց խոնարհ։)
Ուրացան և առաքեալք։ 'ի քէն խաչելութեան զհետա-
բուսն արեգականն։ (Մերկացոյց յինէն զխառս
իմ։) Ազատամայն և զյորեայն · և զխեր մերկա-
նալն 'ի հայրենական փառացն · զոր Եսայի վկայէ ·
տեսաք մեք զնա անարգ և նմանեալ · զի ոչ գոյր
նորա տեսիլ և ոչ վայելչութիւն։ (Լքհատ իբրև
զծառ զյոյս իմ։) Ապաւինայ մահուն անյու-
սութիւն մեղացն։ (Համարեցայ զիս իբրև զթշնա-
մի։) Յաղագս մեղանացն։
(Հասին խոցս իմ հենք նորա) Իսկ քո մարմին
չոշ հրէայքն և զինձորքն։ (Ճանապարհս իմ
պատեցին դարանակալք։) Որք նենգութիւ հար-
ցանէին զպիրքն և փարիսեցիքն' թէ պարտ է
հարկս տալ կայսեր թէ ոչ։ (Հեռի եղեն յինէն
եղբարք իմ։) Որ-եքն յոյսնիսի · որպէս գրեալ
է, բազումք յեղբարցն յետս կացին 'ի քէն։ (Ատե-
նեան զօտարս քան զիս։) Յուդա և հրէայքն լսա-
համարեցան զպիղատոս և զհերովդէս քան զքս։
(Նախատեցան իմ անօրէնք եղեն։ (Աշակերտքն
ծանօթք իմ մոռացան զանուն իմ։ Որ նախ քան
զլմ աշխարհս' պետրոս ծանեաւ զքս առերով,
դու ես որդի այ · և յաղ ջնանէ միոյ ուրացաւ։
(Սրբացիք տան իմոյ արհամարհեցին զիս։)
Աշոտացիքն և որք 'ի հրէիցն։ (Արեան իմ աղէր
ար զկնին իմ։) Ընդ զերուսաղէմ ասէ · զոր ելաց
իմ նորա։ (Աղաչէի զորդիս հարձից, և նորքա ու-
րացան զիս։) Սովորքն որ յադգէն շմաւոնի էին ·
և ղատուածորքն որ յադգէն շմաւոնի էին · և ղատա

Հօրքն որ յաղթեն դանայ ։ (Փոխեցաւ մարմին իմ ընդ մորթովս) Ո՛վ Հայեր մարգարէական Հոգւով ընդ կուփահար ձաղանս քոյս (Ո՛ր կերս իմ ունիմ յատամունս) Որք ծաղկեն ըղնա ատամանք. քանզի կենաց կերակուր է ճշմարտապէս (Ողորմեցարուք ինձ բարեկամք) Որդ է ինչ որ յաղագս պատշաճի ասա յոր, և բազում ինչ ՚ի քո կատարեցաւ

(Ամենայն ինչ վճարեցաւ ՚ի ծայց իմս) Դու քո ամ բարձասանքն և չարչարանքն. որպէս ասաց ինքն թէ՝ ամ ինչ կատարեալ է (Ո՛ տայր գրել զբանս գրչաւ երկաթեաւ) Որպէս յոր բաղձայր առ ձանացուցանել զբանս, նոյնպէս քո զօրէնս իւր ՚ի խորս և ՚ի միտս անջնջելի. ըստ այնմ, տաց զօրէնս իմ ՚ի միտս նոցա և ՚ի խորս նոցա գրեցից զնոսա (Ճանաչենաւոր է որ լուծանելոց է զիս) Վաճառն զոր ես ինձ հայր, զխաչն. քանզի և ՚ի հօրէ յարուցեալ՝ համբարձաւ յերկինս. և ինքն զինքն յարոյց իշխանութեամբ ։ (Ո՛ր աչն իմ է տես) Ա՛չն զհոգին որ ասաց. զոր ես և հայր և հոգին սուրբ միայն գիտեմք զոր մարգարէքն յառաջ բարոզեցին ։ (Ո՛րս ետն սիրելի՝ յարեան իմո իմս) Ո՛ Հրեից աղգն ասէ

(Եղկերուք դուք ՚ի ծածկեալ բարկութենէ ։)
Զայն հրեիցն է ասացեալ. որ ՚ի խոխոսանս և ՚ի կռիւս ապխանութ ընչեցան ։ Ա՛ռ որպէս զանօրէն իւր համարի. և զքո բանից յանցանաց իմոց. որ ոչ արար մեղս և ոչ գտաւ նենգութիւն ՚ի բերան նորա. զքո բառնալոյ զմեղս մեր ։ Լեալ ած զպարտատանս և զհեծութեան յոքայ իղձմաց ապառնայ և ամ մարդկան, չարաչար կրեաք զ վէրս մեղաց մերոց յեկեղեցւոյ մեղաց և ՚ի մահահանէ բժշկեց փրկեցի իւր չար

չարանօքն շինելով վերստին զերուսաղէմ. և զդարձուցանելով զգերեալսն ՚ի խաստանայէ։ Մարգարէութեան եսայեան մխիթարէ յառաջագոյն. որ մարգարէանայ.

(45. 1.)

Այսպէս ասէ տէր ցկիւրոս) Առաջին թագաւոր պարսից. որ եբարձ զթագաւորութիւն քաղդէացւոց և մարաց և լիւդեացւոց որ ոչ էր չարաբարոյ իբրև զփարաւոնն (Զօծեալն իւր ցկիւրոս) Յաղագս Մելքիսեդեկի և Աբրահամ ըստ օրինակին օծեալք կոչեցան։ Իսկ քո Ճշմարիտ օծեալ ՚ի Հօրէ և ՚ի Հոգւոյ ածութեամբն. վասն ածային բնութեան միաւորութեան ընդ մարմնոյն. որպէս առաքեալն պետրոս վկայէ, օծեալ զնա ած արար. ըստ մարմնոյն ընդ բնութեան ածութեան միացոյց։ (Զորոյ կալայ զաջոյ ձեռանէ նորա) Հայր մարգարէին ծանուցանէ տիեզերաց զամենակալ յաղթութի թագաւորութեան քո։ (Հնազանդեցուցանել առաջի նորա զամ ազգս) Բանիւ քո հնազանդեցան ամ ազգք. որք հաւատային։ Որպէս ասէ՝ ետուր նմա իշխանութի ամ մարմնոյ. և ինքն ասէ, տուաւ ինձ ամ իշխանութի յերկինս և յերկրի։ Որ վասն տնօրէնութեան ասացաւ (Եւ զօրութի թագաւորաց խորտակեցից) Բաբելոնին և զայլոցն. զիշխանութի սատանայի և մահու բառնալով. և զթագաւորեալ կռապաշտութի յերկրէ։ (Բացից առաջի նորա զդրունս) Եւ դժոխոց (Քաղաքք մի՛ փակեսցին) Արքութի սատանայի և դժոխոց) (Եւ զլերինս հարթեցից) Եւ զեանայեալ ամբարտաւանութի նորա (Եւ զդրունս պղնձիս և զնիգս երկաթիս խորտակեցից) Եւ զմահու և զդժոխոց (Եւ զգանձս աներևոյթս բա-

ղիդ) Ո՛վ Հոգւոց եւ մարմնոց զծածկեալ չարու-
թեան մեղաց (Ո՛վ ի ծանիցես թէ ես եմ տէր ած-
քո. որ կոչեցի զանուն քո՝ ածն յակոբայ) Յս՜
քս՜. յս՜, որպէս ասաց գաբրիէլ թէ նա փրկեսցէ զը-
ժողովուրդ իւր ի մեղաց իւրեանց ի սատանայէ և
ի դժոխոց (Իսրայէլ ընտրեալ իմ) Դու ես
որդի իմ. ընդ քեզ հաճեցայ (Ես հաստատեցի
զլոյս) Ես եմ լոյս աշխարհի. որ զածգիտուէ
լոյսն Հոգւոյ ծագեաց (Ես եմ որ առնեմ զխաղա-
ղութի) Արար զխաղաղութի յերկինս և յերկրի արեամբ
խաչին իւրոյ. կիւրոս զգերութն հրէից դարձոյց. իսկ
քս՜ զամ մարդկան. Վասն այսորիկ ասէ՝ (ուրախ
լիցին երկինք ի վերուստ) Դասք հրեշտակաց
ի դարձ մեղաւորաց (Ամպք ցօղեսցեն զարդա-
րութի) Ո՛վ Հոգւոյն սրբոյ շնորհին վարդապետք
եկեղեցւոյ (Բղխեսցէ երկիր զարդարութի)
Ազգք մարդկան Ո՛վ ողորմութ մարդիկ յինքենս
բերելով յերկրէ և զբարեգործութի (Ես յա-
րուցի զնա արդարութե թագաւոր) Ես կայի
թագաւոր ի նմանէ. Ի հօրէ զքս. զոր յարոյց ար-
դարութե թագաւորս (Նա շինեսցէ զքաղաքն
երուսաղեմ) Ո՛վ Հոգիս մարդկան անապատացել
ի բարեաց. և զեկեղեցիս ժողովրդեան արդարոց
քաւարանս (Ո՛վ գերութի ժողովրդեն իմոյ դար-
ձուցես) Մարմնաւորապէս զիսրայէլ. և Հոգևո-
րապս զամ ազգս որ ի մեղաց գործոց գերեալ էին
երևելեօք և աներևութիւք. Նէ կաշառօք և ոչ պա-
տարագօք. այլ իւրով պատուական արեամբն ասէ
տր զօրութեց: Ցեսեալ մարգարէական Հոգւով
զայսպիսի փրկութի դաւիթ յերեսաց եկեղեցւոյ
պաղատանս մատուցանէր երգակցել ողբաձայնու-
թբ ասելով. (Յոյց մեզ տր զողորմութիս քո.

Ես

Այս ապա 'ի գլուխս սաղմոսին սկսեալ ասէ։

(48.)

Հաճեցար տէր ընդ երկիր քո) Ընդ բնութիւս մարդկան պարտաւորեալ զայժմուս եւ զհանդերձեալսն։ (Դարձուցեր զգերութիւն յակոբայ) Զի հրէից 'ի բաբելոնէ. եւ զմերն 'ի մահուանէ եւ 'ի դժոխոց անօրէնակալութենէ։ (Թողեր զանօրէնութիւն ժողովրդեան քոյ) Խաչիւդ քո եւ մկրտութեամբ։ (Ծածկեցեր զամ մեղս նոցա) Զօրով աւազանին՝ որ ծածկէ զծովս մեղաց։ (Աստուած դու դարձեալ կեցուսցես զմեզ։) Տրեալ աւազան արտասուօք։ (Ցոյց մեզ տէր զողորմութիւս քո) Որդին քո։ (Տէր մեր խօսեսցի զխաղաղութիւն ժողովրդեան իւրոյ) Փրկիչն աշակերտացն ասէ. զխաղաղութիւն իմ թողում ձեզ. զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ։ (Ճշմարտութիւն) Յոյժն մե պատահէ զ զ ջայէլոյն 'ի մարդկանէ Ճշմարիտ ապաշխարողացն բառնալով յերկրէ զատուցեն եւ զանիրաւունս։ (Արդարութիւն յերկնից երեւեցաւ։) Խաղաղութիւն մեղաց (Տէր տացէ զքաղցրութիւն, Այս ասէ ողորմած եմ։ (Երկիր տացէ զպտուղ իւր։) Արարէք պտուղ արժանի ապաշխարութեան։ (Արդարութիւն առաջի նորա գնասցէ։) Որպէս զի միշտ արդարութիւն նորա յայտնի։ (Դիցէ առաջի նորա) Ընդունար առաջնորդէ յերկինս։

Եւ ապա 'ի շաբաթու զբժշկութեն 'ի մէջ բերէ մեզ. զի ծնէկոյրն զոր ամենաջնար բըժիշկն 'ի թքոյն կաւ արար եւ եդ 'ի վերայ աչաց եւ 'ի սելովամ հրամայէ լուանալ որ առժամայն եւես զլոյս։ Որպէս զի ուսանիցիմք այսուքիւք թէ եւ մեք այնպէս 'ի ծնէ կոյր եաք 'ի նախնեաց ունելով

կուա

կուսպաշտութեն եկուրութիւ մինչեւ հանդիպեցաք
երկնաւոր բժշկին որ զհաւատոյն թուք 'ի մարն
գործս խառնեաց. կամ արար եւ ծեփեաց զմտաց
մերոց աչս՝ եւ հրամայեաց լուանալ 'ի սեղովամ որէ
խորհուրդ աւազանին, որ առժամայն լուսաւորե
ցաւ աստուածային տեսութեան. ոչ դեգերելով առ ան
շունչ ջրոյ ակնս. այլ պայծառութեամբ այ կենդան
ւոյ ծառայեմք եւ ճշմարտի. որ է օրհնեալ յաւի
տեանս ։

Հարց։ Ընդէ՞ր ոմանք յաւուրն աղուհացից ու
տեն 'ի հայոց եւ ոմանք ոչ։

Պատասխանի։

Թագաւորն յունաց Հերակլ ժողովարար 'ի
կարնոյ քաղաքն՝ յունաց իմաստասիրացն։ Նաեւ զո
մանս 'ի հայոց եղբայր կաթուղիկոսին հայոց որ է
ղէ եզր հաւատոյ։ Տէս գովով արհամարհող
վարդապետաց. կամեցան քննութիւն առնել հաւա
տոյն. եւ եղև հաւանեցան ժողովոյն քաղկեդոնի.
Եղեն ի նորա վէց կաթուղիկոս նստան քաղկեդոնի
աղանդոյն ամս. ղզ. եւ զառաջնորդաց սպահս բար
ձին 'ի հայոց։ Նաեւ ապա յետ այսորիկ շնորհօք ամ
հոգւոյն ընտրեցաւ յաթոռ հայրապետութեան սրբո
բոյն գրիգորի Յովհան օձնեցին իմաստասէր՝ կա
տարեալ գիտութ. աստուածային մատենիցն. եւ արար
ժողով 'ի մանազկերտ քաղաքն եպիսկոպոսաք եւ վար
դապետօք. եւ զառաջին հաւատն որ եղաւ 'ի սըր
բոյն գրիգորէ՝ աւանդութեան հաստատեցին. եւ նո
րին մարգարէական տեսութեան լցաւ։

Պատուիրեցին որ 'ի հրեղէն գետն անցին եւ 'ի կերպա
րանս գայլոց փոխեցան, խառնելով 'ի ժողովն քաղ
կեդոնի. եւ ապս բնան անցին ընդ գետն. եւ զնմանու
թիւ գառանց առին զուղղափառութեան հաւատոյն
նի

Նիկիոյ և Եփեսոսի և Կոստանդնուպօլսի զորս ունէին։ Ըստ նոսա որդիք սրբոյն Գրիգորի Արիստակէս, Ներսէս, և սուրբն Խաչիկ։

Ասէ դարձեալ եդին զառաջաւոր պահս և 'ի կատարմանն զյիշատակ քաջ նահատակին և առաքել նշանագործին խորհրդաւոր. զի որք լուծանեն՝ պատիժս կրեսցեն։ Որպէս եղև յամ ժամ. ելին մինչև ցայսօր ժամանակի անմեղնելոց 'ի նորա բարեխօսութեն՝ փրկութի. և արհամարհողացն պատիժս։

Ասէ զպահս քառասնորդացն իբրև զմի ուրբաթ սահմանեցին պահել. և զձուկն և զձէթ 'ի բաց բարձին եղբարքն։ Իսկ ոմանք որովայնամոլք ոչ կարացին տանել պնդութե պահոցն. աղաչեցին սակաւ ինչ թուլացուցանել զշաբաթն և զկիրակէն. և 'ի կթոյ ճաշակել։ Ասէ սուրբ հայրապետն երկուցեալ՝ զի մի քաղկեդոնի ժողովյն հաւանեսցին այնպիսիքն և զամենեսեան լուծցեն։ Իսկ որ քաջք էին հաւատով և առաքինիք մն հանդերձեալ յուսոյն, իբրև զմի ուրբաթ զամ աւուրս աղուհացին պահեն մինչև 'ի կատարած աշխարհի Համբերութե տէօղն օրհնեալ եղիցի յաւիտեանս Ամէն։

✠ Այս էջ երորդ երկրո ճառ[...] դանիէլի զեօսուրեն մեն նուրին։

(7·2·)

Ես Դանիէլ տեսանէի 'ի տեսլեան գիշերոյ։) Գիշեր ասէ զժամանակ գերութեն կոչէ։ (Չորք հողմք երկնից։)
Ո Հրամանս ՏՆյ ասէ եւ զօրութի որ իշխեն ի վր երկրի։ Որպէս ասէ կարգեաց սահմանս հեթանոսաց ըստ թուոյ հրեշտակաց ՏՆյ։ (Բաշխեաց ըղ-

ծովն

ծոցն մեծ։) Օ աշխարհս ասէ. բառ գամթի, այս
ծովն մեծ և անդորր։ (Զորս գաղանս ելանելն
'ի նմանէ այլակերպս 'ի միմեանց։ Զորս թագա
ւորս յարիցեն 'ի վերայ երկրի և առցեն զթագաւորու
թիւս բարձրելոյն։) Գազանք կոչին թագաւորք
'ի գրոց։ Մանաւանդ ած որ տր է գրոց։ Որ նախ
քան զքսն գալուստն յարեան թագաւորք։
Օ ընդ հանրականս ասէ. և ոչ զմանաւանդ որէնս։ Որք
տեղեաց տեղեաց իշխանք եղեն բաղումք. բայց
աշխարհականք չորք։ (Առաջին գաղանն իբրև
զմատակ առեւծ բաբելացւոց թագաւորութիւն։)
Բանզի առաջին թագաւոր 'ի բաբելոն բէլ նստաւ.
և այլ ուրեք թագաւոր իվերայ երկրի ոչ գոյր
քան զնա յառաջ։ Իսկ բաբելոն խառնակութ թարգ
մանի. զի անդ խառնակեցան լեզուքն. որ հայր
ցորդի եկ հօգին ասէր, եկայք իջցուք և
խառնակեսցուք զլեզուս նոցա. փս այնորիկ մար
գարէն յարգեաց պատմեաց զթագաւորութիս նդ։
(Խշւեաւորս) Ասն վերամբարձեալ զօրութեան
եօթնեղերական իշխանութեան ասէ։
(Եւ թևք նորա իբրև զարծուոյ) Օ ի եզեկի
էլ մարգարէն արծիւ կոչեաց զբաբելացւոց թագա
ւորութիւն. որպէս ասաց տր առ հրեայսն. արծիւ
մեծաթև լիցին. անհամբեր և տարածեալ թևօք եկն
'ի բարձր լիբանանու երուսաղէմ. եկտրեաց ըզ
մայր մայրից նորա և տարաւ 'ի բաբելովն. և երկու
ընդ միմեանս յարեաց մարգարէն զառիւծն. զի
ոմն առիւծն թագաւորական է 'ի նոյն ոտանիւն,
նոյնպէս և արծիւն 'ի թռչունսն։
Իսկ երազն նաբուգոդոնոսորայ պատկերն մեծ և
տեսիլն ահագին յոյժ. գլուխն ոսկի. վասն զի գը
լուխն թագաւորական է և ոսկի նոյնպէս. վասն զի

թա

Թագաւորն գլուխն է իշխանութեց. զբաբելացւոց Թագաւորութիւն ասաց դանիէլ. զի առաջին էր. Իսկ քս գլուխ ամ արարածոց. զոր առակողն ասէ. իմաստնոյն աչքն ՚ի գլուխն է. որպէս քս գլուխ եկեղեցւոյ. որ սենեքարիմ արքայ բաբելոնի ասաց, ո՛չ գիտեմ զիա՛րդ կալան հարքն իմ զամ երկիրն ասորեստանեայց. եւ բաբելացւոց։ Իսկ Թափուած թեւոյն է, զի ՚ի կերպարանս անասնոց փոխեցաւ նաբուգոդոնոսոր։

(Եւ սիրտ մարդոյ տուաւ նմա) Զի ՚ի զենլի խըրատուն գիտաց թէ բարձրեալն է Թագաւոր ամ երկրի. եւ ում կամի՝ տայ զնա։ (Եւ երկրորդ գազանն նման արջոյ) Սորայ Թագաւորութիւն եպարսից եւ եղամացւոց։ (Իսկ կողք երեք ՚ի բերան նորա) Քանզի երիս ազգս հնազանդեցոյց. ըզմարս եւ զպարսս եւ զեղամայիս. Եւ մինն քան զերկուսն բարձրագոյն էր. վասն զի Թագաւորութիւն պարսից զօրագոյն էր քան զմարաց եւ զեղամացւոց։ զի յառաջագոյն մարք ընդ կիւրոսիւ էին. եւ եղամայիքն ընդ դարեհիւ։ Իսկ կիւրոս մար՝ յորժամ տիրեաց պարսից եւ եղամացւոց, ՚ի մի ժողովեաց զերկու իշխանութիւնս։ ամենայն գիրք մեզ այսպէս աւանդեցին։ Ազնուագոյն Թագաւորութիւն է պարսիցն եւ մարացն քան զբաբելացւոցն։ Իսկ տեսիլն նաբուգոդոնոսորոյ ցուցանէ ասելով, թէ կուռքն եւ բարձքն եւ լանջքն եւ բազուկքն արծաթիք. որ է Թագաւորութիւն պարսից եւ մարաց եւ եղամացւոց։

(Եւ երրորդ գազանն նման ընձու) Զմակեդոնացւոց զաղէքսանդրոս ասէ. որ նման է վասն երագութեան. ընդ ամ աշխարհ ընթանալով նորա։ Եւ յետ զպարսից Թագաւորութիւն եւ յոյնքն գրաւեաց. ընձ անուանէ վս երագահաս իշխանութեան.

զի երբեւ զհուր վառ վառակի կալեալ զաշխարհս
(Զորս թէեւ թռչնոց խմերայ նորա) ։Ս։ ի զնե
նի աղեքսանդրի ՚ի չորս բաժանեցաւ թագաւորու
թիւն. Եւ երբեւ զթռչունս երագընթաց եղեւ ընդ է
րես կողմն երկրի ինքնակալն աղեքսանդրոս Իսկ
չորս գլուխ գազանին, վասն չորրորդապետացն
որ զկնի նոր կարգեալ զպտղոմէոսքն.
Իսկ տեսիլն նաբուգոդոնոսորայ որ տեսեալ մեկ
նեաց դանիէլ մարգարէն. Արձանն եւ քարձքն որ
ընձեք. եպիսկոպոսաց եւ մակեդոնացւոց աշխարհի.
։Ս։ Կին նոյա գազանն չորրորդ ահեղ եւ զարմանա
լի. ժանիք նորա երկաթի. եւ մագիլք նորա պղն
ձիս ։Ս։ Հռոմայեցւոց թագաւորութիւն իմացուք.
զոր դանիէլ գաճազան երկաթի կոչէ ասելով հով
հեսյես զնոսա գաճազանաւ երկաթեաւ. եւ վասն
քաղուղթ իշխանութեան ասէ՝ երկաթ եղբինձ. Եւ
ահեղ եւ քան զամ գազանն որ յառաջ քան զնա.
Ասան այլազգունից կարգայ իշխանութեան հռո
մայեցւոց թագաւորութեան. որ առաւել է չարիւք
քան զամենայն թագաւորսն.
(Աստեղ եւմանքեր. եւ զինացորդն առոտն հար
կանէր. եկերեւ զամ երկիր) Թագաւորեալ եբեւր
պատերազմունք լինէին յերկրի, անձնար է լուծա
նել զնոյա թագաւորութիւն. զի քան զնոսա ահա
ռոքագոյն ոչ էն խմերայ երկրի. զոր ոչ փոխէ
այլ թագաւորու. Թէպետ եւ փոշուք յարեցեն բար
բարոսացն խմերայ արձակեալ որ ՚ի մեղաց յանդի
մանութի լինի. Եւ՚ի կրթութի մարդկան. բայց թա
գաւորութիւն ոչ լուծանի. Եւ մեայ մինչեւ ՚ի քրի
թագաւորութիւն տեղապահ մեծի թագաւորին
քի. ըստ պօղոսի վկայութե որ ասէ. ՚Ի նուլթա
գաւորութեան հռոմայեցւոց՝ պարտ է ամի կեայ

առնուլ. և մինչև բարձցի որ այժմդ ունիս (Ո՛ն
դե՛ր այլակերպ կոչէ և անուն ոչ ասէ։ (Վ) Ի ու
ղաղցն ընտրէ՝ ակնածութեանէ իշխան. այլ զքաջն
դնէ. վասն զի այլևայլ ազգաց հռոմայեցւոյն առ-
նուն զթագաւորութիւն։ Իսկ տեսիլն Նաբուգոդո-
նոսորայ (Արուոնքն երկաթիւ) (Վ) Յոտս խմանամք
ստուգապէս զհռոմայեցւոյ թագաւորութիւն։
(Իսկ ոտքն կէսն յերկաթոյ) (Վ) Հայոց թագա-
ւորութիւն գուշակէ. ակեան 'ի խեցոյ զվրաց թա-
գաւորութիւն նշանակէ։ Իսկ տասն եղջիւրքն որ
'ի նմա. զի 'ի ժամանակս նեռին 'ի տասն բաժանի
հռոմայեցւոյ թագաւորութիւն։ Իսկ փոքր եղ-
ջիւրն որ յետոյ ելանէր՝ որ է նեռն. որ 'ի տա-
սանցն զերիսն բառնայ. և զեօթն հնազանդեցուցա-
նէ իւրն։ (Բանս առ բարձրեալն խօսեսցի)
Վասնզի զինքն քարոզէ ած։ (Վ) Ջուրբան բարձ-
րելոյն մոլորեցուցանէ։) Որպէս ասէ առաքեալն.
ած նշանօք և արուեստիւք և պատիր խաբէութեան
զոր առնէ։ (Մինչև եկեսցէ հէն աւուրցն։)
(Վ) Ժամանակ մի բանն. և 'ի նմանէ լուծանի նեռն
որդին կորստեան. զոր տր յս սատակեսցէ հոգ-
ւով բերանոյ իւրոյ. այլ զպատկերն որ յաւուրս
չորս թագաւորացն և որ զկնի։ Որ ասացաւ կանգ-
նեցին կուռս փշրել յիմանալի վիմն. զոր մեկ-
նեաց դանիէլ զերազն նաբուգոդոնոսորայ
(Վ) Որդ՝ (վէմն որ հատաւ 'ի լեռնէն առանց ձե-
ռին։) Որ է քս յանապական կուսէն ծնեալ անա-
պական մարմնով. որ եհար զպատկերն և փշրեաց
խապառ իբրև փոշի կալոյ ամարայնոյ։ Որ զօր
ձուձն կռամոլութե նշանակէ 'ի ձեռն քի. զի ած
թագաւորքն կռապաշտք էին. զոր սպառեաց քս.
և լիւր ածպաշտութիւն հաստատեաց. մն այնր ա-

սայ

սող թէ՝ լեառն երից փաշխարհս զդաշտս ամենուր ածփխտութեան. և 'ի կատարածի՝ գայ ընդ ամպս երկնից աստուածային բնութեան՝ Հագեալ մարմնովն դատել զկենդանիս և զմեռեալս. քան զի զվերջին արքայութեան նորա ևս ցանկել մարգարէն Հոգւովն այ. և նկարագրեաց մեզ մարդկօրէն վասն մեր տկար մտաց ասելովս (Տեսանէի մինչև աթոռք անկանէին. և Հին աւուրցն ած և աթոռն նստէր. Հանդերձ նորա սպիտակ իբրև զձիւն. և Հեր գլխոյն նորա իբրև ասր սբ. աթոռ նորա իբրև զբոց Հրոյ. անիւք կառաց նորա իբրև զՀուր բորբոքեալ. գետ Հրոյ յորդեալ խաղայր առաջի նորա. Հազարք Հազարաց պաշտէին զնա. և բիւրք բիւրուց կային առաջի նորա. ատեան նստաւ և դպրութիւնք բացան. *Դարձեալ զկնի այսօրինակ տեսանէի ընդ ամպս երկնից՝ իբրև որդի մարդոյ գայր և Հասանէր մինչև 'ի Հին աւուրցն. և մերձենայր մինչև 'ի նա. և մատուցան առաջի նորա. և նմա տուաւ իշխանութիւն և պատիւ և արքայութիւն. և ամ ազգք և ազինք և լեզուք նմա ծառայեսցեն և Հնազանդեսցին. իշխանութիւն նորա յաւիտենական որ ոչ անցանէ. և թագաւորութիւն նր ոչ եղծանի)

Այս յայտնապէս իմերոյ փրկչին կատարի. զի ոչ եթէ Հայր դատէ զոք, այլ զամ դատաստան ետ որդւոյ իւրոյ. զի բնութիւն ունի զայս 'ի Հօրէ. բայց վասն մարդեղութեան ասի տալ և ոչ ըստ աստուածութեան. զի ասաց քս, զամ զոր ինչ ունի Հայր՝ իմ է. Համառօտամբ և 'ի սուրբ Հոգւոյն յանեցն և 'ի կատարեալն. *Նոյն է յանեղ Հօրէն բղխումն վս այնորիկ է անեղ և անժամանակ. և կատարեալ 'ի կատարելոյն. և կատարեալ անձամբ և գոյութեամբ և բնութեամբ և աստուածութեամբ. վասն որոյ և առաքեալն զնա տր և ած քարոզեաց.

✠ Սեպտեմբեր երեք շաբաթուն Յիշատակ սրբոյն Մեսրոպի. (Յ.Է. ձայն)

(12.1.4.)

Սուրբ վասն Հոգևորայն. Թէպէտ և բաժինք շնորհացեն, այլ Հոգի նոյն է. Թէպէտ և բաժինք պաշտամանց են, այլ Տէր նոյն է. Թէպէտ և բաժինք յաջողուածոց են, այլ Աստուած նոյն է որ յաջողէ զամենայն յամենայնի) Տեսանե՞ս, զի Տէր Աստուած է և ուրիշ բաժնեց Հոգին սուրբ Խոստովանի երանելին պօղոս յորժամ և շնորհաց զեղումն միաստուածութիւնը պատմէ առաքելոց ձեռնադրէ եպիսկոպոսէ. Մարգարէս լցուցանէ. Վարդապետս ուսուցանէ. Հովիւս գործէ. Թագաւորս եքահանայս օծանէ. Իմաստս սրբոց հաղորդել. յաղթս ընտրելոց կցորդել Իշխանութիւն անմահութեան. Ի թիկունս հասանէ. զօրութիւն կատարէ.

Հոգին սուրբ եկեալ և որքան. առաջնորդէ. խօսի. առաքէ. որոշէ. փորձէ. տանջար առնէ. Աստուածացուցանէ. գիտէ իբրև զԱստուած. բաժանէ լեզուս հրեղէնս Ի նախախնամ ամենակալօր. ամենայնիլրու. յամենայն ընկալեալ լինի. այսպէս կատարի Աստուած յեկեղեցւոջ. Հայր միշտ. և Որդի միշտ. և սուրբ Հոգի միշտ. Ի բարձր Իբարձրելոյ եբարձրեալ. զի մանկի զփառս ունելով անչափ. որում ծնողին Աստ արարածք Իսկ Աստուածութի Ի միաւորեալ մի պատմի. Իսկ երրորդութի Իմարգարէից յոլով քարոզի. Աստուածարանն յայտնի առաւել ըստ ժամանակաց և ըստ ազգաց պատշաճի արդարոցն Իգի տութի և Իհաւատս եկեղ. Հաւատամք և Իյարութեն մարմնոց և Իհաւատոցու Աստ գործ. զի Իմ յայտնի կ Հաւատով զաքանչելեաց. եղեկեղեցի ընթերցուածն որ ասէ. Իմ եղև Իմ Իմ ձեռն Աստ

✠ [illegible]

(4· 21)

Եւ ասէ տէր ցմովսէս՝ յերթալդ քում և՚ի եգիպտոսդ։) Մովսէս տպաւորութիւն քի էր և հայրական փառացն եկեալ առ մեզ՝ զառաջին գալուստն և զերկրորդն. ՚ի ծննդենէն մինչև ՚ի խաչն. և ՚ի յարութենէն արար քս հրաշս առաջի իմանալի փարաւոնին (Տեսջիր զամենայն նշանս որ առաջի փարաւոնին) Մովսէս յեգիպտոս արար նշանս և արուեստս մեծամեծս. մարախ եխառնիճ. հուր և կարկուտ. եխաւար շօշափելի։ Իսկ քս զկոյրս լուսաւորեաց. զբորոտս սրբեաց. զանդամալոյծս և զկաղս հաստատեաց. ընդ մեռեալս յարոյց. զդևս փախստական արար. և ընդ մարդիկս եղաւրս անմահեաց։ Ընդ մաքսաւորս բաղմելով ասէր, ոչ եկի կոչել զարդարս, այլ զմեղաւորս յապաշխարութիւն։ (Ես խստացուցից ընդ սիրտն փարաւոնի ոչ արձակել զժողովուրդ իմ) Եւ ասաց զայս, զի կատարեսցի նշանն. այսինքն երկայնամտեցից։ Որպէս ոքթէ ցոք ասիցէ իմ էն արարեալ։

(Եւ դու ասասցես ցփարաւոն՝ այսպէս ասէ տր, որդի անդրանիկ իմ է իսրայէլ։) Այսինքն տյ իսրայէլի հոգևոր ուսողի զմծ։ Ուստի մծ զմովսէս առ փարաւոն. այն որ յառաջագոյն տյ առ աքրահամ գրոշմէլ թէ արձակեա զդա զի կալեալ էին ՚ի ստրուկն մեղացն երրորդ յերկաթս։ Եւ որպէս յեգիպտոս նեղեալ և յառաջագոյն մեծամեծ նշանք գործեցան, ոչ հաւանեցաւ փարաւոն արձակել զիսրայէլ. մինչև անդրանիկք նոցա կոտորեցան

ցան

ցան։ Նոյնպէս և աստ թէպէտ ի ձեռն խաչին բա
զումք սքանչելիս գործեցին, ոչ դադարեցան աներ
ևոյթն փարաւոնի պատերազմիլ ընդ սուրբսն մեր։
Մինչև անդրանիկ որդիկք նորա սատակեցան և
բարձան ի միջոյ։ Թագաւորքն որք ընդ ժամա
նակս ժամանակս յառնէին բարբարոսական կամօքն.
եյարուցանէին հալածանս ի վերայ եկեղեցւոյ։ Որ
պէս դիոկղետիանոս և լիկինիոս և նմանք նոցա։
(Ասէ տր ցահարոն, երթ ընդ առաջ մովսէ
սի) Ոչ ի մի կարծեօք նախանձաբեկ լինելով,
իբրև զկայէն առ հաբէլ. վասն այնորիկ յառաջա
գոյն ասաց՝ թէ ահաւանիկ ահարօն եղբայր քո.
Նա ելցէ ընդ առաջ քո։ Ոչ ի կանխեաց ինքն ած
և հրամայեաց ահարոնի ընդառաջ լինել մովսէսի։
Որդ՝ էր օրինակ մովսէսի առաքումն աւետարա
նական քարոզութեան. իսկ ահարոն հնոյն օրինակ
օրինադրութեան։ Ուսքէ ած յիւրում ժամանակին
զաւետարանն փրկութե հեթանոսաց. յորս էր թա
գաւորեալ աներևոյթն փարաւոն։
(Ապա գնաց ահարոն յառաջ մովսէսի. և պատահեաց
նմա ի լեռինն այ։) Քանզի յոյժ միաբան և հա
րազատ եղբարք էին միմեանց օրէնքն և աւետա
րանն. և ընդ առաջ լինելն ահարոնի այնմ՝ նշանա
կէ, զի օրինայն և մարգարէիցն վկայութք հաստա
տէին առաքեալքն զաւետարանն քի։ (Ապա պատ
մեաց մովսէս ահարոնի զամ պատգամս տեառն։)
Որպէս քս յիջանելն յերկնից՝ մկրտչին պատմեաց
զամ խորհուրդս. կոչի մովսէս միտք. իսկ ահարոն
բան՝ սպասաւոր մտաց։
Քանզի զոր միտքն խորհի և իմանայ, զնոյն բա
նիւ յառաջ ածեմք. և են սոքա համազգիք միմե
անց։ (Գնաց ահարոն յառաջ մովսէսի. և պատա

 հեաց

հեաց նմա 'ի լերին այ) Գնաց յովհաննէս քա
նին այ ընդառաջ քոյ ասելով. եւ ձայն բարբա
ռոյ յանապատին (Նշ՛ պատմեաց ահարոն զամ
պատգամսն այ առաջի ժողովրդեանն զոր ասաց
Մովսէս) Պատմեաց ահարոն նշանօքն հանդերձ.
խօսեցաւ զամ պատգամս եւարար նշանս. ամէ յով
հաննէս ասէր, ահա գառն այ որ բառնայ զմեղս
աշխարհի (Նշ՛ արարին նշանս առաջի ժողովր
դեանն) Իսկ ահարոնի բառնալ զգաւազանն
Մովսէսի եւառնել նշանս եւհաւանեցուցանել զժո
ղովուրդն՝ քարոզէր զխաչին խորհուրդն. զոր յայտ
նապէս 'ի ձեռին ունէր աւետարանն . քանզի օ_
րէնքն այնու զօրանային. որպէս ասէր քս, աբրա
համ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զօր իմ եւ ետ.
ետես եւ ուրախ եղեւ (Ո՞ր օր. զխաչինն
Նշ՛ ո՞ւր ետես. յորժամ եդ. զփայտն ի վերայ ու
սոյն իսահակայ. Նշ՛ որպէս Մովսէս բարձրացոյց
զօձն յանապատին, նոյնպէս բարձրանալ պարտ է որ
դւոյ մարդոյ. Նշ՛ Մովսէսի ձեռաց տարածումն
յօրինակ խաչին էր. որ վանեաց զամաղէկ. Իսկ
գաւազանն 'ի մէջ մնաց եւբանի հաստատութե նշ
շանակ է. որում մերք եւ բան յեցեալ կան. Իսկ
ժողովուրդքն օրինակ մեզ. որ ըստ հոգւոյ եւ այ
մարմնոյ զօրութե շարժմունք են.
Իսկ յորժամ գէճ եւմարմնասէր գործի ըմբռնի՝
ծառայք եւկալանաւորք լինին չար բռնաւորին սա
տանայի. եւ'ի նորա կամս պարաւանդեալք անհան
գիստ աշխատութե խնջեալք քաղաքս նմա շինեն
զնուրեանց անձինս. որոց կորնչի յիշատակն.
Որդ՝ պարտ է առ այսպիսի գերեալ խորհուրդս
մնաց եւբանի՝ իբրեւ առաջնորդ հոգւոյ խնամով
այց առնել եւնշանս ցուցանել զգեհենին երկիւ

եւ

եզրաբայութե անխախտ։ Նա՛ հանապազ ժողովուրդն
եւ ուրախ եղեւ։ (Քրիստոնեական ժողովուրդն ե
երկիր եղաւ աՄն։) Քանզի զոր մարգարէքն յա
ռաջ քարոզեցին, ամենայնն հաստատեաց նշա
նօք եւ բազում սքանչելեօք։ վասն որոյ հրաժարել
'ի կռոց հանապազին յանձն եւ երկրպագելն նմա եւ ու
րախ եղեն յոյժ։ զի յառաջին տգիտութեան աղա
տեցան։ Որպէս Երուսաղէմեցիքն 'ի մի վախճանէ եւ յահա
րանէ լսան զաւետարանս փրկութեան եւ երկրպագեն
նմա։ Նոյնպէս եւ ժողովուրդ հանապազեայցն զփր
կութիւն ի լսելոյ զ յաւիտենից լուեալ 'ի յակոբայ
եւ 'ի կիւրղէ, զմն արդարած հրամիրեն միաձայն
նութեն յերկրպագութեն քնին։
Աշխանակէ ժողովուրդն իսրայէլի տարաշխարողաց։
եւ յեք 'ի քեն նշանացն հանապազեն 'ի տոր։ (Մովսէսն
միւսես եւ հարոն առաջի փարաւոնի) Մովսես
եւ հարոն միաբանեալ հանին զժողովուրդն յեգիպ
տոսէ։ Այսպէս յօհաննէս եւ քս միաբանեալ հա
նին զհեթանոսս յերկինս։ Նարեկ եւս զհետ
այնր ասացեալ։ զի թէ նախ միոջն եբանն ընդ մի
մեանս ոչ միաբանին, ընդ բազմաժողով խորհուրդս
գործողին պատերազմի ոչ կարասցեն։ (Նա՛ ասեն
ցփարաւոն՝ այսպէս ասէ տր, արձակեա զժողովուրդ
իմ։) Քանզի յայնժամ Ճշմարտապէս ցանկայ ա
զատութե՝ յորժամ 'ի ներայոյն աղատանայ 'ի կամաց
գերչին։ այլ եւս յորժամ յիւրայնոցն ոչ գտանէ
'ի մեզ, եւ գտեալ եղեալ արգելու զմեզ 'ի բարեացն։
ըստ այնմ թէ՝ գայ իշխան աշխարհիս այսորիկ եւ
յիս ինչ ոչ գտանէ։
(Նաեւ փարաւոն՝ ոչ գիտեմ զտր։ եւ զիսրայէլ ոչ
արձակեմ։) Որպէս սատանայ բռնացեալ ունէր
զերկիր։ (Նմն ցնա՝ տծն երեայեցոց կոչէ զզ

մեղ առնենք։) Նոյնպէս յովհաննէս եւ քրիստ աշա կերտքն քարոզեցին զ.քս ասել, թէ· ապաշխարեցէք զի մերձեալ է արքայութիւն երկնից։ Եւ չ դարձե լոյն ճառեսին զգեհենին տանջանսն։ քանզի տէրու նական հրամանն ամենայնոց եւ հրաւէր եւ աւետիք են։ (Նորթիցուք երից աւուրց ճանապարհ յանա պատ՝ զոհ մատուցանել տն։) Երեք օրն աբրա համու պատարագել զիսահակ։ յերեք օրն ՚ի մե ռայն եկին ՚ի ջուրն զառն. որ փայտին քաղցրա ցաւ։ Երեք օր ՚ի կանանցն հեռանալով, արժանի լինէր ժողովուրդն երկնաւոր ձայնին։ Երեք ա ւուրք յէտ խաչոսն եւ յէտ խաչական երայն հեռա նայցեն։ Այլ նոքա թեպետ եւ մարմնով ելին յե գիպտոսէ, մնոք ՚ի չար սովորութիւն նոցա կայեալ կային։ Սոյն այսորիկ եւ քս յորժամ երանելի մար գարէութիւն յինքն կոչէր զ լսօղսն՝ այսպէս ա սէր, որ գայ առ իս եւ ոչ հրաժարի յամ ընչից իւ

րոց, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել։

Իսկ առաքելոյն զերեք թլփոյթ խորհուրդ, յոր ժամա կողոսացին զ լևակսն յաղօթս առնէր ա սելով, զձեր շուրջ եհոգի եւ մխոչք անարատ պա հեսցէ ՚ի գալուստ տնս։ Կարծեալ երից աւուրց ճանապարհ գաղտնի խորհուրդ. զնի երից աւուրց յարեան ՚ի մեռելոց։ Նաեւ դարձեալ քանզի ՚ի չորեք շաբաթ օրէ յատաջ երեք աւուրք էին ՚ի մէջ մին չեւ ՚ի գալուստ փրկչին յերուսաղեմ։ զնի երից ա

ւուրց տր եկեալ ՚ի բեթանիա։

(Յանապատ) Նորուղք է այս։ քանզի սպառ է ընթացողին. զնի յէ՝ զէգխրտականն զնմ օրէնա կան կենցաղոյս թողուլ։ եւ անխռով յանապատն է լանել։ որում երանելին գալէլթ ցանկայր։ վարոյ եւ թեւս աղաւնոյ խնդրէր առնալ։ որպէս զի ա

ուանց ծանրութեանց եւ զբաղմանց հասցէ սրումյան կայրն յորում ոչ գոն մեղք եւ ոչ սեւութիւնք (Ա) ի զոհեսցուք սեղան ած մերոյ) Իսկ անդ երթեալոյն զինչ այլ, քան եթէ զառնիկ եւ ոճն եւ սպասաւորաց կենդանիս Մէւանք անոխութը եւ անկապած՝ եւ հանգիստ Ի՛նդ տեսանես սեղան իմն հրաշալի՝ ընթրէք խորհրդական. կենդանի գառն բարձօղն մեղաց աշխարհի՝ բազմեալ ի վերայ նորին սեղանոյ. յորում հրեշտակք եւ մարդիկք առ հասարակ խմբակցին. Իսկ մեզ պատարագ քո է. որ հանապազ բառնայ զմեղս մեր. տեսանելով զերեքօրեայ յարուցեալն եւ երկրպագեալ նմա.

(Պարսեցէ պատահեսցի մեզ մահ կամ ըմպանութեամբ) Բանզի որ ոչ ճաշակէ ՚ի մսոյ անարատ գառնին որ է Քրիստոս զառին, որպէս առաքեալն բարձր ձայնիւ քարոզէ. զառինի մեր զենեալ քս. որ զենի երից աւուրց յարեալ ՚ի մեռելոց. արդ՝ որ նմա արժանաւորապէս ոչ հաղորդի, Քրիստոսիւ հանդիպի նմա մահ մշտնջենաւոր տանջանաց. եւ ըմպանութեամբ հուր գեհենին. Այսն որոյ եւ մարգարէքն ՚ի դարձի գերութեան ՚ի բաբելոնէ՝ նկարէին զդարձ մարդկան ՚ի սատանայի ծառայութենէն. Յաղագս որոյ եւ մարգարէն զաքարիա աւետարանէ զմեծին ած զդալուստն ասելով.

(Գ.Գ.)

Ուրախ լեր դուստր սիոնի) Դուստր մօր սիովնի. որպէս ասէ դաւիթ՝ սիովնի ասի մայր. երկնաւորն երուսաղեմի. Որպէս ասէ առաքեալն, վերինն երուսաղէմ ազատն. որ է մայր մեր ամենեցուն. Յովհաննէս ՚ի կենդանի բանեն վարդապետութե. եւ որդիք եւս նորա ՚ի ձեռն սուրբ առաքելոցն. Սիովնի դուստր է եկեղեցի. սուրբ

ա

տուաքեւորն հիմնարկեալ կամեցուցեալ սուրբ ընդ
ամենեւին, երս ծնանելով զՔեզ աճաղանման յորդէ
գրութիւն այս. եւ կարգապետութեան աշակերտացն քո
(Ա. Հա թագաւոր քո գայ ՚ի քեզ) Սուրբ Հոգ
ւոյն միաբարեալ, ուրախ լեր. եւ զթագաւորին
քոյ գեղանի ՚ի քաղաքն համբաւէ. որ է եկեղեցի
հեթանոսաց. բանիւ ՚ի ձեռն գաղտնեն իւրոյ քառա
նալոյ էր զմիութեան քոյն յերկնայնոյ
(Տ. Օրհնեա) Բանիւ ամենեցուն համարակ դար
ձեւոյն ՚ի նա զթողութիւն շնորհեաց եւ տանէ ան
յոյս. այլ դհոգեւոր ՚ի Միղաց ազատէ եղմարմնին
ցաւոց բժշկեա (Փրկիչն) Ո՜վ ՚ի բանութեան
սատանայի եդժուխոց եւ ՚ի դժնէից փրկեաց զմարդ
կային գերեալ բնութիւն (Նոյն հեզ) Նա
այնմ, ուսարուք յինէն, զի հեզ եմ եւ խոնարհ սր
տիւ (Նա՛ հանգեաւ իմէրոյ նո հոգին այս)
Շնորհաց բղխումն Նոյն հոգին. որք են շնոր
հքն հոգւոյն. զի ՚ի նմա բնակեալ լրումն աստուա
ծեան մարմնաւորեալ (Հեծեալ յէշ եւ յաւանակին նո
րոյ) Տէրունական սրբոյ օրինաւորաց, եւ հեթանո
սաց անօրինաց. այս ոչ երկրաւոր թագաւորաց,
այլ քո ըմբռնեա (Յաղթեալ զէնու երկրենայ)
Որդեւ զփառաւոն սատանայաց կառք եւ երկվարոք
յօրինակ քո. եզատանայի եղդժնէից զիշխանն խա
ւարաւէր ՚ի նոր խորայեւ ՚ի ձեռն միրտութեան
(Ո՜վ երկվարս յերուսաղեմ) Ո՜վ պետութիւն զի
աւոյ ՚ի խաւարն եկեղեցւոյ (Երորդեկեայ զաղէն
պատերազմողին) Ո՜վ սատանայի. որն պատերազ
մող էր խակըռան է (Տէրեայէն ջուրք ՚ի ծովէ
մինչեւ ՚ի ծով ՚ի գետոց մինչեւ ծագս աշխարհի)
Տէառնաց գերք առաքելովքն. եւ նովին միրտու
թեան յորդիս մարդկան (Այսու արեամբ ուխտի
քո)

Սով

Սովորես հրեից ժողովրդեանն ուխտ կտակի զա
րեան ցլուց և նոխազաց եղջերակաց. այս արեան
նորոյ կտակի ուխտի տեառն լինի. 'ի Թղթումն մե
ղայ եղեալ։ (Արձակեցեր զկապեալսն յանջրդի
գբոյ) Սովոր օրէնքն արեամբ՝ յանջրդի գբոյ
կռոցն ոչ կարող արձակել զհեթանոսս՝ և ոչ զհը
րեայսն. և ոչ հանել 'ի դժոխոց. որպէս տէր ամենա
տանց երեմիայիւ մարգարէիւն թէ՝ զիս թողին
զաղբիւր ջրոյ կենդանւոյ. և փորեցին ծա
կոտկէնս. որք ոչ կարասցեն ունել ջուր։
Գուբ զդժոխսն և զկուռսն ասէ. յորմէ քն ար
եամբ ուխտի իւրոյ արձակեաց և ազատեաց զհրէ
այս և զհեթանոսս։ Կտակ ուխտի աւետարանն
քն է. զոր կնքեաց արեամբն իւրով. ոչ միայն 'ի
գբոյ կռոցն ազատեաց, այլ և 'ի գբոյ դժոխոցն.
որ ոչ ունէին ջուր և կենդանութի. ուր մեծա
տանն պապակէր լեզուն. և կարօտանայր կաթիլ ջը
րոյ։ (Ղուկ. 'ի յամուրս) Վասն ճգնութեան
և անձկութեան ասէ, որ տանի 'ի կեանսն յաւիտե
նից։ Դաւիթ վասն յուսոյն բարեաց յԱյ խոստա
ցելոյ։ Կապեալք ժողովրդեան 'ի չղթայս բանտարկ
եալն յառաջագոյն անհաւատութե. իսկ այժմ կա
պեալք սիրովն քն 'ի լուծն քաղցր և 'ի բեռն փոք
րիկ. ուղղաւորեալ 'ի ճանապարհն երկնից։
(Դեւտանակ մեղ ածուր պանդխտութե՝ կրկին հա
տուցից ձեզ) Զերեք հարիւր և երեսուն ա
մայն պանդխտութե՝ յորժ բազմապատիկ հատու
ցումն ընկալան յանապատին և յերկիրն աւետեաց.
կրկին յաւելեածովն զուարն յատար ազգաց կո
գայ և մագոգայ 'ի ձորն դատաստանին։ Իսկ քրիս
տոնէից 'ի յերկրի զդրախտն որէ եկեղեցի այ.
Իսկ ապաշխարօղք ըստ քնի խոստմանն ասէ յեկե

ղէկուղ հարկաւորութիւն. նոյնպէս յաւուրն յետ-
նուած զերկնից արքայութիւն։

(Արեցից զքեզ ինձ յուղղա) Ձ. Մարմին յաղ-
դէ յուղայ զոր եառ քոյ (Լուցից զքեզ ե՛փ-
րեմ.) Որ հոգւոյդ սրբով եկից զդասս առաքե-
լոցն իմաստութ̃ և զօրութ̃. (Ձ. Արթուցից զոր-
դւոյն սխալել իմկրայ որդւոյն յաւիտեան.) Ձ. Որ
դւոյն եկեղեցւոյ իմկրայ դիտայ. (Հ. Ջրափեցից
զքեզ իբրև զաւեղն պատերազմողիս.) Ձ. Յա-
նայն համատարած ընդ դէմ հերձուածողաց՝
իբրև զաւազակս.

Ձ. Հոգի և զմարմին երկնայրի սրբել. (Յուղե
որպէս փայլակն նետ նորա.) Կապանօք վար-
դապետութ̃ տոյ (Տէր ամենակալ փրկ հար-
ցէ.) Ձ. Քարոզութ̃ առաքելոյն երկնայրն
փողքն յերկիր ճիչէն առաքելոց.

(Տէր ամենակալ պաշտպանեսցէ նոցա) Զպա-
հէն տկարացելոց հոգւոյդ. (Թշնամեսցէ չնո-
ւաց.) Ձ. Քաղցրութիւն դիւայն.

(Մարտմբք պարապարուք) Զատուածախօս բա-
նիւք գրոյ. Որպէս ժողովրդն զմիմեանս և
յահարօնէ լսեալ զանեալս փրկութեան, երկրպագե-
ցին տոյ. Զայսպէս լսեալ եկեղեցւոյ մանկանց ըղ-
ձալուստ հեզ թագաւորին՝ գոհանալով, և՛ իյա-
կօքայ և՛ իկիւրղէ լսեալ խնդութ̃ ընդունաւ և-
լանելով քոյ երգեն.

(Սաղ 95)

Երկայնամիտ քաղցր ողորմ.) Երկայնա-
միտ առներեն. և քաղցր ողորմ առ գար-
ձեալսն ապաշխարութեամբ Քշմարիտ Ձ. Ի ող-
գոյ անբաւութ̃ իղատաստան նորա (Նայեաց
առ իս) Անարգաւորութ̃։

(Ողորմեա ինձ.) Որպէս բժիշկ՝ որ պէտս ու-
նիմ առողջութեան. (Դու տէր քաղցր առատա-
նեսեանդ.) Որ կարդամ զքեզ ջանալով (Անկե-
գիր տէր.) Ցաւօք ներողութեան մեղաց (Մեծ
ես դու տէր) Ողորմութեամբ (Դու տէր ամ գը-
թածդ) Ի վերայ մեղաւորացս (Ամենայն աղ-
գիւ զոր արարեր՝ երկրպագիցեն քեզ) Ոչ միայն
վասն փրկութեան, այլ եւ վասն հանդերձեալ դատաս-
տանին ահաւորին յորժամ երկիրպագանեն ոչ մի-
այն երանեալքն, այլ եւ դժոխայինքն ըստ յանուննյն

ամ ծունր կրկնեսցի.

(Հուր զօրութեան ծառայի քոյս) Զգամայ եւ խու-
րայնոցն տկարացելոցս (Լցեա զորդի ազախնոյ
քոյ) Որ յեայէ յառաջ եկին (Զօրանցան բա-
րիս) Խնդրել կնշան արդարութեան. զխաչն եւ որ
'ի խաչին փրկութիւն (Տեսցեն ատելիքն եւ ամա-
չեսցեն) Սատանայ եւ դեւքն յամօթ լիցին. յոր-
ժամ երեւեսցի նշան որդւոյ մարդոյ յերկինս.
ընդ դեւսն եւ խաչահանուքն. որք ոչ հաւատա-
ցին 'ի քոս Սասն որոյ եւ կոծեսցին ազգն եւ անե-
ծեալն լուման եւ փրկութեան. եւ յամօթ լիցին որք

ուրախ եղեն 'ի մեղս մարդկան.

(Դու տէր օգնեցեր եւ մխիթարեցեր.) Ինձ ոյ

մեղաւոյս.

✠ Խորհուրդ Ս. Խաչ Նշանի ...

(Յհ. Ոսկ.)

Ո... ի յորժամ կամիս ամ նշանս առնել, կամ կեր-
կրանս ինչ երեսաց ցուցանել, եւ կամիս զմարդիկ տե-
սող առնել իբր առանց ամբոխելոյ հրապարակաց
եւ քաղաքաց, յարդարեալ գործել զսքանչելիսն.

Որ

Որով զՄովսէս եհան 'ի լեառն. և զքո զաշակերտսն.
աստերգման մարգարէին ոչ է ըստ քննելոյ. Նաև
ասէ.

(35· 1)

Եղև ի վերայ իմ ձեռն տն. և եհան զիս Հոգին.) Որպէս զամենայն ամուլ ըղ վարսից յերուսաղէմէ 'ի Բաբելոն եդ զնա. Այնտոյ հոգին տեառն յանկշտականաց զՓիլիպպոս Ագրաւ յԱզովտոս. Աանդ ամենաժամներ զքու Նոյնպէս և եզեկիէլ մարգարէն. Նաւ դարձեալ զի յօժարեցուցանէր զմիտս նորա զգաստանալ առ 'ի տեսանել զՀրաշալի տեսիլն որ լինելոցն էր. յայտ էր թէ առ մեծ ինչ նշանակութեան կոչէր զնա մեծ. (Տարաւ զիս և եդ ի մէջ դաշտին.) Զի մի ուրեք անարգել համարձակ տեսանելոյ և ոչ իք րև զհեթանոսս որ 'ի խաւարին տեղիս Այաղ Ջամղ ջին. յաներևոյթ տեղիս առնելն զշարժմանս խու րհանգս (Եւ այն լի էր ոսկերօք մարդկան.) Զի բարբարոսքն ոչ ինչ փոյթ առնէին թաղել զմեռելսն 'ի պատերազմի. զի ոչ կարծին նոցա ամ բարշտութիւն և պղծութեան գործ զթխակունս այն պիսեացն անտես առնել. (Եւ շրջեցոյց զիս շուրջ զոսկերօքն նոցա բազում յոյժ էին ի վերայ երե սաց դաշտին.) Նա 'ի տեսանել և 'ի լինել և ճա նաչել հաւաստի զբնութիւն ոսկերացն. զի մի առ աչօք կարծեսցի տեսիլն. զի բազումս տեսանէր զնոսա յոյժ. (Չորացեալք յոյժ.) Զի չնայեալ և զ չորացեալ ոսկերսն յարեգական տապոյն ջերմութե զծածկեալսն յանկարծակի կենդանագործել բազում առաւելութե ցուցա նէր զհանդէս սքանչելագործին մեր. զի ուր յաւ նիցէն այնչափ բազմութիւնք մեռելոց, ոչ կարէ ոք

գնել

գնել պատճառս կամ բարուրս. որպէս առ Ղազար՝ մարթա զգարշահոտոյն յառաջագոյն ասէր. արդ հոտեալ է. քանզի չորեքօրեայ է. ա͞ծ ուրեք դային գործեր. յամէր և թոյլ տայր չորեքօրեայ. զի հանցէ զպատճառս նոցա. զի յորժամ սքանչելի լինիցի իրն, մի՛ ոք անհաւատ յարութեան լինի. զի անձամբ դանձն որ յառաջ ձգեր՝ ժամանակ մի զօղէր՝ զի իրքն լինին վկայք՝ Որպէս եւ առ կոյրն. կոչէն զհայրն եւ զմայրն. զի ինքեանք վկայեսցեն։ Այրեր նշանս յայտնագոյն առնել. զի մի՛ կարիցեն ասել թէ սա չէ կոյրն. այլ թոյլ տայ անձանց իւրեանց յաղթել յերայն ճշմարտութեան. զի թէպէտ և երկեան ծնօղքն, սակայն ճշմարտութիւն յայտնի երևեցաւ. թէպէտ և հրէայքն կամեցան ծածկել զսքանչելութիւն թաքուցանելով, սակայն վասն որդւոյն իւրեանց խոստովան լինէին և զսքանչելեան յայտնէին ասելով, ոչ գիտեմք որպէս տեսանէ այժմ. զլուսաւորութիւն ծածկել ոչ կարէին զի եղեւքն վկայէին։ (Համաքեւք յոյժ)

Ո) ի յա͞մ կողմանց անյայտք և թափուրք էին. զի ոսկերքն մինչ ՚ի մարմնի էին՝ զեռ հեռի էին ՚ի կենդանութեան անդամոյն։ Իսկ յորժամ վախճանի և բաղում ժամանակ անցանի, որպէս և ս. Ղազար էր ա͞ծ առանց մարմնոց և ոսկերաց ցուցանել զօրութիւն միայն, այլ ոչ այնպէս հաւատարիմ լինէր որպէս զօրինակն որ առաջի կայր Եզեկիէլ զարմանալոյ արժան է. զի ցամաքեալ ոսկերքն յարեցեն. զի թէ մարմինք մեր ոչ յառնեն. կամ այլ մարմին յարուցանէ զմեզ կամ գոյացուցանէ։

Ապա իսկ ոչ զհոմեալ և զչորացեալ ոսկերքն յարուցանէր ա͞ծ. զի մի՛ ոք ընդ երկար ժամանակն թերահաւատեսցէ. եւ Եղուշիկին ակն դարձի գերութե.

ցուցանէր վկայ զդամասկեալ եղծանելոյ ոսկերոն
յարուցեալն Եղիսէէս, զի նշանն մեծ էր քան
զերին. զի նորքս հաւատասցուք մեք ցամաքեալ
ոսկերացս եւ մարմնոյս յարութեան. եւ դառնալ հոգ
ւոյս յերրորդանցեալ մարմինն հրամանաւն այ ՚ի
վերջին օրն. (Եւ ցիս տէր՝ որդի մարդոյ, եթէ
թէ կենդանի լինիցին ոսկերքդ այդոքիկ.)

Որպէս ած ցմովսէս հարցանէր՝ զինչ է այդ որ
՚ի ձեռին քո է. զի նախ ինքն խոստովանեսցի թէ
մեռեալ ոսկերքն են. որպէս մովսէս պատասխանի
տայր թէ գաւազան է. նոյնպէս եւ աստ մարգարէն
ասէր. (Տէ՛ր դու գիտես զայդ.) Բազում ի-
մաստութեամբ՝ եւ յոյժ հաճոյ լի է պատասխանս.
զի թէ ասացեալ էր թէ ոչ կենդանասցին, եւ ած
կենդանացուցանէր, սուտ լինէր մարգարէն. վա
յսորիկ ասէր՝ դու գիտես զայդ. Ընդէ՞ր ոչ ա-
սաց՝ թէ կամիս կեցցեն. վերագոյն անցանէր քան
զմարդկան բնութիւն. զի ոչ որպէս կարէ ած առ-
նէ ինչ- այլ որպէս պատշաճ է ժամանակին զայն
գործէ. (Եւ ցիս տր՝ որդի մարդոյ մարգարէ
ացի ի վերայ ոսկերացդ այդոցիկ.) Ընդէ՞ր ինքն
ոչ յարուցանէր, այլ մարգարէին բարբառովն յա
րուցանէ. վասն զի զգայի գերութեանն՝ մարգարէ
ին բարբառովն ասաց տր. եւ զառ յապայ լինելոյն
զյարութեան մեռելոյն նորին բարբառովն հան
դարտէր զգործն.

Վասն զի մարդկան տայ ած կարողութիւն զայն
առնել. որպէս առաքելոցն զզօրութիւն իւր առա
քել ցուցանէր տկար բնութեամբ մարդկան ըստ իւ-
րում բանին. որ հաւատայ՝ զգործն զոր ես գոր
ծեմ եւ նա գործէ. եւ քան առաւելութեամբ գործէ
ցէ. Որ այլոց կարէ տալ զայնպիսի զօրութիւն, յոր

ժամ առնէ նման հաճատոյն զգործ իւրայն. ապա
ասէ ցմարգարէն հրաման տալով։

(Մարգարէացիր ի վերայ այգոյիկս) Ա. յոլովքն հրամայեա իշխանաւոր և լինիս Մարգարէութի զերին գործն կոչէ. քանզի օրինակ էր փողոյ հրեշտակայլետինս Տեառն, որպես զօրութի է բանին որ մեռեալ և ցամաքեալ ոսկերացն 'ի դաշտին կենդանութի շնորհեր. նոյնպես և 'ի ձայն փողոյն համայն այ զօրութեն յարութի առնէ ամ աշխարհի։ Դու նշանակեսջիր յառաջագոյն օրինակաւդ որ լինելոց է. ապա ես 'ի վերջին օրն զայն արարից (Ոսկացես զդոսա, ոսկերք ցամաքեալք, լըւարուք զբան այ։ Այսպես ասէ տր ցոսկերսդ, ցայդոսիկ. ահաւասիկ ես ածից ի վր ձեր շունչ կենդանի. տաց ձեզ ջիլս և ածից ի վերայ ձեր մարմին. և ձգեցից ի վերայ ձեր մորթս) Լոէ այն զի մարգարէին էր բանն. և հրամանն այ և զօրութի. Իսկ ի ըն ամ մարգարեին բանին զհետ երթայր. Սարսին մորթ ջիլք շունչ և այլն ամ, ոչ այլ ուստ և ստար. այլ ի ւրաքանչիւր ուրուք ի ւրն ամն և այն 'ի միում վայրկենի հրաշագործեր Տեառն, զի յոյնչէ առնէ. որպես 'ի սկզբանն ասաց և եղեն հրամայեաց և հաստատեցան արարածք. Նոյնպես
և այժմ և 'ի կատարածի աշխարհի լինելոց է.

(Տաց զհոգի իմ 'ի ձեզ և լինիջիք կենդանիք) Հոգի և շունչ միապես ասին 'ի գրոց այ. Հոգի ըղ շունչ կենդանւոյ կոչէ աստ (Ճանիջիք զի ես եմ տր.) Ճշմարիտ կենդանութի է ճանաչել ըղ տէրն. Որ հաճատոյ յիս ընդունի զկեանս յաւիտենականս և ծանիցեն զի դու ես ած և անուն քո տր է և դու միայն բարձրեալ ես ի վերայ ամ երկրի. (Մարգարեացայ որպես հրաման ետ ինձ. և

եղև բարբառ ՚ի մարգարէանալն իմում. եւ ահա շար
ժումն. և մերձեցան ոսկր առ ոսկր առ իւրաքան
չիւր յօդս) Նոյնպէս և ՚ի հասարակաց յարութեն
լինելոց է. զարթուցանէ զտեսօղն թէ մերձ է զար
մանքն առ ՚ի յուսումն բազմաց. զի ոչ ինքնակամ
լինելոց է այն, այլ իվերուստ ՚ի հրամանէն այ. և
մանաւ թէ ածային զօրութեն է գործս
(Շարժումն) Վասն այ հպատակութեն լինէր.
տեսանեմս ասկած իբրք նկարեալ զզօրութին այ, և
յետոյ ՚ի միւսանգամ գալստեանն քնի. զի փողն
նշանակէ զյարութին տիեզերաց. զի ոչ այլ զօրու
թին կարէ զայն գործել. (Տեսանէի եւ Հա ջիլք
եւ մարմինք պատէին եւ ձգ իւր իվերայ նոցա մորթ.
եւ շունչ ոչ գոյր ՚ի նոսա) Հայեաց դու ընդ եղ
եալ զարմանս. զի ոչ յանկարծօրէն. որպէս ադա
մայ ստեղծանելն. նոյնպէս և առ ոսկերքն առնէ.
զի մի կարծիցես թէ հոգւոյն միայն առանց մար
մնոյն է յարութին. նախ զանօթն ստեղծանէր. եւ
ապա զբնակիչն մուծանէր եւ ոչ ՚ի խորքր ժամու
տայր զհոգին. այլ բազում ժամս ՚ի խօսման կայր
ած ՚ի մէջ շնչոյն եւ մարմնոյն. զի գիտասցես թէ.
իներքս յարգանդին ստեղծանի մանուկն եւ ապա
բնակի շունչն ՚ի մարմինն ՚ի հաստատել անդամոց
եւ յօրինեալ կերպարանս. նոյն և ՚ի սկզբանն լինէր
ադամայ. (Նայց դու իմա զի մեռք և կենդանու
թին եւ ամենայն հոգւոյն էր շունչ եւ ջիլք եւ նեարդք
եւ ոսկերք. զի ՚ի հոգւի կենդանութե եղև մարդն.
(Նշեցես տէր՝ որդի մարդոյ մարգարէաց իվե
րոյ շնչոյն եւ ասասցես ցշունչն. այսպէս ասէ տէր.
եկ շունչ ՚ի չորից հողմոց եւ փչեա՛ց ՚ի մեռեալսդ յայ
դոսիկ եւ կեցցեն)
Ո՛ր ՚ի չորս կողմ երկրի գերեալք էին. Իչորից

լինա

բնակչաց երկրի ած զնոսա. զի 'ի չորից կողմանց լոյս օգնականութե. զի այն որ զ շունչն ամ ու րեք կարէ ժողովել եւ ամփոփել 'ի մի վայր. կարէ եւ զորդիսն իսրայէլի ուր եւս են ցրուեալ յիւրեանց բնակութեան ածել. նոյնպէս առաքեսցէ զհրեշ տակս իւր փողով մեծաւ եւ ժողովեսցէ զընտրեալսն իւր 'ի չորից հողմոց 'ի վերջին օրն. եւ բնակեցուցա նէ ըստ արժանեացն. նոյնպէս եւ զաւժանեալ հո

գին եւ զմարմինն իմաստին կայէ.

(Մարգարեացայ որպէս հրաման ետ ինձ տէր Յիսուս 'ի նոսա շունչ. եւ եղեն կենդանի. կանգ նեցան կային իւրեաց ոտից իւրեանց ժողովուրդ յոյժ յոյժ։) Տես զի 'ի ձեռն ձայնի մարգարէին նշանք լինէին. զի պատճառն եւ ընդունելի լոյս մարգարէութեն վասն դարձի գերուեն. Տես զի վասն գերութե առնէր զնշանսն. որպէս երեմիա մարգարէն կոլթաս յեռանդեան տեսանէր իւրեաց կայծականց հրոյ եղեալ. նոյնպէս եւ այն մարգա րէս վասն 'ի գերութե գնալոյ ժողովրդեանն' գերծէր զգլուխն եւ զմորուսն. նոյնպէս եւ վասն դարձին նշանս առնէ. «Քանզի զանխել զդէմս մար դոյ տեսանէր մարգարէութեն. Իսկ եզեկիէլ ըզ գործոյն զօրութի ցուցանէր իրօքն հանդերձ. առ 'ի հաճանեցուցանել զժողովուրդն վասն դար

ձին եւ ամենեւոյն յարութեն.

(Խօսեցաւ ընդ իս տր եւ ասէ, ոսկերքդ այդորիկ տունդ իսրայէլի են։) «Քանզի առ ոսկերսն եւ առ ժողովուրդն ձգէր զբանն, գուշակել զառ յապայ լինելոց զընդհանրական յարութեն. զի թէ առ նհաղ ոսկերսն եւ սակաւսն յարութի լինէր' դիւ րին է ոչ եւ առ բազումս զյարութե գործել.

(Ահաւասիկ ես բացից զգերեզմանս ձեր եւ հա

նից զձեզ 'ի գերեզմանաց ձերոց ժողովուրդ իմ. և տարայց զձեզ յերկիրն Իսրայելի. խօսեցայց և արարից ասէ Տէր Տէր) Քանզի զերկիրն բաբելացւոց գերեզման կոչեաց և վիճ. ուստի անդար կութին Տեառն եղանելինս. Նոյնպէս և մեռեալք յուրաքանչիւր գերեզմանաց 'ի յետումն օրին. Բայց այսքիկ գրեցան ընդդէմ այնոցիկ որք Թերահաւատ են յարութե մեռելոյն մարմնոյ. և առասպելական տողս յեռուն խուրեանց փրկութեն. ընդդէմ կուռկռող զմարմնոյն ապականութի որ 'ի Հըրոյ 'ի Ջրոյ 'ի գազանաց 'ի ձկանց. և բազում օրինակաւ յանդիմանեն զնոսա. զի քան զայս զի՞նչ այլ ծիծաղելի կայցէ զԱծ արարիչ խոստովանել և զոր յանգոյից 'ի լինելութի և 'ի գոյութի եած, ասել Թէ յետ քակմանն անկարութի է վերստին յարուցանել. որ և ինքն ստեղծիչն խոստացաւ ասելով. Թէ եկեսցէ ժամանակ զի ամենեքեան որ 'ի գերեզմանս կայցեն՝ լուիցեն ձայնի որդւոյն Այ և եկեսցեն արտաքս և զարդ-իւնս իրացն 'իմօսոյ եղոյց 'ի տուննն յայրոսի և յորդի այրոյն. և 'ի զազար և 'ի խաչելութե օրն բնւր մարմինք յարեան

ննջեցելոց սրբոց

Վկայէ և մարգարէն Եսայի և քարոզէ, յարիցեն մեռեալք և կենդանասցին ամենեքեան որ եդեալ են 'ի գերեզմանի. և պօղոս, Թէ այսու կենօքս եմք յուսացեալ միայն 'ի քս, ապա ողորմելի եմք քան զամենայն մարդիկ. և իւրաքանչիւր ընդունելոց է իւրով զոր ինչ գործեաց զհատուցումն բարեաց գործոյն և չարաց. Որդ՝ անհուն է վկայութիս 'ի սուրբ գիրս վասն բանիս այսորիկ. որպէս զի 'ի գրոցս ուսցիս 'ի Տիմոթեայ երկրորդ Թըղ-

Թոյն 3. 14

Զայս գրեմ առ ձեզ, զի ակն ունիմ 'ի մօ
տոյ գալ. գիտասջիք թէ որպէս պարտ է
քեզ 'ի տան այ շրջիլ որ է եկեղեցի այ. սիւն և
հաստատութիւն ճշմարտութեան։) Համառօտ յայս
ընդհանրական եկեղեցիս Այս սուրբ հոգին եօթ
նեակ շնորհս յեկեղեցի ուղղափառաց կարգեաց
ընդ լինն դասուց երկնից. Որպէս սուրբն աթա
նաս ասէ թէ՝ զերկիրս երկինս արար. Քանզի 'ի
ճշմարտութիւն հաստատեալ է եկեղեցի. և դուք ըղ
նովիմբ բուռն հարէք և մի խոտորիք 'ի վրանս հե
րետիկոսացն. այլ ատեսջիք զժողովս չարաց. և ամ
բարշտացն աթոռակից մի լինիք. այլ եղերուք որդիք
հնազանդեալք՝ միշտ 'ի սպասու եկեղեցւոյ կաց
ջիք. զի պաշտպանեսցէ զձեզ. քանզի 'ի ձեռն այսր
եկեղեցւոյ՝ (մեծ է խորհուրդն այ պաշտութեան.
այն որ երևեցաւ մարմնով 'ի սուրբ կուսէն. որ
դարացաւ հոգւով։)

Ո՛վ ի օծեալ զնա այ արար ըստ պետրոսի բանիցն-
զի զմեղս ոչ արար մարմնոյն այն օծեալ հոգւով։
(Յայտնեցաւ հրեշտակաց) Տէր և օծեալ ընդ
մեզ այ. որպէս հովուացն աւետարանեցին հրեշ
տակքն. ծնաւ ձեզ փրկիչ որ է օծեալ տր։ (Քա
րոզեցաւ 'ի հեթանոսս) Ո՛վ զօրութեամբ նշանաց իւ
րոց (Հաւատարիմ եղև աշխարհի) Ո՛վ ի զամ
բանս մարգարէիցն որ վասն անօրէնութեան խորհր
դոյ էր՝ ճշմարտապէս կատարեցաւ (Վերացաւ
փառօք.) 'ի փառս։

✠ Խորհուրդ վեց երորդ Աւետարանին, Այս մեա
րն նորին։

Այս ընթերցուածս լի է յուսով աւետեաց. որ ցուցանէ զհանգամանս երկրին պարգևաց որ է երկնից արքայութիւնս

(2 Օրինաց 11. 10.)

Զանզի երկիրն յոր մտանելոց էք ժառանգել զնա) Այն զոր դաւիթ ասէ, Հաւատամ տեսանել զբարութիւն տն յերկրին կենդանեաց որ ոչ է իբրև զերկիրն յոր անկաւ ադամ անիծիւքս (Ոչ է իբրև զերկիրն եգիպտացւոց, ուստի ելէք դուք, ուր սերմանեն եւ առոգանեն ոտիւքս) Առոգանեն զտիղմ խորոց մեղացն. որպէս կաւն եւ աղիւսն 'ի ծառայութ իսրայելի. եգիպտոս խաւար եւ նեղութիւն թարգմանի ըստ խաւարային կենաց եւ չարութե. ուր սերմանեն 'ի մարմին խոտորև մտաց, յօժարութե գի

Ճուք ողմուս խորոց մեղացն

(Այլ երկիրն յոր դուք մտանելոց էք՝ երկիր լեռնային է) Այսինքն է երկնային։ Ուստի դաշտական, հեշտութիւն հոգւոյ։ Զանզի ընդ երկրի և երկինք տուան քրիստոսիւ 'ի ժառանգութիւն մարդոյն։ (Յանձրևոյ երկնից ըմպէ զջուրս) Ի հոգւոյն սրբոյ պարգևաց վարդապետութեան։ Այսինքն 'ի վարդապետութե առաքելոյն և մարգարէիցն։ (Երկիր զոր տր այ քո դարմանէ զնա) Դարմանի շնորհօք. զնախախնամեն ասէ. քրիստոսիւ օրհնեցաւ փրկական անիծիցն։ (Հանապազ աչք տն այ քո 'ի վերայ նորա) Զի ոչ երբէք անտես առնէ զաղաչանս նորա. 'ի հեթանոսս հայի. կամ աչք նորա 'ի տնանկս հայի։ Ոսյց զանարժանս արտևանունք նորա քննեն՝ այսինքն անտես առնէն։ (Ի սկզբանէ տարւոյն) Իմար

դա

դանալոյ տն։ (Մինչև չկատարումն տարւոյն)
Յամփոփեսցես յայսմանէ մինչև յամփոփեան որ գա-
լոցն է։ (Ահա լռեսցես տմ պատմիրանաց նորա,
տայցէ անձրև երկրին ձեռում) Ո ցօղն կենաց
որ ցօղէր ՚ի քէն բժշկութիւնք նոցա։ Ո հանուրն
մարգարէիւքն։ Ո անագանն առաքելովքն
(Յորդորեսցես զցրմեալսն) Ո տէրունեան մար-
մնոյ։ Հայ խմասցիս զգործս առաքինութեան Պ-ի
նին նորին արիւնն. գինի ըմպելի փրկագործու-
թեան. ուսումն տէրային ևսէր սրբութեան առ տէր և
առ մարդիկս։ (Եւր) Ծնունդ հոգւոյն սըր-
բոյ. միրտութիւն և ողորմութիւն (Մ-րբելու զեր-
կինս և ոչ լինիցի անձրև) Պատմէր տայ ամպոց
ոչ տեղալ յայգի իմ։ Մրրոցն մի ուսուցանել։
(Եւ երկիրն ոչ տայց զպտուղ իւր և կորնչիք)
՚Ի ցամաքել արտասուացն կորնչիք յարքայութեան.
ըստ տն բանին, որ գտանէ զանձն իւր կորուս-
ցէ զնա։ (Եղիցի նշան ՚ի ձեռս ձեր) Խաչն.
որպէս առաց զամբիթ։ Օրհնեալ տէր որ ուսոյց
զձեռն իմ ՚ի պատերազմ ևայլն։ (Յանտել ՚ի տանն)
՚ի մահուանն։ (Յննջել) ՚ի գերեզմանն (Յյառ-
նել) ՚Ի յարութեան յետնումն (Ո ի բազմօ-
եայք լինիցիք) Աղաչեմ ինձ թէ ՚ի մահկանացու-
թեանս զանմահ լինելն նշանակեր. Բանքն գրեա-
տին յանցանօքն ապականաւոր եղև մարդն և մահ-
կանացու։ Իսկ քրիստոսիւ կեանք մշտնջենաւոր
յաւիտենական խոստացաւ։ (Մերժեա տէր զազգն։)

Ո դեանս

(Ահեղ լիցի սեր հաստատեցին փընացք ոսկց ձե-
րոց) Ընդ արձակել ասհմանաց. զքարոզութիւն
աւետարանին. ասէ ընդ տմ երկիր. և զհոգիս
արդարոյն որոց առաքինութիւն յերկինս տանելոց

էւ (Ո՛վ ոչ երկիցէ զերկիւղ արկցէ տծ․) Ահա ե_
տու ձեզ իշխանութիւն կոխել զօձս և զկարիճս ։
Որպէս խաչին ’ի ձեռն առաքելոցն․ որում վար
դապետութե ընդդիմակաց սատանայիցն որք
սփռեցին զփուշս մարդկան առաւել քան զփուշս
տփ․ զի ոչ ծաղկեալ ’ի նոսա լուսաւորութի գի
տութե փոխայն քնոյ․ զորս յանդիմանէ քս՛ թէ
ուսուցանէին զպատուէրս մարդկան և ոչ զխնէն
զգիրս և ոչ զզօրութի տփ․ յորդորանօքն քո ար
դարաչարաց է մեծեցաւ զհաւատութի կենցաղոյս քա
ռամօրեայ պահօք սրբանանէն զանգամս մարմ
նոյ ընդ Յովնայ համբերողի․ որ թերեւով զան
ընթերցել ցանս համբերեցից ասէր մինչև մեռ
անգամ լեալ մարդ․ ուսեալ ’ի նմէ զսատուգութի

(21 · 1)

Լ Հարուք ինձ) Որպէս ’ի դիմաց տն յան
դիմանէ զառաքեալսն իւր և յանդիմանէ եկեղեցի
զասարմնայական յուսահատութի (Լռանելի թէ
ոչ լինէին ’ի ձեզ չայդ մխիթարութի) Ոչ ըստ
մարդկան աւանդութե, այլ ընտրեցէք որ յոյս քա
րոզի (Լսեցէք ինձ և ես խօսեցայց ։) Նաև
ներեցէք իմում կտուութեանս որ ’ի քուս քարոզիլ յա
րութե յոյս ։
(Թէ ոչ այպանեցէք զանիւք իմովք ։) Թէ
պէս եպերեցաւ ’ի սադուկեցւոցն բանմտողին
կինն, զոր բերեն օրինակս (Իմ կշտամբանքս
մէջ ներմարդկանէ իցեն ։) Այսպէս ուսուցանէ յի
շելով զնախահօրն վասն մեղացն լեալ կշտամբու
թի խրատու․ որով մաշեաց տր ասելի սատայ
զանձն ։ Նորաւ զի երանի է մարդոյ զոր խրատէ
տր․ և համբերութի պխոյ է զի գկամս ար ’ի փոր
բեալ հասցէ օրինայն․ քան զի ’ի հօրէ առհմանել

չարչարանքն յօրայ և քինս (Հարցեալ ընդ իս զար
մանայքս) Վասն որոյ ընդ ժուժկալութի յու
սոյ իմոյ զարմանայքս. ընդ յի նշանս զոր առնէր
և համբերութի խաչին (Զի ունին ցաւք զմար
մինս) այլ ոչ զհոգիս (Ինդեր քնաւ ամբա
րշտք կենդանի լսեն) Յանդիման է զամբարիշ
տին (Հնազեալ ծերութք կան և ունին զմեծու
թիս) Նաս պատմելով զյաջողութեան մեղաւո
րաց. և զանյուսութե կեանս ամբարշտաց, առէ.
(սերմանք նոցա ըստ մտս. և որդիք նոցա առա
ջի աչաց. և տունք նոցա յաջողեալք) Որք նորա քա
րեզքն վայելեալք չծանեան զտր. և զգործս ձե
ռաց նորա ոչ առին 'ի միտս (Հանգստեամբ նըն
ջեցին 'ի դժոխս) Որոյ վախճանն զինչ է. յայս

առնէ թէ ոչ խաղաղ ունի զփառս

(Սակայն ճրագ ամբարշտաց շիջցի) Նա որ
ինչ զինե նորա պատմի կորուստ. զոր 'ի սատանայ
է և 'ի թունականաց հրեից և չարայն որ 'ի խաւարն
արտաքին երթան (Երբև զփուշ զոր տարած մր
րիկս) Զ հրեից ջնջումն 'ի դերութեն (Տէր է
որ ուսուցանէ զգիտութի և հանճար) Տէր է
որ ուսուցանէ զայսպիսի համբերութի. զիմաստու
թի համբերողաց և դյոյս (Մնեւին քարեկե
ցիկք և յաջողեալք) Որք սատկութք անդը.
մութք ամենեւին քարեկեցիկք եղեն յայս կեանս
(Փոր նոցա լի ճարպով) քահանայից և դպրայն
(Ու հասարակ ննջեցին 'ի դժոխս) Դիմսպի
անուն և 'ի խոխոսն (Նոր ծածկեաց զնս)
Նն յուսութի ծածկեաց զնսա Նա այսպիսի քա
նիւք վարդապետելով նոցա հաստատէ նոցա զինքն
'ի յոյս յարութեն (Հարցէք զանցաւորս ճանա
պհայց) Զ նախահարցն և մարգարեիցն (Զ նը

շանս

շանս նորա մի՛ տուրացուցանէք։) Ո՛ առաքելոցն
եւ զաւետարանչացն։ (Յաւուր կորստեան սովոյն
շարին։) Յուդայ։) Ապստամբեալ զճանապարհս
յանդիման նորա։) Յետ այսորիկ սքանչանայ ընդ
տնտեսութիւն չարչարանացն քոց եւ մահուն. որում
հաղորդ եղեն սուրբք. եւ առ յոյս յարութեն.
որով լինքն եղեւ ճանապարհ մի ժուժկալութե եւ
համբերութեան համարեալ 'ի լինէսակեր յարութն
յաշխարհէս որ 'ի յերկիր երեւեցաւ եւ ընդ մարդ
կան շրջեցաւ. զանազանագակ տնօրէնութին յայս
աւանէ ճանապարհաւն։ (Ո՛ որ լինչ լինքն գործէք։)
Ո՛ հատուցանիցէ նմա երախտեացն առ ազգս մարդ
կան եւ սիրոյն. որ գնեաց զմեզ արեամբն իւր. վ։
(Ինքն 'ի փրկութեան գնոյ։) Արժանաւոր՝ միացեալ
աստուածութեն, վասն մարմնոյն յարութես
(Այլ 'ի տապանի տքնեցաւ։) Հոգւով վասն հոգ
ւոցն որ 'ի դժոխս մխիթարութե. քանզի անբաժա
նելի էր աստուածութեն 'ի մարմնոյն եւ 'ի հոգւոյն. 'ի
խաչին եւ 'ի գերեզմանին. վասն հոգւոյն որ 'ի դը
ժոխս։ (՝Բաւականութեան նմա խնձք հեղեղատի։)
Վասն զի մեզ զդրախտին փափկութեն պարգեւ
եսցէ. եւ վասն արբուցանելոյ մեզ զուխս փափկու
թե։ (Ո՛չ հեռ նորա աստ մարդ գնասցէ։) Յու
սով եւ ժուժկալութե վասն յարութե հատուցմանն։
(Յառաջքան զնա անթիւքս։) Արդարոյն հա
տուցման յուսով։ (Այլ զխորդ՝ մխիթարէք զնա
անուանք։) Դիկենցաղոյս յորժէ հարկաւ գնալոց
եմք։ (Այլ ինձ ձեօք դադարին ոչ ինչ է։)
(Տեսցէն աչք նորա զապականութի։) Յուդային
(Անիւն ցաւք զմարմինս իմ։) Յօրէս օրհնակին
չարչարանացն եւ քոյ խոնարհութեն՝ սատանայ զի
բաւարեցաւ։ (Ո՛ խոնարհեցուցանէ զերբինս։)

Ոսա

Ո սատանայ նշանակէ․ քն
զի զ՚իմ աւուրս անօրէնու
թեն լուրոյ քո ՚ի ծնանելութ
թի եւ ՚ի կափաղածի եւ ՚ի տա
րակուսանս պահեց զնա կն
չեւ ՚ի խաչն․ յորժամ ասայ՝
Հայր ՚ի ձեռս քո յանձն առ
նեմ զհոգի իմ․ ապա փրկեց
սատանայ թէ որդի այ է։
Ո՛ յաղէս չարչարակցեալ է
կեղեցի զաւուրս քառա
սուն պահոց պնդութբ․
որպէս մովսէս համբերու
թեամբ իբրեւ զ յոբ․ յու
սով՝ մխիթարութեամբ որ
պէս մարգարէքն։

Ողբօք եւ արտասուօք իբրեւ
զդաւիթ․ չարչարակից լի
նիլ քրիստոսի եւ մահակից
եւ ուրաքանչիւր պատմութբ
Մեռուցանելով զնոսա։

Ութիցս, ըստ յարութե խոր
հրդոյն զհինգ զգայու
թիւնս։

Որով մաքն ադամայ նկա
րագրի․ սպանելով յուսով
յարութեանն քրիստոսի։

Որում փառք յաւի
տեանս Ամէն։

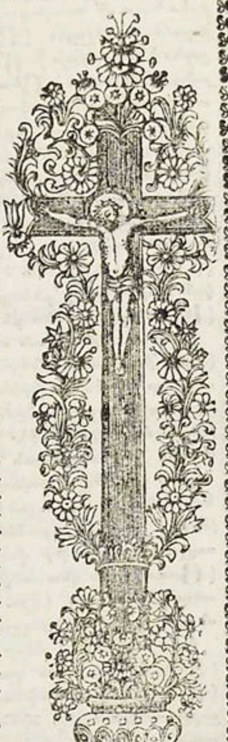

✠

Թուղթ Սրբոյն Կիւրղի Երուսաղէմայ Հայրապետին առ (Կոստանդեայ Թագաւորին վասն երևելոյ նշան Խաչին յերկ
նից ։)

ՐԳՐԻՈՐԻ ա̃ծասիրի և բարեպաշտի օգոստոսի Կոստանդեայ, Կիւրղոս որ յերուսաղէմ եպիսկոպոս 'ի տէր խնդալ ։

Զառաջին զայս յերուսաղէմէ ա̃ծասիրի թագաւորութեանդ քում առաքեմ թղթոյ նախնիս․ քեզ վայելուչ ընդունելոյ, և ինձ տալոյ ։

Ո՛չ բանիւք ողոքականօք լցեալ․ այլ երկնաւորաց ազդեցողականօք ա̃ծատեսութեանց․ Եւ ո՛չ եթէ զգե զեղկաւսն յարմարութեան բանից ինչ ճարտասանական հանճարութեան ունի յինքեան, այլ սրբոց աւետարանաց զյառաջաբանութեն 'ի ձեռն իրացն եղելոյ' որք վկայեն զճշմարտութիւն ։

Քանզի ոմանք որոց ստացեալք ունին զգոյս աշխարհի, զպատճականդ քո բազում անգամ սրբակեն զգլուխ, և զոսկեհուռս սրբակս փայլունս պայծառս զարդարք զանազանեցեալս բերեալք քեզ մատուցանեն ։

Իսկ մեք ո՛չ յերկրէ պտղեմք․ զի յերկրէս ընծայեալք զկէսօն ունին զերկիր, այլ երկնաւորաց իրաց զա̃ծականն զօրութի 'ի ժամանակս ա̃ծասիրի.ք յոյ թագաւորութեանդ յեղմ զկատարեալն փութով քում բարեպաշտութեանդ ածեմք 'ի գիտութիւն ։

Ոչ զի այժմ յանգիտութէ գայցես յածգիտութի. զի արդէն ժամանես և զայլս ուսուցանելով՝ որով բարեպաշտիցդ. այլ զորս գիտէիր՝ 'ի նոյնըս հաստատեսցես։ Սա՛ որ զթագաւորութէ նախնականն ընկալեալ ունիս 'ի վիճակի՝ մեծի՛ երկնաւորա՛ յածուստ պսակօք պատճեցեալ լինիս։ Սա՛ ուսեալդ յայ ամենաթագաւորէ, արդ 'ի վայելչականն հաստատեսցես գոհութիւ։ Սա՛ մեծա՛ թշնամեայն քաջյաղթութե, ըստ սա՛ արժանեք զքոյդ թագաւորութի սերեցեալ յայ, յորմէ և առ քեզ հրաշակերտող է հասելը 'Ռանդի առ ած ախրաՃն եւ առ երջանիկի՛ յիշատակա՛ կոստանդեա՛ հարըն քով փրկական փայտ խաչին յերուսաղէմ եղև գտեցեալ յածայնոց շնորհաց. զի այնմ որ զծեղեցիկն խնդրեաց զբարեպաշտութի, զծածկելոյն սուրբք տեղիք մատուցին զծխումն. Իսկ առ քեւ տէր ամենաբարեպաշտ թագաւո՛ր՝ նախնական բարեպաշտութիւն մեծի՛ որ առ ած երկիւղիՃն յաղթեցեալ, ոչ այսուհետև յերկրէ. այլ յերկնից էն զարմանագործութիքն եւոն մերոյ և փրկչին յի քի միածնի որդւոյն այ, որ ընդ դէմ մահու է նշան յաղթութէ. Ո երանելին ասեմ զխաչն, որ լուսոյն ճառագայթիւք փայլեցեալ տեսան. Ո 'ի յաւուրս տօնախմբութէց այսորիկ սրբոյ պենտեկոստէի, 'ի գլուխ ահեկանի յերիր ժամու, ամենայաղթ խաչն 'ի լուսոյ կազմեցեալ 'ի յերկնից գեր 'ի վերոյ սրբոյն գողգոթայի մինչև 'ի սուրբ լեառն ձիթենեաց ցուցեալ երևեւր. Ո՛չ միում կամ երկուց գուլ միայն երևելի, այլ ամ բազմութէ քաղաքիս յայտնապէս ցուցեալ.

Ո՛չ այնպէս որպէս զի կարծիցէ ոք վաղվաղակի զինն առաջօք տեսիլ հարևանցեալ, այլ զբազում

ժամս խլէր քան զերկիր անէրև նշմարեցեալ։
Եւ բոցաճաճանչիւք փայլմամբք արեգակնայ
լցին յաղթէր ճառագայթիւք։ Ապա թէ ո՛չ՝ ՙի՛նչպա
նէ յաղթահարեցեալ ծածկեցեալ խոկ լինէր։
Եւ զի առաւելագոյն և հզօրագոյն քան զարե
գակն անսողայն մատուցանէր զճառագայթս, մին
չև ամենեցուն միանգամայն առ հասարակ ՙի սբ
եկեղեցին ընթանալ բազմութեց քաղաքիս Եւ
ածատեսութե երկիւղիւ և ուրախութք, ըմբըռ
նեալք մանկանց միանգամայն և ծերոց, արանց և
կանանց, և ա̃մ չափու հասակի բնակաց և օտարաց.
քրիստոնէից ասեմ, և որք յայլուստ ուստեք եկո
ղաց ազանց, միահամուռ խըրև ՙի միոջէ բերանոյ
զ յ̃ս ք̃ս զտ̃ր մեր և զմիածին որդին ա̃յ զաւխըս
գործն օրհնէին և գովաբանէին։ Քանզի արդ
եամբք և փորձիւ ընձեռեցաւ քրիստոնէից կրօնն
ամենաբարեպաշտին՝ ոչ հաճանութք՝ իմաստութ
բանից, այլ յայտնութք հոգւոյն և զօրութք նո
րին է հաստատեալ։ Ոչ՝ ՙիմարդկանէ միայն է
սպառեցեալ՝ այլև յերկնից և յաստուածուստ է վը
կայեցեալ։ Արդ մեք որք յերուսաղեմ եմք բնա
կեալք զհրաշիցն որ արտաքոյ կարծեաց և երկբայ
ութեց մերովք իսկ զիմակօք ընկալեալք՝ ա̃յ ա
մենաթագաւորին և միածնի որդւոյն ա̃յ զվայել
չական երկրպագութի գոհութ հանդերձ հառու
ցաք և հատուսցուք։
Եւ աղօթս երկարս և յաճէժս վասն քոյոյ ա̃ծա
սիրի թագաւորութեդ ՙի սուրբս տեղիս արարաք
և արասցուք։ Եւ զի արժան էր զերկնաւորս
զայս ա̃ծատեսութի ո՛չ տալ լռութե, այլ աւետա
րանել քում ա̃ծայնից բարեպաշտութեդ. վասն
այսորիկ փութացայ ՙի գրել զի ի՛վէրայ հաստատ
նոյ

նոյ եւ բարւոյ հիմանն որ 'ի քեզ է առաջնոյ հա
ճառոյդ, զայն որ նորդ յառաջածուստ ցուցաւ
գրեալ վերահաստատեցիս եւ քաջալերեցիս յու
սովն որ 'ի քեզ յոյս

Լաւ ամ առաքինութե լցեալ զնոյն ինքն զած
ունելով քեզ զօրավիգ, զխաչին նշան յաղթութե
սպառբաստագոյնս մատուցանիցես յանուն պար
ծանս սպարծանաց զերեւելի նշանն երկնային ընդ
քեզ կրելով, որոյ զձեւն ցուցեալ մարդկան երկ
նի մեծապէս պանծացաւ:

Նայց հրաշագործութիւս այս ով ամենատէր թա
գաւոր՝ մարգարէից վկայութեամբ եւ քո սրբովք
ձայնիւք որք յաւետարանսն կան՝ կարգաւ կատա
րեցաւ առ այժմ եղարձեալ մեծապէս կատարես
ցես

Որ 'ի մատթէոսեան աւետարանին զհանդերձե
լոց իրացն զգուշութիւ փրկչին մերոյ յի քի իւ
րոյ երջանիկ առաքելոյն պարգեւելով, եւ նոքօք
որք ընդ նոսայն էին խօսելով յայտնապէս յա
ռաջաձայնեալ ասէր. (Եւ յայնժամ երեւեսցի նշան
որդւոյ մարդոյ յերկինս)

Որս յաւետարանին զածայնս գրոյն 'ի ձեռն
սովորական առեալ որք վասն այսր իսկ անդ կան
յառաջամտութեամբ գրով գոյես:

Ընդ որս մանաւանդ ով տէր թագաւոր՝ յաղա
խագոյն հոգւոյն կրթութեամբ հայելի յօժարեցուցա
նեմ՝ վասն այլոց եւս անդ գրեցելոց կարգաց 'ի
փրկչէն մերմէ յի քի՝ յառաջաձայնեցելոց՝ որոց
բազմաւ երկիւղածութեամբ զգուշութիւն պարտ է ու
նել, առ 'ի յոյս մի ինչ 'ի հակառակոյ զօրութեն
կրել զվնաս:

Ո այս քեզ մերոյ բանից՝ ով ամենատէր թագաւոր՝

2001 ... Իկ ... մա

մատուցանեմ զնախանձս յերուսաղէմի յառաջ բար
բառնելով զձայնս քեզ մտերմի հարազատի և ա-
մենաբարեպաշտի, ընդ մեզ քն միածնի որդւոյն
այ և փրկչին մերոյ ճշմարտի երկրպագուին՝ որ ըղ
մտակարարականին ըստ ածայնոց գրոյ յերուսա
ղէմ կատարեաց զփրկութիւն.

Որ կոխեաց սատ զմահ և խաւրով պատճականաւ
արեամբն զմարդկայինս մեղս լուաց ընծեաց. և ըղ
կեանս և զանապականութիւն և զհոգեկան և զերկնայ
լին շնորհն որոյ հաճոյացելին հաճասարապես պար
գևեաց. զօրութե և շնորհօք զքեզ պահպանեալ
պայծառագունիւ և մեծամեծիւ բարեպաշտութե
վայելչաւ ուղղութե՝ և հարազատիւք զարմօք ար
քայականօք զարգացուցէ.

Ինքն ամենաթագաւորս ած որ ամենից բարուէց
է տրէիչ՝ բազմաց ամաց շրջագայութե՝ խաղաղակա
նօք կենօք 'Նյարծանս քրիստոնէից և աշխարհի
այմի, պահեսցէ զքեզ ամբողջ ամենայնիւ տամ
բըդ. ամիւ բարեգործութե զարդարեալ. սոփո
րութե՝ ընդունելութե սրբոյ եկեղեցեաց և հռով
մայեցւոյդ իշխանութե՝ մարդասիրութե որ առ
ամենեսեան և մեծաւ բարեպաշտութե և յաղթու
թե յղփացեալ.

Օ բաղումս խաղաղականս պարգայս ա
մաց ամենեցուն աստուածն շնորհեսցէ
քեզ ամենայնիւ տամբդ օգոստէ
թագաւոր աստուածասէր

Ո՛ղջ լեր.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 201 Ի.Օ. Յունի

✠ Ցանկ լուծմանց խորհրդականին ընթերցուածոց՝ Որս տօնականաց պահոցն.

Կ ան երախտայից ընթերցուածոյն 8
Այն որ ասէ ՚ի գլխ անկանիլ 9
Մ՝եծի պահոյ երկու շաբաթի առաւօտուն
Եսայ. Լուացարուք սրբեցարուք 11
Յառաջին երեք շաբաթուն
Եզեկ. Արդարութիւն արդարոյն ի վերա 17
Յառաջին չորեք շաբաթուն
Ելից. Ա՛յս են անուանք որդւոցն 19
Յովէլ. Սրբեցէք պահս, քարոզեցէք 23
Յառաջին հինգ շաբաթուն
Հոսէ. Թէ ոչ գիտէք եղաւրք. [illegible] 27
Յառաջին ուրբաթուն
2 Օրէ. Լուր խօսելոյ ձայնի. 30
Յոբ. Եթէ կշռելով ոք կշռէր ըզ 33
Եսայ. Մխիթարեցէք մխիթարեցէք 35
Յինն երկու շաբաթուն 35
1 Թագ. Այր մի էր յարեմաթեմայ 38
Առակ. Ճանաչել զիմաստութիւն 40
Երեմ. Մ՝ինչ չև ստեղծեալ էր գետ 41
Յինն երեք շաբաթուն
1 Թագ. Գ,աստաւ կինն Աննայ 42
Առակ. Որդեակ ընկալ զպատգամս 47
Երեմ. Եւ եղև բան տեառն առ իս եւ 48
Յինն չորեք շաբաթ''
Եբրայ. Քանզի զատէր հանդերձե'' 49
Ելից. Իբրև մեծացաւ մովսէս 50
Յովէլ. Փող հարէք ՚ի սիոն, քարոզ'' 52
Յինն հինգ շաբաթ''

1 Թագ

1 Բաց. Հեղի ծերպոյեալ եր և 55

Սորեակ մի՛ լքանիր 'ի խոր 58

Հարուք զպատուական տեառն 61

Լոյնը առէքը

2 Պատերազմ զպատմութիւն 63

Չմարտիր գլխով եթէ այդ 66

Լո՛ւ խելէրոյ լերինդ բարձու 68

Սան սրտից ժամժկալութե՝ բանքը 72

Լոյնը երկու լոյ''

Ո՛ գուշ լերուք, մի՛ ուք կայ որ 76

Լոյնը երեք լոյ''

Ո՛ վիշեն հաւատք, եթէ ոչ յոյն 79

Երեք չորս լոյ''

Յետ ամուրդ բազմաց մեռան 81

Ըռաջալերեալ, երկիր, կա 88

Երեք առէքը

2 Հայեաց յանձն քու 93

Լուր եղուք մարդիկ կյէք 96

Յակոբ ծառայ իմ, օրհնեա 100

Չորս երկու լոյը''

Լռնակալ մեծանունն տէր 102

Չորս երեք լոյը

Սկէ դա որ թագաւորանէ 104

Չորս չորս լոյս''

Լո՛րդ երթեալ ժողովեալս ըզ 119

Լուելի յառաւրս յիսնս և'ի'' 122

Չորս հինգ լոյս''

Խաչկաթն անմահեալ առաւածք 125

Չորս առէքը

2 Յետ քառասուն աւուրն 177

Հայ այգալիս բան մեծ 130

Մ՛չ այժմ ինչ կոչեցի ղզեղ յա 134

Հ4

Հինգ երկու շաբաթն

Եբր· Բազում մատամբք ևքա 138

Հինգ երեք շաբաթն

Բայց· Ո՞հ կոյս յղացի և ծնցի 140

Հինգ չորեք շա''

Եղէց· Ոսք տէր ցմոլեալս խմէջ ամպ 142

Յովէլ· «Քարոզ կարդացէք 'ի յազգս 146

Հինգ հինգ շաբաթն

Եսա· Տէր ո՞ հաւատաց լրոյ մերոյ 152

Յովն· Ցուցանեմ ձեզ եղբարք 153

Հինգ ուրբաթ

Յ օրհ· Ի ժամանակին յայնմիկ 157

Յոբ· Մինչև յերբ աշխատ առ 159

Եսա· Այսպէս ասէ տէր ցկիւրոս 162

Սան պահոց հարցումն 165

Վեց երկու շաբաթն

Դան· Ես դանիէլ Տեսանէի 'ի տես 166

Վեց երեք շաբաթն

Յովն· Ոչ եմ զմ Հոգևորայն Թէպէտ 172

Վեց չորեք շաբաթն

Եղէց· Այսպ ասէ տէր ցմոլեալս յեր 173

Ղուկ· Ուրախ լեր դուստր սիօնի 173

Վեց հինգ շաբաթն

Եղե· Ո՛ւ յորժամ կամի ա՛ծ նշանս 182

Վեց ուրբաթ

2 օրհ· «Բանողէ երկիրն յոր մտանէ» 191

Յոբ· Լուարուք ինձ, երանի թէ 193

✠

* Թուղթ կիւրղի հայրապետի առ կոստան
դին թագաւորն, վասն երեւելոյ սուրբ խա
չին, 197

* Յիշատակարան գրոցս։

Փառք պատիւ՝ երկրպագութիւն միոյն այ եռանձնեայ տէրութեանն և միաւորն իշխանութեանն. անեղ էութեանն և անհաս գոյութեանն. անչափ մեծութեանն և անբաւ բարձրութեանն. անճառ գթութեանն և անհուն ողորմութեանն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն սրբոյ։

Որ ըստ խորում անբաղդատ և անհամեմատ բարերարութեանն, ետ կարողութիւն անպիտան և պարտաւոր ծառայիս՝ տպել և ի լոյս ածել զգեղեցիկ գիրքս և զօգտաւէտ մատեանս զայս ածաբանական, որ կոչեցաւ՝ Կոչումն ընծայութե. շարադրեցել փրկաւէտ բանիւք սրբոյ մեծին Կիւրղի Երուսաղէմայ հայրապետին, ի խնդրմանէ շնորհաց Հոգւոյն Աստուծոյ։

Որոյ ահա՛ արժանացայք շնորհիւն այ՝ տեսանել զկատարումն տպագրման։ Որ եղև ի յամի տն 1728. և ի Հայոց թուականիս 1177. յամսեանն Մայիսի. 19։

Ի Հայրապետութեան սրբոյն Էջմիածնի լուսանկար և բարձրագահ աթոռոյն, զէյթունցի տն Կարապետի սրբազան Կաթողիկոսի ամ Հայոց։ և ի Պատրիարքութեան սրբոյն Երուսաղէմի ածակոխ քաղաքին և սրբոյն Յակոբայ գերահռչակ աթոռոյն, տեառն Գրիգորի արք եպիսկոպոսի և Աստուածաբան վարդապետի։

Եւ ի Պատրիարքութեան կոստանդնուպօլսի մեծի մայրաքաղաքիս, տեառն Յօհաննու արք եպիսկոպոսի և աստուածաբան վարդապետի։

Ի տպարանի հանգուցեալ մահտեսի սարգսի որ

դի

դի տիրացու Մարտիրոսի, ՚ի Կոստանդնուպօլիս
քաղաքի։

* Յիշատակարան տպէլ գրոցս։

✠ Արդեամբ և ծախիւք յարևելից տանէն աղ վերցի որ է յերկրին սևնեաց՝ հանգուցեալ պարոն հախնազարի որդի տիրացու պարոն շահնազարին Ասա միւս ընկերակցի նորին դաստակցի որ է գողթնեաց երկրին, պարոն փուանկուլի որդի տիրացու պարոն մուրատին։ Որք բարեպաշտ և աստուածասէր ըղձանօք վառեցան ՚ի սէր սուրբ մատենիս և ետուն տպել զսա․ ոչ վասն շահի և օգտի մարմնական վայելչութեանց իւրեանց, այլ լինել բարի յիշատակ հոգւոյ իւրեանց և ծնողացն։

Արդ՝ որք հանդիպիք սուրբ գրքիս այսմիկ ընթեռնլով կամ լսելով, և օգտիցիք ՚ի սմանէ օգտութիւնս ինչ հոգևորս, պարտիք միով հայր մերիւ յիշել զվերոգրեցեալ տիրացու Շահնազարն և զծնօղսն նորին զհախնազարն և զթագուհին։ Նա և զկողակիցն իւր զՀռիփսիմէն և զեղբայրն իւր զԱնհրատն՝ և զմիւս եղբայրն զհանգուցեալն ՚ի քս զտիրացու ստեփաննն և զպետճանն․ և զորդեգիրն իւր զնորածին Ստեփաննոսն։

* Նոյն նմին, և զտիրացու Մուրատն և զծնօղսն նորին զփուանկուլն և զՍենեմն․ և զկինակիցն իւր զԽնազուհին։ և զորդեակն իւր զսիրելի և զնորածին և զնորաբողբոջ զՅեստրոմն․ և զեղբարս իւր զԳրիգորն և զհախպետն․ և զՅովհաննէսն․ և զքորս նորին․ և զայլ ամենայն արեան առուս նոցին։

✠

* Յո՛ւշ և զաշխատաւոր ծառայքս ձեր՝ որ
պագրատանս, զՄեղաւոր մահտեսի Մարտիրոսս
հանդերձ որդեկաւն իմով անդրանկաւ Սրա-
պիոնիւ։

Նա՛և զծնօղն իմ զվերոյ յիշեցեալ և հանգու-
ցեալն 'ի Քրիստոս զմահտեսի Սարգիսն, հան-
դերձ մարբն իմով և համայն ննջեցելովքն։

Յո՛ւշ և զքոյր իմ զՆազլուպէթն և զհանգու-
ցեալ եղբայրն իմ զԱւետիքն։

Յո՛ւշ և զաշխատաւոր տպագրակից գրքիս զոր
բացու Տէվլէթն և զծնօղսն նորին։

Նա և զփոքրիկ աշակերտ տպագրարանիս զՍտե-
փաննոս որ բաւական աշխատանս ունի ընդ իս 'ի
շարել և 'ի ցրուել զնշագրեայսն։

Յո՛ւշ և զմեծ աշակերտ նորաեկ զՅովանն։
Որպէս զի առատ բարերարն՝ յիշելոյս և յիշո-
ղացդ առ հասարակ ողորմեսցի ամէն։

✠

* Նա՛և գիտելի է, զի զոմանս 'ի բանից ոմանց յոյժ
դարշելագունից ամենապղծոյն մանեայ՝ ան յի-
շելիս համարեալ, զանց ընդ նոքօք արարաք 'ի տը-
պեցման մատենիս. Եթէ զբանիւք տաղտկալեօք
եկնանելեօք: Նա՛ յիշեցաւ, զի մի ոմանք նա-
խանձեսցեն այնց, յայն սակս ընդ հատ ինչ ըզ-
ձառեանս 'ի լրմանէն վարկանիցեն։

✠

* Նա յիշեսջիք զբանասէր յակոբ վարդապետն
նոր ընծայ, աշակերտ տեառն Աստուածատրան
Պատրիարքի մայրաքաղաքիս. որ ըստ գրասէր
բարուց իւրոց՝ շնորհեաց զլուծմանց սորին զօ-
րինակն։ Նա և զմահտեսի տէր Մինասէս իմաս

տուն

տուն քահանայն, յիշեսջիք ՚ի Տէր զի և նա
եւ օրինակ մի ընաբանիս․ զոր իւր ձեռամբն
էր գրեալ։

✠ Հուսկ յետոյ՝ յիշեսջիք և զսրբագրող սրբ. մա-
տենիս զտէրայցու Բաղդասարն զվարժիչն իմ
և զծնօղսն նորին․ և զորդեակն իւր զտէրայցու Ար-
սէնն․ որ բազում աշխատանս կրեաց ՚ի վերուղ-
ղութ. սխալանաց սորին։

Բայց քանզի ո՛րքան և զգուշանայցէ ոք ՚ի
սրբագրութեան տպեցման գրքի միոյ, մնան
տակաւին ուղղելիք ոմանք ՚ի տեղիս տեղիս․
թէ ՚ի բանս, թէ ՚ի բառս, և թէ ՚ի տառս․
որպէս և յամենայն իսկ գրեանս գտանին է-
թէ ոք նրբապէս որոնեսցէ և այս յայն սակս,
զի մարդ եմք տկարութեամբ զգածեալ։

Վասն որոյ մինչ զայնպիսիս ինչ տեսանիցէք
՚ի սմա, մի՛ զարմասջիք ընդ միտս ձեր․
այլ ըստ բարեվարժ խմաստից ձե-
րոց ուղղեսջիք սիրով զայնս
և ո՛ղջ լերուք։

✠ Իսկ թէ յի՞նչ պատճառէ՛ շարժեալ սուրբն
Կիւրեղ շարադրեաց զսուրբ գիրքս զայս որ՞ս
յառաջն յիշեցաք՝ տե՛ս ՚ի յերեսն ըշծ. 8։

Гос...ка
ՀՍՍՌ-Арм.ССР
им. А. Мясникяна
Ա. Մյասնիկյանի անվ.

Եւ խորովլից ամենայ նի
որք են ընդ տիեզերս եր բի։
Այլ և առաջնորդ աղան դոյն
Ենադորեցող հերձուա ծոյն։
Որ և զոտանձարն ևս կամե լով
պղծել խորդ չար ազան դուլ։
Ո՛ որ ծանուցեալ ըզ դա կա լաք
դատել ըստ օրինաց կամե ցաք։
Եւ հազարապետն լիեալ աս
յանկարծակի եկեալ եհաս։
Եւ մեծաւ բըռնութեամբ եհան
'ի ձեռաց մերոց առ ժա մայն։
Եւ գալ առ քեզ հըրամայ եաց
վասըն դորին չարադոր ծաց։
Զի որմէ դու խնկ լեր բաւա կան
վերըստին դատել քում ատեան։
Զի ամենայնիւ հասու լի նիլ
մեծաւ իմաստութեամբդ խոր հիլ։
Զի որոց մեք զիրաւունս խընդր եմք
և զդժմանէ ամբաստա նեմք։
Զի այնժամ հրէայքն ամենե քեան
միաբանեալ 'ի նոյն յատեան։
Բողոքելով ասեն եթէ
Ձվարտութեամբ այդ այդպէս է։
Զի այնժամ դատաւորն ակն ար կեաց
պողոսի խօսել հրամայ եաց։
Եւ նա խսկոյն պատասխա նեաց
եթէ զքեզ 'ի բազում ամաց։

Պատժեալ ըզ նոսա ձըշդէ ի
հայհոյեալ բըռնադատե ի։
Բռաւել ևս եղէ մո լեալ
'ի վերայ նոցին բորբո քեալ։
Հալածէի յայժ ըզ նո սին
մինչև յարտաքոյ քաղա քին։
Որովք 'ի դամասկոս գնա ցեալ
և 'ի նոյն գործ յայժ փութա ցեալ։
Իշխանութեամբ և հրամա նօք
քահանայապետացն · գրովք։
Ո՛ինչ զձանապարհըն գը նայի
ըզ միջաւուրըն արքայ տե սի։
Զի անկարծ յերկնից ձառագայ թեալ
լոյս մեծ սաստիկ զինև ծա գեալ։
Բռաւել պայծառ լուսա ւոր
քան զարեգակնըս նըւթա ւոր։
Բայց և նըքօք որք ընդ իս էին
ևզձանապարհն ընթանա յին։
Եւ մեր ամենեցուն յափ շեալ
ևդողալով յերկիր ան կեալ։
Ձայն ըզ ձայն լըպառնա լով
հեբրայեցւոցըն բարբա ռով։
Որ ասէր ցիս սաւուղ սա ւուղ
զի՛ հալածես զիս անէր կեւղ։
Խիստ է քեզ ինձ հակառա կել
ընդ դէմ խըթանի աքա ցել։
Եւ ես ասեմ, տէր դու ո՞ ես
որ զայդպիսի ընդ իս ասես։